5567

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH.

POSTĘPOWANIE KARNE WOJSKOWE.

WARSZAWA
Tłoczono w Drukarni Państwowej, Miodowa 20.
1920.

XV 1920 Pok

WPS–9.544

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH.

POSTĘPOWANIE KARNE WOJSKOWE.

Wydz. Bibl. Prawnicza
1806181862

WARSZAWA — 1920.
GŁÓWNA KSIĘGARNIA WOJSKOWA.

7.027

BIBLIOTHECA JAGELLONICA
DUPLET

WYDZIAŁOWA
UNIWERS

03/01/16084
XV - 1920 - Pol

ZATWIERDZONE PRZEZ WICEMINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH DNIA 17 LIPCA 1920 R. ZA № 6036. W. M. 20.

WSTĘP.

Chcąc uczynić zadość potrzebie ujęcia w jedną całość i wydania drukiem obowiązujących obecnie przepisów, regulujących postępowanie karne wojskowe, Oddział VI, Prawny, Sztabu Ministerstwa Spraw Wojskowych opracował wydanie jednolitego tekstu postępowania karnego wojskowego.

Przeprowadzono to w ten sposób, że część pierwszą Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 r. Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 368, regulującą organizację sądów wojskowych, wydano w całości jako część pierwszą postępowania karnego wojskowego — część drugą zaś powyższego rozporządzenia, zawierającą jedynie mające się przeprowadzić zmiany w austrjackiej ustawie o postępowaniu karnem wojskowem z dnia 5 lipca 1912 r. austr. Dz. Ust. P. Nr. 130, wcielono do tekstu tejże ustawy po przeprowadzeniu w nim odnośnych zmian i ogłoszono, jako część drugą postępowania karnego wojskowego.

Zmiany w dawnym tekście austrjackiej ustawy o postępowaniu karnem wojskowem zaznaczono w ten sposób, że odnośne ustępy oznaczono na początku jako „nowe" literą „n" ujętą w nawias (n), nadto

zaś na końcu tych ustępów zaznaczono odnośny artykuł Rozporządzenia Rady Ministrów z 10 maja 1920 r., który wprowadzał powyższą zmianę.

Wszystkie przepisy austrjackiej ustawy o postępowaniu karnem wojskowem, które zostały — bądź to wyraźnie w artykule 124, bądź też w sposób dorozumiany w art. 123 al. 7 — uchylone, zostały w tekście opuszczone.

Warszawa, dnia 22 lipca 1920 r.

Tłoczono w Drukarni Państwowej, Miodowa 20.

ROZPORZĄDZENIE

RADY MINISTRÓW Z DNIA 10 MAJA 1920 R. W PRZEDMIOCIE WPROWADZENIA W ŻYCIE NA OBSZARZE RZECZYPOSPOLITEJ USTAWY WOJSKOWEGO POSTĘPOWANIA KARNEGO DLA WSPÓLNEJ SIŁY ZBROJNEJ, Z DNIA 5 LIPCA 1912 R.

Na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 65 z 1919 r. poz. 389) o tymczasowem sądownictwie wojskowem i z dnia 20 stycznia 1920 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 6 z 1920 r. poz. 39), Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych, uczyniony w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, stanowi, co następuje:

W polskiem sądownictwie wojskowem stosować należy tymczasowo ustawę postępowania karnego dla wspólnej siły zbrojnej z dnia 5 lipca 1912 r. (austr. Dz. Ustaw Państwa Nr. 130), ze zmianami i uzupełnieniami, w następujących artykułach przewidzianemi:

DZIAŁ I.

Organizacja Sądownictwa Wojskowego

Tytul I.

Właściwość osobowa sądów wojskowych.

Art. 1. Sądownictwo karne wojskowe dzieli się na sądownictwo karne wojska i sądownictwo karne marynarki wojennej.

Art. 2. Właściwości sądów wojskowych za przestępstwa, przewidziane w kodeksie karnym wojskowym i za przestępstwa, przewidziane w powszechnych ustawach karnych, podlegają:

1) wojskowi za przestępstwa, popełnione w czasie czynnej służby w armji lub marynarce;
2) dezerterzy, zbiegli ze służby wojskowej;
3) inwalidzi wojskowi, umieszczeni w zakładach dla nich przeznaczonych;
4) jeńcy wojenni i zakładnicy, pozostający pod nadzorem wojskowym;
5) wszystkie osoby, należące do załogi statku wojennego, znajdującego się w służbie, albo statku, wcielonego czasowo do marynarki wojennej w razie mobilizacji lub wojny;
6) wszystkie osoby, należące do orszaku oddziału wojskowego zmobilizowanego lub przebywającego poza granicami Rzeczypospolitej;
7) inne osoby z mocy specjalnych ustaw.

Art. 3. Właściwości sądów wojskowych podlegają również:

1) powołani do służby wojskowej za nieusłuchanie rozkazu, powołującego do tej służby, lub za inne cięższe przestępstwa, popełnione przez nieusłuchanie takiego rozkazu;
2) osoby wojskowe, nie będące w czynnej służbie wojskowej, za przestępstwa wojskowe, popełnione w czasie zebrań kontrolnych;
3) niebędący w czynnej służbie wojskowej oficerowie i równorzędni za przestępstwa wojskowe, których dopuścili się w mundurze wojskowym; tudzież za wszystkie przestępstwa, jakich dopuścili się w mundurze wojskowym przeciw sądom i władzom wojskowym, zajętym ściganiem przestępstw, podlegających

właściwości sądów wojskowych, i w czasie pełnienia przez nie obowiązków służbowych.

Art. 4. W czasie mobilizacji, wojny lub w razie bezpośredniej obawy wybuchu wojny może Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych, uczyniony w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, poddać w drodze rozporządzenia osoby, ulegające zresztą właściwości sądów cywilnych, sądownictwu wojskowemu, za nieuprawnione werbowanie, nakłanianie żołnierza do przestępstw wojskowych i pomoc w popełnieniu tychże, za szpiegostwo i porozumiewanie się z nieprzyjacielem, tudzież inne przestępstwa, mające na celu wyrządzenie szkody polskiej sile zbrojnej lub jej sprzymierzeńcom, lub przysporzenie korzyści nieprzyjacielowi; dalej za nakłanianie do nieusłuchania rozkazu, powołującego do służby wojskowej, lub do innego cięższego przestępstwa, popełnionego przez nieusłuchanie takiego rozkazu.

Zarządzenie powyższe może dotyczyć wszystkich lub niektórych z pośród przestępstw, wyżej wspomnianych i ograniczone być może do poszczególnych obszarów.

W rozporządzeniu oznaczyć należy dzień, w którym zaczyna się właściwość sądów wojskowych.

Wprowadzenie i uchylenie sądownictwa wojskowego ogłasza się w Dzienniku Ustaw; z chwilą uchylenia sądownictwa wojskowego sprawy, nie załatwione prawomocnie, przekazuje się właściwym władzom cywilnym.

Art. 5. Właściwość sądów wojskowych, o której mowa w art. 2 niniejszego rozporządzenia, rozciąga się tylko na przestępstwa popełnione w czasie trwania stosunku, uzasadniającego właściwość sądów wojskowych.

Art. 6. Właściwość sądów wojskowych w przedmiocie przestępstw pospolitych kończy się z chwilą ustania okoliczności, uzasadniających tę właściwość, o ile przedtem nie wniesiono aktu oskarżenia (wniosku o ukaranie); atoli w tym wypadku na wniosek prokuratora wojskowego (oficera sądowego) sąd przekazuje sprawę właściwej władzy cywilnej.

Również w czasie istnienia okoliczności, uzasadniających właściwość sądów wojskowych, sąd przekazuje właściwej władzy cywilnej sprawy o przestępstwa pospolite, popełnione przez osoby, podlegające właściwości sądów wojskowych, wspólnie z osobami, tej właściwości nie podlegającemi, gdy taki wniosek uczyni prokurator wojskowy (oficer sądowy). Przed uczynieniem wniosku o przekazaniu sprawy władzom cywilnym prokurator wojskowy (oficer sądowy) winien uzyskać zezwolenie dowódcy właściwego.

W przedmiocie przestępstw wojskowych właściwość sądów wojskowych kończy się, gdy nie wydano żadnego zarządzenia w celu przygotowania lub wdrożenia postępowania karnego, najdalej w ciągu roku po ustaniu stosunku, uzasadniającego to sądownictwo, o ile zaś sprawca podlega ustawowemu obowiązkowi służby wojskowej, najpóźniej w ciągu roku po skończeniu się tego obowiązku.

W razie zbiegu przestępstw wojskowych z przestępstwami pospolitemi, sądownictwo karne wojskowe pozostaje również dla tych ostatnich właściwem tak długo, jak dla przestępstw wojskowych, o ile nie wyłączono (art. 15 niniejszego rozporządzenia) przestępstw pospolitych i nie przekazano ich sądownictwu karnemu cywilnemu.

Art. 7. Wojskowi, winni wykroczeń przeciw ustawom skarbowym i administracyjnym, podlegają właściwości władz cywilnych.

O wykonanie kary pozbawienia wolności należy zwrócić się do władz wojskowych.

Art. 8. Właściwości sądów wojskowych nie podlegają osoby, którym z mocy prawa międzynarodowego lub na zasadzie traktatu służy prawo zakrajowości lub nietykalności osobistej.

Przywilej nietykalności, służący członkom Sejmu, pozostaje nienaruszony.

Tytuł II.

O sprawowaniu sądownictwa wojskowego.

ROZDZIAŁ I.

Wykonywanie sądownictwa w ogólności.

Art. 9. Sądownictwo karne sprawują w wojsku sądy wojska, w marynarce wojennej zaś sądy marynarki.

Art. 10. Do rozpoznawania spraw karnych powołuje się:

A. W wojsku:

1. Sądy załogowe,
2. Sądy Okręgów Generalnych;

B. w marynarce wojennej:

1. Sądy marynarskie;
2. Sądy admiralskie.

C. Wspólny dla obu:

Najwyższy Sąd Wojskowy.

Przepisy, dotyczące sądów załogowych i sądów

okręgów generalnych, należy stosować odpowiednio do sądów marynarskich, względnie admiralskich.

Art. 11. Okręgi generalne dzielą się pod względem sądowym na obwody, które określi Minister Spraw Wojskowych.

W okręgu generalnym wykonywa sądownictwo sąd okręgu generalnego, w obwodach zaś sądy załogowe.

Art. 12. Rozpoznaniu sądów załogowych ulegają:

1) Sprawy szeregowych o występki wojskowe:
a) zagrożone karą pozbawienia wolności nie wyżej jednego roku, niezależnie od kar dodatkowych;
b) zagrożone karą pozbawienia wolności nie wyżej lat trzech, o ile ze względu na przeważające okoliczności łagodzące nie należy oczekiwać surowszej kary, niż kary pozbawienia wolności do jednego roku, niezależnie od kar dodatkowych.
2) Sprawy szeregowych o przestępstwa pospolite:
1) na obszarze, na którym obowiązuje rosyjski kodeks karny z r. 1903:
a) o wykroczenia,
b) o występki, zagrożone karą niesurowszą, niż pozbawienie wolności do jednego roku, choćby w połączeniu z grzywną lub karami dodatkowemi;
c) o inne występki, zagrożone pozbawieniem wolności, o ile ze względu na przeważające okoliczności łagodzące nie należy oczekiwać surowszej kary, niż pozbawienie wolności do jednego roku, choćby w połączeniu z grzywną lub karami dodatkowemi;
2) na obszarze, na którym obowiązuje ustawa karna austrjacka z r. 1852:

a) o przekroczenia,

b) o inne przestępstwa, zagrożone karą niesurowszą, niż pozbawienie wolności do jednego roku, choćby w połączeniu z grzywną lub karami dodatkowemi;

3) na obszarze, na którym obowiązuje niemiecki kodeks karny z r. 1871:

a) o wykroczenia,

b) o występki, zagrożone karą niesurowszą, niż więzienie (twierdza) i grzywną albo jedną z tych kar, o ile ze względu na przeważające okoliczności łagodzące nie należy oczekiwać surowszej kary niż więzienie (twierdza) do jednego roku, choćby w połączeniu z grzywną lub karami dodatkowemi, z wyłączeniem przestępstw, które w braku okoliczności łagodzących zagrożone są domem karnym lub karą śmierci.

W sprawach, przekazanych sądowi załogowemu, kara pozbawienia wolności, zastępująca karę grzywny na wypadek niemożności ściągnięcia tejże, ani sama przez się, ani w połączeniu z wymierzoną karą pozbawienia wolności, nie może przekroczyć jednego roku.

O przekazaniu sprawy sądowi załogowemu decyduje dowódca właściwy dla sądu załogowego (art. 78 niniejszego rozporządzenia); to samo prawo służy prokuratorowi przy sądzie okręgu generalnego, o ile właściwy dowódca (art. 101 niniejszego rozporządzenia) na to się zgadza.

Art. 13. Do sądów okręgów generalnych należy:

1) postępowanie i orzekanie w przedmiocie wszystkich spraw karnych, które nie należą do sądów załogowych;

2) postępowanie i orzekanie o odwołaniu od wyroków sądów załogowych, a w wypadkach, wyraźnie w ustawie postępowania karnego wymienionych, rozstrzyganie zażaleń.

Art. 14. Gdy ktoś popełnił kilka czynów karygodnych, podlegających w części sądownictwu karnemu wojskowemu, w części zaś sądownictwu karnemu cywilnemu, wówczas każdy z właściwych sądów postępuje samodzielnie.

Sąd, który wydaje wyrok późniejszy, uwzględnia przy wymiarze kary w sposób odpowiedni karę, wymierzoną orzeczeniem poprzedniem.

Gdy jeden ze zbiegających się czynów karygodnych podlega karze śmierci lub karze dożywotniego pozbawienia wolności, wówczas postępowanie z powodu tego czynu powinno wyprzedzić postępowanie z powodu innego czynu karygodnego, zagrożonego karą łagodniejszą.

Z reguły wykonywa się najpierw karę, wymierzoną przez sąd, który pierwszy orzekł prawomocnie.

Art. 15. Sąd na wniosek prokuratora (oficera sądowego) może zarządzić wyłączenie jednej lub kilku zbiegających się spraw karnych i ich oddzielne przeprowadzenie, jeżeli to może zapobiedz zwłoce lub utrudnieniu postępowania, albo posłużyć do skrócenia aresztu obwinionego.

Gdy dla sprawy wyłączonej, która wskutek związku z inną sprawą karną należy w myśl ust. 2 art. 85 niniejszego rozporządzenia do zakresu działania sądu okręgu generalnego, właściwym jest sam przez się sąd załogowy, wówczas przechodzi ona po wyłączeniu do zakresu działania dowódcy, powołanego do ścigania karnego przed sądem załogowym.

Sąd na wniosek prokuratora (oficera sądowego) zarządzi wyłączenie czynów karygodnych również wtedy, gdy przedstawiają się one jako nieistotne dla

wymiaru kary. Dodatkowe zarządzenie wniesienia oskarżenia jest w tym wypadku dopuszczalne w ciągu miesiąca od prawomocności wyroku.

Postanowienie tego ustępu nie ma zastosowania do czynów karygodnych, które ścigać można tylko na żądanie uprawnionego.

Art. 16. Spory o właściwość między sądami wojskowymi rozstrzyga wspólny sąd bezpośrednio przełożony.

Art. 17. W razie sporu o właściwość między sądem wojskowym a sądem karnym dla osób cywilnych, sąd wojskowy przedkłada sprawę Najwyższemu Sądowi Wojskowemu, który, o ile przychyla się do zapatrywania sądu karnego dla osób cywilnych, wydaje decyzję, wiążącą sąd wojskowy. W przeciwnym razie rozstrzyga powyższy spór zespół sześciu sędziów Sądu Najwyższego i Najwyższego Sądu Wojskowego, delegowanych w równej liczbie przez oba sądy. Przewodniczą kolejno prezesi (wiceprezesi) powyższych sądów.

Decyzje zapadają na posiedzeniu niejawnem bezwzględną większością głosów po wysłuchaniu prokuratora wojskowego i cywilnego; w razie równości głosów zapada decyzja podług zdania, za którem oświadczy się przewodniczący.

Art. 18. W wypadkach, przewidzianych w art. 16 i 17 niniejszego rozporządzenia, aż do czasu orzeczenia o właściwości, odnośni dowódcy i odnośne sądy mają zarządzić czynności, potrzebne do ustalenia istoty czynu, a w szczególności te wszystkie kroki śledcze, które nie cierpią zwłoki.

Art. 19. Właściwość poszczególnych sądów załogowych i sądów okręgów generalnych zależy od właściwości dowódców właściwych.

ROZDZIAŁ II.

Oficerski korpus sędziowski.

Art. 20. Oficerski korpus sędziowski tworzą oficerowie, którzy na podstawie specjalnego wykształcenia zostali przeznaczeni do współudziału w wymiarze sprawiedliwości w wojsku.

Art. 21. Warunkiem przyjęcia w charakterze asystenta w skład korpusu sędziowskiego jest:

1) egzamin oficerski,

2) jeden rok służby oficerskiej po złożeniu tego egzaminu,

3) ukończone studja prawnicze.

Przyjęty do korpusu w charakterze asystenta otrzymuje stopień podporucznika, o ile go już przedtem nie posiadał.

Art. 22. Oficerom korpusu sędziowskiego służy uposażenie, przywiązane do zajmowanego stanowiska sędziowskiego, o ile nie należy się im wyższe uposażenie ze względu na ich stopień oficerski.

Wojskowe urzędy sędziowskie odpowiadają następującym stopniom oficerskim:

Prezydent Najwyższego Sądu Wojskowego — generałowi porucznikowi,

wiceprezydent i sędzia Najwyższego Sądu Wojskowego — generałowi podporucznikowi,

szef sądu (ekspozytury sądu) okręgu generalnego — pułkownikowi,

sędzia orzekający — podpułkownikowi,

sędzia załogowy — kapitanowi do pułkownika włącznie,

wojskowy sędzia śledczy — majorowi,

asystenci — podporucznikowi do kapitana włącznie.

Wojskowe urzędy prokuratorskie odpowiadają następującym stopniom oficerskim:

Naczelny Prokurator Wojskowy — generałowi porucznikowi,

Prokurator Najwyższego Sądu Wojskowego — generałowi podporucznikowi,

podprokurator Najwyższego Sądu Wojskowego — pułkownikowi,

Prokurator sądu okręgu generalnego—podpułkownikowi,

Podprokurator sądu okręgu generalnego — majorowi.

Art. 23. Przełożonym wojskowym w korpusie sędziowskim służy następujący zakres władzy dyscyplinarnej:

1). a) Prezydentowi Najwyższego Sądu Wojskowego — prawa dowódcy dywizji;
b) szefom sądu okręgu generalnego — dowódcy pułku;
c) sędziom załogowym—dowódcy bataljonu.

2). a) Naczelnemu Prokuratorowi wojskowemu — prawa dowódcy dywizji;
b) Prokuratorowi przy Najwyższym Sądzie Wojskowym — prawa dowódcy brygady;
c) prokuratorowi przy sądzie okręgu generalnego — prawa dowódcy pułku.

ROZDZIAŁ III.

Sędziowie wojskowi (orzekający i śledczy).

Art. 24. Sędziowie wojskowi wszystkich stopni, przy objęciu pierwszego stanowiska sędziego, składają przysięgę sędziowską, którą odbiera szef sądu według roty następującej:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, iż obowiązki sędziego będę wiernie wypełniał, stosownie do ustawy i według najlepszej wiedzy i sumienia"

Art. 25. W razie potrzeby można powierzyć obowiązki sędziego orzekającego (śledczego) lub prokuratora (podprokuratora) oficerom, nie mającym stopnia oficerskiego, przepisanego w art. 22.

Art. 26. Sędziów wojskowych, z wyjątkiem sędziów załogowych i sędziów śledczych, mianuje Naczelnik Państwa.

Sędziów załogowych i śledczych oraz asystentów sędziowskich mianuje Minister Spraw Wojskowych.

Art. 27. W celu przygotowania kandydatów na stanowiska sędziowskie (urzędy prokuratorskie) ustanawia się dwuletnią praktykę, określoną rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych.

Starszym asystentom można powierzać czasowo zastępstwo sędziów śledczych (podprokuratorów) z postanowienia szefa sądu lub prokuratora, jak również obronę podsądnych.

Art. 28. Wojskowi sędziowie śledczy urzędują przy sądzie okręgu generalnego lub w wyznaczonych okręgach śledczych.

Art. 29. Granice okręgów śledczych w okręgach generalnych oraz przydział wojskowych sędziów śledczych do Okręgu ustala sąd wojskowy właściwego okręgu generalnego w porozumieniu z dowódcą tego okręgu.

Art. 30. Sędziowie są przy wykonywaniu sędziowskich czynności śledczych i przy wydawaniu orzeczeń niezawiśli i podlegają jedynie ustawie.

ROZDZIAŁ IV.

Sądy Orzekające.

1. Postanowienia ogólne.

Art. 31. Posiedzenia sądów wojskowych dzielą się na posiedzenia dyspozycyjne i rozprawy sądowe.

W sądach załogowych niema posiedzeń dyspozycyjnych.

Art. 32. Na rozprawie sądowej musi być obecny komplet orzekający, w rozporządzeniu niniejszem przepisany, prokurator lub podprokurator, oficer sądowy i protokulant.

2. *Sądy załogowe i marynarskie.*

Art. 33. Utworzenie i rozwiązanie sądów załogowych i marynarskich następuje z rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 34. Sąd załogowy składa się z sędziego załogowego i odpowiedniej ilości oficerów korpusu sędziowskiego.

Art. 35. Komplet sądu załogowego składa się z oficera korpusu sędziowskiego, jako przewodniczącego i dwóch asesorów, z których jeden jest oficerem, zaś drugi podoficerem.

Asesor musi być pełnoletni, nieposzlakowany, nie pozostawać w śledztwie, ani w innych dochodzeniach, a nadto musi biegle czytać i pisać.

Do zakresu działania sędziego sądu załogowego należy, prócz rozpoznawania spraw, należących do właściwości sądu załogowego, także prowadzenie śledztwa w sprawach o przestępstwa, należące do właściwości sądów okręgów generalnych; na wniosek jednak prokuratora sędzia załogowy odstępuje sprawę właściwemu sędziemu śledczemu.

Poszczególne czynności sędziowskie poza rozprawą pełni przewodniczący sądu załogowego samodzielnie bez udziału asesorów.

Wyznaczanie asesorów przez właściwych dowódców ze stanu żołnierskiego odbywa się w miarę możności z kolei wyznaczonej z góry z początkiem każdego roku.

Czynności oskarżyciela wykonywa wyznaczony do tego przez właściwego dowódcę oficer sądowy.

Akt oskarżenia zastępuje pisemny rozkaz właściwego dowódcy, wydany oficerowi sądowemu z poleceniem postawienia w sądzie wniosku o ukaranie.

Rozkaz w przedmiocie oskarżenia winien obejmować zarówno osobę obwinionego, jak zarzucony mu czyn i w razie potrzeby wniosek o orzeczeniu aresztu śledczego lub utrzymanie go w mocy.

Art. 36. Przepisy, dotyczące sądów załogowych, stosuje się odpowiednio do sądów marynarskich.

3. *Sądy Okręgów Generalnych.*

Art. 37. Utworzenie i rozwiązanie sądów okręgów generalnych i sądów admiralskich następuje z rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 38. W każdym okręgu generalnym ustanawia się w siedzibie dowództwa sąd pod nazwą „sąd wojskowy okręgu generalnego".

Art. 39. Sąd wojskowy okręgu generalnego składa się z szefa sądu oraz sędziów wojskowych.

Art. 40. Posiedzenia dyspozycyjne są przeznaczone dla rozpatrywania spraw poza rozprawą główną, a w szczególności:

1) wniosków, uczynionych przez prokuratora w toku śledztwa w wypadkach, w których sędzia śledczy nie zgadza się z wnioskiem prokuratora;
2) zażaleń na decyzję sędziego śledczego w wypadkach, ustawą wojskowego postępowania karnego przewidzianych;
3) aktu oskarżenia, jeżeli przewodniczący uważa przeprowadzenie lub uzupełnienie śledztwa (dochodzeń) za wskazane; stosownie do wyników tychże, może prokurator poczynić

odpowiednie wnioski lub wnieść nowy akt oskarżenia;

4) odwołanie od wyroków sądów niższych, w wypadku § 34 pkt. 1 i 2 i § 342 ustawy wojskowego postępowania karnego.

Posiedzenia dyspozycyjne odbywają się w składzie szefa sądu lub jego zastępcy oraz dwóch członków sądu z udziałem prokuratora.

Odnośnie do obrad i głosowania ma zastosowanie przepis § 74-go ust. 2 ustawy wojskowego postępowania karnego i art. 131 niniejszego rozporządzenia.

W braku kompletu powołuje się na zastępców wojskowych sędziów śledczych.

Art. 41. Wewnętrzny podział czynności między członkami sądu okręgu generalnego następuje z rozporządzenia szefa sądu z początkiem każdego roku administracyjnego na jego przeciąg.

Podział ten można tylko wtedy zmienić w ciągu roku administracyjnego, jeżeli się to okaże potrzebne z powodu przeciążenia albo z powodu zmiany lub trwałej przeszkody poszczególnych sędziów.

Art. 42. Asesorów sądu okręgu generalnego i ich zastępców na przedstawienie szefa sądu wyznacza właściwy dowódca okręgu generalnego na każdą sesję sądową.

Art. 43. Powołany na asesora na czas sesji sądowej przechodzi do rozporządzenia szefa właściwego sądu.

Art. 44. Komplet orzekający sądu okręgu generalnego w przedmiocie przestępstw, zagrożonych karą śmierci lub ciężkiego więzienia bezterminowego (domu karnego bezterminowego), składa się z dwóch sędziów wojskowych, z których jeden jest przewodniczącym i kierownikiem rozprawy i trzech asesorów w następującym porządku starszeństwa:

a) dla spraw generałów i równych im stopniom — członek Najwyższego Sądu Wojskowego, szef sądu okręgu generalnego lub jego zastępca, jako drugi członek, oraz trzech generałów, wyznaczonych przez Ministra Spraw Wojskowych;

b) dla spraw dowódców pułku i równych im stopniom — szef sądu lub jego zastępca i sędzia wojskowy oraz trzech generałów lub pułkowników, mających dowództwo, jako asesorów;

c) dla spraw oficerów sztabowych — dwóch sędziów wojskowych i trzech oficerów sztabowych, jako asesorów;

d) dla spraw oficerów niższych stopni — dwóch sędziów wojskowych oraz oficer sztabowy i dwóch oficerów niższego stopnia, jako asesorów;

e) dla spraw szeregowych — dwóch sędziów wojskowych, a jako asesorów oficer niższego stopnia i dwóch szeregowych.

W wypadkach, objętych punktem a) ustępu 1-go niniejszego artykułu, przewodniczącym i kierownikiem rozprawy jest członek Najwyższego Sądu Wojskowego.

Żaden z asesorów sądu wojskowego nie może być niższy stopniem od oskarżonego.

Jeżeli kilku wojskowych różnych stopni przychodzi w charakterze oskarżonych przed sąd wojskowy, wówczas składa się komplet orzekający odpowiednio do najstarszego stopniem oskarżonego.

O ile zaś przedmiotem rozprawy jest inne przestępstwo, niż określone w ustępie 1-ym niniejszego artykułu, wówczas komplet orzekający sądu okręgu generalnego składa się tylko z jednego sędziego zawodowego, jako przewodniczącego i kierownika roz-

prawy i czterech asesorów, wyznaczonych odpowiednio do zasad, wypowiedzianych w niniejszym artykule, z tem, że w wypadku punktu d) ma być jeden oficer sztabowy, a w wypadku punktu e) — dwóch oficerów.

Art. 45. Gdy oskarżony jest lekarzem wojskowym, oficerem intendentury (prowiantury) lub urzędnikiem wojskowym, wówczas sąd okręgu generalnego składa się według art. 42 niniejszego rozporządzenia, z tem jednak, że dwaj asesorowie, a conajmniej jeden asesor, powinni należeć do tej samej kategorji służby, co i oskarżony.

Art. 46. Gdy oskarżony jest osobą cywilną, sąd okręgu generalnego składa się według art. 44 punkt e); gdy jednak oskarżony posiada stopień oficerski lub równorzędny, wówczas traktuje się go przy składaniu sądu wojskowego na równi z osobą wojskową, będącą na służbie.

Gdy oskarżono osobę cywilną łącznie z osobą wojskową, wówczas sąd okręgu generalnego składa się według postanowień, obowiązujących dla osoby wojskowej.

Przy tworzeniu sądu dla jeńców wojennych w miarę możności uwzględnia się ich stopień wojskowy.

Art. 47. Gdy oskarżeni należą do różnych grup służbowych, należy w miarę możności powołać komplet odpowiednio do zasady, wspomnianej w art. 44.

Art. 48. Sąd odwoławczy przy sądach okręgów generalnych tworzy się według art. 42 z tem, że w komplecie orzekającym zawsze zasiada dwóch sędziów wojskowych.

Art. 49. Przepisy, dotyczące sądów okręgów generalnych, stosuje się odpowiednio do sądów admiralskich.

4. Najwyższy Sąd Wojskowy.

Art. 50. Siedzibą urzędową Najwyższego Sądu Wojskowego jest m. st. Warszawa.

Art. 51. Na czele Najwyższego Sądu Wojskowego stoi Prezydent, mianowany z pośród generałów korpusu sędziowskiego.

O ile w Rozporządzeniu niniejszem nie przewidziano wyjątków, wydaje on zarządzenia i postanowienia, potrzebne poza posiedzeniem senatu, nadzoruje zachowanie porządku czynności i przewodniczy z reguły na posiedzeniach senatu.

Art. 52. Najwyższy Sąd Wojskowy składa się z Prezydenta, jednego lub kilku wiceprezydentów i Sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego i dzieli się na wydziały.

Najwyższy Sąd Wojskowy orzeka w wydziałach złożonych z trzech sędziów.

Każde rozstrzygnięcie Najwyższego Sądu Wojskowego zapada, o ile ustawa wojskowego postępowania karnego nie postanawia inaczej, na podstawie kolegjalnej narady w wydziałach i po wysłuchaniu Prokuratora przy Najwyższym Sądzie Wojskowym.

Art. 53. Wewnętrzny podział czynności pomiędzy sędziów oraz podział Najwyższego Sądu Wojskowego na wydziały, następuje z postanowienia samego Najwyższego Sądu Wojskowego z początkiem każdego roku administracyjnego na jego przeciąg. Podział ten tylko wtedy można zmienić w ciągu roku administracyjnego, jeżeli okaże się to potrzebne z powodu przeciążenia pewnego wydziału, albo z powodu zmiany lub trwałej przeszkody poszczególnych sędziów.

Art. 54. Gdy wydział chce w pewnej kwestji prawnej odstąpić od poprzedniego orzeczenia plenarnego zebrania sędziów Najwyższego Sądu Wojsko-

wego, lub jeżeli okaże się w tymże sądzie rozbieżność w rozstrzyganiu pewnej kwestji prawnej, wówczas należy zasięgnąć co do spornego pytania prawnego orzeczenia plenarnego zebrania po wysłuchaniu zdania Prokuratora przy Najwyższym Sądzie Wojskowym. Rozprawa i rozstrzygnienie w pełnem zebraniu przychodzi do skutku przy współudziale conajmniej 2/3 wszystkich sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego. Rozprawa przed plenum odbywa się pod przewodnictwem Prezydenta na posiedzeniu niejawnem, do którego ma się przybrać, prócz członków plenum i protokulanta, tylko prokuratora wojskowego.

Kierowanie rozprawą należy do Prezydenta Sądu. Orzeczenie co do kwestji prawnej zapada na podstawie pisemnego sprawozdania sędziego, ustanowionego referentem, po wysłuchaniu wniosków prokuratora wojskowego, przedłożonych na piśmie.

Art. 55. Po rozstrzygnięciu kwestji prawnej na pełnem zebraniu senat, który rozstrzygnienie to spowodował, orzeknie w sprawie samej, przyczem jest związany orzeczeniem plenarnem.

Senat orzekając, przeprowadza poprzednio rozprawę ze stronami, jeżeli rozprawa taka ma według ustawy wojskowego postępowania karnego poprzedzić rozstrzygnienie sprawy, względnie ponawia rozprawę, jeżeli odbyła się już przedtem.

Przy wzywaniu interesowanych do rozprawy tej zawiadamia się ich równocześnie o orzeczeniu plenarnem, które zapadło w kwestji prawnej.

Art. 56. Szczegółowy tok czynności Najwyższego Sądu Wojskowego ureguluje instrukcja, którą wyda Minister Spraw Wojskowych.

Art. 57. Najwyższy Sąd Wojskowy ma prawo wyjątkowo na wniosek właściwego dowódcy albo obwinionego, albo urzędu, ze względu na interes

służby wojskowej, bezpieczeństwo publiczne, albo z innych ważnych powodów, sprawę karną przenieść z kompetencji właściwego dowódcy do kompetencji innego właściwego dowódcy, posiadającego ten sam zakres działania.

Przekazanie takie jest dopuszczalne również co do jednego lub kilku zbiegających się czynów karygodnych, przyczem sprawę powinno się przekazać dowódcy, dla wyłączonej sprawy karnej rzeczowo właściwemu.

Art. 58. Zakres działania Najwyższego Sądu Wojskowego określa ustawa wojskowego postępowania karnego.

5. *Sądy doraźne.*

Art. 59. Postępowanie doraźne względem osób, podlegających sądownictwu wojskowemu, jest dopuszczalne tylko po poprzedniem ogłoszeniu postępowania doraźnego co do przestępstw, popełnionych po tem ogłoszeniu, a mianowicie w wypadkach popełnienia zbrodni, przewidzianych w §§ 96, 97, 103, 106, 107, 110, i w wypadkach zbrodni lub występków, przewidzianych w §§ 69 i 78 Wojskowego Kodeksu Karnego, tudzież w wypadku szpiegostwa na rzecz państwa obcego lub nieprzyjaciela, nieuprawnionego werbunku, tchórzostwa przed nieprzyjacielem lub plądrowania.

Art. 60. Postępowanie doraźne względem osób, podlegających sądownictwu wojskowemu, może być nadto zastosowane tylko po poprzedniem jego ogłoszeniu co do przestępstw, popełnionych po tem ogłoszeniu, a w szczególności:

a) w b. zaborze austrjackim — co do zbrodni, morderstwa, rabunku, podpalenia i gwałtu

publicznego przez złośliwe uszkodzenie cudzej własności;

b) w b. zaborze rosyjskim — co do rozboju, zabójstwa, podpalenia lub innego rozmyślnego uszkodzenia cudzego mienia, jeżeli przestępstwo jest zbrodnią;

c) w b. zaborze pruskim — co do morderstwa, rabunku, podpalenia i uszkodzenia lub zniszczenia cudzej własności, jeżeli przestępstwo jest zbrodnią.

Orzeczenie o potrzebie wprowadzenia sądów doraźnych we wszystkich wypadkach należy do Ministra Spraw Wojskowych, który ze względu na szczególne warunki może przekazać upoważnienie to poszczególnym właściwym dowódcom okręgów generalnych. W wypadkach takich należy oznaczyć formacje lub okrąg wojskowy, dla którego wprowadzenie postępowania doraźnego uznano za potrzebne.

Art. 61. Prawa właściwego dowódcy, wynikające z ustawy wojskowego postępowania karnego, służą dowódcy właściwemu w postępowaniu doraźnem w całej pełni.

Art. 62. Właściwy dowódca zarządza sądy doraźne i ogłasza o tem w rozkazie.

Art. 63. O ogłoszeniu sądów doraźnych właściwy dowódca donosi w każdym wypadku Ministrowi Spraw Wojskowych bezzwłocznie, według możności telegraficznie.

Art. 64. Do przeprowadzenia postępowania doraźnego jest właściwy sąd doraźny, zbierający się przy sądzie okręgu generalnego bez względu na inne sprawy karne, toczące się przeciw obwinionemu w sądach zwyczajnych.

Art. 65. Sąd doraźny składa się z tych samych osób, co sąd wojskowy przy sądach okręgów generalnych, w myśl art. 44 niniejszego rozporządzenia.

Utrzymanie pewnego porządku kolejnego przy wyznaczaniu członków sądu doraźnego jest wskazane tylko o tyle, o ile jest to możliwe bez zwłoki.

Sąd doraźny może według uznania właściwego dowódcy obrać siedzibę swoją w każdem miejscu okręgu, dla którego są ogłoszone sądy doraźne.

Art. 66. Wdrożenie postępowania doraźnego powoduje prokurator wojskowy przez natychmiastowe doręczenie sądowi okręgowemu rozkazu, otrzymanego od właściwego dowódcy, który rozkaz ten wydaje w przeciągu 48 godzin po ukończeniu dochodzeń przeprowadzonych w myśl § 438 ustawy wojskowego postępowania karnego.

W ciągu 24 godzin po otrzymaniu tego rozkazu zbiera się sąd doraźny wskutek zarządzeń, wydanych przez sąd okręgu generalnego, który również wyda zarządzenia co do dostarcznia eskorty i oddziału egzekucyjnego, koniecznych dla bezpieczeństwa sądu doraźnego i w razie potrzeby dla wykonania kary śmierci, tudzież postara się o to, aby w miejscu, przeznaczonem do odbywania sądu doraźnego, przygotowano wszystkie potrzebne przybory urzędowe i aby sprowadzono duszpasterza w ten sposób, by w razie skazania na karę śmierci, nic nie stało na przeszkodzie ku jej wykonaniu.

Art. 67. Sąd doraźny może się odbyć w każdym czasie, a nawet pod gołem niebem.

6. *Sądy w polu i na morzu.*

Art. 68. Postanowienia artykułów poprzedzających obowiązują także w polu i na morzu, o ile artykuły poniższe nie zawierają przepisów odmiennych.

Prawa właściwego dowódcy, wynikające z ustawy wojskowego postępowania karnego, utrzymuje się w polu i na morzu w całej pełni.

Art. 69. Utworzenie i rozwiązanie sądów polowych i sądów wojennych eskadry następuje na rozkaz Naczelnego Wodza.

Zbierają się one w każdym wypadku z osobna tylko na wezwanie właściwego dowódcy i bywają oznaczone według jego komendy.

Art. 70. Sąd orzekający przy sądach polowych i sądach wojennych eskadry składa się z wojskowego sędziego, jako kierującego rozprawą i czterech asesorów, z których najstarszy rangą jest przewodniczącym:

1) gdy oskarżony jest szeregowym lub osobą wojskową, nie należącą do kategorji oficerów i im równorzędnych — z oficera sztabowego, dwóch kapitanów (rotmistrzów) i porucznika;

2) gdy oskarżony jest oficerem, do kapitana włącznie — z pułkownika lub podpułkownika, majora i dwóch kapitanów (rotmistrzów);

3) gdy oskarżony jest majorem — z pułkownika, podpułkownika i dwóch majorów;

4) gdy oskarżony jest podpułkownikiem — z generała = podporucznika, pułkownika i dwóch podpułkowników;

5) gdy oskarżony jest pułkownikiem — z generała = podporucznika i trzech pułkowników;

6) gdy oskarżony jest generałem = podporucznikiem — z generała porucznika i trzech generałów-podporuczników;

7) gdy oskarżony jest generałem-porucznikiem — z generała broni i trzech generałów = poruczników.

Jeżeli oskarżony jest oficerem jeszcze wyższego stopnia, wyznacza Wódz Naczelny oficerów, którzy mają współdziałać, jako sędziowie.

Art. 71. W braku oficera, posiadającego stopień, wymagany w art. 70, dowódca właściwy może wyznaczyć oficera, bezpośrednio wyższego lub bez-

pośrednio niższego stopniem, jako przewodniczą cego lub asesora.

Na równi z wymienionymi w art. 70 stopniami służbowymi stoją przy marynarce wojennej odpowiednie stopnie marynarki wojennej.

Przewodniczący musi mieć wyższy lub równy stopień z kierującym rozprawą.

Asesorów wyznacza właściwy dowódca.

Żaden z członków sądu polowego, z wyjątkiem kierującego rozprawą, nie może być niższy stopniem od oskarżonego.

Art. 72. Członków sądu polowego i sądu wojennego eskadry, składającego się z osób, wymienionych w artykułach poprzednich, z wyjątkiem oficera korpusu sędziowskiego, pełniącego funkcję kierującego rozprawą, można powołać w przypadkach, przewidzianych w art. 45 i 46 niniejszego rozporządzenia, z pośród oficerów innych korpusów.

Jeżeli dla złożenia sądu wojennego eskadry brakuje oficerów, posiadających stopnie wojskowe, wymagane w myśl art. 70 niniejszego rozporządzenia, sąd wojenny złożyć można również z oficerów innych stopni, przewodniczący jednak i dwaj asesorowie muszą być starsi rangą od oskarżonego.

Dla oficerów cudzoziemskich i osób równorzędnych tworzy się sąd wojenny tak samo, jak sąd dla oficerów i osób równorzędnych własnej armji.

Sąd wojenny okrętowy składa się, prócz oficera marynarki, wyznaczonego na kierownika rozprawy, z oficera sztabowego marynarki, jako przewodniczą cego, tudzież kapitana i dwóch poruczników marynarki, jako asesorów. W razie potrzeby, może dowódca właściwy, zamiast oficera sztabowego marynarki, powołać kapitana marynarki na przewodniczącego sądu wojennego *okrętowego*, a zamiast poruczników, wymaganych według art. 70 ust. 1

punkt 1 niniejszego rozporządzenia i ustępu poprzedzającego, — chorążych lub podchorążych marynarki na członków sądu wojennego eskadry lub sądu wojennego okrętowego. Przy powoływaniu członków sądu wojennego nie istnieje pewien oznaczony porządek kolejny.

Jeżeli oskarżony jest osobą cywilną, sąd polowy i sąd wojenny eskadry składa się według art. 70 punkt 1, jeżeli jednak oskarżony posiada stopień oficerski lub równorzędny, wówczas traktuje się go przy składaniu sądu wojennego na równi z osobą wojskową w służbie.

Art. 73. Właściwym dowódcom w polu przydaje się potrzebną ilość oficerów korpusu sędziowskiego celem sprawowania czynności prowadzącego śledztwo, kierującego rozprawą i oskarżyciela.

Komendantowi okrętu wojennego, wysłanego w misji samodzielnej, pomagają w tym samym celu oficerowie marynarki. Przed objęciem urzędu odbierze on od nich przysięgę, iż będą sumiennie wypełniali powierzone im obowiązki prowadzącego śledztwo (kierującego rozprawą, prowadzącego dochodzenia, zastępującego oskarżenie). Jeżeli jeden z wymienionych oficerów doznaje w danym wypadku przeszkody, wówczas dowódca wyznacza z grona podwładnych oficerów marynarki zastępcę, od którego należy również odebrać przysięgę. Równocześnie z nadaniem praw właściwego dowódcy (art. 94 niniejszego rozporządzenia) należy nowoustanowionemu dowódcy oddać do rozporządzenia potrzebną ilość oficerów korpusu sędziowskiego, przydanych jednemu z podwładnych dowódców. Przełożony dowódca może, w razie potrzeby, użyć do przeprowadzenia postępowania karnego przeciw osobie, należącej do kompetencji jego, także oficerów korpusu

sędziowskiego, przydanych jednemu z podwładnych dowódców.

Art. 74. W polu i na morzu nie ustanawia się sędziów śledczych. Sądami, orzekającymi w polu, są sądy polowe; na okrętach, pozostających w związku floty — sądy wojenne floty; na okrętach zaś, wysłanych w misji samodzielnej—sądy wojenne okrętowe.

Art. 75. Naczelny Wódz może poddać osoby, które nie podlegają w innych wypadkach sądownictwu karnemu wojskowemu, a będą przytrzymane w kraju nieprzyjacielskim na obszarze, zajętym przez wojska (dowództwa) zmobilizowane lub przez ich sprzymierzeńców, pod sądownictwo karne wojskowe:

1) za czyny karygodne, popełnione na tym obszarze;

2) bez względu na miejsce popełnienia czynu, za zbrodnie nieuprawnionego werbunku, uwiedzenia lub dania pomocy do naruszenia zaprzysiężonego obowiązku służby wojskowej, szpiegostwa i innych porozumień z nieprzyjacielem, albo innych działań, mających na celu szkodę dla siły zbrojnej lub wojsk z nią sprzymierzonych, lub korzyść dla nieprzyjaciela, jak również uwiedzenie do niedopełnienia wojskowego rozkazu powołującego, albo za przestępstwa, popełnione czynami takimi, a podlegające surowszemu ukaraniu.

7. Sądy doraźne w polu i na morzu.

Art. 76. Do zarządzenia, ogłoszenia i wprowadzenia postępowania doraźnego są upoważnieni w polu i na morzu wszyscy właściwi dowódcy (art. 88 i 92 niniejszego rozporządzenia) w przedmiocie prze-

stępstw, wyliczonych w art. 59 niniejszego rozporządzenia.

Ograniczenia praw właściwego dowódcy, zawarte w art. 90 ust. 3 i art. 91 ust. 1 niniejszego rozporządzenia, nie mają zastosowania do postępowania doraźnego.

Ogłoszenie sądów doraźnych w polu i na morzu w innych wypadkach może zarządzić tylko Naczelny Wódz w polu (dowódca wybrzeża) oraz dowódca, wymieniony w § 475 A. ust. 2 ustawy wojskowego postępowania karnego. Dowódcy ci mogą zarządzić ogłoszenie sądów doraźnych z powodu wszystkich przestępstw, za które wymierzona być może kara pozbawienia wolności nieograniczona do lat pięciu oraz względem wszystkich osób, podlegających sądownictwu karnemu wojskowemu.

Zniesienie ogłoszonego postępowania doraźnego następuje na zarządzenie dowódcy, który je wprowadził; w każdym jednak razie prawo to służy również dowódcom, wymienionym w ustępie poprzednim.

Art. 77. Sąd doraźny w polu składa się tak, jak sąd wojskowy polowy, sąd wojenny floty lub sąd wojenny okrętowy.

Sąd doraźny przeciw oficerowi lub osobie równorzędnej na pokładzie okrętu wysłanego w misji tworzy się tak, jak sąd wojenny floty, z tą zmianą, iż w miejsce oficera korpusu sędziowskiego wchodzi w skład sądu doraźnego oficer marynarki, jako kierujący rozprawą.

Również w innych wypadkach, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem, można powierzyć kierownictwo rozprawą w postępowaniu doraźnem w polu zamiast oficera korpusu sędziowskiego, oficerowi stanu żołnierskiego.

O każdem zarządzeniu i zniesieniu postępowania doraźnego należy donieść Naczelnemu Wodzowi (dowódcy wybrzeża).

ROZDZIAŁ V.

Prawa i zakres działania właściwego dowódcy.

Art. 78. Właściwym dowódcą w przedmiocie przestępstw, należących do właściwości sądów okręgów generalnych, jest dowódca okręgu generalnego; w przedmiocie zaś przestępstw, ulegających rozpoznaniu sądów załogowych, wyznaczony przez Ministra Spraw Wojskowych dowódca stacjonowanej w obrębie obwodu sądowego wyższej jednostki organizacyjnej.

Jeżeli zachodzące okoliczności wymagają tego, może Minister Spraw Wojskowych nadać prawa dowódcy właściwego również innym dowódcom.

Oznaczenie właściwych dowódców dla sądów marynarskich i admiralskich nastąpi w drodze rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 79. Właściwość poszczególnych sądów załogowych i sądów okręgów generalnych zależy od właściwości dowódców właściwych, którym służy prawo wdrażania przepisanych kroków celem ścigania karnego i którzy mają się odnosić w sprawach karnych do powyższych sądów (art. 19 niniejszego rozporządzenia).

Art. 80. Właściwy dowódca ma nietylko prawo, lecz również obowiązek wdrażania przepisanych kroków celem zarządzenia ścigania karnego za czyny karygodne, które należą do jego zakresu działania i doszły do jego wiadomości, oraz obowiązek postępowania w toku procesu w myśl ustawy wojskowego postępowania karnego.

Art. 81. W razie przeszkody, uprawnienia właściwego dowódcy wykonywa jego zastępca w dowództwie.

Art. 82. Właściwość właściwego dowódcy rozciąga się na wszystkie osoby, podporządkowane mu wojskowo, lub należące do zakresu jego rozkazu.

Art. 83. Osoby wojskowe, odkomenderowane z własnej formacji wojskowej do innej formacji, podlegają pod względem karno-sądowym na czas odkomenderowania dowódcy właściwemu tej ostatniej formacji (§ 170 ustawy wojskowego postępowania karnego).

Art. 84. Prawa właściwego dowódcy co do osób, podlegających sądownictwu karnemu wojskowemu, które nie podpadają pod żadne z postanowień powyższych, wykonywa rzeczowo właściwy dowódca, znajdujący się najbliżej miejsca ujęcia lub miejsca popełnienia czynu.

Ten dowódca jest dalej właściwym dla wszystkich osób, podlegających wojskowemu sądownictwu karnemu, które są odłączone od własnej formacji wojskowej w sposób inny, aniżeli wspomniany w art. 83 niniejszego rozporządzenia i zostały ujęte albo popełniły czyn karygodny w obcym okręgu terytorjalnym wojskowym, o ile dowódca właściwy według artykułów poprzedzających nie skorzysta sam z prawa zarządzenia ścigania karnego.

Gdy ze względu na miejsce ujęcia lub popełnienia czynu, uzasadniona jest właściwość kilku dowódców, wówczas ma między nimi pierwszeństwo ten, który wyprzedził innych przez zarządzenie, odnoszące się do ścigania karnego sprawcy.

Przy wydaniu z obcego państwa, należy uważać miejsce wydania za miejsce ujęcia.

Art. 85. Jeżeli osoba, podlegająca sądownictwu karnemu wojskowemu, pozostaje pod zarzutem kil-

ku czynów karygodnych, albo jeżeli kilka osób, podlegających sądownictwu temu, miało udział w tem samem przestępstwie o charakterze sprawców, spółwinnych, uczestników, lub udzielających pomocy, wówczas należy z reguły przeprowadzić i ukończyć postępowanie karne równocześnie i łącznie.

Jeżeli łączne sprawy karne należą w części do zakresu działania sądu załogowego, w części zaś do zakresu działania sądu okręgu generalnego, wówczas ich wspólne ściganie należy do właściwego dowódcy przy sądzie okręgu generalnego, a wskutek tego łączne przeprowadzenie postępowania karnego do tegoż sądu.

Art. 86. Jeżeli w tym samym czynie karygodnym brało udział kilka osób, należących do kompetencji różnych właściwych dowódców, którzy nie pozostają względem siebie w stosunku podporządkowania, wówczas następuje łączne ściganie i łączne przeprowadzenie postępowania karnego tylko wtedy, gdy połączenie spraw karnych wyraźnie zarządzono.

Art. 87. W wypadkach, przewidzianych w art. 86, gdy chodzi o sądy załogowe, zarządzenie to wydaje na wniosek jednego z oficerów sądowych ten sąd okręgu generalnego, któremu te sądy podlegają, w innych zaś wypadkach, tudzież, jeżeli przeciw jednemu z obwinionych wniesiono już oskarżenie, można połączyć odnośne sprawy karne tylko na podstawie decyzji Najwyższego Sądu Wojskowego.

Do którego z właściwych sądów należy rozpoznanie połączonej sprawy karnej, postanawia sąd okręgu generalnego lub Najwyższy Sąd Wojskowy, przestrzegając przepisów ust. 2 art. 85 niniejszego rozporządzenia.

Gdy później okaże się, iż oddzielne przeprowadzenie postępowania przeciw jednemu z obwinionych może zapobiec zwłoce, lub utrudnieniu postę-

powania, albo posłużyć do skrócenia aresztu obwinionego, wówczas można w ten sam sposób uchylić znowu połączenie; w miarę zachodzących okoliczności można także co do osoby włączonej pozostawić wykonanie praw właściwego dowódcy nadal dowódcy, wyznaczonemu przez przełożonego dowódcę lub Najwyższy Sąd Wojskowy.

Art. 88. Właściwymi dowódcami, posiadającymi prawo do ścigania karnego w polu i na morzu, są:

a) w polu:

dowódca dywizji wojsk,
mianowany dowódca twierdzy (przystani wojennej), postawionej w stan uzbrojenia wojennego, która leży w obrębie obszaru, albo została postawiona w stan wojenny z powodu zagrożenia przez nieprzyjaciela,
dowódca armji,
dowódca frontu,
dowódca okręgu etapowego,
Naczelny Wódz.

b) na morzu:

Dowódca okrętu wojennego, wysłanego w samodzielnej misji i znajdującego się poza flotą,
dowódca floty,
dowódca wybrzeża.

Art. 89. Właściwość dowódców, wymienionych w art. 88, rozciąga się co do swego zakresu rzeczowego na wszystkie czyny karygodne, przekazane do rozstrzygania sądom wojskowym, właściwość zaś rzeczowa dowódcy okrętu wojennego, wysłanego w misji samodzielnej, tylko na czyny karygodne, które według wchodzącego w zastosowanie wymiaru kary nie są zagrożone karą wyższą od kary pięcioletniego pozbawienia wolności.

Art. 90. Właściwość dowódców w polu rozciąga się na wszystkie osoby, podporządkowane im wojskowo, albo należące do objętego ich rozkazami obszaru, które podlegają sądownictwu karnemu wojskowemu, z wyjątkiem tych, które według ustawy albo zarządzenia Naczelnego Wodza, dowódcy frontu, dowódcy armji, samodzielnie operującej, są w myśl art. 92 ust. 1 i 2 niniejszego rozporządzenia poddane innemu właściwemu dowódcy.

Właściwość dowódców rozciąga się również na osoby, oddane pod ich rozkazy, a podlegające sądownictwu wojskowemu, które będą przytrzymane na obszarze objętym ich rozkazami, jeżeli nie można uzyskać łatwo interwencji właściwego zresztą dowódcy, tudzież na osoby, przytrzymane na obszarze, objętym ich rozkazami, a poddane wskutek osobnego zarządzenia dowodzącego (art. 75 niniejszego rozporządzenia) pod sądownictwo karne wojskowe.

Prawa właściwego dowódcy nad pułkownikami (równorzędnemi), osobami wojskowemi wyższej od nich rangi służą z zasady (art. 92 niniejszego rozporządzenia i § 479 ust. 1 ustawy wojskowego postępowania karnego) tylko najwyższemu dowodzącemu armją w polu, a w twierdzy zamkniętej przez nieprzyjaciela, tylko najwyższemu dowódcy wojskowemu, posiadającemu prawo ścigania karnego.

Art. 91. Dowódca okrętu wojennego, wysłanego w misji samodzielnej, wykonywa prawa właściwego dowódcy nad załogą, z wyłączeniem sztabu okrętowego.

Właściwość dowódcy wybrzeża rozciąga się na osoby, podporządkowane mu wojskowo, albo należące do obszaru, objętego jego rozkazami, tudzież na osoby, wymienione w art. 90 ust. 2 niniejszego rozporządzenia, które przytrzymano na tym obszarze.

W sprawach karnych osób, znajdujących się na pokładzie okrętu, na które z powodu osobistej właściwości sprawcy, albo ciężkiej kwalifikacji popełnionego czynu karygodnego nie rozciąga się zakres działania dowódcy okrętu wojennego, wysłanego w misji samodzielnej, ma tenże ograniczyć się do zarządzenia zbadania istoty czynu, zabezpieczenia w miarę możności środków dowozowych oraz przesłuchania i potrzebnego w danym razie przytrzymania obwinionego.

Gdy tylko pozwolą na to okoliczności, należy przesłać wszystkie akta władzy, powołanej do podjęcia karnych czynności urzędowych (art. 78 ust. 3 niniejszego rozporządzenia) przy równoczesnem odstawieniu obwinionego.

Władza ta postępuje dalej według przepisów postępowania zwyczajnego.

Art. 92. W razie potrzeby może przy armji w polu Naczelny Wódz, na morzu zaś w czasie wojennym dowódca wybrzeża przenieść prawa właściwego dowódcy z ograniczeniem w kierunku osobistym lub rzeczowym, albo też bez ograniczenia również na takich dowódców podwładnych, którym prawa tego ustawa wyraźnie nie przyznaje.

Przy armji w polu Naczelny Wódz, na morzu zaś w czasie wojennym dowódca wybrzeża wykonywa prawo do rozszerzania lub ograniczenia właściwości podporządkowanych mu dowódców.

Wolno mu także przenieść z ważnych powodów poszczególne sprawy karne z własnej kompetencji, albo z kompetencji jednego z podwładnych dowódców, do kompetencji innego dowódcy podwładnego.

Art. 93. Połączenie postępowania karnego przeciwko kilku spółobwinionym, należącym do kompetencji różnych dowódców, oraz uchylenie połączenia (art. 94 niniejszego rozporządzenia), zarządza

w polu w obrębie granic sądownictwa karnego wojskowego dowódca, będący ich spólnym przełożonym również wtedy, gdy przeciw jednemu z obwinionych wniesiono już oskarżenie.

Dowódca ten rozstrzyga również w razie wątpliwości o kompetencji kilku podwładnych mu dowódców.

Art. 94. W postępowaniu polowem, jeżeli w tym samym czynie karygodnym brało udział kilka osób, należących do kompetencji różnych dowódców, którzy nie pozostają względem siebie w stosunku podporządkowania, następuje łączne ściganie karne i łączne przeprowadzenie postępowania karnego tylko wtedy, gdy połączenie spraw karnych zostanie wyraźnie zarządzone.

Zarządzenie to wydaje na wniosek jednego z właściwych dowódców ten dowódca, który jest najbliższym przełożonym.

Do którego z właściwych dowódców należy ściganie połączonej sprawy karnej, postanawia dowódca przełożony.

Gdy później okaże się, iż oddzielne przeprowadzenie postępowania przeciw jednemu z obwinionych może zapobiec zwłoce, lub utrudnieniu postępowania, albo przyczynić się do skrócenia aresztu obwinionego, wówczas w ten sam sposób można uchylić znowu połączenie; w miarę zachodzących okoliczności można również wykonywanie praw właściwego dowódcy co do osoby wyłączonej pozostawić nadal dowódcy, wyznaczonemu przez dowódcę przełożonego.

Art. 95. Właściwy dowódca może w polu zarządzić wyłączenie jednej lub kilku ze zbiegających się spraw karnych i ich oddzielne przeprowadzenie, gdy to może zapobiec zwłoce lub utrudnieniu postę-

powania, albo przyczynić się do skrócenia aresztu obwinionego.

Właściwy dowódca może zarządzić wyłączenie czynów karygodnych również wtedy, gdy przedstawiają się one jako nieistotne dla wymiaru kary. Dodatkowe zarządzenie wniesienia oskarżenia jest w tym wypadku dopuszczalne tylko w ciągu miesiąca po prawomocności wyroku. Postanowienie niniejszego ustępu nie ma zastosowania do czynów karygodnych, które można ścigać tylko na żądanie uprawnionego.

Art. 96. W razie ogłoszenia w polu sądów doraźnych dla poszczególnych formacji wojskowych, nie zachodzi pod względem właściwości dowódców zmiana w zasadach ogólnych (art. 78—87 niniejszego rozporządzenia); gdy jednak ogłoszenie sądów doraźnych zarządzono dla pewnego oznaczonego okręgu, wówczas Minister Spraw Wojskowych wyznacza równocześnie dowódcę właściwego dla wypadków postępowania doraźnego, zachodzących w odnośnym okręgu.

Dowódca ten następnie jest wyłącznie właściwy dla tych wypadków, z wykluczeniem dowódców właściwych w postępowaniu zwyczajnem. Z pośród kilku dowódców, powołanych w danym wypadku do zarządzenia postępowania doraźnego, jest wyłącznie właściwy ten, w którego okręgu obwinionego ujęto, albo któremu obwinionego oddano.

ROZDZIAŁ VI.

Prokuratorowie wojskowi i oficerowie sądowi.

Art. 97. Na czele wojskowego urzędu prokuratorskiego stoi Minister Spraw Wojskowych, któremu podwładni są prokuratorowie wojskowi wszyst-

kich stopni. Ministra Spraw Wojskowych zastępuje w tym względzie Naczelny Prokurator Wojskowy.

Art. 98. Urząd prokuratorski przy sądach wojskowych sprawują: Prokurator Najwyższego Sądu Wojskowego i prokuratorowie sądów okręgów generalnych.

Przy prokuratorach wojskowych urzędują podprokuratorzy.

Art. 99. Prokuratorowie i podprokuratorowie w swej służbie wewnętrznej i urzędowaniu obowiązani są do posłuchu wobec poleceń i wskazówek, udzielonych im przez przełożonych. Wobec sądu przedstawiciele urzędu prokuratorskiego występują z wnioskami samodzielnie.

Art. 100. Prokurator wojskowy przy Najwyższym Sądzie Wojskowym pełni czynności, przekazane mu ustawą wojskowego postępowania karnego przed Najwyższym Sądem Wojskowym; prokurator przy sądzie okręgu generalnego występuje w charakterze oskarżyciela przed sądem okręgu generalnego, a oficer sądowy w tymże charakterze przed sądami załogowymi. Przed sądami polowymi i sądami wojennymi floty zastępuje oskarżenie oficer, wyznaczony przez właściwego dowódcę.

Prokurator wojskowy i oficer sądowy są niezawiśli od sądu.

Art. 101. Prokurator wojskowy przedkłada właściwemu dowódcy wnioski, które zamierza uczynić w sądzie w przedmiocie wszczęcia, zaniechania (umorzenia) lub wstrzymania postępowania karnego, orzeczenia lub uchylenia aresztu śledczego, wniesienia aktu oskarżenia, odroczenia lub przerwy kary, połączenia i rozłączenia spraw, przekazania sprawy innej władzy, wniesienia nadzwyczajnych środków prawnych.

Powyższe postanowienie nie ma zastosowania do wniosków, które wyłaniają się z przebiegu rozprawy głównej.

W sprawach mniejszej wagi lub niecierpiących zwłoki prokurator wojskowy za zgodą właściwego dowódcy ograniczyć się może do ustnego referatu.

Gdy dowódca właściwy nie zgadza się z wnioskiem prokuratora, przedkłada sprawę niezwłocznie Ministrowi Spraw Wojskowych do decyzji.

Powyższe postanowienia mają odpowiednie zastosowanie do prokuratorskiego postępowania badawczego.

W sprawach, należących do właściwości sądów załogowych, decyduje w wypadkach, wymienionych w ustępie 1 wyłącznie właściwy dowódca.

Pozatem, gdy w ustawie wojskowego postępowania karnego jest mowa o „właściwym komendancie", wówczas w braku innego postanowienia, odnośne przepisy wojskowego postępowania karnego stosuje się odpowiednio do prokuratora wojskowego.

Prokurator wojskowy (oficer sądowy) zwraca się do sądu z wnioskami.

Art. 102. Prokuratorów wojskowych powołuje się z pośród oficerów korpusu sędziowskiego, oficerów zaś sądowych i ich zastępców z innej grupy oficerów.

Prokuratorowie (podprokuratorowie) i oficerowie sądowi składają przy obejmowaniu urzędowania przysięgę, iż będą sumiennie spełniali swoje obowiązki.

Art. 103. Oficera sądowego ustanawia właściwy dowódca, prokuratorów i podprokuratorów, o ile posiadają stopień oficerów sztabowych, mianuje Naczelnik Państwa, w innych zaś wypadkach — Minister Spraw Wojskowych.

Art. 104. Oficerowie korpusu sędziowskiego, powołani do czynności prokuratorskiej, nie mogą w czasie tego zajęcia występować jako sędziowie śledczy, ani jako członkowie sądu orzekającego, ani też jako obrońcy, oficerowie sądowi zaś ani jako obrońcy, ani jako asesorowie w sądach orzekających.

Art. 105. Do prokuratora wojskowego (oficera sądowego) należy, prócz zastępowania oskarżenia, nadto prowadzenie postępowania badawczego, udział w śledztwie, wnoszenie aktu oskarżenia (stawianie wniosku o ukaranie) oraz zgłaszanie i wnoszenie środków prawnych.

Obowiązkiem ich jest zważać, aby korzystali w sposób należyty ze wszystkich środków, które mają posłużyć dla wyśledzenia prawdy.

ROZDZIAŁ VII.

Kancelarje sądów wojskowych.

Art. 106. Sądom wojskowym i urzędom prokuratorskim przydaje się do pełnienia służby kancelaryjnej odpowiedni personel.

Art. 107. Szczegółowe przepisy o służbie kancelaryjnej przy sądach wojskowych i urzędach prokuratorskich wydaje Minister Spraw Wojskowych.

ROZDZIAŁ VIII.

Ogólny nadzór służbowy.

Art. 108. Ministrowi Spraw Wojskowych służy prawo do bezpośredniego nadzoru nad sądami wojskowymi, nad prokuratorami wojskowymi, zarówno jak prawo naczelnego nadzoru nad tem, jak się wymiar sprawiedliwości w sądach wojskowych odbywa

i jak prokuratorowie temu wymiarowi służą. Ministrowi Spraw Wojskowych wolno wojskowe sądy, urzędy prokuratorskie każdego czasu wizytować lub zlecić wizytacje innym osobom.

ROZDZIAŁ IX.

Odpowiedzialność dyscyplinarna.

Art. 109. Oficerowie korpusu sędziowskiego, współdziałający przy wykonaniu służby wojskowo-sądowej, ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną niezależnie od odpowiedzialności karnej:

a) za przewinienia, naruszające ogólne przepisy służby wojskowej na zasadach ogólnych;

b) za przewinienia, popełnione przy wykonaniu służby sędziowskiej na podstawie przepisów niniejszych.

Art. 110. W wypadkach art. 109 punkt b) oficerowie korpusu sędziowskiego zajmujący stanowiska sędziowskie ulegają w drodze postępowania dyscyplinarnego karom dyscyplinarnym.

Art. 111. Kary dyscyplinarne są następujące:

a) nagana,

b) wydalenie z Wojska Polskiego.

Wymierzanie kary dyscyplinarnej musi być poprzedzone rozpoznaniem sprawy w drodze postępowania dyscyplinarnego, do którego przeprowadzenia jest właściwym Najwyższy Sąd Wojskowy, który orzeka w wydziale, złożonym z trzech członków pod przewodnictwem Prezydenta lub Wiceprezydenta.

Art. 112. Wniosek o wdrożenie dochodzenia dyscyplinarnego przedkłada po przeprowadzeniu ewentualnych dochodzeń służbowych szef właściwego sądu z aktami Najwyższemu Sądowi Wojskowemu, który orzeka o wdrożeniu postępowania dyscyplinarnego po wysłuchaniu prokuratora przy Naj-

wyższym Sądzie Wojskowym i przesłuchaniu obwinionego.

W wypadkach niecierpiących zwłoki może szef sądu zawiesić obwinionego w czynnościach służbowych, przekazując jednocześnie sprawę Najwyższemu Sądowi Wojskowemu do zatwierdzenia wydanego zarządzenia.

Art. 113. Dochodzenie dyscyplinarne nie może być wdrożone po upływie trzech lat od chwili popełnienia przewinienia.

Art. 114. Najwyższy Sąd Wojskowy może w razie potrzeby zarządzić dochodzenia, które przeprowadza wyznaczony przez Prezydenta oficer korpusu sędziowskiego. Po ukończeniu dochodzeń akta przedkłada się Prokuratorowi przy Najwyższym Sądzie Wojskowym, który skierowuje je do Najwyższego Sądu Wojskowego ze swoimi wnioskami.

Art. 115. W postępowaniu dyscyplinarnem stosuje się w przedmiocie przeprowadzenia dowodów i trybu postępowania na rozprawie odpowiednio przepisy ustawy wojskowego postępowania karnego.

Art. 116. Jeżeli Najwyższy Sąd Wojskowy po ukończeniu dochodzeń dojdzie do przekonania, że niema podstawy do dalszego postępowania dyscyplinarnego, umarzą postępowanie, zawiadamiając o tem obwinionego i jego zwierzchnika za pomocą uchwały motywowanej.

W przeciwnym razie Najwyższy Sąd Wojskowy wyznacza termin do rozprawy ustnej.

Art. 117. O terminie zawiadamia się oskarżonego.

Niestawiennictwo oskarżonego nie wstrzymuje postępowania.

Art. 118. Rozprawa ustna odbywa się w obecności prokuratora przy drzwiach zamkniętych. Decyzję ogłasza się oskarżonemu bezzwłocznie, pisem-

ne zaś wygotowanie doręcza się w ciągu czternastu dni.

Art. 119. Od orzeczenia o wydaleniu z wojska obwinionemu służy odwołanie, które wnieść należy w ciągu ośmiu dni od doręczenia orzeczenia dyscyplinarnego.

Odwołanie rozpoznaje Najwyższy Sąd Wojskowy na plenarnem zebraniu z wyłączeniem sędziów, którzy brali udział przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia.

Art. 120. Najwyższy Sąd Wojskowy może zarówno przy wdrożeniu, jak też w czasie postępowania dyscyplinarnego zawiesić obwinionego w pełnieniu służby sędziowskiej.

Przepisy przechodnie.

Art. 121. Aż do czasu ustalenia właściwych dowódców dla sądów marynarskich i admiralskich marynarze i oficerowie marynarki wojennej podlegają właściwości sądów załogowych, względnie sądów okręgów generalnych.

Art. 122. Aż do czasu zniesienia stopnia chorążego sąd orzekający dla chorążych składa się wedle punktu d. art. 44 i punktu 2 art. 70 niniejszego rozporządzenia.

DZIAŁ II.

Postępowanie.

(n) Art. 123. Przy stosowaniu Ustawy postępowania karnego,[1]) należy mieć na względzie: zamiast „komendanta właściwego" — „dowódcę właściwego", a zamiast „komendanta" — „dowódcę";

zamiast „wspólnej siły zbrojnej" (wspólnego wojska) — „wojsko";

---

[1]) Austryacka ustawa postępowania karnego wojskowego z dnia 5 lipca 1912 r., austr. Dz. Ustaw Państwa Nr. 130.

zamiast „najwyższego trybunału wojskowego“— „Najwyższy Sąd Wojskowy“;

zamiast „sądu brygady“ — „sąd załogowy“;

zamiast „sądu dywizji“ — „sąd okręgu generalnego“;

zamiast „generalnego prokuratora“ — „Prokuratora przy Najwyższym Sądzie Wojskowym“;

zamiast „radcy“ — „sędziego“;

zamiast „oficera dla służby sądowej“ — „oficera korpusu sędziowskiego“;

zamiast „aspiranta na oficera“—„podchorążego“;

zamiast „aspiranta wojskowej służby sprawiedliwości“ — „asystenta sądowego“;

zamiast „generała-majora“ — „generała-podporucznika“;

zamiast „feldmarszałka-porucznika“ — „generała-porucznika“.

Przez „sądy powiatowe“ poza byłym zaborem austrjackim — należy rozumieć sądy najniższej właściwości dla osób cywilnych.

Gdy w ustawie wojskowego postępowania karnego jest mowa o prawie łaski lub abolicji, służącem Najjaśniejszemu Panu, wówczas przepisy te stosować należy do aktów łaski Naczelnika Państwa.

Przez kraje i królestwa, reprezentowane w Radzie Państwa, rozumieć należy obszar Rzeczypospolitej.

Przepisy o sądach korpusu marynarzy i sądach admiralskich stosować należy odpowiednio do sądów marynarki polskiej.

Przy wymierzaniu grzywien (kar pieniężnych) korony przerachowuje się na marki.

Uchyla się wszelkie postanowienia, dotyczące domu cesarskiego i obrony krajowej.

W wypadkach, w których Ustawa wojskowego postępowania karnego przewiduje prowadzenie po-

stępowania badawczego przez Sąd, rozumieć należy „śledztwo".

Art. 124. Skreśla się:

I. w § 88 ust. 2 wyrazy „właściwy komendant",
w § 93 punkt 2 wyrazy „lub żandarmerji",
w § 94 ust. 2 wyrazy „wymienionych w § 91 punkt 3",
w § 99 ust. 1 wyrazy „po wysłuchaniu kierującego prezydenta senatu",
w § 106 ust. 2 wyrazy „do którego należy także rozstrzyganie o zażaleniu przeciw zastanowieniu postępowania badawczego przez Sąd",
w § 243 ust. 1 punkt 4 wyrazy „względnie, czy uwięzienie go zostało zarządzone w rozkazie oskarżenia",
w § 243 ust. 1 wyrazy „w którym należy powołać się na dołączony rozkaz oskarżenia, wydany przez właściwego komendanta",
w § 296 ust. 1 wyrazy „według prawa karnego wojskowego",
w § 300 ust. 3 wyraz „(komendanta)",
w § 306 ust. 1 punkt 1 wyraz „niniejszy",
w § 312 ust. 5 „aż do dalszego rozstrzygnięcia (§ 175), względnie zarządzenia wykonawczego właściwego komendanta czy też nie",
w § 353 ust. 2 wyrazy „zaprzysiężenia niestałych członków senatu",
w § 369 ust. 3 wyrazy „po zaprzysiężeniu tem, a w razie złożenia senatu według § 67 punkt 2",
w § 401 ust. 2 wyrazy „bez względu na skład senatu (§ 67 punkt 1 lub 2)",
w § 411 wyrazy „przez powieszenie",
w § 428 ust. 4 zdanie 1 wyrazy „za jego zgodą",

II. w § 9 ust. 1 — zdanie 2,

w § 241 — ostatnie zdanie,
III. w § 332 — ust. 3,
w § 369 — ust. 2,
w § 413 — ust. 2,
w § 441 — ust. 4,
w § 482 — ust. 1, 2 i ostatni,
IV. §§ 10 — 24, 26 — 73, 242, 433 — 436, 439, 440, 454, 463, 481 i rozdział XXVIII z wyłączeniem § 493.

Art. 125. Przepis art. 101 ust. 6 niniejszego Rozporządzenia nie ma zastosowania do: §§ 95, 96, 109, 110, 119, 128, ust. 4, 139 ust. 1, 149 ust. 3, 155, 169, 170, 245 ust. 1, 246 ust. 3, 256, 312 ostatni ustęp i 420 ust. 3.

Art. 126. W postępowaniu przed sądami załogowymi i sądami okręgów generalnych nie stosuje się postanowienia o klauzuli wykonawczej. Wyrok, który stał się prawomocny, sąd, stwierdziwszy jego prawomocność, przesyła prokuratorowi do wykonania.

W postępowaniu przed sądami załogowymi zarządza wykonanie kary oficer sadowy na zlecenie właściwego dowódcy.

Art. 127. W postępowaniu przed sądami załogowymi i sądami okręgów generalnych przewidziane w §§ 127, 395, 418, 419 ust. 2, 420 ust. 2 i 423 prawo do odroczenia (wstrzymania lub przerwy) wykonania kary przechodzi na sąd.

W wypadku zaś przewidzianym w ust. 1 § 419 zarządzenie odroczenia kary należy do dowódcy właściwego w myśl art. 78 i 88 niniejszego Rozporządzenia (art. 123 — 127).

ROZDZIAŁ I.

Postanowienia ogólne.

§ 1.

Ukaranie za zbrodnie i występki (przekroczenia) może nastąpić tylko po poprzedniem postępo-

waniu karnem, przeprowadzonem według niniejszej ustawy o postępowaniu karnem na podstawie oskarżenia publicznego i wskutek wyroku, wydanego przez właściwy sąd, o ile w § 2 nie ustanowiono wyjątku.

§ 2.

(n) „Przy przestępstwach pospolitych, zagrożonych niezależnie od kar dodatkowych grzywną i karą pozbawienia wolności, której najwyższy wymiar nie przenosi sześciu miesięcy, najniższy zaś — miesiąca, lub wyłącznie jedną z tych kar, może z pominięciem postępowania sądowego nastąpić ukaranie dyscyplinarne, gdy ze względu na okoliczności danego wypadku wymierzenie kary przewidzialnej w przepisach dyscyplinarnych jest wystarczające".

(n) „W sprawach o przestępstwa, ścigane jedynie na żądanie oskarżyciela prywatnego (§ 104 ustawy wojskowego postępowania karnego), ukaranie dyscyplinarne, wykluczające możność ścigania karno-sądowego dopuszczalne jest jedynie za zgodą oskarżyciela prywatnego.

(n) W wypadkach mniejszej wagi można karać w drodze dyscyplinarnej również za występki przewidziane:

1) w §§ 64, 66 zdanie 2, 79, 89 ust. 1, 92, 93, 94, 120, 121 ust. 1, 137, 141 ust. 1, 146 (w razie lekkiego uszkodzenia ciała) i 151 wojskowego kodeksu karnego;
2) w § 114 wojskowego kodeksu karnego, o ile przestępstwo nie polega na pożyczeniu pieniędzy lub przyjęciu podarunku bez uprzedniej wiedzy wspólnego przełożonego.

(n) „W razie ukarania dyscyplinarnego tylko jedynie za przestępstwa wojskowe stosować można przewidzianą w wojskowym kodeksie karnym karę

aresztu i to na czas nie dłuższy, jak 4 tygodnie aresztu lekkiego lub domowego, 3 tygodnie średniego lub 14 dni ścisłego" (art. 128).

W polu (§ 452, A) i na morzu (§ 452, B) obowiązuje to także wtedy, gdy najniższy wymiar zagrożonej kary na wolności przekracza jeden miesiąc.

Ukaranie w drodze dyscyplinarnej jest wykluczone, jeżeli ma nastąpić utrata stopnia wojskowego, która nie może być orzeczona w drodze dyscyplinarnej.

Jeżeli czyn karygodny osądzono w drodze dyscyplinarnej, mimo, iż nie zachodziły wymogi ustępów poprzedzających, należy wdrożyć dodatkowo postępowanie sądowe, o ile karygodność czynu nie zgasła jeszcze. Jeżeli z powodu czynu takiego przyjdzie do skazania na czasową karę na wolności, należy wliczyć karę dyscyplinarną, wykonaną z powodu tego samego czynu.

Jeżeli przekroczenia dyscyplinarne albo czyny karygodne, które można załatwić w drodze dyscyplinarnej, schodzą się z czynami karygodnymi, których załatwienie w drodze dyscyplinarnej jest wykluczone, wówczas należy objąć je postępowaniem karnem sądowem, o ile nie zarządzono ich wyłączenia (§ 37).

§ 3.

Oskarżenie zastępuje prokurator wojskowy (oficer sądu). Do wdrożenia postępowania karnego potrzebuje on polecenia właściwego dowódcy (§§ 27 i 28), a przy czynach karygodnych, które wolno ścigać tylko na żądanie uprawnionego do ścigania, ponadto takiego żądania.

Postępowanie karne nie ma mieć miejsca, gdy Naczelnik Państwa zarządzi, aby postępowania tego nie wdrażano lub wdrożone zaniechano.

§ 4.

Wszystkie dowództwa, władze i organa władzy, biorące udział w postępowaniu karnem, winny uwzględniać z równą starannością okoliczności potępiające i obciążające oraz uniewinnniające i łagodzące, i są obowiązane pouczyć obwinionego o jego prawach i o korzystaniu z dozwolonych środków prawnych nawet i wtedy, gdy tego wyraźnie nie przepisano.

§ 5.

Sądy wojskowe oceniają samodzielnie pytania wstępne z prawa prywatnego.

Orzeczenie sędziego cywilnego lub innej władzy, zapadłe co do takiego pytania wstępnego, nie wiąże sądów tych, o ile chodzi o ocenienie karygodności obwinionego.

Tylko jeżeli pytanie wstępne tyczy się ważności małżeństwa, orzeczenie właściwego w sprawie tej sądu służyć ma za podstawę rozstrzygnienia karno-sądowego. Jeżeli orzeczenie takie jeszcze nie zapadło, rozprawa jednak jest już w toku albo jeżeli sąd karny sam ją wywołał, ponieważ wyszły na jaw fakty, stanowiące przeszkodę małżeństwa, które powinno się z urzędu uwzględnić, wówczas należy wyczekiwać rozstrzygnięcia właściwego sądu, a w razie potrzeby nalegać na jego przyśpieszenie.

(n) Przepis części 3 § 5 stosuje się również wtedy, gdy według przepisów powszechnej ustawy dzielnicowej, mającej w danym wypadku zastosowanie, sąd karny dla osób cywilnych nie może rozstrzygać prejudycjalnych pytań z prawa prywatnego (art. 129).

§ 6.

Wyroki sądów wojskowych wydaje się w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej (§ 307, punkt 1).

§ 7.

Sądy wojskowe mają stosować do osób, podlegających ich sądownictwu, nawet wówczas, gdy one nie należą do związku wojskowego, prawo karne, obowiązujące dla wojska.

§ 8.

Postanowienia ustawy niniejszej obowiązują analogicznie także dla marynarki wojennej, jej władz lub osób do niej należących, nawet wówczas, gdy dla skrócenia mówi się tylko o wojsku i władzach lub osobach wojskowych. O ile jednak dla wojska i marynarki wojennej mają obowiązywać postanowienia odmienne, będą one w ustawie osobno zaznaczone.

§ 9.

Przez „dowództwa" należy rozumieć także wojskowe władze i zakłady, jeżeli ustawa niniejsza nie czyni wyraźnie odróżnienia.

Przez „władze miejscowe" rozumie ustawa niniejsza wojskowe dowództwa stacyjne, dowództwa twierdzy (przystani wojennej) i dowództwa placu, przy marynarce wojennej, dowództwa stacyjne marynarki.

Wedle ustawy niniejszej, przez „oficerów i osoby równorzędne" należy rozumieć wszystkie osoby wojskowe, zaliczone do pewnej klasy rangi, tudzież podchorążych i urzędników wojskowych.

ROZDZIAŁ II.

§§ 10—17 uchylone.

ROZDZIAŁ III.

§§ 18—24 i 26—49 uchylone.

Organizacja sądowa.

§ 25.

Sądy powinny przestrzegać z urzędu swej rzeczowej właściwości (swego zakresu działania), a zwłaszcza także granic między sądownictwem karnem wojskowem a sądownictwem karnem cywilnem.

ROZDZIAŁ IV.

§§ 50—73 uchylone.

Skład sądów. Tok czynności.

Głosowanie sądów orzekających.

§ 74.

Przy rozstrzyganiu spraw karnych liczba głosujących łącznie z przewodniczącym nie powinna być ani większą ani mniejszą od tej, którą ustanowiono w niniejszej ustawie o postępowaniu karnem.

Przy naradach i głosowanach niejawnych nie może być pod nieważnością nikt więcej obecny prócz sędziów głosujących i protokolanta.

Sposób głosowania poszczególnych sędziów i jego uzasadnienie mają być trzymane w tajemnicy. Naruszenie obowiązku tego podlega postanowieniom karnym o przekroczeniu nakazu zachowania milczenia (§ 263).

(n) „O ile w poszczególnym wypadku nie postanowiono inaczej, uchwały poza ustną rozprawą zapadają na posiedzeniu dyspozycyjnem w gronie 3-ch sędziów wojskowych".

(n) „W sądach załogowych powzięcie uchwały należy do sędziego".

(n) „Przed powzięciem uchwały należy wysłuchać prokuratora wojskowego (oficera sądowego); może on złożyć oświadczenie na piśmie" (art. 131).

§ 75.

(n) „W sądach załogowych i sądach okręgów generalnych oddaje głos swój najpierw kierujący rozprawą, w Najwyższym zaś Sądzie Wojskowym referent; następnie głosują inni sędziowie, a mianowicie niżsi stopniem (starszeństwa) przed wyższymi. W razie równości głosów rozstrzyga zdanie dla oskarżonego korzystniejsze, w innych zaś wypadkach zdanie, do którego przyłączy się przewodniczący" (art. 132).

§ 76.

Pytanie, czy pewną okoliczność ma się uważać za udowodnioną, należy rozstrzygać nie według ustawowych reguł dowodowych, lecz jedynie według swobodnego przekonania, opartego na sumiennem zbadaniu wszystkich środków dowodowych, przywiedzionych za i przeciw.

§ 77.

Gdzie ustawa wyraźnie nie stanowi nic innego, wymaga się do każdej uchwały bezwzględnej większości, to jest więcej niż połowy wszystkich głosów.

Jeżeli głosy podzielone są na więcej niż dwa róż-

ne zdania tak, iż żadne z nich nie ma za sobą wymaganej większości, wówczas dolicza się głosy dla obwinionego najniekorzystniejsze do głosów mniej niekorzystnych tak długo, aż się okaże bezwzględna większość głosów.

Jeżeli pod względem pytania, które z dwóch zdań jest dla obwinionego mniej niekorzystne, powstanie różnica zdań, należy nad tem najpierw głosować.

§ 78.

Różnice zdań co do przedmiotu, osnowy i porządku kolejnego pytań, które ma się postawić, rozstrzyga sąd orzekający.

Jeżeli zajdzie wątpliwość co do właściwości sądu albo konieczności uzupełnienia postępowania lub jeżeli wyłonią się inne pytania wstępne, wówczas musi się zawsze głosować nad tem najpierw.

Żaden sędzia nie może powstrzymać się od dalszego głosowania z powodu, iż pozostał w mniejszości przy głosowaniu nad pytaniem wstępnem.

§ 79.

Przy rozstrzyganiu przedmiotu głównego, należy zawsze rozłączyć pytanie, czy oskarżony jest winien zarzuconego mu czynu, od pytania co do kary i takowe przed tem ostatniem oddać pod głosowanie. Jeżeli oskarżony zostaje pod zarzutem kilku czynów karygodnych, wówczas powinna co do każdego poszczególnego czynu zapaść odrębna uchwała, czy oskarżony jest winien czy nie winien.

Naradzanie się nad karą ma się ograniczyć do tych przestępstw, których oskarżonego uznano winnym. Sędziom, którzy oskarżonego nie uznali winnym zarzuconego mu czynu karygodnego, wolno na

podstawie uchwały, zapadłej co do winy, głosować nad karą lub też wstrzymać się od głosowania. W ostatnim przypadku należy głosy ich w ten sposób liczyć, jakgdyby przystąpili byli do zdania dla oskarżonego najkorzystniejszego między zdaniami, wypowiedzianymi przez innych głosujących.

Język sądowy, protokolant, tłómacz.

§ 80.

1. Język w pisemnych stosunkach służbowych władz sprawiedliwości wojska z władzami i stronami cywilnemi stosuje się do przepisów, które obowiązują co do komunikowania się władz wojskowych z władzami i stronami cywilnemi.

2. Przesłuchania poza rozprawą główną lub rozprawą apelacyjną odbywają się z reguły w języku służbowym wojska. Jeżeli osoba, która ma być przesłuchana, nie włada językiem służbowym, wówczas należy przesłuchać ją za przybraniem tłómacza (§ 82) w jej języku.

Te same zasady obowiązują co do obwieszczeń ustnych, które odbywają się poza rozprawą główną lub apelacyjną.

3. Co do rozpraw głównych i apelacyjnych przed sądami załogowymi i sądami okręgu generalnego wojska, oraz sądami marynarskimi i sądami admiralskimi marynarki wojennej obowiązują postanowienia następujące:

stanowienia następujące:

a) Rozprawy odbywają się z reguły w języku służbowym wojska.

Jeżeli oskarżony nie włada językiem służbowym, należy przeprowadzić rozprawę w jego języku, o ile język ten należy do języków krajowych w królestwach i krajach reprezentowa-

nych w Radzie państwa i o ile przybranie oskarżyciela, obrońcy i członków sądu wojennego, którzy władają językiem tym, nie napotyka na znaczne trudności.

b) Jeżeli rozprawa ma się odbyć przeciw dwom lub więcej oskarżonym, którzy mówią rozmaitymi językami, wówczas należy przeprowadzić ją w języku służbowym.

c) Jeżeli oskarżony nie włada językiem rozprawy, wówczas należy przybrać do rozprawy tłómacza (§ 82), a ogłoszony wyrok obwieścić oskarżonemu w jego języku.

4. Akt oskarżenia (wniosek na ukaranie), wyroki wszystkich instancji wraz z powodami oraz orzeczenia i postanowienia innego rodzaju wydaje się obwinionemu, który nie włada językiem służbowym wojska, na wniosek w jego języku (punkt 3, a, ustęp 2).

5. We wszystkich innych wypadkach używa się zresztą języka służbowego wojska, zwłaszcza zaś jako wewnętrznego języka urzędowego i jako języka spisywania protokołów.

Przy przesłuchaniach i ogłoszeniach, uskutecznianych poza rozprawą główną lub rozprawą apelacyjną w innym języku a nie języku służbowym, należy spisać protokół nietylko w języku służbowym, lecz także w języku, którym odnośna osoba posługuje się.

Zeznania, składane przy rozprawie głównej lub apelacyjnej w innym języku, a nie języku służbowym, należy zamieścić w protokóle lub jego załączniku także w języku, którym osoba odnośna posługuje się, jeżeli to okazuje się wskazane ze względu na doniosłość zeznania.

§ 81.

Do pełnienia służby protokólanta w sądach będzie się używać asystentów sądowych i urzędników wojskowej kancelarji sądowej, a przy rozprawach głównych także oficerów korpusu sędziowskiego. Dopuszczalne jest również użycie innych oficerów i uzdatnionych podoficerów w charakterze protokólantów.

Przy rozprawach sądu najwyższego spisują protokół oficerowie korpusu sędziowskiego.

Prokuratorom wojskowym i oficerom sądu przydzieli się stale protokólantów; przy śledztwie przeciw oficerom i osobom równorzędnym można im w razie potrzeby przydać na protokólantów oficerów stanu żołnierskiego.

Stali protokólanci mają przed rozpoczęciem służby złożyć przysięgę w sądzie, iż będą wiernie wypełniać obowiązki protokólanta i zachowywać tajemnicę.

Oficerowie i podoficerowie, komenderowani w poszczególnych wypadkach do sądu jako protokólanci, mają składać przysięgę w każdym wypadku z osobna. Zaprzysiężenie ich należy zanotować w odnośnych protokółach. Oficerowie korpusu sędziowskiego, aspiranci wojskowej służby sprawiedliwości i urzędnicy wojskowej kancelarji sądowej, użyci w charakterze protokólantów, nie składają osobnej przysięgi.

§ 82.

Jeżeli ma się do czynienia z osobami, niewładającymi językiem, w którym czynność urzędowa ma być przedsięwzięta, wówczas należy przybrać tłómacza. Tłómacz może być zarazem protokólantem.

Przybranie tłómacza może być pominięte, jeżeli wszyscy interesowani władają językiem osoby, która ma być przesłuchana, co należy uwidocznić w protokóle.

Także dokumenty, które nie są sporządzone w języku rozprawy, a przedstawiają się jako ważne dla sprawy karnej, należy dać przetłómaczyć przez zaprzysiężonych tłómaczy.

§ 83.

Do rozprawy z osobami głuchymi lub niemymi należy przybrać, jeżeli pisemne lub ustne porozumienie się z nimi nie jest możliwe, jednego lub kilku tłómaczy, przy których pomocy porozumienie się może w inny sposób przyjść do skutku.

§ 84.

Tłómacz, który ma być użyty w sądzie, powinien złożyć przysięgę, iż będzie tłómaczył wiernie i sumiennie.

Przed każdą czynnością urzędową należy mu przypomnieć złożoną przysięgę. Tłómacze, powoływani doraźnie, składają przysięgę w każdym wypadku z osobna.

Zaprzysiężenie lub przypomnienie złożonej przysięgi należy zanotować w odnośnych protokółach.

Służbę tłómacza może pełnić protokólant.

§ 85.

Postanowienia o wyborze, wyłączaniu i uchylaniu rzeczoznawców, o obowiązku przyjęcia powierzonego im urzędu oraz o ich karaniu (§§ 206 do 208),

mają analogiczne zastosowanie także do tłómaczów, używanych w sądach.

Wybór tłómaczów do czynności urzędowych prokuratorskich należy do prokuratora wojskowego (oficera sądowego).

ROZDZIAŁ V.

Obwiniony i jego obrona.

§ 86.

Ten, na którego pada podejrzenie o czyn karygodny, może być uważany za obwinionego dopiero wtedy, gdy przeciw niemu zarządzono postępowanie badawcze albo wniesiono oskarżenie.

Po wniesieniu oskarżenia nazywa się obwiniony oskarżonym.

O ile jednak przepisy ustawy niniejszej, tyczące się obwinionego, nie są ograniczone z natury swej do postępowania badawczego, stosują się one także do tego, przeciw któremu z powodu podejrzenia o czyn karygodny wniesiono doniesienie albo zarządzono dochodzenia urzędowe.

§ 87.

We wszystkich sprawach karnych może obwiniony po wniesieniu oskarżenia, przy rozprawie głównej i w celu wywiedzenia środków prawnych przeciw wyrokowi korzystać z pomocy obrońcy.

Także przy rozprawach apelacyjnych przed sądem okręgu generalnego i przy rozprawach nad zażaleniami nieważności przed najwyższym Sądem wojskowym może oskarżony użyć pomocy obrońcy lub dać się przez niego zastąpić.

Co do obrony w postępowaniu przed wniesieniem oskarżenia obowiązują postanowienia § 102.

§ 88.

Jeżeli oskarżenie ma za przedmiot zbrodnię, która według wchodzącego w zastosowanie wymiaru kary jest zagrożona karą surowszą od kary na wolności aż do pięciu lat, wówczas należy wyznaczyć oskarżonemu obrońcę z urzędu do rozprawy głównej i rozprawy przed najwyższym sądem wojskowym, o ile sam nie chce wybrać sobie obrońcy (§ 89).

Prócz wypadku obrony obowiązkowej (ustęp 1), należy wyznaczyć obrońcę z urzędu do rozprawy głównej i rozprawy w drugiej instancji także wbrew woli oskarżonego, jeżeli w postępowaniu przed najwyższym sądem wojskowym tegoż prezydent, albo kierujący rozprawą albo w toku rozprawy sąd orzekający uzna to za potrzebne, albo jeżeli ustawowy zastępca małoletniego oskarżonego o to uprasza.

We wszystkich innych wypadkach należy ustanowić oskarżonemu obrońcę z urzędu do rozprawy głównej i rozprawy w drugiej instancji tylko na wyraźne jego żądanie.

§ 89.

Ustanowienie obrońcy z urzędu odpada, a względnie traci znaczenie, o ile przyszło już do skutku, jeżeli oskarżony wymieni obranego przez siebie obrońcę, odpowiadającego wymogom ustawowym, a obrońca ten przyjmie obronę, pod warunkiem, iż wskutek zmiany w osobie obrońcy postępowanie karne nie dozna wstrzymania.

Z tem samem zastrzeżeniem wolno oskarżonemu ustanowić także w miejsce obranego już obrońcy

innego odpowiedniego obrońcę. Jeżeli obrońca ten przyjmie obronę, wówczas gaśnie mandat obrońcy, poprzednio obranego.

Za małoletniego oskarżonego, który nie korzysta z prawa wybrania obrońcy, może wykonać prawo to jego ustawowy zastępca z tym samym skutkiem, jak gdyby sam oskarżony był dokonał wyboru.

§ 90.

Obwinionego należy pouczyć o prawach, które przysługują mu pod względem obrony, przy oznajmianiu wniesionego oskarżenia, a w postępowaniu przed drugą instancją przy uwiadomieniu o terminie rozprawy.

Prośbę o ustanowienie obrońcy z urzędu ma wnieść oskarżony (jego ustawowy zastępca) w tych wypadkach, w których obrona nie jest obowiązkową, najpóźniej w ciągu dwóch dni po powyższem oznajmieniu.

We wszystkich wypadkach, w których ustanawia się obrońcę z urzędu, należy w miarę możności uwzględnić życzenia oskarżonego (jego ustawowego zastępcy) co do osoby obrońcy, a w postępowaniu przed sądami okręgu generalnego i przed najwyższym sądem wojskowym ustanowić zawsze obrońcę prawniczo wykształconego, jeżeli oskarżony nie żąda wyraźnie czego innego.

§ 91.

Obrońcami mogą być:

1) czynni oficerowie stanu żołnierskiego, a dla oficerów innych grup etatowych i urzędników wojskowych nadto także czynni oficerowie i urzędnicy

wojskowi odnośnej grupy etatowej (gałęzi służbowej);

2) czynni oficerowie i asystenci sądowi.

(n) „Nieczynni oficerowie korpusu sędziowskiego i ci, którzy w myśl jednej z ustaw dzielnicowych mają prawo do zawodowego wykonywania obrony przed sądami karnymi dla osób cywilnych z wyłączeniem obrońców sądowych i obrońców przy sądach pokoju w byłym zaborze rosyjskim i zostaną wciągnięci na listę obrońców wojskowych" (art. 133).

Obrońcy przed sądami linjowymi mogą przynależeć także do pospolitego ruszenia lub żandarmerji.

§ 92.

O wpisaniu osób, wymienionych w § 91, punkt 3, na listę obrońców wojskowych rozstrzyga Minister Spraw Wojskowych.

Przy wpisaniu należy uwzględnić w pierwszym rzędzie takie osoby, które są lub były nieczynnemi oficerami korpusu sędziowskiego albo innymi nieczynnymi oficerami lub osobami równorzędnymi. Uwzględnić należy także uzdolnienie językowe.

Wpisanie następuje w miarę potrzeby i uprawnia do przyjmowania obron przed sądami załogowymi i okręgu generalnego, znajdującymi się w obrębie mocy obowiązującej ustawy niniejszej, tudzież przed najwyższym sądem wojskowym.

§ 93.

Obrońcę, wpisanego na listę obrońców wojskowych, należy wykreślić z niej, jeżeli:

1) zrzeka się urzędu obrońcy przed sądami linjowymi;

2) został pozbawiony stopnia oficerskiego lub urzędniczego, który posiadał ewentualnie w wojsku;

3) został wykreślony z listy adwokatów albo jeżeli zarządzono przeciw niemu czasowe zawieszenie w wykonywaniu adwokatury.

Wykreślenie z listy obrońców wojskowych może mieć miejsce:

1) jeżeli obrońca złożył stopień oficerski lub urzędniczy, który posiadał ewentualnie w wojsku;

2) jeżeli jako obrońca w toku wojskowego postępowania karnego został ukarany przez sąd wojskowy z powodu ciężkiego wykroczenia porządkowego albo więcej razy z powodu wykroczeń porządkowych.

Wykreślenie zarządza Minister Spraw Wojskowych. W przypadkach ustępu 2 należy przed orzeczeniem dać wpisanemu sposobność do oświadczenia się.

§ 94.

Osoby, wymienione w § 91, nie mogą w czasie toczącego się przeciw nim postępowania karnego wojskowego od chwili zarządzenia postępowania badawczego albo bezpośredniego wniesienia oskarżenia, tudzież w czasie wdrożonego przeciw nim śledztwa przez Sąd honorowy lub postępowania komisjonalnego sprawować obron przed sądami linjowymi.

To samo odnosi się do osób, przeciw którym wdrożono śledztwo w cywilnym sądzie karnym lub wniesiono wprost oskarżenie, oraz do adwokatów, przeciw którym właściwa władza dyscyplinarna orzekła zawieszenie w wykonywaniu adwokatury.

§ 95.

Wykluczonym jest od obrony:

1) kto sprawuje czynności prokuratora wojskowego albo oficera sądowego, kto w tej samej sprawie karnej wykonywał czynności sędziowskie albo jest do nich powołany, albo występował, jako właściwy dowódca;

2) kto ma być słuchany przy rozprawie jako świadek lub znawca;

3) kto nie ukończył jeszcze 24-go roku życia;

(n) „4. kto jako obrońca w toku postępowania karnego, został ukarany przez sąd wojskowy z powodu ciężkiego wykroczenia porządkowego, albo więcej razy z powodu wykroczeń porządkowych i z tego powodu na wniosek sądu przez Ministra Spraw Wojskowych został pozbawiony prawa do wnoszenia i wygłaszania obrony przed sądami wojskowymi“ (art. 134).

Obrany lub z urzędu wyznaczony obrońca nie może występować dalej w tym charakterze, gdy odpadną wymogi uzdolnienia na urząd obrońcy, podane w § 91.

§ 96.

Nie można z urzędu ustanowić obrońcą:

pokrzywdzonego, małżonka lub narzeczonego osoby pokrzywdzonej, oraz tego, kto z pokrzywdzonym, z jednym z sędziów, z oskarżycielem lub z właściwym dowódcą jest spokrewniony lub spowinowacony w linji wstępnej lub zstępnej albo w linji bocznej aż do stopnia dzieci rodzeństwa albo pozostaje względem jednej z wymienionych osób w stosunku opieki, kurateli, wychowywania lub adopcji.

§ 97.

Obrońcy, wymienieni w § 91, punkt 1, nie mogą mieć stopnia niższego, aniżeli oskarżony, a zarówno ci obrońcy, jak i obrońcy, o których mowa w § 91, punkt 2, nie mogą być stopniem (rangą) wyżsi od przewodniczącego sądu orzekającego. To ostatnie ograniczenie odnosi się także do innych obrońców, jeżeli występują przy rozprawie w mundurze wojskowym.

§ 98.

Jeżeli oskarżenie ma za przedmiot naruszenie subordynacji, albo jeżeli tłomaczenie się oskarżonego polega na tem, iż został spowodowany do czynu karygodnego przez przeciwne przepisom zachowanie się przełożonego, wówczas nie może obrońca, ustanowiony z urzędu, pozostawać w stosunku podwładnego względem tego, przeciw któremu popełnione zostało naruszenie subordynacji, albo skierowane jest zeznanie obwinionego.

§ 99.

Obrońcę z urzędu ustanawia zawsze sąd, a w najwyższym sądzie wojskowym prezydent.

Kto w myśl § 91 ma prawo sprawowania obron przed sądami wojskowymi, jest obowiązany do przyjęcia obrony, wyznaczonej mu z urzędu w miejscu jego zamieszkania, o ile nie poda dostatecznych powodów odmowy. O doniosłości przedstawionych powodów rozstrzyga władza, powołana do ustanowienia obrońcy.

Czynni wojskowi potrzebują do objęcia obrony zezwolenia dowództwa przełożonego, którego można odmówić tylko z powodu niezbędności w służbie.

§ 100.

Oskarżonemu nie wolno przybierać sobie więcej, aniżeli jednego obrońcę.

Każdy z kilku równocześnie oskarżonych może obrać sobie własnego obrońcę.

W zasadzie ustanawia się z urzędu dla kilku równocześnie oskarżonych wspólnego obrońcę. Tylko wtedy, gdy okaże się sprzeczność interesów, należy na wniosek jednego z oskarżonych lub obrońcy albo z urzędu postarać się o oddzielne zastępstwo.

§ 101.

Oskarżony może nawet, gdy jest aresztowany, porozumiewać się z obrońcą w nieobecności osób trzecich i znosić się z nim bez kontroli także pisemnie.

Oskarżony i jego obrońca mają prawo przeglądania pod nadzorem aktów, z wyjątkiem protokółów narady i brania z nich odpisów.

Obrońca może działać w interesie oskarżonego, nie potrzebując osobnego pełnomocnictwa do przedsiębrania poszczególnych czynności procesowych. Do założenia zwyczajnych środków prawnych oraz do postawienia wniosku o wznowienie postępowania karnego potrzebuje on zezwolenia skazanego. Obrońca może wnieść przedstawienie w podaniu lub ustnie.

§ 102.

Także w postępowaniu przed wniesieniem oskarżenia może obwiniony obrać sobie obrońcę z liczby dopuszczonych obrońców (§ 91) i wymienić go sądowi. Obrońca ten ma prawo stawiać wnioski o przedsięwzięcie poszczególnych czynno-

ści badawczych, współdziałać przy czynnościach urzędowych, wymienionych w §§ 194, ustęp 2, 203 i 230 i porozumiewać się w tym celu z obwinionymi, i to jeżeli obwiniony jest aresztowany, w obecności organu, prowadzącego badanie, lub jego zastępcy. O ile to da się pogodzić z celem postępowania, należy zezwolić obwinionemu i jego obrońcy także na przegląd wszystkich aktów albo ich części.

§ 103.

Obrońca, ustanowiony przez sąd pierwszej instancji, nie jest obowiązany, z wyjątkiem wypadku ponownego ustanowienia, do współdziałania przy rozprawie, wyznaczonej przez sąd wyższej instancji wskutek odwołania lub zażalenia nieważności, ma jednak obowiązek wspierania oskarżonego przy wnoszeniu środków prawnych.

ROZDZIAŁ VI.

Pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny.

§ 104.

Pokrzywdzonym jest ten, którego prawo zostało przez czyn karygodny innej osoby bezpośrednio naruszone lub zagrożone.

Oskarżycielem prywatnym jest ten, kto przy czynach karygodnych, które według prawa karnego wolno ścigać tylko na żądanie interesowanego, jest uprawniony do żądania takiego i żądanie to postawił.

§ 105.

Aż do chwili, w której sąd orzekający pierwszej instancji odchodzi dla wydania wyroku, wolno

oskarżycielowi prywatnemu odstąpić od żądania ścigania karnego.

§ 106.

Przeciw odmówieniu ścigania karnego przez właściwego dowódcę (§§ 138 i 240, ustęp 2) oraz przeciw wstrzymaniu postępowania badawczego przez sąd (§ 240, ustęp 1) przysługuje pokrzywdzonemu i oskarżycielowi prywatnemu prawo zażalenia w ciągu ośmiu dni, licząc od zawiadomienia, a w razie, jeżeli zawiadomienie nie miało miejsca, w ciągu trzech miesięcy po odmówieniu ścigania lub wstrzymania postępowania.

Zażalenie przeciw odmówieniu ścigania karnego w sprawie karnej, przekazanej do osądzenia sądom załogowym, idzie przed właściwego dowódcę, będącego najbliższym przełożonym, a w innych wypadkach przed najwyższy sąd wojskowy.

Zażalenie musi obejmować okoliczności, które mają uzasadnić wdrożenie kroków karnych, oraz środki dowodowe.

Na zażalenie należy przesłuchać obwinionego albo zażądać od niego oświadczenia się.

§ 107

Jeżeli przełożony dowódca lub najwyższy sąd wojskowy uznają zażalenie za uzasadnione, wówczas postanawiają, iż postępowanie karne przeciw obwinionemu ma mieć miejsce. Właściwy dowódca ma na podstawie zarządzenia tego spowodować wdrożenie lub dalsze prowadzenie postępowania badawczego, albo wniesienie oskarżenia.

W przeciwnym razie należy zawiadomić żalącego się o rozstrzygnieniu przełożonego dowódcy

(najwyższego sądu wojskowego) z podaniem powodów.

(n) Przy stosowaniu ust. 2 § 106 oraz zdania 1 i ust. 2 § 107, zamiast właściwego dowódcy, będącego najbliższym przełożonym, należy mieć na względzie właściwy sąd okręgu generalnego (art. 135).

§ 108.

Wszystkie prawa, przysługujące według ustawy niniejszej pokrzywdzonemu i oskarżycielowi prywatnemu, mogą wykonywać za nich także ich zastępcy ustawowi.

Pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny oraz ich zastępcy ustawowi mogą wykonywać prawa swe przy sądowych czynnościach badawczych i przy rozprawach sądowych albo osobiście albo za pośrednictwem pełnomocnika, zdolnego do urzędu obrońcy przed sądami wojskowymi.

ROZDZIAŁ VII.

Wyłączanie i uchylanie osób sądowych. Wyłączanie oskarżyciela i właściwego dowódcy.

§ 109.

Każdy sędzia wojskowy, każda inna osoba, powołana do funkcji sędziowskich, i każdy protokolant sądowy jest wyłączony od współdziałania przy czynnościach lub orzeczeniach sądowych w obu instancjach:

1. jeżeli sam jest osobą pokrzywdzoną lub tą, przeciw której popełniono czyn karygodny;
2. jeżeli osoba obwiniona lub pokrzywdzona jest z nim zaręczona albo jest lub była złączona z nim związkiem małżeńskim;

3. jeżeli obwiniony, pokrzywdzony, właściwy dowódca, oskarżyciel, oskarżyciel prywatny lub obrońca są z nim spokrewnieni lub spowinowaceni w linji wstępnej lub zstępnej albo są jego krewnymi w stopniu dzieci rodzeństwa albo jeszcze bliżej z nim spokrewnieni lub w takimże stopniu spowinowaceni;

4. jeżeli względem jednej z osób, wymienionych w punkcie 3, pozostaje lub pozostawał w stosunku opieki, kurateli, wychowywania lub adopcji.

Powód wyłączenia, uzasadniony przez powinowactwo, nie gaśnie nawet wtedy, gdy małżeństwo, które stanowiło podstawę powinowactwa, nie istnieje już.

§ 110.

Wyłączonym jest dalej w obu instancjach od współdziałania, jako sędzia wojskowy, od pełnienia funkcji sędziowskich i od występowania przed sądem w charakterze protokolanta, kto

1. poza obrębem swych czynności służbowych był świadkiem czynu karygodnego, o który chodzi, albo w sprawie tej był słuchany jako świadek lub znawca, o ile zeznanie to nie obejmuje jedynie przedstawienia okoliczności, które służbowo doszły do jego wiedzy;

2. współdziałał w sprawie tej, jako właściwy dowódca, donoszący, obrońca lub oskarżyciel albo ułożył doniesienie karne (§ 130, ust. 1).

Od współdziałania i orzekania na rozprawie głównej przed sądami Okręgu Generalnego jest wyłączony, kto w sprawie tej był czynny, jako sędzia śledczy.

Jeżeli rozprawa główna przed sądem okręgu Generalnego ma być powtórzona wskutek środka praw-

nego, wówczas są wyłączeni od nowej rozprawy głównej ci sędziowie, którzy mieli udział w pierwszej.

§ 111.

Sędziowie wojskowi i powołane do funkcji sędziowskich osoby stanu żołnierskiego są wyłączone w instancji wyższej:

1. od orzekania o środkach prawnych przeciw wyrokom oraz o zażaleniach przeciw postanowieniom i uchwałom, w których wydaniu brali sami udział w instancji niższej;

2. od orzekania w tych wszystkich sprawach karnych, w których byli czynni jako sędziowie śledczy;

3. od referatu, przewodnictwa i kierowania rozprawą w sprawach karnych, w których w sądzie niższym występowała w charakterze sędziego śledczego lub kierującego rozprawą albo przewodniczącego osoba, pozostająca względem nich w jednym ze stosunków, określonych w § 109, punkty 3 i 4.

§ 112.

Od występowania w charakterze oskarżyciela są wyłączone osoby, wymienione w § 109, punkt 1, oraz te, względem których obwiniony lub jego obrońca albo pokrzywdzony pozostaje w jednym ze stosunków, określonych w § 109, punkt 2 do 4, jak również osoby, które poza swemi czynnościami służbowemi były świadkami odnośnego czynu karygodnego albo zostały przesłuchane w sprawie jako świadkowie lub znawcy, o ile zeznanie ich nie obejmuje jedynie przedstawienia okoliczności, które służbowo doszły do ich wiadomości, wreszcie te, które występowały w tej samej sprawie karnej, jako obrońcy lub sędziowie.

§ 113.

Sędzia wojskowy i każda osoba, powołana do czynności sędziowskich lub prokuratorskich, jest obowiązana donieść bezzwłocznie o stosunku, stanowiącym powód wyłączenia, tej władzy służbowej, która ma wydać zarządzenie w celu zastąpienia wyłączonego.

Wyłączony protokulant ma uczynić doniesienie to u sędziego śledczego lub kierującego rozprawą, u którego ma spisywać protokół.

§ 114.

Sędzia wojskowy i protokulant sądowy oraz każda osoba, powołana do czynności sędziowskich, ma począwszy od chwili, w której dowiedziała się o przyczynie wyłączającej, wstrzymać się pod nieważnością od wszystkich czynności sądowych. Tylko gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem, a nie można zaraz wyznaczyć odpowiedniego zastępcy, ma osoba wyłączona przedsięwziąć sama czynności urzędowe niezbędnie potrzebne, wyjąwszy, gdyby należało wystąpić przeciw osobom, pozostającym względem niej w jednym ze stosunków, określonych w § 109, punkty 2 i 3.

Przeciw urzędowaniu funkcjonarjusza prokuratorskiego, wyłączonego w myśl ustawy, który powinien był wskutek tego wstrzymać się od działania, wolno obwinionemu wnieść zażalenie, które jednak nie może spowodować wstrzymania postępowania.

(n) „O zażaleniu, o ile chodzi o oficera sądzonego, rozstrzyga właściwy dowódca, w innych zaś wypadkach Minister Spraw Wojskowych“ (art. 136).

§ 115.

Oskarżyciel i obwiniony mogą zarówno w tok postępowania badawczego jak i przy rozprawie prze sądem orzekającym pierwszej i drugiej instanc uchylić sędziego albo protokulanta sądowego d jednej z ustawowych przyczyn wyłączenia, wymi nionych w §§ 109 do 111, a także wtedy, gdy mog podać i wykazać inne przyczyny, które są zdolne p dać w wątpliwość zupełne nieuprzedzenie osoby, kt ra ma być uchylona.

§ 116.

Prośbę, obejmującą uchylenie, należy wnieść d sądu, do którego osoba uchylona należy, i to jeże uchylenie następuje poza rozprawą sądu orzekaj cego, w sposób, podany w § 324.

Uchylenie członka albo protokulanta sądu orz kającego może być wykonane tylko bezpośredni przed rozprawą lub w toku rozprawy, i to z powod obawy uprzedzenia w pierwszej instancji tylko d do odczytania aktu oskarżenia, przed sądami załog wymi, aż do odczytania wniosku o ukaranie, a w dr giej instancji tylko aż do rozpoczęcia się sprawozd nia.

W prośbie o uchylenie musi się podać dokładn powody uchylenia i uprawdopodobnić je w mia możności.

Uchylony ma oświadczyć się co do powod uchylenia.

§ 117.

O dopuszczalności uchylenia sędziego śledczeg rozstrzyga kierownik sądu, jeżeli zaś wniosek poch dzi od oskarżyciela, a kierownik sądu nie przyst puje do niego, sąd wyższej instancji. Jeżeli sam ki

rownik sądu prowadzi śledztwo, wówczas należy orzeczenie w każdym wypadku do sądu wyższej instancji.

O uchyleniu protokulanta rozstrzyga w postępowaniu badawczem kierownik sądu.

§ 118.

W razie uchylenia członka sądu orzekającego albo jego protokulanta, rozstrzyga sam sąd orzekający.

Jeżeli prośbę o uchylenie wniesiono za późno albo jeżeli nie podano i nie uprawdopodobniono w niej powodu uchylenia, wówczas ma sąd odrzucić ją jako niedopuszczalną. Prośbę można odrzucić także wtedy, jeżeli sąd jest jednomyślnie zdania, iż wniesiono ją oczywiście tylko w zamiarze zwłoki postępowania.

Nie potrzeba orzeczenia, jeżeli uchylony uważa prośbę o uchylenie za uzasadnioną.

§ 119.

Właściwy dowódca, przeciw któremu zachodzi jeden z powodów wyłączenia, wymienionych w § 112, albo który z ważnych przyczyn uważa się za uprzedzonego w sprawie, ma zwrócić się do najwyższego sądu wojskowego o delegowanie innego dowódcy.

ROZDZIAŁ VIII.

Orzeczenia i postanowienia w postępowaniu karnem oraz ich oznajmianie. Przegląd aktów.

§ 120.

Orzeczenia i postanowienia, któremi odrzuca się wniosek albo które można zaczepić środkiem prawnym, należy zaopatrzyć w powody.

Orzeczenia i postanowienia oznajmia się albo przez ustne ogłoszenie albo przez doręczenie w oryginale lub uwierzytelnionym odpisie.

§ 121.

Ustne ogłoszenie musi się uwidocznić w aktach.

Dla czynnych szeregowców i gażystów, niezaliczonych do pewnej klasy rangi, jest ustne ogłoszenie regułą. W danych okolicznościach może ono nastąpić na prośbę także przez bezpośrednio przełożone dowództwo osoby, która ma być zawiadomioną.

Na żądanie należy wydać temu, któremu ogłoszono ustnie orzeczenie lub postanowienie, uwierzytelniony jego odpis.

Prokuratorowi wojskowemu (oficerowi sądowemu i prokuratorowi przy Najwyższym Sądzie Wojskowym doręcza się orzeczenia i postanowienia sądowe z reguły przez przesłanie oryginalnego konceptu. Umieszczają oni tam potwierdzenie przeglądu z podaniem daty. Na żądanie należy im wydać uwierzytelniony odpis.

§ 122.

Orzeczenia i postanowienia doręcza się czynnym osobom wojskowym za pośrednictwem ich bezpośredniego przełożonego dowództwa.

Innym osobom, które w danym razie podlegają sądownictwu karnemu wojskowemu, doręcza się je albo bezpośrednio przez władze wojskowe albo za pośrednictwem władz lub organów, powołanych do doręczania postanowień sądów karnych cywilnych.

Celem uskutecznienia doręczeń dla innych osób prócz wymienionych w ustępach poprzedzających, mają sądy, władze i organa wojskowe udać się do władz i organów, powołanych do doręczania postanowień sądów karnych cywilnych.

Władze i organa cywilne uskuteczniają doręczenia te według obowiązujących dla nich przepisów.

§ 123.

Pokrzywdzonemu i oskarżycielowi prywatnemu ma sąd zezwolić na przegląd aktów karnosądowych w toku postępowania badawczego, jeżeli nie sprzeciwiają się temu szczególne względy. Ponadto powinien sąd zezwolić im na przeglądanie aktów karnosądowych albo na wydanie ich odpisów, jeżeli wykazują wiarygodnie, iż jest im to potrzebne do wywodu roszczonego wynagrodzenia albo w celu żądania wznowienia albo z innych powodów.

Pozostawia się ocenieniu sądu, o ile, prócz wypadków, wymienionych w niniejszej ustawie o postępowaniu karnem, należy zezwolić także innym osobom na przegląd aktów albo wydanie odpisów.

W najwyższym sądzie wojskowym udziela kierujący prezydent senatu zezwolenia, wspomnianego w ustępach poprzedzających.

ROZDZIAŁ IX.

Terminy i usprawiedliwienie ich zaniedbania.

§ 124.

Do terminów, wyznaczonych na dni, nie należy wliczać tego dnia, w którym miało miejsce postanowienie, działanie lub zdarzenie, uzasadniające początek terminu.

Termin, wyznaczony na tygodnie lub miesiące, kończy się z upływem tego dnia ostatniego tygodnia lub miesiąca, który nazwą swą lub liczbą odpowiada dniowi rozpoczęcia się terminu; jeżeli w ostatnim miesiącu niema takiego dnia, wówczas kończy się termin z upływem ostatniego dnia tego miesiąca.

Niedziele i dni świąteczne wlicza się do terminów.

(n) „Jeżeli koniec terminu przypada na niedzielę lub święto, to za ostatni dzień terminu uważa się najbliższy dzień powszedni".

(n) „Dni biegu pocztowego nie wlicza się do terminu" (art. 138).

§ 125.

W razie zaniedbania terminu do zgłoszenia środka prawnego może władza, powołana do rozstrzygania środka tego, zezwolić na przywrócenie do stanu pierwotnego, jeżeli żądający przywrócenia udowodni, iż nie mógł dotrzymać terminu wskutek służby wojskowej lub nieuchronnej przeszkody, nie spowodowanej swem zawinieniem.

Przeszkodę nieuchronną należy przyjąć także wtedy, gdy żądający przywrócenia bez swej winy nie otrzymał wiadomości o doręczeniu.

Przeszkodę, spowodowaną służbą wojskową, należy wykazać poświadczeniem służbowem.

§ 126.

Prośbę o usprawiedliwienie zaniedbania terminu należy wnieść najdalej w ciągu trzech dni po ustaniu przeszkody do tej władzy, gdzie należało zgłosić środek prawny, z wymienieniem przyczyn zaniedbania i okoliczności, usprawiedliwiających je.

Z prośbą należy połączyć zgłoszenie zaniedbanego środka prawnego.

§ 127.

Władza, powołana do rozstrzygnienia środka prawnego, orzeka, w razie dozwolenia przywrócenia terminu, zaraz także w sprawie samej.

Prośba o przywrócenie terminu nie wstrzymuje wykonania, dopóki przywrócenia nie dozwolono. Odroczenie wykonania może być jednak zarządzone, i to jeżeli chodzi o wyrok karny, przez właściwego dowódcę, zresztą zaś przez tę władzę, gdzie należało zgłosić środek prawny, a w każdym wypadku przez władzę, powołaną do rozstrzygnięcia środka prawnego.

ROZDZIAŁ X.

Przygotowanie i przeprowadzenie postępowania badawczego.

§ 128.

Każdy, kto dowie się o czynie karygodnym, należącym do kompetencji sądów liniowych i ściganym z urzędu, ma prawo donieść o nim.

Prawo karne wojskowe i wojskowe przepisy służbowe postanawiają, o ile osoby wojskowe są obowiązane do donoszenia o czynach karygodnych.

Czynne osoby wojskowe mają wnosić doniesienia także z reguły w drodze służbowej.

Co do wnoszenia doniesień przez inne osoby, prócz wymienionych w ustępie poprzedzającym, obowiązują postanowienia procedury karnej cywilnej; obowiązek przyjęcia doniesienia ma jednak także przełożone dowództwo podejrzanego, każda władza miejscowa wojskowa, właściwy dowódca, każdy prokurator i oficer sądu wojska i każdy sąd wojskowy.

Z powodu doniesienia ustnego należy z reguły spisać protokół.

§ 129.

Żądanie ścigania karnosądowego z powodu czynów karygodnych, które wolno ścigać tylko na żądanie

uprawnionego, ma tenże wnieść, jeżeli jest czynną osobą wojskową, w drodze służbowej, a w innych wypadkach do jednej z władz wojskowych, wymienionych w § 128, ustęp 4, na piśmie lub ustnie.

§ 128, ustęp ostatni, ma zastosowanie.

§ 130.

Przełożone dowództwo ma z powodu czynu karygodnego osoby podwładnej, podlegającej ściganiu przed sądem linjowym, o którym doniesiono jej lub który w inny sposób doszedł do jej wiadomości, spowodować natychmiast ustalenia i zarządzenia, niezbędne dla wyjaśnienia stanu rzeczy oraz zabezpieczenia dowodów i osoby sprawcy, ułożyć następnie dokładne doniesienie karne z przedstawieniem stwierdzonego stanu rzeczy, poszlaków i środków dowodowych i przedłożyć je niezwłocznie właściwemu dowódcy.

Te same obowiązki ma władza miejscowa, znajdująca się najbliżej miejsca czynu lub miejsca pobytu podejrzanego, która dowiedziała się o czynie karygodnym, podlegającym ściganiu przed sądem wojskowym, jeżeli przełożone dowództwo podejrzanego nie może wkroczyć na czas z powodu oddalenia miejscowego albo jeżeli podejrzany nie podlega wogóle pewnemu dowództwu wojskowemu.

We wszystkich innych wypadkach mają władze miejscowe podobnie jak sądy wojskowe oraz prokuratorzy wojskowi (oficerowie sądowi) przesłać niezwłocznie doniesienie właściwemu dowódcy.

Wszystkie dowództwa, władze i organa, wymienione w ustępach poprzedzających, powinny także po przedłożeniu doniesienia aż do rozstrzygnienia właściwego dowódcy, przedsiębrać ustalenia i zarządzenia przygotowawcze, które nie znoszą zwłoki, a służą do wyjaśnienia sprawy lub niezmienionego utrzymania śla-

dów czynu karygodnego i środków dowodowych albo też mają zapobiedz ucieczce sprawcy.

Mają one donieść bezzwłocznie właściwemu dowódcy o powyższych zarządzeniach i ich wyniku.

§ 131.

Jeżeli przy ustaleniach przygotowawczych, wspomnianych w § 130, okaże się nagląca potrzeba przesłuchania świadka pod przysięgą albo dokonania oględzin, zatrzymania przedmiotów, rewizji domu lub osoby, wówczas ma przełożone dowództwo albo władza miejscowa albo prokurator wojskowy (oficer sądowy) zwrócić się o przedsięwzięcie czynności takich do najbliższego sądu wojskowego, albo jeżeli nie można na czas uzyskać jego interwencji, lub jeżeli czynność urzędowa nie może być przedsięwzięta przez sąd taki w myśl § 132 ustawy niniejszej, do najbliższego sądu karnego cywilnego.

Jeżeli nie można uzyskać natychmiastowego wkroczenia sądu, a zwłoka grozi niebezpieczeństwem, wówczas musi przełożone dowództwo albo władza miejscowa, albo prokurator wojskowy (oficer sądowy) przedsięwziąć oględziny albo zatrzymanie przedmiotów, z wyjątkiem wypadków § 227, ustęp 1 do 3, tudzież rewizję domu lub osoby albo bezpośrednio albo za pośrednictwem dowództwa (władzy miejscowej, prokuratora, oficera sądowego) wojska, wezwanego o wykonanie czynności tej i znajdującego się bliżej miejsca wykonania, o ile jest to dopuszczalne w myśl § 132 ustawy niniejszej. Wezwanie o przedsięwzięcie takich niedających się odroczyć czynności urzędowych można wystosować także do władz i organów policyjnych oraz do innych władz i organów bezpieczeństwa.

Przy przedsiębraniu oględzin, zatrzymania przedmiotów oraz rewizji domu lub osoby mają dowódz-

twa (władze miejscowe) zachować, o ile to jest możliwe, istotne formalności, przepisane dla aktów sądowych tego rodzaju, i spisywać protokóły tylko wtedy, gdy wymaga tego dokładne ustalenie okoliczności ważnych. Prokuratora wojskowego i oficera sądowego obowiązuje pod tym względem § 142, ustęp 3. Spisane protokóły należy przesłać zaraz przy wykazaniu niecierpiącej zwłoki nagłości podjętej czynności urzędowej właściwemu dowódcy, który w razie zarządzenia postępowania badawczego spowoduje udzielenie aktów tych właściwemu sądowi śledczemu. Sąd ma zbadać formę i dokładność protokółów, zarządzić w razie potrzeby powtórzenie lub uzupełnienie czynności badawczej i wydać uchwałę, co do utrzymania lub uchylenia zatrzymania przedmiotów.

§ 132.

Sądy i dowództwa (władze miejscowe, prokuratorowie wojskowi, oficerowie sądowi) wojskowe mogą poza budynkami wojskowymi albo budynkami i ubikacjami, zajętymi przez wojsko (obóz, strzelnica, okręty wojenne i t. d.), przeprowadzać przymusowo oględziny i podejmować zatrzymanie przedmiotów albo rewizję domu lub osoby tylko względem osób, podlegających sądownictwu karnemu wojskowemu, albo jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem. Przed wymienione na wstępie władze nie wolno dalej doprowadzać przymusowo rzeczoznawców, którzy podlegają sądownictwu karnemu cywilnemu, a do zeznań można zmusić ich tylko przed sądem.

Świadków, podlegających sądownictwu karnemu cywilnemu, nie wolno sprowadzać przymusowo przed wojskowe dowództwa i władze miejscowe, ani też zmuszać do zeznań przed władzami temi lub

przed prokuratorem wojskowym albo oficerem sądowym.

§ 133.

Jeżeli sąd karny cywilny albo inna władza cywilna (inny organ cywilny) otrzyma wiadomość o czynie karygodnym, który podlega ukaraniu przed sądem wojskowym, a nie ma być ścigany tylko na żądanie uprawnionego, wówczas powinny władze te uczynić doniesienie do przełożonego dowództwa podejrzanego, albo do najbliższej władzy miejscowej lub najbliższego sądu wojska. Mają one przedsięwziąć także dochodzenia i zarządzenia, należące do ich zakresu działania, które są potrzebne dla wyjaśnienia sprawy lub zabezpieczenia dowodów i osoby podejrzanego, a nie znoszą zwłoki.

Sądy karne cywilne, władze i organa policyjne tudzież inne władze i organa bezpieczeństwa mają uczynić zadość wezwaniom, wystosowanym do nich w myśl § 131, bez względu na to, czy czynność urzędowa ma być przedsięwzięta względem osoby, podlegającej sądownictwu karnemu cywilnemu lub sądownictwu karnemu wojskowemu, jeżeli żądana czynność należy do ich zakresu działania i jest dopuszczalna według obowiązujących dla nich przepisów.

Sądy karne cywilne mają na żądanie przesłuchiwać także świadków pod przysięgą za przybraniem osób, uprawnionych do obecności (§ 194).

Władze i organa cywilne należy wzywać o przedsiębranie czynności urzędowych, do których są upoważnione sądy (dowództwa, organa) wojska, tylko wtedy, jeżeli w miejscu, gdzie czynność urzędowa ma być przedsięwzięta, albo w bezpośredniej jego bliz-

kości niema sądu wojskowego ani innego dowództwa lub organu wojska, które byłyby uprawnione do czynności urzędowej.

Pod warunkami, wspomnianymi na końcu ustępu drugiego, mogą sądy karne cywilne, władze i organa policyjne oraz inne władze i organa bezpieczeństwa przedsiębrać w sprawach karnych, podlegających sądownictwu wojskowemu, oględziny, zatrzymanie przedmiotów i rewizję domu lub osoby względem osób, podlegających sądownictwu karnemu wojskowemu, nawet bez wezwania w tych wypadkach, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem, a sąd lub inne dowództwo, względnie inny organ wojska, które są upoważnione do czynności urzędowej, nie mogą na czas wkroczyć.

§ 134.

Dochodzenie czynów karygodnych, których sprawca jest nieznany, lecz podlega oczywiście sądownictwu karnemu wojskowemu, oraz czynów karygodnych, które popełnił sprawca nieznany, nie podlegający oczywiście sądownictwu karnemu wojskowemu ani sądownictwu karnemu cywilnemu, w budynku wojskowym lub zajętym przez wojsko, albo takiejże ubikacji, należy do dowództw i dowódców, posiadających prawo ścigania karnego, którym domniemany sprawca podlega albo pod których rozkazami budynki lub ubikacje pozostają.

W dochodzeniach tych przysługują prokuratorowi wojskowemu i oficerowi sądowemu te same prawa, co przy prowadzeniu postępowania badawczego (§§ 141 i 142).

Zresztą mają analogiczne zastosowanie postanowienia rozdziału XXV.

§ 135.

Jeżeli czynna osoba, należąca do wojska, umarła śmiercią nienaturalną albo jeżeli znaleziono zwłoki nieznanej osoby, należącej do wojska, wówczas winny władze policyjne i inne władze bezpieczeństwa, niezależnie od dalszych obowiązujących je przepisów, uczynić zaraz doniesienie najbliższemu sądowi lub najbliższej władzy miejscowej wojska.

§ 136.

Przy wypadkach śmierci osób cywilnych są władze cywilne obowiązane do doniesienia najbliższemu sądowi lub najbliższej władzy miejscowej wojska:

1) jeżeli śmierć została oczywiście spowodowana czynem karygodnym osoby, podlegającej sądownictwu karnemu wojskowemu, albo

2) jeżeli istnieją chociażby tylko poszlaki, iż osoba taka miała udział w zejściu śmiertelnem w sposób karygodny.

W pierwszym przypadku należy pozostawić zbadanie stanu rzeczy, a zwłaszcza oględziny sądowe i otwarcie zwłok sądowi wojskowemu, jeżeli sąd ten może wkroczyć na czas; sąd linjowy może jednak wezwać o przedsięwzięcie czynności tych sąd karny cywilny, położony bliżej miejsca dochodzeń.

W drugim wypadku należy zbadanie stanu rzeczy do władz cywilnych. Sądowi należy jednak w miarę możności dać sposobność wysłania sędziego śledczego i rzeczoznawców celem wzięcia udziału w oględzinach zwłok i ich otwarciu oraz w oględzinach miejsca. Także właściwy dowódca może wydelegować do tych czynności urzędowych prokuratora wojskowego lub oficera sądowego.

W ten sam sposób mają postępować władze linjowe, jeżeli okaże się, iż do śmierci osoby, należącej do czynnego wojska, przyczyniła się w sposób karygodny osoba, podlegająca sądownictwu karnemu cywilnemu.

§ 137.

Gdy właściwy dowódca otrzymał wiadomość, iż zachodzi podejrzenie popełnienia przez osobę, podlegającą jego kompetencji, czynu karygodnego, który ma być ścigany z urzędu przed sądem wojskowym, albo gdy co do czynów karygodnych, które mogą być ścigane tylko na żądanie uprawnionego, doszło do niego żądanie ścigania karnego osoby takiej, wówczas wydaje on prokuratorowi wojskowemu lub oficerowi sądowemu pisemny rozkaz wdrożenia postępowania badawczego.

W rozkazie należyć wymienić osobę, przeciw której, i czyn, z powodu którego wdraża się postępowanie badawcze.

Jeżeli zachodzi wątpliwość, czy dany wypadek nadaje się do ścigania karnosądowego, może właściwy dowódca zarządzić dochodzenia tymczasowe przez prokuratora wojskowego lub oficera sądowego albo przez przełożone dowództwo podejrzanego i uczynić rozstrzygnienie swe zawisłem od ich wyniku. W dochodzeniach tych przysługują prokuratorowi wojskowemu i oficerowi sądowemu te same prawa, co przy przeprowadzaniu postępowania badawczego (§§ 141 i 142).

Wdrożenie postępowania badawczego należy pominąć i zarządzić natychmiastowe wniesienie oskarżenia, jeżeli cel postępowania badawczego (§ 140) został już osiągnięty przez ustalenia władz, wymienionych w § 130.

§ 138.

Jeżeli właściwy dowódca nie znajduje dostatecznych podstaw do ścigania przed sądem karnym, wówczas zarządza on odłożenie doniesienia przy krótkiem skreśleniu powodów. O postanowieniu tem należy zawiadomić przesłuchanego już ewentualnie podejrzanego, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego (§ 106).

(n) „Jeżeli czyn nadaje się do ukarania dyscyplinarnego (§ 2 ustawy wojskowego postępowania karnego i art. 128 niniejszego Rozporządzenia) karę wymierza właściwy dowódca na wniosek prokuratora wojskowego (oficera sądowego)“ (art. 139).

Natomiast może on pozostawić ukaranie dyscyplinarne przełożonemu dowództwu, jeżeli widzi w doniesionym mu czynie karygodnym tylko przekroczenie dyscyplinarne. W obu wypadkach należy zawiadomić o postanowieniu tem pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego. Przeciw postanowieniu takiemu dopuszczalne jest zażalenie według § 106. Pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego należy na żądanie zawiadomić o treści załatwienia dyscyplinarnego.

Jeżeli z powodu występku (przekroczenia), którego załatwienie w drodze dyscyplinarnej było w myśl § 2, usprawiedliwione, przyszło do ukarania dyscyplinarnego, wówczas wykluczone jest ściganie sądowe z powodu tego samego czynu karygodnego.

§ 139.

Jeżeli dowódca uważa się za niewłaściwego, albo jeżeli niewłaściwość jego okaże się w toku postępowania badawczego przed wniesieniem oskarżenia, albo jeżeli obwiniony przejdzie przed wniesieniem

oskarżenia pod kompetencję innego dowódcy, wówczas należy odstąpić sprawę niezwłocznie władzy właściwej, i to jeżeli postępowanie badawcze poruczono w myśl § 143 sądowi na wniosek prokuratora wojskowego lub oficera sądowego.

O odstąpieniu sprawy karnej należy zawiadomić przesłuchanego już ewentualnie obwinionego, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego.

Jeżeli dowódca przy sądzie okręgu Generalnego odeśle sprawę karną dowódcy przy sądzie załogowym, wówczas nie może ten ostatni odmówić ścigania karnego z powodu, iż uważa sprawę za należącą do zakresu działania dowódcy przy sądzie okręgu Generalnego.

Postanowienia i czynności urzędowe niewłaściwych dowódców, prokuratorów wojskowych, oficerów sądowych i sądów w postępowaniu badawczem nie są nieważne wskutek samej niewłaściwości władzy postanawiającej lub urzędującej; właściwy dowódca lub sąd ma jednak ocenić, o ile postanowienie takie należy utrzymać w mocy, a względnie powtórzyć lub uzupełnić czynności urzędową prokuratorską lub sądową.

§ 140.

Celem postępowania badawczego jest wykrycie i ustalenie tych okoliczności, które są potrzebne do ocenienia pytania, czy przeciw pewnej osobie można wnieść oskarżenie czy też nie. Poza te granice nie może rozciągać się postępowanie badawcze.

Przyznanie obwinionego nie uwalnia organu, prowadzącego śledztwo, od obowiązku przeprowadzenia tego badania i ustalenia.

§ 141.

Postępowanie badawcze przeprowadza z reguły prokurator wojskowy lub oficer sądowy, i to osobi-

ście, a w razie potrzeby także poza miejscem siedziby swego właściwego dowódcy. Jest on uprawniony wzywać dowództwa wojskowe oraz inne publiczne władze, urzędy i ich organa o udzielanie wyjaśnień i wiadomości i może zwracać się do tych władz w celu przedsięwzięcia dochodzeń lub poszczególnych czynności śledczych.

W szczególności może prokurator wojskowy i oficer sądowy spowodować przesłuchanie obwinionego, tudzież niezaprzysiężone przesłuchanie osób, podlegających sądownictwu karnemu wojskowemu, przez dowództwa wojskowe (prokuratorów, oficerów sądowych) albo przedsięwziąć przesłuchania takie sam, albo wezwać o nie władze i organa policyjne lub inne władze i organa bezpieczeństwa.

Może on także wezwać te ostatnie władze i organa o niezaprzysiężone przesłuchanie osób, podlegających sądownictwu karnemu cywilnemu, być obecnym przy tych przesłuchaniach albo też przedsięwziąć je osobiście.

§ 142.

O przesłuchanie świadka pod przysięgą, zarządzenie i przedsięwzięcie oględzin, zatrzymanie przedmiotów, rewizji domu lub osoby i o wykonanie innych sędziowskich czynności badawczych ma prokurator wojskowy i oficer sądowy zwrócić się z reguły do tego sądu karnego wojskowego lub cywilnego, który znajduje się najbliżej miejsca podjęcia czynności urzędowej. Jeżeli jednak zwłoka grozi niebezpieczeństwem, a nie można uzyskać natychmiastowej interwencji sądu, wówczas może prokurator wojskowy i oficer sądowy zarządzić oględziny oraz konfiskatę, wyjąwszy wypadki § 227, ustęp 1 do 3, i rewizję domu lub osoby przez dowództwa wojskowe albo przedsięwziąć je sam albo wezwać władzę

i organa policyjne lub inne władze i organa bezpieczeństwa o przeprowadzenie tych czynności urzędowych.

Postanowienia §§ 132 i 133 obowiązują także w prokuratorskiem postępowaniu badawczem.

Prokurator wojskowy i oficer sądowy mogą być obecni przy czynnościach badawczych także wtedy, gdy nie przeprowadzają ich sami. Przy takich czynnościach urzędowych mają dowództwa w miarę możności, a prokurator wojskowy i oficer sądowy bezwarunkowo przestrzegać formalności, przepisanych dla aktów sądowych tego rodzaju. Jeżeli ci ostatni przedsiębiorą oględziny sami, wówczas przysługuje im prawo wyboru znawców.

Co do badania protokółów, niesporządzonych sądownie, przez właściwy sąd śledczy i co do dalszych zarządzeń tego sądu obowiązuje § 131, ustęp ostatni.

§ 143.

Jeżeli z powodu niejasności wypadku, ciężkiej kwalifikacji czynu karygodnego lub z innych ważnych powodów przeprowadzenie badania sędziowskiego okazuje się w pewnych sprawach karnych wskazane, wówczas może właściwy dowódca wydać prokuratorowi wojskowemu lub oficerowi sądowemu każdej chwili rozkaz oddania postępowania badawczego właściwemu sądowi do przeprowadzenia. W sprawach karnych, należących do zakresu działania sądu okręgu Generalnego, można poruczyć przeprowadzenie postępowania badawczego także podwładnemu sądowi załogowemu, znajdującemu się bliżej miejsca czynu (§ 24, ustęp 1).

Sąd, powołany do działania, ma przekazać przeprowadzenie postępowania badawczego oficerowi korpusu sędziowskiego jako sędziemu śledczemu.

§ 144.

W pisemnem wezwaniu prokuratora wojskowego, wystosowanem do sądu o wdrożenie lub dalsze prowadzenie postępowania badawczego, do którego należy dołączyć pisemny rozkaz właściwego dowódcy, powinno się określić dokładnie czyn karygodny, z powodu którego, i osobę, przeciw której postępowanie ma być wdrożone lub dalej prowadzone.

W postępowaniu w sprawach karnych, przekazanych sądom załogowym do osądzenia, wystarczy pisemne lub ustne wezwanie oficera sądowego przy równoczesnem wręczeniu doniesienia, zaopatrzonego w rozkaz właściwego dowódcy (akta badawcze).

Jeżeli w toku sądowego postępowania badawczego okaże się potrzeba rozszerzenia postępowania także na inny czyn karygodny albo przeciw innej osobie, podlegającej temu samemu właściwemu dowódcy, wówczas należy zawiadomić o tem prokuratora wojskowego (oficera sądowego) celem zasięgnięcia postanowienia tegoż dowódcy. Tymczasem ma sędzia śledczy podjąć czynności badawcze, które bez zwłoki muszą być przeprowadzone.

Jeżeli właściwy dowódca postanowi w takim wypadku nie rozszerzać sądowego ścigania karnego dla jednej z przyczyn, wymienionych w § 138, ustępy 1 i 2, na czyn karygodny, który nowo wyszedł na jaw, wówczas należy odnośnie do czynu tego odstąpić od dalszego badania przez sąd. Co do zawiadomienia obwinionego, którego przesłuchano już odnośnie do nowego obwinienia, oraz pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego, jak również co do środków prawnych, dopuszczalnych przeciw orzeczeniu właściwego dowódcy, obowiązuje § 138.

§ 145.

Sędzia śledczy prowadzi dochodzenia w zasadzie osobiście i bezpośrednio. Gdzie to jednak okazuje się konieczne lub odpowiednie, może sąd śledczy wezwać także inne sądy wojskowe oraz sądy karne cywilne o przedsięwzięcie sądowych czynności urzędowych.

Sądowi śledczemu przysługują także wszystkie dalsze prawa, przyznane w §§ 141 i 142 prokuratorowi wojskowemu i oficerowi sądowemu pod względem korzystania z pomocy innych władz.

Postanowienia §§ 132 i 133 obowiązują także w sądowem postępowaniu badawczem.

Sąd śledczy postępuje z urzędu, nie czekając na dalsze wnioski oskarżyciela, w celu stwierdzenia stanu rzeczy, wyśledzenia sprawcy, współwinnego, uczestnika lub udzielającego pomocy, oraz w celu ustalenia środków dowodowych, służących do przekonania lub obrony obwinionego o tyle, o ile wymaga tego cel postępowania badawczego.

Sędzia śledczy prowadzi badanie w swej siedzibie urzędowej, a w miarę potrzeby i praktyczności także poza tą siedzibą.

§ 146.

Oskarżyciel ma prawo żądać każdej chwili przeglądu lub przesłania aktów i stawiać wnioski do sądu śledczego co do przedsięwzięcia poszczególnych czynności badawczych.

Przy przesłuchaniu obwinionego lub świadków przez sędziego śledczego nie może on z reguły (§ 194, ustęp 2) być obecnym. Ma on jednak prawo uczestniczyć w oględzinach, w rewizji domowej i przetrząsaniu papierów, tudzież wskazywać przed-

mioty, na które czynności badawcze należy rozciągnąć. Sąd śledczy powinien w tym celu zawiadamiać z reguły oskarżyciela o przedsięwzięciu tych czynności, może jednak, jeżeli zachodzi obawa zwłoki, przedsiębrać je także bez tego zawiadomienia.

§ 147.

(n) „Kto uważa się za pokrzywdzonego przez zaniedbanie lub zwłokę sędziego śledczego, ma prawo wnieść zażalenie do władzy przełożonej".

(n) „Na postanowienia sędziego śledczego można wnieść zażalenie do sądu okręgu generalnego, który rozstrzyga je na posiedzeniu dyspozycyjnem" (art. 140).

§ 148.

Jeżeli czyn karygodny pozostawił ślady, należy zbadać je w toku postępowania badawczego zwłaszcza przez oględziny, o ile nie odbyło się to w sposób wiarygodny już stosownie do postanowień §§ 130 i 131.

Przedmioty, które pochodzą z czynu karygodnego, na których lub zapomocą których popełniono czyn taki, albo które sprawca mógł pozostawić na miejscu czynu, wogóle przedmioty, które obwiniony lub świadkowie mają rozpoznać, albo które w inny sposób mogą posłużyć do dostarczenia dowodu, powinna władza (organ) urzędująca wziąć w miarę możności w bezpieczne przechowanie. Jeżeli czynność urzędowa nie została przedsięwzięta przez prowadzącego badanie prokuratora wojskowego, oficera sądowego lub sędziego śledczego, należy oddać przedmioty te wymienionym osobom na przechowanie. Przedmioty, wzięte w przechowanie, należy spisać dokładnie i oznaczyć pieczęcią urzędową albo w inny odpowiedni sposób dla zapobieżenia zamia-

nie. Na żądanie należy wydać posiadaczowi odpis spisu.

Jeżeli między przedmiotami tymi znajdują się rzeczy, poświęcone służbie bożej, należy postarać się o ich oddzielenie od innych przedmiotów i odpowiednie przechowanie.

§ 149.

Dowództwa, władze i organa, które przedsiębiorą dochodzenia i czynności badawcze, są uprawnione do zarządzenia i przeprowadzenia tego, aby osoby, znajdujące się na widowni czynności urzędowej, oddaliły się stamtąd. Z drugiej strony mogą one także polecić osobom takim, aby pozostały tam aż do ukończenia czynności urzędowej.

Przeciw osobom, podlegającym sądownictwu karnemu wojskowemu, które nie stosują się do zarządzeń tych, albo zachowują się przy wspomnianych czynnościach urzędowych w sposób burzliwy, naruszający winne uszanowanie lub obrażający, wymierzyć ma przełożony, uprawniony do tego według przepisów służbowych, odpowiednią karę w drodze dyscyplinarnej, o ile postępek ich nie jest czynem, podlegającym ukaraniu przez sąd karny.

Przeciw osobom cywilnym, jako obwinionym, ma właściwy dowódca orzec w wypadkach tych grzywnę aż do stu koron albo areszt aż do ośmiu dni jako karę porządkową, a jeżeli pozostają w areszcie śledczym, obostrzenie aresztu według istniejących przepisów.

Nieczynni oficerowie i osoby równorzędne w mundurze wojskowym podlegają z powodu takiego zachowania się wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej.

Inne osoby, które zachowują się w ten sposób przy dochodzeniach lub czynnościach badawczych,

przedsiębranych przez sądy wojskowe, może sędzia śledczy upomnieć, a w razie potrzeby donieść sądowi powiatowemu ich miejsca zamieszkania lub pobytu, który ma postąpić tak, jak gdyby wykroczenie to popełnione zostało względem sądu cywilnego, przedsiębiorącego czynność śledczą. Przeciw takim postanowieniom sądu powiatowego są dopuszczalne środki prawne, dozwolone według procedury karnej cywilnej. Jeżeli wykroczeń wspomnianego rodzaju dopuszczono się względem innych władz wojskowych, zajętych przeprowadzeniem dochodzeń lub badań, wówczas należy wezwać o ukaranie sprawcy powołaną do tego władzę cywilną jego miejsca zamieszkania lub pobytu.

Obrońcę, nienależącego do osób, wymienionych w ustępach 2 i 4, można usunąć, a o zachowaniu się jego należy donieść w podobnym wypadku właściwej władzy dyscyplinarnej.

§ 150.

Przy przedsiębraniu oględzin, rewizji osoby i domu, przy zatrzymaniu przedmiotów i przetrząsaniu papierów ma być obecny świadek sądowy.

Do przesłuchania obwinionego należy przybrać świadka sądowego tylko wtedy, gdy obwiniony wyraźnie tego żąda, gdy organ, przeprowadzający przesłuchanie, uważa to za potrzebne, albo gdy prokurator wojskowy zawnioskuje to przy przesłuchaniu sądowem.

Świadek sądowy musi być oficerem czynnym, wyższym co do stopnia wojskowego lub przynajmniej starszym rangą od tego, względem którego przedsiębierze się czynność badawczą.

Świadek sądowy musi być w sprawie nieinteresowany; należy upomnieć go z powołaniem się na

ustawę niniejszą, iż ma zwracać baczną uwagę na wszystko, co będzie w jego obecności przedsięwzięte i zeznane, aby mógł w danym razie złożyć przed sądem świadectwo. Świadek sądowy musi także zachować tajemnicę co do wszystkiego, o czem dowiedział się przy czynności badawczej, a to pod rygorem ukarania w drodze dyscyplinarnej.

W postępowaniu z powodu spraw karnych, przydzielonych do osądzenia sądom załogowym, jest przybranie świadka sądowego potrzebne tylko wtedy, gdy organ, który przedsiębierze czynność urzędową, uważa to za niezbędne, albo gdy oficer sądowy stawia wniosek taki przy przesłuchaniu sądowem obwinionego.

§ 151.

Wszystkie zdarzenia i okoliczności, dotyczące postępowania badawczego, a zwłaszcza wszystkie dochodzenia, podjęte lub spowodowane przez prokuratora wojskowego, oficera sądowego i sędziego śledczego, należy uwidocznić w aktach.

Prokurator wojskowy, oficer sądowy i sędzia śledczy mają prowadzić dziennik każdej sprawy karnej, do którego należy wciągać dokładnie wszystkie akta postępowania badawczego.

§ 152.

Co do wszystkich czynności badawczych należy spisywać protokóły. Prócz organu, który przedsiębierze odnośną czynność urzędową, powinien być obecny przy niej protokulant; protokół musi być podpisany po zakończeniu przez obie te osoby oraz przez obecnych w danym razie świadków sądowych i tłumacza.

W postępowaniu z powodu spraw karnych, przydzielonych do osądzenia sądom załogowym, jest prowadzenie protokółu potrzebne przy takich tylko czynnościach badawczych, które mają być użyte jako dowód przy rozprawie głównej, a nie mają być tam powtórzone; w innych wypadkach wystarczy krótkie spisanie istotnej treści zeznań, złożonych przez osoby przesłuchane, przez protokulanta albo organ, który przedsiębierze czynność urzędową.

§ 153.

Protokół musi podawać miejsce i dzień czynności urzędowej oraz nazwiska osób współdziałających lub interesowanych i stwierdzać, czy istotne formalności postępowania zostały zachowane.

Protokół należy celem potwierdzenia odczytać osobom, uczestniczącym w czynności urzędowej, o ile on odnosi się do nich, albo oddać im do przeczytania, a w razie potrzeby przetłumaczyć.

Potwierdzenie ma być uwidocznione, a protokół podpisany przez uczestniczących.

W razie odmówienia podpisu należy podać w protokóle jego powód.

§ 154.

Sądy oraz inne dowództwa i organa wojskowe, powołane do prowadzenia postępowania karnego, są uprawnione do bezpośredniego znoszenia się we wszystkiem, co należy do zakresu ich postępowania, z wszystkiemi władzami wojskowemi i cywilnemi, mającemi siedzibę na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Zażalenia z powodu odmówienia pomocy prawnej, zaniedbania i zwłoki należy wnosić do władzy bezpośrednio przełożonej nad władzą rekwirowaną.

Jeżeli sąd nie uczyni zadość wezwaniu o udzielenie pomocy prawnej, wówczas mogą władze, powołane do wykonywania sądownictwa karnego wojskowego, wnieść zażalenie także do najwyższego sądu wojskowego.

Koszta pomocy prawnej ponosi władza wzywająca.

Co do znoszenia się z władzami państw obcych istnieją osobne przepisy.

§ 155.

Właściwy dowódca nie może brać udziału w czynnościach badawczych.

ROZDZIAŁ XI.

Przesłuchanie obwinionego.

§ 156.

Obwinionych, należących do czynnych osób wojskowych, dostawia w celu przesłuchania przełożone dowództwo przy oznajmieniu przedmiotu obwinienia; jeżeli obwinieni są aresztowani, wówczas zarządza się ich sprowadzenie.

§ 157.

Inni obwinieni, którzy podlegają sądownictwu karnemu wojskowemu i znajdują się na wolnej stopie, zostają z reguły do przesłuchania wezwani.

Wezwanie uskutecznia się przez doręczenie pisemnego i zamkniętego wezwania, zaopatrzonego pieczęcią służbową, wystosowanego do osoby wezwać się mającej i podpisanego przez urzędujący

organ władzy. Ma ono wyrażać nazwę władzy wzywającej i nazwisko wezwanego, ogólne wymienienie przedmiotu badania, miejsce, dzień i godzinę stawienia się z tym dodatkiem, że wezwany będzie słuchany jako obwiniony i że w razie niestawienia się zostanie sprowadzony.

Jeżeli osoba, którą należy przesłuchać, piastuje urząd publiczny lub pełni służbę publiczną, a celem przestrzegania bezpieczeństwa publicznego lub innych interesów publicznych musi się zarządzić zastępstwo na czas jej nieobecności, wówczas należy zawiadomić o zawezwaniu lub sprowadzeniu (§ 158) jednocześnie jej bezpośredniego przełożonego.

Przepis ten ma zastosowanie także wtedy, gdy ma się wezwać lub sprowadzić osoby, będące w służbie kolei żelaznych i statków parowych, albo robotników kopalń, hut, kuźnic i walcowni albo osoby, które pozostają w państwowej lub gminnej służbie zdrowia lub w publicznej, albo prywatnej służbie leśnej.

Aresztowanych obwinionych sprowadza się do przesłuchania.

§ 158.

Sprowadzenie obwinionych, wymienionych w § 157, ustęp 1, może być zarządzone przez właściwego dowódcę, a w razie, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem, przez prokuratora wojskowego, oficera sądowego lub sędziego śledczego, jeżeli obwiniony, wezwany prawidłowo, nie stawił się i nie usprawiedliwił niestawiennictwa jakimś ważnym powodem, a bez poprzedniego wezwania także wtedy, gdy zachodzą przyczyny, które usprawiedliwiałyby przytrzymanie (§ 171).

W nakazie sprowadzenia, który ma być wystosowany na piśmie, należy wymienić dokładnie ob-

winionego i podać zarzucony mu czyn oraz powód sprowadzenia.

Celem sprowadzenia obwinionego należy użyć z reguły władz i organów policyjnych lub innych władz i organów bezpieczeństwa.

Sprowadzony ma być zaraz przesłuchany przez organ prowadzący badanie. Jeżeli to jest niemożliwe, może być zatrzymany aż do przesłuchania, jednak nie dłużej, jak przez dwadzieścia cztery godzin.

§ 159.

Obwinionego przesłuchuje się w nieobecności osób, według ustawy do tego niepowołanych, z zachowaniem przyzwoitości i spokoju. Przesłuchanie to odbywa się ustnie, jeżeli jednak chodzi o okoliczności zawile, może organ prowadzący przesłuchanie dozwolić obwinionemu, aby przed daniem odpowiedzi na pytania przejrzał zapiski pisemne.

Jeżeli aresztowany jest okuty w kajdany, należy mu zdjąć je przed przesłuchaniem, o ile to stać się może bez niebezpieczeństwa.

§ 160.

Przed rozpoczęciem przesłuchania należy upomnieć obwinionego, aby na postawione mu pytania odpowiadał stanowczo, wyraźnie i zgodnie z prawdą. Następnie należy wypytać go przy pierwszem przesłuchaniu o stosunki osobiste.

Jeżeli zachodzi wątpliwość co do prawdziwości odpowiedzi obwinionego, albo jeżeli okazuje się to konieczne z innych względów, należy stosunki osobiste obwinionego poddać zbadaniu.

Co do obwinionych, którzy należą do związku wojskowego, należy celem stwierdzenia stosunków

osobistych złożyć zawsze do aktów ich wojskowe dokumenty personalne. Powinno się wypytać ich także co do sposobu wstąpienia w związek wojskowy, a obwinionych, należących do stanu żołnierskiego (żandarmerji), również co do tego, czy złożyli wojskową przysięgę służbową.

§ 161.

Po przesłuchaniu obwinionego co do stosunków osobistych należy wymienić mu w ogólności czyn karygodny, o który jest obwiniony, i wezwać go, aby oświadczył się zwięźle i szczegółowo co do faktów, stanowiących przedmiot obwinienia.

W dalszych pytaniach należy, unikając wszelkiej niepotrzebnej rozwlekłości, zmierzać do tego, aby obwiniony uzupełnił opowiadanie swoje oraz usunął niejasności i sprzeczności, a w szczególności należy pytania te stawiać tak, aby obwiniony dowiedział się o wszystkich poszlakach, przemawiających przeciw niemu, które mogą mu być oznajmione bez obawy udaremnienia postępowania, i aby miał sposobność do ich odparcia i usprawiedliwienia się. Te poszlaki, których nie można podać do wiadomości obwinionego bez narażenia celu postępowania, musi się oznajmić mu po ustaniu tego niebezpieczeństwa, a w każdym razie przed ukończeniem postępowania badawczego.

Jeżeli obwiniony przywodzi pewne okoliczności lub środki dowodowe na swe uniewinnienie lub w celu łagodniejszego ocenienia czynu, wówczas musi się zbadać je, o ile nie podano ich widocznie jedynie w celu zwłoki.

§ 162.

Pytania, zadawane obwinionemu, nie powinny

być niedokładne, niejasne, wieloznaczne lub podchwytliwe; powinny one być stawiane w miarę możności w porządku chronologicznym zdarzeń i wypływać jedno z drugiego według naturalnego porządku i związku przyczynowego. Należy zatem unikać zadawania zwłaszcza takich pytań, w których mieści się wskazówka co do osnowy odpowiedzi, albo w których okoliczność, nieprzyznaną przez obwinionego, przyjmuje się za przyznaną.

Pytania, przedstawiające obwinionemu okoliczności, które mają być stwierdzone dopiero przez jego odpowiedź, albo wskazujące mu z nazwiska lub z innych łatwych do poznania znamion poszukiwanych wspólników, wolno stawiać dopiero wtedy, gdy w inny sposób niepodobna spowodować obwinionego do oświadczenia się w tym względzie. W takich przypadkach należy zapisać pytania te dosłownie do protokółu.

Nie wolno używać obietnic ani złudnych przedstawień, ani gróźb, ani innych środków przymusowych dla nakłonienia obwinionego do przyznania się lub poczynienia pewnych zeznań. Nie wolno również przewlekać badania przez usiłowania, czynione w tym celu, aby osiągnąć przyznanie się.

§ 163.

Przedmioty, które odnoszą się do czynu karygodnego, albo służą do przekonania obwinionego, należy mu po poprzedniem wezwaniu do ich opisania przedłożyć celem rozpoznania; jeżeli przedłożenie ich jest niemożliwe, należy zaprowadzić obwinionego do nich dla rozpoznania. Jeżeli może to posłużyć do usunięcia wątpliwości co do prawdziwości pisma, o które obwiniony jest posądzony, można zawezwać go, aby napisał kilka słów lub

zdań; nie wolno jednak używać z tego powodu środków przymusowych.

§ 164.

Obwinionych, którzy pozostają w związku wojskowym lub innej służbie publicznej, albo którzy wystąpili ze związku tego lub służby tej, nie można pytać o okoliczności, co do których nie wolno im zeznawać z powodu ciążącego na nich obowiązku zachowania tajemnicy służbowej lub urzędowej, wyjąwszy, gdyby władza właściwa uwolniła ich od obowiązku tego, w razie potrzeby na skutek interwencji, podjętej z urzędu.

§ 165.

Jeżeli obwiniony po oznajmieniu zachodzącego przeciw niemu obwinienia uważa się za niewinnego, lecz nie chce oświadczyć się bliżej co do zarzutu, nie należy zadawać mu dalszych pytań w tym względzie. W tym wypadku jak również wtedy, gdy obwiniony odmawia odpowiedzi wogóle lub na pewne pytania, albo udaje głuchego, niemego, obłąkanego lub głupkowatego, a organ przesłuchujący jest w tych ostatnich wypadkach przekonany o udawaniu, albo na podstawie własnych spostrzeżeń, albo przez przesłuchanie świadków lub znawców, należy tylko zwrócić uwagę obwinionego, iż zachowanie się takie nie wstrzyma postępowania, a może jedynie zaszkodzić obronie.

§ 166.

Jeżeli późniejsze zeznania obwinionego różnią się od dawniejszych, a zwłaszcza jeżeli odwołuje on poprzednie przyznanie, należy zapytać go o powód tych zmian i o przyczyny odwołania.

§ 167.

Jeżeli zeznania obwinionego odbiegają w stanowczych punktach od zeznań świadka lub spólnika, którzy zeznają przeciw niemu, wówczas należy przeciwstawić mu zeznania te w toku postępowania badawczego tylko wtedy, gdy sprzeczność nie da się wyjaśnić w inny sposób, albo gdy należy obawiać się, iż przeciwstawienie nie będzie mogło mieć miejsca przy rozprawie głównej.

Żądaniu obwinionego, aby już w toku postępowania badawczego skonfrontowano go ze spólnikiem lub świadkiem, należy uczynić zadość, jeżeli może to odbyć się bez trudności i bez zwłoki postępowania.

Przynależnych obwinionego (§ 189) można konfrontować z nim, nawet gdy składają świadectwo dobrowolnie, tylko wtedy, gdy obwiniony wyraźnie tego żąda.

Do konfrontacji obwinionego z współobwinionym lub świadkiem mają zresztą analogiczne zastosowanie postanowienia § 198.

§ 168.

Jeżeli obwiniony wdaje się przy przesłuchaniu w opowiadanie lub przyznanie takich czynów karygodnych, z powodu których nie zarządzono jeszcze postępowania badawczego, wówczas należy zawiadomić o tem, jeżeli przesłuchanie odbyło się przed sądem, prokuratora wojskowego (oficera sądowego) celem zasięgnięcia postanowienia właściwego dowódcy (§ 144, ustępy 3 i 4).

ROZDZIAŁ XII.

Zawieszenie w służbie, areszt tymczasowy i śledczy.

§ 169.

Właściwy dowódca rozstrzyga o tem, czy z powodu wdrożenia postępowania karnego należy zawiesić tymczasowo w służbie obwinionego, należącego do czynnych osób wojskowych. Uprawnienie przełożonego dowództwa do tymczasowego zawieszenia w służbie nie doznaje przez to zmiany.

§ 170.

Czynne osoby wojskowe, przeciw którym zarządzono postępowanie badawcze albo bezpośrednie wniesienie oskarżenia, nie mogą być aż do ukończenia postępowania karnego ani przeniesione, ani odkomenderowane, o ile wyszłyby przez to z pod kompetencji dotychczasowego dowódcy. W innych wypadkach zależy przeniesienie, odkomenderowanie i urlopowanie obwinionych od zgodzenia się właściwego dowódcy.

Właściwy dowódca może także zarządzić, że obwinieni, którzy są czynnemi osobami wojskowemi i których pozostawiono na wolnej stopie, mają pozostać w siedzibie sądu aż do ukończenia postępowania karnego.

§ 171.

Areszt tymczasowy można zarządzić przeciw podejrzanemu, obwinionemu lub oskarżonemu.

1. jeżeli przy popełnieniu przestępstwa przydybano go na gorącym uczynku, albo jeżeli bezpośrednio po czynie pościg urzędowy lub głos publiczny wskazuje go, jako podejrzanego o czyn karygodny,

2. jeżeli zbiegł lub czynił przygotowania do ucieczki, jeżeli ukrył się w celu uchylenia się od postępowania karnego i nie zgłosił się później dobrowolnie, albo jeżeli jest podejrzany o ucieczkę z powodu wielkiej kary, jaka mu prawdopodobne grozi, albo z innych ważnych powodów;

3. jeżeli starał się wpływać na świadków, znawców lub współobwinionych w sposób, przeszkadzający wykryciu prawdy, albo utrudniać badanie w inny sposób przez zniszczenie, zmianę lub zatajenie śladów czynu karygodnego, albo jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, iż mógłby to uczynić,

4. jeżeli w ciągu toczącego się przeciw niemu postępowania popełni nowe przestępstwa, albo jeżeli szczególne okoliczności uzasadniają obawę, iż powtórzy czyn dokonany lub wykona czyn usiłowany, albo zagrożony, albo

5. jeżeli ze względów wojskowych nie można pozostawić na wolnej stopie podejrzanego, obwinionego lub oskarżonego, który pozostaje w czynnym związku wojskowym.

Areszt tymczasowy, zarządzony tylko na podstawie punktu 1, nie może przekraczać czterdziestu ośmiu godzin.

Areszt tymczasowy wykonywa się w lokalu więziennym, który wyznaczy osoba, uprawniona do zarządzenia aresztu, a według okoliczności w więzieniu sądowem.

§ 172.

Areszt tymczasowy zarządza przełożone dowództwo obwinionego albo władza miejscowa.

Areszt tymczasowy może zarządzić także wprost prokurator wojskowy lub oficer sądowy jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem.

(*n*) „Areszt tymczasowy może zarządzić również właściwy dowódca". (art. 142).

Jeżeli przy przesłuchaniu sądowem obwinionego, pozostającego na wolnej stopie, wyjdą na jaw okoliczności, które wymagają niezwłocznie jego przytrzymania, wówczas może przytrzymanie to zarządzić także sędzia śledczy.

Aresztowanego należy przesłuchać najdalej w ciągu dwudziestu czterech godzin.

Postanowienia § 157, ustęp 3 i 4, mają analogiczne zastosowanie do wypadków aresztu tymczasowego.

§ 173.

Jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem, a nie można uzyskać interwencji przełożonego wojskowego lub straży wojskowej, są władze i organa policyjne oraz inne władze i organa bezpieczeństwa uprawnione do aresztowania czynnych osób wojskowych, o ile zachodzą konieczności, które według istniejących dla nich przepisów ustawowych uprawniałyby je do aresztowania osób cywilnych.

Oficerowie i osoby równorzędne w mundurze wojskowym oraz wogóle czynne osoby wojskowe, zajęte wykonywaniem służby wojskowej, mogą być aresztowane przez władze i organa policyjne oraz inne władze i organa bezpieczeństwa tylko wtedy, jeżeli przydybano je na gorącym uczynku (§ 171, punkt 1) z powodu zbrodni albo występku, wywołującego zgorszenie publiczne, albo jeżeli nie można w inny sposób zapobiedz dokonaniu, kontynuowaniu lub powtórzeniu czynu karygodnego albo w razie zbrodni ucieczce sprawcy i jeżeli nie można uzyskać interwencji przełożonego wojskowego lub straży wojskowej. Aresztowanie oficera lub osoby równorzędnej ma być bezwarunkowo zaniechane, jeżeli przytrzymany udaje się na wezwanie organu poli-

cyjnego lub organu bezpieczeństwa dobrowolnie do najbliższej władzy wojskowej, a o ile w odnośnem miejscu niema władzy takiej, do miejscowej władzy policyjnej.

Co do aresztowania innych osób, podlegających sądownictwu karnemu wojskowemu, przez władze i organa policyjne oraz inne władze i organa bezpieczeństwa obowiązują te same przepisy, jak co do aresztowania osób, podlegających sądownictwu karnemu cywilnemu.

Jeżeli aresztowanego nie wypuszcza się napowrót na wolną stopę, należy oddać go niezwłocznie najbliższej władzy wojskowej, przesłuchać tam natychmiast, a w razie, gdy okaże się brak podstawy do dalszego przytrzymania, wypuścić zaraz na wolność; w przeciwnym wypadku należy postąpić w myśl § 175.

(n) Przepis § 173 ust. 2 ma zastosowanie również do wypadku występków pospolitych, zagrożonych więzieniem (art. 20 kodeksu karnego z r. 1903 i art. 16 kodeksu karnego niemieckiego z r. 1871) powyżej miesięcy 6 lub więzieniem, zastępującem dom poprawy w myśl art. 3 przepisów przechodnich do kodeksu karnego z r. 1903 z sierpnia 1917 r. (Dz. Urz. Dep. Sprawiedl. Tymcz. Rady Stanu, Nr. 1, z r. 1917), gdy sprawca podejrzany jest o ucieczkę, a na miejscu niema przełożonego lub warty wojskowej (art. 143).

§ 174.

Jeżeli przy czynie karygodnym, popełnionym przez większą liczbę osób, nie da się zaraz wyśledzić winnych, wówczas można osadzić w areszcie tymczasowym wszystkie osoby, podlegające sądownictwu karnemu wojskowemu, które były obecne przy

zajściu, a nie są zupełnie wolne od podejrzenia o współudział.

Muszą one jednak być przesłuchane najdalej w ciągu trzech dni przez właściwego prokuratora wojskowego lub sędziego śledczego.

§ 175.

O zarządzeniu aresztu tymczasowego należy donieść właściwemu dowódcy równocześnie z doniesieniem karnem (§ 130), albo jeżeli areszt taki zarządzono po wniesieniu doniesienia, bezzwłocznie po jego zarządzeniu.

(n) „Prokurator wojskowy powinien natychmiast uczynić wniosek o wypuszczenie na wolność, albo o zarządzenie aresztu śledczego" (art. 144).

§ 176.

Areszt śledczy można orzec tylko przeciw obwinionemu, przeciw któremu zarządzono postępowanie badawcze lub wniesienie oskarżenia i co do którego zachodzi jedna z okoliczności, wymienionych w § 171, punkt 2 do 5.

§ 177.

(n) „Areszt śledczy zarządzić może sędzia śledczy (sąd) tylko na wniosek prokuratora wojskowego (oficera sądowego). Zażalenie przeciw postanowieniu sędziego śledczego (sądu załogowego) w przedmiocie aresztu śledczego rozstrzyga właściwy sąd okręgu generalnego".

(n) „W sprawach, należących do sądów okręgów generalnych, jeżeli wdrożone zostało prokuratorskie postępowanie badawcze, areszt śledczy może zarzą-

dzić sędzia śledczy na wniosek prokuratora wojskowego, w sprawach zaś, należących do właściwości sądów załogowych, sędzia załogowy na wniosek oficera sądowego, wszakże na czas nie dłuższy, niż na miesiąc od chwili tymczasowego przytrzymania (§ 171); z ważnych atoli przyczyn sąd okręgu generalnego może na wniosek prokuratora wojskowego przedłużyć czas trwania takiego aresztu na dalszy miesiąc, o ile chodzi o sprawę, należącą do właściwości sądu okręgu generalnego".

(n) „Areszt ten zarządza się na podstawie nakazu uwięzienia, w którym podać należy dokładnie osobę, która ma być osadzona w areszcie śledczym, zarzucony tej osobie czyn karygodny oraz powód do jej uwięzienia" (art. 145).

§ 178.

Obwinionego, przeciw któremu zarządzono areszt śledczy, należy odstawić bezzwłocznie do więzienia sądowego, o ile to jeszcze nie stało się.

Należy przesłuchać go w ciągu dwudziestu czterech godzin po przyjęciu do aresztu śledczego. Gdyby to nie było możliwe, powinno się zarządzić jego przesłuchanie jaknajspieszniej, a najdalej w ciągu trzech dni i zaznaczyć w protokóle powód, dla którego przesłuchanie nie mogło odbyć się wcześniej.

Przy przesłuchaniu tem należy podać do wiadomości uwięzionego pełną osnowę nakazu uwięzienia i pouczyć go, iż przysługuje mu zażalenie przeciw nakazowi temu.

Przesłuchanie uskutecznia oficer dla służby sprawiedliwości, wyznaczony przez sąd właściwy, a w przypadku § 143 sędzia śledczy.

§ 179.

Areszt tymczasowy i śledczy powinno się wykonywać z jaknajdalej idącymi względami dla osoby i czci obwinionego. Uwięziony ma podlegać takim tylko ograniczeniom, jakie są potrzebne dla osiągnięcia celu uwięzienia i utrzymania porządku więziennego.

§ 180.

Uwięziony ma być w miarę możności odosobniony od innych i nie powinien być trzymany w jednym i tym samym lokalu z uwięzionymi za karę.

Wolno mu postarać się na swój koszt o wygody i zatrudnienia, odpowiadające jego stopniowi wojskowemu lub stanowi i stosunkom majątkowym, o ile dadzą się one pogodzić z celem uwięzienia i porządkiem więziennym i nie zagrażają bezpieczeństwu.

Organ, który zarządził areszt tymczasowy lub prowadzi badanie, nadzoruje korespondencję uwięzionego, przesyłki, które chce wysłać lub które przychodzą do niego i jego odwiedziny.

§ 181.

Okucie uwięzionego w kajdany można zarządzić tylko z powodu szczególnej niebezpieczności jego osoby, a zwłaszcza dla bezpieczeństwa innych osób, tudzież z powodu usiłowanej lub przygotowywanej ucieczki i nigdy na dłuższy przeciąg czasu, aniżeli tego wymaga najściślejsza potrzeba.

§ 182.

Areszt tymczasowy i śledczy należy uchylić natychmiast, gdy ustaną powody jego utrzymania.

Wszystkie dowództwa, władze i organa, uczestniczące w postępowaniu karnem, są obowiązane starać się o jaknajdalej idące skrócenie aresztu tego.

(n) „Uchylenie przytrzymania tymczasowego i aresztu śledczego następuje na wniosek właściwego prokuratora wojskowego (oficera sądowego) zaraz po ustaniu powodów do przytrzymania tymczasowego, względnie aresztu śledczego".

(n) „Uchylić przytrzymanie tymczasowe może również osoba, która je zarządziła" (art. 146).

O uchyleniu aresztu tymczasowego należy uwiadomić bezzwłocznie właściwego dowódcę, jeżeli uczyniono mu już doniesienie karne (§ 130).

ROZDZIAŁ XIII.

Przesłuchanie świadków.

§ 183.

O ile ustawa nie postanawia wyjątku, jest każdy, kogo zawezwano jako świadka, obowiązany uczynić zadość wezwaniu i złożyć świadectwo co do tego, co mu jest wiadome o przedmiocie postępowania karnego.

§ 184.

Dostawienie (sprowadzenie) czynnych osób wojskowych w charakterze świadków odbywa się na podstawie zarządzenia służbowego.

Inne osoby należy wzywać za pośrednictwem władz cywilnych; mogą one jednak być wezwane także bezpośrednio przez prokuratora wojskowego, oficera sądowego lub sąd śledczy, jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem. W obu wypadkach należy spo-

rządzić pisemne wezwanie i zaznaczyć w niem tak że ustawowe skutki niestawienia się.

Przepis § 157, ustęp 3 i 4, ma zastosowanie.

§ 185.

Jeżeli osoba, wezwana prawidłowo jako świadek według § 184, ustęp 2, nie stawiła się, można zarządzić jej przymusowe sprowadzenie.

Jeżeli świadek był wezwany przed sąd, należy zwrócić się o sprowadzenie i ukaranie go do sądu powiatowego jego miejsca zamieszkania lub pobytu; sąd ten ma postąpić tak, jak gdyby nieposłuszeństwo było miało miejsce względem sądu karnego cywilnego. O sprowadzenie przed sąd można wezwać w wypadkach naglących także władzę policyjną (władzę bezpieczeństwa).

Jeżeli świadek po ponownem zawezwaniu przed sąd nie stawi się znów w toku tego samego postępowania badawczego, wówczas można ukarać go ponownie.

Ukaranie nie ma miejsca, jeżeli niestawienie się świadka jest dostatecznie usprawiedliwione. W razie dostatecznego późniejszego usprawiedliwienia znosi się zarządzenia, wydane przeciw świadkowi.

Przeciw postanowieniom sądu powiatowego są dopuszczalne środki prawne, przewidziane w procedurze karnej cywilnej.

Jeżeli świadek nie uczynił zadość prawidłowemu wezwaniu do przesłuchania przez prokuratora wojskowego lub oficera sądowego, należy wystosować wezwanie o sprowadzenie do władzy policyjnej (władzy bezpieczeństwa).

§ 186.

Jeżeli przesłuchanie świadka odbywa się w drodze rekwizycji, wówczas jest obowiązkiem sądu rekwirowanego rozszerzyć przesłuchanie stosownie do jego wyniku także na okoliczności, ważne dla sprawy a niewymienione w rekwizycji.

§ 187.

O przesłuchanie świadków, którzy nie podlegają sądownictwu karnemu wojskowemu i przebywają poza obszarem mocy obowiązującej ustawy niniejszej, należy z reguły zawezwać właściwy sąd obcy. Jeżeli jednak osobiste stawienie się świadka takiego przed organem prowadzącym badanie okazuje się konieczne, wówczas można wprawdzie zawezwać świadka, lecz nie wolno zarządzić przeciw niemu żadnych środków przymusowych, jeżeli nie stawi się dobrowolnie.

§ 188.

Nie wolno słuchać, jako świadków, pod nieważnością zeznania:

1. duchownych co do tego, co powierzono im na spowiedzi lub przy innej sposobności, pod warunkiem tajemnicy urzędu duchownego;

2. osób, które pozostają w związku wojskowym lub służbie publicznej albo które wystąpiły ze związku tego, względnie służby tej, gdyby świadectwem swojem mogły naruszyć ciążący na nich obowiązek tajemnicy służbowej lub urzędowej, jeżeli nie zostały zwolnione z obowiązku tego przez właściwe w tym względzie dowództwo (władzę).

§ 189.

Od obowiązku składania świadectwa są uwolnieni i mogą uchylić się od dalszych zeznań także w toku przesłuchania:

1. krewni i powinowaci obwinionego w linji wstępnej i zstępnej, osoba z nim zaręczona lub pozostająca w związku małżeńskim, nawet gdy małżeństwo już nie istnieje, tudzież jej rodzeństwo, własne rodzeństwo obwinionego i tegoż małżonkowie, rodzeństwo jego rodziców oraz dziadków i babek, jego bratankowie i siostrzeńcy, bratanice i siostrzenice, krewni w stopniu dzieci rodzeństwa, oraz ci, którzy względem obwinionego pozostają w stosunku opieki, kurateli, wychowywania lub adopcji;

2. obrońcy co do tego, z czem obwiniony zwierzył się przed nimi, jako obrońcami.

Uwolnienie od obowiązku składania zeznań z powodu powinowactwa trwa nawet wtedy, gdy małżeństwo, będące podstawą powinowactwa, nie istnieje już.

Jeżeli osoba, wezwana jako świadek, pozostaje tylko względem jednego z kilku obwinionych w jednym z wyżej wymienionych stosunków, wówczas może uchylić się od świadectwa co do innych obwinionych tylko wtedy, gdyby odłączenie zeznań, które tyczą się tych ostatnich, było niemożliwe.

Jeżeli osoby wyżej wymienione wezwano jako świadków, należy je przed przesłuchaniem lub jak tylko wyjdzie na jaw ich stosunek do obwinionego, pouczyć o prawie uchylenia się od świadectwa i zapisać do protokółu oświadczenie, złożone w tym względzie.

Zeznanie jest nieważne, jeżeli pouczenie nie miało miejsca albo jeżeli świadek nie zrzekł się wyraźnie

prawa uchylenia się od zeznań albo jeżeli pouczenia i zrzeczenia się nie zapisano w protokóle.

Świadkowie, którzy podlegają sądownictwu karnemu cywilnemu, są uwolnieni od obowiązku świadczenia i zaprzysiężenia zeznań także wtedy, gdy zachodzą okoliczności, które według procedury karnej cywilnej uzasadniają uwolnienie od obowiązku świadczenia lub złożenia przysięgi. Ustępy 4 i 5 mają analogiczne zastosowanie.

§ 190.

Gdyby złożenie świadectwa lub odpowiedź na pewne pytanie pociągały za sobą dla świadka lub członków jego rodziny (§ 189) bezpośrednią i znaczną szkodę majątkową, powodowały hańbę lub sprowadzały niebezpieczeństwo ścigania karno-sądowego i gdyby on odmówił wskutek tego świadectwa, wówczas nie można zniewolić go do tego.

Świadek taki może oświadczyć także w toku przesłuchania, iż z przyczyn powyższych nie chce składać dalszych zeznań.

Powód odmówienia świadectwa należy w razie potrzeby uprawdopodobnić.

Uprawdopodobnienie może nastąpić także przez zapewnienie w miejsce przysięgi (§ 201).

§ 191.

Świadków, którzy nie mogą stawić się z powodu choroby lub ułomności, można przesłuchać w mieszkaniu.

§ 192.

Co do przesłuchania osób, którym według prawa międzynarodowego przysługuje przywilej zakrajowości lub osobiste uwolnienie, rozstrzygają zasady prawa tego i istniejące traktaty państwowe.

§ 193.

Przeciw czynnym osobom wojskowym, które bez ustawowego powodu wzbraniają się złożyć świadectwo lub wykonać przysięgę, jako świadkowie, należy wnieść doniesienie do przełożonego dowództwa, które zmusi wzbraniającego się odpowiedniemi karami aresztu dyscyplinarnego do dopełnienia ustawy. Ukaranie można ponowić; areszt nie może jednak trwać ponad czas postępowania w odnośnej instancji, a co do wymiaru ogólnego ponad sześć miesięcy, względnie przy występkach (przekroczeniach) ponad trzy miesiące.

Przełożonemu dowództwu nie przysługuje prawo badania, czy odmówienie świadectwa lub przysięgi miało miejsce bez ustawowego powodu.

Przeciw innym osobom, prócz wymienionych w ustępie 1, należy z powodu takiego wzbraniania się, które zaszło przed sądem wojskowym, wnieść doniesienie do sądu powiatowego miejsca zamieszkania lub pobytu, który ma postąpić względem nich tak, jak gdyby odmówiono świadectwa lub przysięgi wobec sądu karnego cywilnego (§ 185, ust. 5).

§ 194.

Każdego świadka przesłuchuje się oddzielnie, z reguły w nieobecności oskarżyciela prywatnego, obwinionego lub innych osób, a jeżeli przesłuchanie podejmuje sędzia śledczy, w nieobecności oskarżyciela.

Jeżeli jednak ma się przesłuchać w sądzie świadka, który prawdopodobnie nie będzie mógł stawić się do rozprawy głównej (§ 199, ustępy 2 i 3), wówczas zarówno oskarżyciel jak i obwiniony i tegoż obrońca mogą być obecni przy przesłuchaniu. Obwi-

nionego nie należy jednak dopuścić, gdyby można było obawiać się, iż obecność jego wywrze wpływ na nieuprzedzenie świadka. O czasie i miejscu przesłuchania należy uwiadomić poprzednio uprawnionych do obecności, jeżeli są znani sądowi, a uwiadomienie może mieć miejsce bez przewleczenia sprawy; niestawienie się osob tych nie wyklucza przesłuchania.

Obwiniony, który należy do czynnych osób wojskowych albo nie pozostaje na wolnej stopie, ma prawo do obecności przy takiem przesłuchaniu świadków tylko wtedy, gdy przesłuchanie to odbywa się w miejscu, gdzie on przebywa służbowo lub pozostaje w areszcie.

Do odłożenia przesłuchania świadków z powodu przeszkód w stawieniu się nie ma obwiniony prawa.

Jeżeli oskarżycielowi, obwinionemu i jego obrońcy dozwolona jest obecność przy przesłuchaniu świadka, wówczas mają oni prawo zadawania mu pytań za pośrednictwem sędziego śledczego (§ 196, ustęp ostatni).

§ 195.

Przed przesłuchaniem należy upomnieć świadka, iż na zadane mu pytania ma zeznać szczerą prawdę według najlepszej swej wiedzy i sumienia, iż nie powinien niczego zamilczeć i złożyć zeznanie w ten sposób, aby w razie potrzeby mógł je stwierdzić przysięgą; nadto należy pouczyć go, iż przez niezastosowanie się do tego upomnienia popełniłby czyn, sprzeciwiający się ustawom karnym.

Następnie należy zapytać świadka o jego stosunki osobiste, o stosunek do obwinionego lub innych osób interesowanych w sprawie karnej, tudzież według okoliczności także o to, czy wskutek czynu karygodnego, stanowiącego przedmiot postępowania

karnego, poniósł szkodę lub inną niekorzyść albo obawia się jej.

Jeżeli ze względu na szczególne okoliczności danego wypadku okazuje się to niezbędne, można zapytać świadka, czy toczyło się już przeciw niemu postępowanie przed sądem karnym i z jakim wynikiem.

§ 196.

Przy przesłuchaniu co do rzeczy samej należy wezwać świadka przedewszystkiem do zwięzłego przedstawienia faktów, które stanowią przedmiot świadectwa, a następnie do ich uzupełnienia oraz uchylenia niejasności lub sprzeczności. W szczególności powinno się wezwać świadka, aby podał źródło swej wiadomości. W miarę możności należy unikać pytań, obejmujących przedstawienie okoliczności faktycznych, które powinny być stwierdzone dopiero odpowiedzią świadka; jeżeli pytania takie musi się postawić, należy je uwidocznić w protokóle. Używanie notatek lub innych pism dla dopomożenia pamięci jest świadkowi dozwolone.

Przesłuchanie należy urządzić tak, aby w miarę możności przesłuchano świadka odrazu co do wszystkiego, o czem jego zeznanie jest potrzebne.

W przypadku § 194, ustęp 5, może sędzia śledczy nie dopuścić takich pytań oskarżyciela, obwinionego lub obrońcy, które sprzeciwiają się ustawie albo odnoszą się do okoliczności niewątpliwie zupełnie obojętnych zarówno ze stanowiska oskarżenia, jak i obrony.

§ 197.

Jeżeli zachodzi potrzeba rozpoznania przez świadka pewnych osób lub rzeczy, należy spowodo-

wać w odpowiedni sposób ich przedstawienie lub przedłożenie, poprzednio powinno się jednak wezwać świadka do dokładnego ich opisania i podania znamion odróżniających.

§ 198.

Gdy zeznania świadków nie zgadzają się z sobą w ważnych okolicznościach, można spowodować konfrontację świadków, jeżeli sprzeczność nie da się uchylić w inny sposób albo jeżeli należy obawiać się, iż konfrontacja nie będzie mogła mieć miejsca przy rozprawie głównej.

Konfrontowanie oficerów między sobą albo z osobami trzeciemi powinno się przedsiębrać tylko wtedy, gdy okazuje się ono niezbędne dla wykrycia prawdy.

Z reguły nie powinno się zarządzać konfrontacji między więcej jak dwoma osobami równocześnie. Konfrontowanych należy przesłuchać osobno co do każdej poszczególnej okoliczności, względem której różnią się między sobą. Obustronne odpowiedzi należy zanotować w protokóle.

§ 199.

Zaprzysiężenie świadków w postępowaniu badawczem nie ma z reguły miejsca.

Tylko gdyby należało obawiać się, iż świadek z powodu choroby, dłuższej nieobecności, braku stałego miejsca pobytu albo innych przyczyn nie będzie mógł stawić się do rozprawy głównej, albo gdyby jego stawienie się do rozprawy było przypuszczalnie połączone z niestosunkowymi kosztami lub trudnościami z powodu wielkiej odległości, albo gdy sędzia śledczy uznaje zaprzysiężone potwierdzenie zeznań

świadka za potrzebne z ważnych powodów, a zwłaszcza, gdy sądzi, iż jedynie w ten sposób dowie się zupełnej prawdy, może mieć miejsce zaprzysiężenie świadka przez sędziego śledczego lub sędziego wezwanego.

To samo obowiązuje co do tych świadków, którzy mają zeznawać o okolicznościach mniej ważnych albo których zawezwanie do rozprawy jest niepotrzebne z powodu przyznania się obwinionego także wówczas, gdy jest większa ilość świadków, a zawezwanie wszystkich do rozprawy głównej spowodowałoby zakłócenie służby wojskowej.

Powód zaprzysiężenia należy przytoczyć w protokóle.

§ 200.

Następujących osób nie wolno zaprzysięgać jako świadków pod nieważnością przysięgi:

1. którym udowodniono lub które są podejrzane, iż popełniły czyn karygodny, z powodu którego są słuchane, albo dopuściły się współwiny, uczestnictwa lub współdziałania w nim albo pomocnictwa.

2. które już raz skazano za fałszywe świadectwo lub fałszywą przysięgę,

3. które w czasie przesłuchania nie ukończyły jeszcze czternastego roku życia,

4. które z powodu wad cielesnych lub umysłowych nie mogły rozpoznać prawdy albo nie mogą jej przedstawić albo wskutek niedojrzałości lub słabości umysłu nie mają właściwego wyobrażenia o istocie i doniosłości przysięgi,

5. które żyją z obwinionym, przeciw któremu zeznają, w nieprzyjaźni, zdolnej wykluczyć pełną wiarygodność zeznań z uwagi na osobistości i zachodzące warunki, wreszcie

6. które przy swem przesłuchaniu podały ważne okoliczności, których nieprawdziwość jest udowodniona, a co do których nie mogą wykazać zwykłej pomyłki.

Jeżeli w wypadkach § 199, ustęp 2 i 3, nie przyszło do zaprzysiężenia świadka dla jednej z wymienionych tu przyczyn, należy uwidocznić to w protokóle przesłuchania.

§ 201.

Zaprzysiężenie świadka odbywa się po jego przesłuchaniu. Przed odebraniem przysięgi należy zapytać świadka, czy nie ma do zeznań swoich czego dodać lub co w nich zmienić.

Następnie powinien sędzia pouczyć tego, kto ma składać przysięgę, w sposób, odpowiadający jego wykształceniu i zdolności pojmowania, o świętości przysięgi ze stanowiska religijnego, jej ważności dla porządku prawnego i skutkach krzywoprzysięstwa, oraz zwrócić uwagę jego, iż przysięga ma być złożona bez zastrzeżenia i bez dwuznaczności.

Przysięga świadka ma opiewać bez względu na wyznanie religijne przysięgającego:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, iż według najlepszej mej wiedzy i sumienia zeznałem szczerą i zupełną prawdę i tylko prawdę i nic nie zamilczałem. Tak mi Panie Boże dopomóż!"

U osób, których przekonanie religijne nie dopuszcza według ich oświadczenia składania przysięgi, wystarczy uroczyste zapewnienie o prawdziwości zeznań z odwołaniem się na cześć i sumienie w miejsce przysięgi.

§ 202.

Niemi i głuchoniemi, którzy umieją czytać i pisać, składają przysięgę przez podpisanie odczytanej przez siebie pisemnej roty przysięgi, głusi, umiejący czytać, przez przeczytanie roty, wręczonej im na piśmie; zaprzysiężenie niemych ma wyprzedzić ustne, a zaprzysiężenie głuchych lub głuchoniemych pisemne upomnienie, co do krzywoprzysięstwa.

Jeżeli przesłuchany głuchy, niemy lub głuchoniemy nie umie czytać i pisać, lecz porozumienie się z nim przez tłumacza jest możliwe (§ 83), wówczas należy zaprzysiądz go przy pomocy tłumacza.

ROZDZIAŁ XIV.

Oględziny i rzeczoznawcy.

A. Postanowienia ogólne.

§ 203.

Jeżeli dla stwierdzenia lub wyjaśnienia okoliczności faktycznych, ważnych dla sprawy karnej, potrzeba osobistego spostrzeżenia, wówczas musi się przeprowadzić oględziny. Do oględzin należy przybrać także obwinionego i inne osoby, jeżeli okazuje się to wskazane celem rozpoznania przedmiotów, stanowiących przedmiot badania, albo uzyskania wyjaśnień.

Co do uprawnienia obwinionego i jego obrońcy do obecności przy oględzinach także w innych wypadkach mają analogiczne zastosowanie postanowienia § 194, ustęp 2 do 4.

Obwiniony i jego obrońca mają prawo wskazywania przy oględzinach tych przedmiotów i okoliczności, na które należałoby rozszerzyć badanie.

§ 204.

Oględziny sędziowskie zarządza i przeprowadza z reguły sąd śledczy (§ 132, ustęp 1).

Protokół oględzin należy spisać tak dokładnie i szczegółowo, aby przedstawiał zupełny i wierny obraz oglądanych przedmiotów oraz znalezionych śladów i znaków. W tym celu należy dołączyć do niego w razie potrzeby rysunki, fotografje, plany lub szkice; przy podawaniu miar, wag, wielkości i stosunków miejscowych należy stosować oznaczenie znane i niebudzące wątpliwości.

§ 205.

Jeżeli do spostrzeżenia i ocenienia okoliczności faktycznych, które ma się stwierdzić oględzinami, są potrzebne szczególne wiadomości fachowe, wówczas musi się przybrać do oględzin rzeczoznawców.

Z reguły należy przybierać dwóch rzeczoznawców, wystarczy jednak przybrać jednego znawcę w postępowaniu w sprawach karnych, przydzielonych do osądzenia sądom załogowym, tudzież wtedy, gdy chodzi o przypadek mniejszej wagi albo gdyby oczekiwanie na przybycie drugiego znawcy okazywało się niebezpieczne dla celu śledztwa.

§ 206.

Wybór rzeczoznawców należy do sądu śledczego. W miarę możności należy przybierać jako rzeczoznawców czynne osoby, należące do wojska.

Wybór rzeczoznawców można pozostawić w drodze rekwizycji także innej władzy lub innemu zakładowi.

Ci, którzy wykonują zawodowo umiejętność, sztukę lub rzemiosło, potrzebne dla wydania orzeczenia, albo są publicznie ustanowieni dla wydawania orzeczeń odnośnego rodzaju, powinni uczynić zadość wezwaniu do interweniowania przed sądem wojskowym w charakterze rzeczoznawców.

Osób, pozostających w służbie wojskowej lub publicznej służbie cywilnej, nie można używać jako rzeczoznawców, jeżeli ich przełożone dowództwo (władza) oświadczy, iż zajęcie takie sprzeciwia się interesom służby publicznej.

Dostawienie lub wezwanie rzeczoznawców, wybranych przez sąd śledczy, odbywa się w ten sam sposób, jak dostawienie i wezwanie świadków (§ 184).

§ 207.

Osób, których w danej sprawie karnej nie wolno słuchać jako świadków albo zaprzysięgać albo które z obwinionym lub pokrzywdzonym pozostają w jednym ze stosunków, określonych w § 189, punkt 1, jak również samego pokrzywdzonego nie należy pod nieważnością przybierać jako znawców.

O wyborze znawców należy zawiadomić przed oględzinami tak oskarżyciela, jak obwinionego i tegoż obrońcę, jeżeli zwłoka nie grozi niebezpieczeństwem; o ile wniesiono ważne zarzuty, a zwłoka nie grozi ważnem niebezpieczeństwem, powinno się przybrać innych znawców.

Po rozpoczęciu oględzin jest dopuszczalny zarzut tylko dla przyczyn wyłączenia, wymienionych w ustępie pierwszym. W wypadku takim powinno się przerwać oględziny i przybrać innych rzeczoznawców.

§ 208.

Do rzeczoznawców, którzy nie czynią zadość wystosowanemu do nich wezwaniu albo odmawiają współudziału przy oględzinach, wydania orzeczenia lub złożenia przysięgi bez ustawowego powodu, mają analogiczne zastosowanie postanowienia §§ 185 i 193.

§ 209.

Rzeczoznawcom, którzy jako stale ustanowieni złożyli już ogólną przysięgę, ma sędzia śledczy przypomnieć przed rozpoczęciem czynności urzędowej świętość złożonej przez nich przysięgi.

Inni znawcy muszą być przed przystąpieniem do oględzin zobowiązani przez sędziego śledczego pod przysięgą, że zbadają starannie przedmiot oględzin, podadzą wiernie i dokładnie poczynione spostrzeżenia i wydadzą wywód oględzin i orzeczenie bezstronnie, według najlepszej wiedzy i sumienia oraz stosownie do zasad swej umiejętności i sztuki lub swego rzemiosła.

§ 201, ustęp ostatni, ma analogiczne zastosowanie.

§ 210.

Przedmioty oględzin mają być oglądane i badane przez rzeczoznawców w obecności osób sądowych, wyjąwszy gdyby kierujący oględzinami uznał wydalenie się osób sądowych i innych osób, nie biorących bezpośredniego udziału w czynności urzędowej, za wskazane ze względu na przyzwoitość albo gdyby potrzebne spostrzeżenia, jak przy badaniu trucizn, mogły być poczynione tylko przy pomocy ciągłej obserwacji lub dłużej trwających doświadczeń.

Za każdem takiem oddaleniem się osób sądowych z miejsca oględzin należy jednak postarać się w sposób odpowiedni o zabezpieczenie wiarygodności badań, które znawcy mają przeprowadzić.

Jeżeli przedmiot, poddany badaniu znawców, może uledz zniszczeniu lub zmianie wskutek użytego przez nich sposobu badania, należy pozostawić część tegoż, o ile to jest możliwe, w przechowaniu sądowem.

§ 211.

Oględzinami kieruje sędzia śledczy. Uwzględniając, o ile można, wnioski, czynione przez oskarżyciela, obwinionego, obrońcę i pokrzywdzonego, wskazuje on przedmioty, na które znawcy mają skierować swe spostrzeżenia, i zadaje pytania, których wyjaśnienie uważa za potrzebne. Znawcy mogą żądać, aby im udzielono z aktów lub za pomocą przesłuchania świadków tych wyjaśnień co do punktów dokładnie określonych, które uważają za potrzebne do złożenia opinji.

Jeżeli to da się wykonać bez zwłoki postępowania, może przesłuchanie świadków takich odbyć się także podczas oględzin w obecności znawców, którym sędzia śledczy może pozwolić na bezpośrednie zadawanie pytań świadkowi lub obecnemu w danym razie obwinionemu.

Jeżeli znawcy uważają przegląd aktów za niezbędny dla wydania gruntownego orzeczenia, można udzielić im akta w całości lub części, o ile szczególne wątpliwości nie stoją temu na przeszkodzie.

§ 212.

Oświadczenia znawców co do poczynionych spostrzeżeń (wywód oględzin) należy zaraz zamieścić

w protokóle. Orzeczenie wraz z powodami mogą oni zaraz podać do protokółu albo zastrzedz sobie wydanie orzeczenia na piśmie, w którym to celu wyznaczy sędzia śledczy odpowiedni termin.

W razie przybrania kilku rzeczoznawców należy dozwolić im, aby naradzili się wzajemnie przed wydaniem orzeczenia.

§ 213.

Jeżeli oświadczenia znawców o spostrzeżonych faktach różnią się znacznie od siebie albo jeżeli ich wywód oględzin jest niejasny, niepewny, sprzeczny sam z sobą albo z okolicznościami faktycznemi, już sprawdzonemi, a wątpliwości tych nie można usunąć przez ponowne przesłuchanie znawców, wówczas należy w miarę możności powtórzyć oględziny za przybraniem tych samych lub innych znawców.

§ 214.

Jeżeli sprzeczności lub usterki takie okażą się w orzeczeniu albo jeżeli okazuje się, iż orzeczenie zawiera wnioski, które nie są logicznie wysnute z przytoczonych założeń, albo jeżeli zachodzą inne poważne wątpliwości co do trafności orzeczenia, których nie można usunąć przez ponowne przesłuchanie znawców lub ich wyjaśniające oświadczenie, wówczas należy zasięgnąć orzeczenia innego znawcy lub kilku innych znawców.

Jeżeli rzeczoznawcy są lekarzami lub chemikami, można w wypadkach takich zasięgnąć wprost orzeczenia Komisji sanitarnej wojskowej.

§ 215.

W razie potrzeby może sąd śledczy zwrócić się o wydanie orzeczenia rzeczoznawczego do jednej z państwowych władz fachowych lub do jednego z zakładów lub organów państwowych, powołanych do wydawania takich orzeczeń.

Postanowienia powyższe o orzeczeniach rzeczoznawców mają analogiczne zastosowanie do wydawania orzeczeń w wypadkach, w których oględziny sędziowskie nie odbyły się wogóle, lub miały miejsce bez przybrania rzeczoznawców.

B. Postępowanie w przypadkach zabójstw i uszkodzeń cielesnych.

§ 216.

Jeżeli przy wypadku śmierci zachodzi podejrzenie, że spowodowano go czynem karygodnym, wówczas musi się przedsięwziąć przed pogrzebaniem zwłok ich oględziny pośmiertne i otwarcie (§§ 135 i 136).

Jeżeli zwłoki już pogrzebano, należy je w tym celu ekshumować, o ile według zachodzących okoliczności można spodziewać się jeszcze ważnego wyniku, a nie zachodzi bezpośrednie niebezpieczeństwo dla zdrowia osób, które w oględzinach muszą brać udział.

Przed przystąpieniem do otwarcia zwłok należy takowe dokładnie opisać i usunąć wszelką wątpliwość co do ich tożsamości przez przesłuchanie osób, które zmarłego znały. W razie potrzeby należy przed rozpoznaniem zażądać od osób tych dokładnego opisu osoby zmarłej. Jeżeli zaś zmarły jest całkiem nieznany, wówczas należy w miarę moż-

ności sporządzić fotografję zwłok i ogłosić ich dokładny opis w pismach publicznych.

Przy oględzinach zwłok sędzia śledczy ma baczyć na to, aby dokładnie było opisane położenie i stan zwłok, miejsce, gdzie, i odzież, w której je znaleziono oraz aby zwrócono staranną uwagę na wszystko, co według okoliczności mogłoby być dla śledztwa ważne. W szczególności należy opisać dokładnie według liczby i jakości rany oraz inne zewnętrzne ślady doznanego gwałtu, wymienić środki i narzędzia, któremi je prawdopodobnie spowodowano, i porównać z istniejącemi uszkodzeniami narzędzia, które w danym razie znaleziono, a które użyte być mogły.

§ 217.

Oględziny i otwarcie zwłok mają być przedsiębrane przez dwóch lekarzy.

Lekarza, który leczył zmarłego w chorobie, poprzedzającej w danym razie jego śmierć, nie należy wprawdzie używać, jako rzeczoznawcy, lecz powinno się przybrać go do oględzin i otwarcia zwłok, jeżeli to może przyczynić się do wyjaśnienia stanu rzeczy i stać się bez zwłoki.

§ 218.

Orzeczenie znawców ma podać, co było w danym przypadku najbliższą przyczyną śmierci i co tę przyczynę wywołało.

Jeżeli spostrzeżono obrażenia, należy wyszczególnić:

1. czy zadane zostały zmarłemu przez czyn innej osoby, a w razie potwierdzenia pytania tego,

2. czy ten czyn sprowadził śmierć

a) już z powodu swojej natury ogólnej,

b) wskutek wyjątkowej osobistej właściwości lub szczególnego stanu obrażonego,

c) wskutek przypadkowych okoliczności, wśród których został popełniony, lub

d) wskutek przyczyn pośrednich, które wprawdzie przypadkowo przyłączyły się do niego, ale zostały spowodowane przez odnośny czyn lub z niego wynikły, nakoniec

e) czy można było zapobiedz śmierci przez wczesną i stosowną pomoc.

O ile orzeczenie nie obejmuje wszystkich okoliczności, ważnych dla rozstrzygnienia, powinien sędzia śledczy postawić w tym względzie znawcom szczegółowe pytania.

§ 219.

Jeżeli zachodzi podejrzenie otrucia, mogą według okoliczności przeprowadzić badanie trucizn także sami chemicy w nadającym się do tego lokalu.

Przedmioty, które mają być chemicznie badane, należy umieścić w naczyniu lub zbiorniku w sposób, któryby zapobiegał ich zamianie, zmieszaniu z innymi materjałami oraz zepsuciu, i wręczyć je chemikom (§ 210, ustęp ostatni).

§ 220.

Także przy uszkodzeniach cielesnych należy przeprowadzić oględziny za przybraniem rzeczoznawców, którzy powinni zbadać uszkodzonego i orzec po dokładnem opisaniu uszkodzeń w szczególności o tem, które z pomiędzy istniejących obrażeń ciała lub nadwerężeń zdrowia należy uważać same przez się lub w wzajemnym związku, bezwzględnie lub ze względu na szczególne okoliczności danego przypadku, za lekkie, ciężkie lub śmiertelne,

jakie skutki uszkodzenia takie zwykle za sobą pociągają, a jakie w obecnym szczególnym wypadku stąd wynikły, tudzież jakimi środkami lub narzędziami i w jaki sposób uszkodzenia te zadano.

W orzeczeniu należy oznaczyć także czas trwania leczenia.

W tym ostatnim kierunku można odłożyć wydanie orzeczenia także na czas późniejszy, a wydane już orzeczenie zmienić odpowiednio do wyniku.

Wywód oględzin (sprawozdanie o uszkodzeniu) i orzeczenie czynnego lekarza wojskowego albo innego lekarza, pozostającego w publicznej służbie lekarskiej, można także bez oględzin sądowych uznać za środek dowodowy na stwierdzenie jakości uszkodzenia cielesnego i czasu leczenia, jeżeli zgadzają się one z okolicznościami zbadanemi i jeżeli ani oskarżyciel, ani obwiniony, ani pokrzywdzony nie zaczepia ich trafności.

C. Postępowanie w razie wątpliwości co do zaburzeń umysłu lub poczytalności.

§ 221.

Jeżeli zachodzą wątpliwości, czy obwiniony posiada zdrowy rozum lub czy też dotknięty jest zaburzeniem umysłu, przez coby poczytalność jego zniesiona być mogła, wówczas należy zarządzić zbadanie jego stanu duchowego lub umysłowego przez przesłuchanie wszystkich osób, które mogłyby w tym względzie udzielić wyjaśnienia, i przez zażądanie wyjaśnień urzędowych i służbowych, a w każdym wypadku także przez dwóch lekarzy.

(n) „Badanie lekarskie może odbyć się wskutek decyzji sędziego śledczego (sądu) po wysłuchaniu

obrońcy w odpowiednim zakładzie leczniczym wojskowym lub innym publicznym i nie powinno, o ile to jest możliwe, trwać ponad 2 miesiące.

(n) „Przy rozstrzyganiu zażalenia stosować należy przepis art. 140, 145 i 152 niniejszego rozporządzenia" (art. 147).

Jeżeli obwiniony nie ma jeszcze obrońcy (§ 102), należy mu ustanowić obrońcę z urzędu.

Zarządzenie badania lekarskiego w zakładzie leczniczym należy oznajmić obwinionemu i jego obrońcy. Przeciw zarządzeniu temu służy im obu w ciągu dni trzech zażalenie do najwyższego sądu wojskowego. Zażalenie ma skutek odraczający.

Lekarze mają złożyć sprawozdanie z wyniku swych spostrzeżeń, zestawić wszystkie okoliczności, mogące wywrzeć wpływ na ocenienie stanu duchowego i umysłowego obwinionego, zbadać je pod względem doniosłości zarówno pojedyńczo jak i w związku, a w razie jeżeli przyjmują istnienie zaburzenia umysłu, oznaczyć naturę choroby oraz jej jakość i stopień i wydać zarówno na podstawie aktów jak i własnego spostrzeżenia orzeczenie co do wpływu, jaki choroba wywarła i wywiera jeszcze na wyobrażenia, popędy i działania obwinionego, oraz czy i w jakim stopniu ten zamącony stan umysłu istniał w czasie popełnienia czynu.

D. Badanie pism.

§ 222.

Jeżeli powstanie wątpliwość co do prawdziwości pewnego dokumentu albo jeżeli ma się zbadać, czyją ręką pismo jakieś było pisane, wówczas można zarządzić porównanie pisma przez znawców z niewątpliwie prawdziwemi pismami, pochodzącemi w miarę możności z tego samego czasu.

E. Postępowanie w przypadkach fałszowania lub podrabiania publicznych papierów kredytowych, stempli i znaczków pocztowych oraz fałszowania monety.

§ 223.

(n) „W wypadkach fałszowania lub podrabiania publicznych papierów kredytowych, monet, stempli i pocztowych znaczków wartościowych, wydanych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, należy przesłać poszczególne sztuki, stanowiące przedmiot postępowania karnego, a w miarę możności również narzędzia i materjały użyte do fałszowania lub podrabiania oraz inne należące do tego przedmioty, — władzy lub zakładowi, które wydały prawdziwe papiery kredytowe, monety, stemple lub pocztowe znaczki wartościowe danego rodzaju w celu uzyskania orzeczenia co do ich prawdziwości i dalszego wyjaśnienia, w jaki sposób sfałszowania dokonano, czy użyto przysposobionych narzędzi, ułatwiających rozmnożenie, nakoniec czy i gdzie takie fałszywe okazy już się pojawiły".

(n) „Po zupełnem ukończeniu postępowania karno-sądowego należy odesłać wspomnianym władzom i zakładom okazy sfałszowane razem z wszelkiemi z czynu karygodnego pochodzącemi narzędziami, materjałami i innymi do tego należącymi przedmiotami. Skoro przedmioty te będą potrzebne do nowej czynności urzędowej w postępowaniu karnem, należy zażądać ich zwrotu".

(n) „Celem uzyskania orzeczenia co do sfałszowanych lub podrobionych pieniędzy albo publicznych papierów kredytowych, które wydano

poza obrębem Rzeczypospolitej, należy zwrócić się do Ministra Spraw Wojskowych" (art. 148).

F. Postępowanie w szczególnych wypadkach niedopełnienia obowiązków wojskowych.

§ 224.

Jeżeli przy badaniu istoty czynu z powodu niedopełnienia powinności w obliczu nieprzyjaciela albo zaniedbania wojskowych przepisów służbowych albo uszkodzeń, zrządzonych przez dowódcę wojskowego bez konieczności wojskowej, chodzi o pytania, których rozwiązanie wymaga gruntownej znajomości wyższej sztuki wojennej albo pewnej umiejętności wojskowej, wówczas należy zasięgnąć w tym względzie orzeczenia (zdania taktycznego) komisji wojenno-naukowej.

Bliższe postanowienia co do utworzenia komisji tej i jej postępowania będą uregulowane drogą rozporządzenia.

W podobny sposób należy postępować w marynarce wojennej także wtedy, gdy chodzi o ocenienie zawinienia przy rozbiciu się, osadzeniu na mieliźnie lub zderzeniu okrętów, albo przy innych zajściach, o ile do ocenienia tego potrzebna jest znajomość żeglugi i służby morskiej.

G. Postępowanie w innych wypadkach.

§ 225.

Także przy innych zbrodniach i występkach można stosownie do danego stanu rzeczy stwierdzić przez oględziny, i to z przybraniem rzeczoznawców

lub bez nich, te znamiona, które według określenia ustawowego należą do istoty czynu odnośnej zbrodni lub odnośnego występku albo wywierają wpływ na wymiar kary.

Zwłaszcza przy zbrodniach i występkach przeciw własności trzeba będzie w wypadkach wątpliwych stwierdzić przez rzeczoznawców wysokość szkody zrządzonej lub zamierzonej.

Przy zbrodniach i występkach, przez które osoby, pozostające w urzędzie publicznym lub w służbie publicznej, zrządzają państwu szkodę w własności skarbowej, oddanej im w zarząd, przechowanie lub dozór, należy w razie potrzeby przybrać do badania istoty czynu dwóch oficerów (urzędników wojskowych) odnośnej gałęzi administracji wojskowej jako rzeczoznawców.

ROZDZIAŁ XV.

Zatrzymanie przedmiotów, rewizja domu i osoby.

§ 226.

Przedmioty, które podlegają przepadkowi albo mogą mieć znaczenie dla postępowania karnego jako środki dowodowe, należy wziąć w przechowanie lub zabezpieczyć w inny sposób.

Każdy jest obowiązany wydać na wezwanie przedmioty takie; jeżeli nie stanie się to dobrowolnie, wówczas zarządza się ich konfiskatę. Wydanie można zatem wymusić stosownie do postanowień § 193, jeżeli odebranie nie da się przeprowadzić za pośrednictwem rewizji domu lub osoby, a posiadanie przedmiotu zostało przyznane lub udowodnione. Przeciw osobom, które same wydają się być podejrzane o czyn karygodny, i przeciw tym, które w danym wypadku są ustawowo uwolnione od obowiąz-

ku składania świadectwa, wykluczone jest jednak zastosowanie w tym celu kar i środków przymusowych, w § 193 przewidzianych; § 190, ustęp 3 i 4, ma odpowiednie zastosowanie.

§ 227.

Jeżeli obwiniony pozostaje w areszcie tymczasowym lub śledczym albo jeżeli wydano przeciw niemu nakaz sprowadzenia, uwięzienia lub list gończy, może sąd zarządzić zatrzymanie telegramów, listów lub innych przesyłek, nadchodzących do obwinionego, i zażądać ich wydania od urzędów pocztowych lub telegraficznych, tudzież innych zakładów, trudniących się przesyłką.

To samo odnosi się także do telegramów, listów i innych przesyłek, jeżeli zachodzą okoliczności, z których należy wnioskować, iż pochodzą one od takiego obwinionego lub są dla niego przeznaczone, a treść ich jest ważną dla postępowania karnego.

Urzędy pocztowe lub telegraficzne oraz inne zakłady, trudniące się przesyłką, są obowiązane wydać sądowi wojskowemu zatrzymane telegramy, listy i inne przesyłki.

Nadto mają one wstrzymać przesyłki takie jeszcze przed ich sądowem zatrzymaniem na żądanie przełożonego dowództwa obwinionego, władzy miejscowej, prokuratora wojskowego lub oficera sądowego. Jeżeli jednak sąd śledczy nie wyda w ciągu dni trzech właściwego zarządzenia, wówczas nie wolno dłużej odwlekać przesyłki.

Przy stawianiu żądania, wspomnianego w ustępach poprzedzających, należy przestrzegać formalności, przepisanych pod tym względem w postępowaniu karnem cywilnem.

§ 228.

Zatrzymane przesyłki ma otworzyć sędzia śledczy w obecności obwinionego lub jego pełnomocnika. Jeżeli obwiniony lub jego pełnomocnik jest nieobecny, a zwłoka grozi niebezpieczeństwem, można mimo to przedsięwziąć otwarcie w obecności świadka sądowego.

Przy otwarciu, co do którego należy spisać protokół, nie powinno się naruszyć pieczęci; okładki i adresy należy przechować.

§ 229.

O zatrzymaniu przesyłek należy zawiadomić obwinionego, albo gdy jest nieobecny, jednego z członków jego rodziny, i to zaraz lub najdalej w ciągu dwudziestu czterech godzin.

Jeżeli otworzono przesyłki, a niema obawy, by wydanie lub udzielenie ich osnowy wpływało szkodliwie na postępowanie karne, wówczas należy je wydać obwinionemu lub temu, dla kogo są przeznaczone, albo też udzielić w oryginale lub w odpisie, w całości lub w wyciągu. Jeżeli obwiniony jest nieobecny, należy je wydać lub udzielić jednemu z członków jego rodziny. Jeżeli niema osób takich, należy zwrócić przesyłkę wysyłającemu, gdy sędzia uważa, że wymaga tego interes wysyłającego, lub też donieść mu o zatrzymaniu, o ile przesyłka musi pozostać w aktach.

Przesyłki zatrzymane, których otwarcia nie uznano za potrzebne, należy wydać bezzwłocznie tym, dla których są przeznaczone, albo też zwrócić nieotwarte zakładowi przewożącemu.

§ 230.

U osoby podejrzanej o czyn karygodny można

przeprowadzić rewizję mieszkania i innych ubikacji oraz znajdujących się tam przedmiotów albo też przedmiotów, które należą do niej, a znajdują się gdzieindziej, jeżeli można słusznie przypuszczać, iż posłuży to do ujęcia winnego albo do zabezpieczenia pewnego środka dowodowego lub przedmiotu, podlegającego przepadkowi.

U innych osób można przeprowadzić rewizje takie wtedy, gdy zachodzą okoliczności, uzasadniające przypuszczenie, że osoba podejrzana o czyn karygodny albo pewien środek dowodowy lub przedmiot, podlegający przepadkowi, mogą być odnalezione w ubikacjach lub rzeczach, poddanych przeszukaniu. Ograniczenie to nie ma zastosowania do ubikacji, przeznaczonych do wojskowego użytku służbowego, oraz do ubikacji, gdzie czyn popełniono lub obwinionego ujęto, albo gdzie tenże schronił się wskutek pościgu.

§ 231.

U osób, wymienionych w § 230, ustęp 1, oraz osób, co do których zachodzi wysokie prawdopodobieństwo, iż posiadają przedmioty, mogące mieć znaczenie w postępowaniu karnem jako środki dowodowe, tudzież osób złej sławy można przeprowadzić także rewizję osoby i odzieży.

§ 232.

Przy przedsiębraniu rewizji domu i osoby należy unikać wszelkiego niepotrzebnego rozgłosu, wszelkich przykrości lub niedogodności dla interesowanych, które nie są niezbędnie potrzebne, szanować w miarę możności ich dobre imię i tajemnice prywatne, nie pozostające w związku z przedmiotem

śledztwa oraz przestrzegać starannie względów stosowności i przyzwoitości.

Rewizja odbywa się z reguły tylko po poprzedniem przesłuchaniu osoby, u której ma być przedsięwzięta, i tylko o tyle, o ile przez przesłuchanie nie uzyskano dobrowolnego wydania przedmiotów poszukiwanych, ani usunięcia przyczyn, które ją spowodowały.

Przesłuchanie może być pominięte, jeżeli chodzi o osobę złej sławy oraz wtedy, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem.

Przy przeszukiwaniu ubikacji, które nie są przeznaczone do wojskowego użytku służbowego, należy wezwać posiadacza ubikacji, aby był obecny przy przeszukaniu osobiście lub przez zastępcę; w razie przeszkody lub nieobecności posiadacza ubikacji albo jego zastępcy musi się wezwać do tego jednego z dorosłych członków jego rodziny, albo w ich braku jednego z domowników lub sąsiadów. Pod względem uprawnienia obrońcy do obecności przy rewizji domu oraz pod względem przybrania obwinionego do tej czynności urzędowej należy stosować analogicznie przepisy § 203.

Protokół rewizji ma być podpisany przez wszystkich obecnych. Jeżeli nie stwierdzono nic podejrzanego, a rewizja odbyła się poza obrębem ubikacji, przeznaczonych do wojskowego użytku służbowego, należy wydać interesowanemu na żądanie odpowiednie poświadczenie.

§ 233.

Jeżeli przy rewizji domu lub osoby znaleziono przedmioty, które nie stoją w związku z czynem karygodnym, stanowiącym przedmiot postępowania, lecz wskazują na inny czyn karygodny tego samego

sprawcy, który ma być ścigany z urzędu, wówczas należy je wziąć w przechowanie sądowe albo zatrzymać i zawiadomić o tem prokuratora wojskowego (oficera sądowego) celem zasiągnięcia postanowienia właściwego dowódcy.

Jeżeli nie wdrożono postępowania karnego, należy zwrócić niezwłocznie przedmioty, wzięte w przechowanie lub zatrzymane.

Jeżeli przedmiot znaleziony wskazuje na popełnienie przez inną osobę czynu karygodnego, który ma być ścigany z urzędu, wówczas należy wziąć go również w przechowanie lub zatrzymać i przesłać niezwłocznie wraz z oddzielnie spisanym protokółem władzy, powołanej do wdrożenia postępowania karnego przeciw podejrzanemu.

§ 234.

Przy przeszukiwaniu papierów należy starać się o to, aby treść ich nie doszła do wiadomości osób niepowołanych.

Jeżeli nie można spisać zaraz papierów, wziętych w przechowanie lub zatrzymanych, wówczas należy umieścić je w okładce, opieczętowanej urzędowo. Także interesowanemu, który był w danym razie obecny przy przeszukiwaniu, należy zezwolić na położenie pieczęci. Jeżeli przychodzi do odpieczętowania, należy wezwać interesowanego, aby był przy tem obecny osobiście lub przez pełnomocnika. Jeżeli na wezwanie takie nie stawi się ani interesowany, ani jego pełnomocnik albo jeżeli nie można mu doręczyć wezwania z powodu nieobecności, wówczas należy mimo to uskutecznić odpieczętowanie za przybraniem świadka sądowego.

§ 235.

Zatrzymanie przedmiotów oraz rewizję domu i osoby u osób, podlegających sądownictwu karnemu wojskowemu, tudzież w budynkach wojskowych oraz budynkach i ubikacjach, zajętych przez wojsko, zarządza i przeprowadza sąd śledczy. Kiedy inne władze są do tego uprawnione, postanawiają §§ 131, 133 i 142.

Jeżeli rewizja domowa odbyła się poza obrębem ubikacji, przeznaczonych do wojskowego użytku służbowego, należy doręczyć interesowanemu zaraz lub najdalej w ciągu najbliższych dwudziestu czterech godzin poświadczenie co do przedsięwzięcia rewizji i jej powodów.

O zarządzenie i przeprowadzenie zatrzymania przedmiotów i rewizji w innych wypadkach, prócz wymienionych w ustępie 1, należy z reguły wezwać właściwy sąd karny cywilny, o ile wezwanie nie musi być w myśl § 145, ustęp 2, względnie § 142, ustęp 1, wystosowane do innych władz z powodu, iż zwłoka grozi niebezpieczeństwem.

W razie, gdyby zwłoka groziła naglącem niebezpieczeństwem, mogą straże wojskowe przedsiębrać w pościgu za zbiegłymi zbrodniarzami celem ich ujęcia rewizje domowe, jeżeli nie można na czas uzyskać interwencji organu policyjnego lub innego organu bezpieczeństwa, powołanego do takiej czynności urzędowej.

§ 236.

Dla władz (organów) cywilnych, wezwanych o wykonanie zatrzymania przedmiotów albo rewizji domu lub osoby, wstępują w miejsce postanowień §§ 226 do 234 przepisy dla nich obowiązujące. Do przepisów tych stosują się także środki prawne

przeciw postanowieniom i zarządzeniom wspomnianych władz (organów).

ROZDZIAŁ XVI.

Zakończenie postępowania badawczego i wniesienie oskarżenia.

§ 237.

Postępowanie badawcze należy zakończyć, gdy cel jego (§ 140) został osiągnięty.

Jeżeli badanie było oddane sądowi (§ 143), wówczas przesyła tenże akta oskarżycielowi bezzwłocznie po ukończeniu postępowania badawczego.

(n) „Prokurator wojskowy (oficer sądowy) może wnieść o uzupełnienie śledztwa. Jeżeli sędzia śledczy nie zgadza się z wnioskiem o uzupełnienie śledztwa, to o wniosku prokuratora orzeka sąd na posiedzeniu dyspozycyjnem. Tak samo postąpić należy, ilekroć sędzia śledczy nie zgadza się z innym wnioskiem prokuratora wojskowego, o ile ustawa nie stanowi inaczej".

(n) „Na decyzję sądu okręgu generalnego, zarządzającą areszt, obwinionemu służy zażalenie do Najwyższego Sądu Wojskowego".

(n) „Wniesienie aktu oskarżenia lub podanie wniosku, dotyczącego dalszego biegu śledztwa, powinno nastąpić w ciągu dni 8 od przesłania aktu prokuratorowi wojskowemu. To samo odpowiednio stosuje się do prokuratorskiego postępowania badawczego" (art. 149).

§ 238.

Na podstawie wyniku uzupełnionego w danym razie postępowania badawczego rozstrzyga właści-

wy dowódca, czy należy zaniechać ścigania obwinionego albo wnieść przeciw niemu oskarżenie albo odstąpić sprawę władzy właściwej.

§ 239.

Ściganie obwinionego ma być zaniechane:

1) jeżeli niema czynu karygodnego, podlegającego ściganiu przez sąd karny, jeżeli poczytanie jego jest wykluczone lub karygodność uchylona;

2) jeżeli przy czynach karygodnych, które mogą być ścigane tylko na żądanie uprawnionego, uprawniony nie postawił żądania takiego albo je cofnął;

3) jeżeli z powodu braku dowodów lub nadzwyczajnej trudności w dostarczeniu środków dowodowych nie można oczekiwać, by dalsze postępowanie przyniosło wynik dodatni.

(n) „Prokurator może zaniechać wniesienia oskarżenia również wtedy, gdy czyn karygodny może ulec ukaraniu w drodze dyscyplinarnej, o ile właściwy dowódca na to się zgadza“ (art. 150).

§ 240.

Jeżeli badanie było oddane sądowi, a właściwy dowódca postanowi po ukończeniu albo już w toku postępowania badawczego, iż ściganie obwinionego ma być zaniechane, wówczas powinien sąd, zawiadomiony o rozstrzygnieniu i jego powodach, umorzyć postępowanie badawcze i uwiadomić o tem obwinionego, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego (§ 106).

Jeżeli badanie nie było oddane sądowi, należy postąpić w podobny sposób, jak w § 138, ustęp 1.

Jeżeli obwiniony był uwięziony, należy wypuścić go zaraz na wolność.

§ 241.

Jeżeli u obwinionego zachodzi zaburzenie umysłu, wykluczające poczytalność, wówczas należy po ukończeniu postępowania badawczego, o ile niema powodów do jego zaniechania (§ 239), wstrzymać dalsze postępowanie na zarządzenie właściwego dowódcy aż do wyzdrowienia obwinionego i zawiadomić o tem w sposób, podany w paragrafie poprzednim, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego oraz ustawowego zastępcę i obrońcę obwinionego.

(n) „Przy wstrzymaniu postępowania stosować odpowiednio należy przepis §§ 240 i 106 i art. 101 niniejszego rozporządzenia“ (art. 151).

§ 242 uchylony.

§ 243.

Akt oskarżenia ma być wniesiony do sądu i obejmować:

1. imię i nazwisko obwinionego, a jeżeli jest on osobą wojskową, także jego stopień wojskowy i oddział broni (etatowy);

2. dokładne oznaczenie czynów karygodnych, które uczyniono przedmiotem oskarżenia, według ich znamion, opartych na stanie faktycznym i uzasadniających nazwę ustawową oraz zastosowanie pewnego oznaczonego wymiaru kary z podaniem ustawowej nazwy czynów tych i przytoczeniem przepisów prawa karnego, obowiązującego dla wojska, których zastosowanie wnioskuje się;

3. krótkie, zwięzłe i przedmiotowe przedstawienie stanu rzeczy, zaczerpnięte z treści doniesienia i wyników dotychczasowego postępowania, oraz wymienienie środków dowodowych;

4. zaznaczenie czy obwiniony pozostaje na wolnej stopie, czy nie, tudzież wymienienie sądu, przed którym rozprawa główna ma się odbyć.

(n) „W postępowaniu przed sądami okręgów generalnych można w akcie oskarżenia wnieść o zarządzenie aresztu śledczego. O wniosku rozstrzyga sąd".

(n) „Na decyzję sądu, zarządzającą areszt śledczy, obwinionemu służy zażalenie do Najwyższego Sądu Wojskowego". (art. 152).

W postępowaniu co do spraw karnych, przekazanych do osądzenia sądom załogowym, ma oficer sądowy zamiast aktu oskarżenia przesłać sądowi rozkaz oskarżenia, wydany przez właściwego dowódcę z pisemnym wnioskiem o ukaranie, obejmującym ustawowe oznaczenie czynu karygodnego.

Spis świadków i rzeczoznawców, którzy mają być zawezwani celem stwierdzenia prawdy oraz spis innych środków dowodowych, z których prokurator wojskowy (oficer sądowy) chce skorzystać na rozprawie głównej, należy zamieścić w akcie oskarżenia (wniosku o ukaranie) lub dołączyć do niego.

§ 244.

Akt oskarżenia lub pochodzący od oficera sądowego wniosek o ukaranie ma kierujący rozprawą (§ 52) udzielić niezwłocznie obwinionemu wraz ze spisem środków dowodowych (§ 243, ustęp 3).

Jeżeli obwiniony przebywa poza siedzibą urzędową sądu, można wezwać o doręczenie także sąd

karny wojskowy lub cywilny, znajdujący się w miejscu pobytu obwinionego, albo jego dowództwo przełożone.

Obwinionemu należy doręczyć odpis aktu oskarżenia albo wniosku o ukaranie wraz z załącznikiem; wystarczy jednak odczytać je, jeżeli obwiniony zrzeknie się protokólarnie odpisu.

Przy udzieleniu aktu oskarżenia lub wniosku o ukaranie należy wezwać obwinionego, aby oświadczył się co do oskarżenia i przedstawił w czasie właściwym (§ 250) ewentualne nowe środki dowodowe; należy go także pouczyć o prawach, przysługujących mu co do obrony, i zapytać, jeżeli nie skorzystał już z prawa, służącego mu w myśl § 102, czy chce sam obrać sobie obrońcę, czy też pozostawić wybór jego sądowi. Co do tego udzielenia, pouczenia i wezwania oraz co do oświadczenia, złożonego przez obwinionego, należy spisać protokół.

(n) „Gdy na wniosek prokuratora, objęty aktem oskarżenia, zarządzono przeciw obwinionemu areszt śledczy, wówczas należy połączyć z udzieleniem aktu oskarżenia (wniosku o ukaranie) również przepisane w § 178 przesłuchanie obwinionego". (art. 153).

Akt oskarżenia lub wniosek o ukaranie należy wraz z załącznikiem doręczyć w odpisie także obrońcy, skoro tylko został obrany lub ustanowiony.

Jeżeli obwiniony jest oficerem lub osobą równorzędną albo jeżeli nie należy do czynnych osób wojskowych, a pozostaje na wolnej stopie, wówczas może przeznaczone dla niego udzielenie, pouczenie i wezwanie nastąpić także drogą doręczenia.

Z chwilą udzielenia lub doręczenia obwinionemu aktu oskarżenia albo wniosku o ukaranie jest oskarżenie wniesione.

§ 245.

Okoliczności, które wyszły na jaw lub zaszły po wniesieniu oskarżenia, wywierają wpływ na właściwość dowódcy tylko wtedy, gdy wykazują, iż zamiast sądu załogowego jest właściwy sąd okręgu generalnego, albo, iż przyjęta w oskarżeniu właściwość sądu karnego wojskowego nie jest wogóle uzasadniona.

W obu wypadkach ma oskarżyciel cofnąć akt oskarżenia (wniosek o ukaranie) na polecenie właściwego dowódcy, poczem zarządza sąd odstąpienie sprawy władzy właściwej. Zarządzona już w danym razie rozprawa główna nie odbywa się. O odstąpieniu sprawy karnej należy zawiadomić zarówno oskarżonego i jego obrońcę, jak i pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego.

ROZDZIAŁ XVII.

Przygotowanie rozprawy głównej.

§ 246.

Po wniesieniu oskarżenia wyznacza sąd termin rozprawy głównej i zarządza złożenie sądu wojennego.

Dzień rozprawy głównej wyznacza sąd pod nieważnością w ten sposób, aby oskarżonemu pozostał od chwili uwiadomienia o wniesieniu oskarżenia termin conajmniej ośmiodniowy, a w postępowaniu przed sądami załogowymi, conajmniej trzechdniowy do przygotowania obrony. Jeżeli jednak oskarżony zgadza się na to, można termin ten skrócić.

Rozprawa główna odbywa się z reguły w siedzibie urzędowej sądu. W celu istotnego ułatwienia postępowania dowodowego może jednak sąd zarządzić za zgodą właściwego dowódcy, iż rozprawa główna odbędzie się w miejscu, położonem poza siedzibą urzędową sądu, w którym to wypadku można zażądać odkomenderowania członków sądu wojennego, należących do stanu żołnierskiego, także od odnośnej władzy lokalnej miejsca rozprawy głównej. Władza ta ma komenderować jako członków sądu wojennego zawsze najstarszych rangą z pośród wojskowych, obecnych w garnizonie, a posiadających stopnie, wymagane dla utworzenia sądu wojennego.

§ 247.

Jeżeli oskarżony jest czynną osobą wojskową lub pozostaje w areszcie, wówczas zarządza się jego dostawienie lub sprowadzenie do rozprawy głównej. Miejsce i czas rozprawy głównej musi się podać do jego wiadomości w drodze służbowej najpóźniej w dniu poprzedzającym. Meldunek o uwiadomieniu należy dołączyć do aktów.

Innych oskarżonych wzywa sąd do rozprawy głównej pod zagrożeniem sprowadzenia w ten sposób (§ 157), aby, o ile nie zgodzą się sami na skrócenie terminu, pozostawał między doręczeniem wezwania a rozprawą główną termin conajmniej trzechdniowy, zaś w postępowaniu przed sądami załogowymi conajmniej jednodniowy.

Obrońcę, już znanego w czasie wyznaczenia terminu rozprawy głównej, należy zawezwać do rozprawy tej równocześnie z uwiadomieniem lub we-

zwaniem oskarżonego, zaś obrońcę, ustanowionego dopiero później, równocześnie z ustanowieniem.

Prócz oskarżonego i jego obrońcy ma sąd zawezwać do rozprawy głównej (§§ 184 i 206) świadków i rzeczoznawców, których przesłuchanie zawnioskowano w akcie oskarżenia lub wniosku o ukaranie (spisie).

Co do wzywania osób, którym według prawa międzynarodowego przysługuje przywilej zakrajowości lub osobiste uwolnienie, jako świadków do rozprawy głównej, rozstrzygają zasady prawa tego i istniejące traktaty państwowe.

Świadków i rzeczoznawców stanu cywilnego należy w miarę możności wzywać w ten sposób, aby między doręczeniem wezwania a dniem, w którym odbywa się rozprawa, pozostawał conajmniej trzechdniowy okres czasu.

O miejscu i czasie rozprawy głównej powinien sąd zawiadomić także oskarżyciela, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego, tego ostatniego z uwagą, iż rozprawa główna będzie przeprowadzona także w razie jego niestawienia się.

§ 248.

Jeżeli należy spodziewać się, iż rozprawa główna potrwa czas dłuższy, wówczas należy wydać zarządzenie, aby sędziowie zastępczy byli obecni przy rozprawie i w razie przeszkody jednego z członków sądu wojennego mogli wstąpić w jego miejsce.

Nie wymaga się, aby sędzia zastępczy miał równy stopień wojskowy z członkiem sądu wojennego, którego ma zastępować, musi on jednak być oficerem (urzędnikiem wojskowym) i nie może mieć stopnia niższego, aniżeli oskarżony.

§ 249.

Jeżeli sąd otrzyma wiadomość, iż zawezwany do rozprawy głównej świadek lub znawca, który poprzednio nie był przesłuchany lub zaprzysiężony, nie będzie mógł stawić się na rozprawie z powodu dłużej trwającej choroby lub nie dającej się usunąć przeszkody, wówczas może zarządzić jego przesłuchanie pod przysięgą lub zaprzysiężenie przez sędziego delegowanego lub wezwanego.

Postanowienia § 194, ustępy 2 do 5, mają zastosowanie.

§ 250.

Oskarżyciel, oskarżyciel prywatny i oskarżony mogą żądać także po wniesieniu oskarżenia a przed terminem rozprawy głównej, aby sąd uzupełnił dowody, wprowadzone w akcie oskarżenia lub wniosku o ukaranie (spisie), albo postarał się o nowe dowody.

W tym celu mają oni wnieść do sądu ustnie lub pisemnie wniosek, umotywowany najpóźniej na czwarty dzień, a w postępowaniu przed sądami załogowymi, najpóźniej w najbliższym dniu po uwiadomieniu o wniesieniu oskarżenia i wymienić w nim dokładnie świadków, których ma się przesłuchać lub wezwać do rozprawy głównej oraz dowody rzeczoznawców lub inne dowody, których ma się dostarczyć, tudzież okoliczności, stanowiące przedmiot dowodu. Czynne osoby wojskowe ze stanu szeregowców oraz czynni gażyści, niezaliczeni do pewnej klasy rangi, mogą podać wniosek ten, o ile pozostają na wolnej stopie aż do wspomnianej chwili, także do protokółu wobec swego przełożonego dowództwa; protokół ten należy niezwłocznie przesłać sądowi.

§ 251.

Sąd może odrzucić wnioski dowodowe, postawione po wniesieniu oskarżenia, jeżeli okoliczność, która ma być udowodniona, przedstawia się jako niestanowcza dla rozstrzygnienia sprawy albo jeżeli jest oczywiste, iż oskarżony postawił wniosek dowodowy celem spowodowania zwłoki w rozstrzygnieniu sprawy, niemniej, jeżeli wniosek postawiono po chwili, oznaczonej w § 250, ustęp 2, i to w tym ostatnim wypadku, jeżeli zawnioskowane zbadanie lub zawezwanie do wyznaczonej rozprawy głównej nie da się już wykonać, a odłożenie rozprawy (§ 253) nie jest usprawiedliwione. Rozstrzygnienie takie nie wyklucza powtórzenia wniosków na rozprawie głównej i nie krępuje uchwały sądu wojennego.

Jeżeli sąd przychyla się do wniosku dowodowego, wówczas należy z reguły zawezwać do rozprawy głównej świadków, których przesłuchanie zawnioskowano, oraz rzeczoznawców (§ 206), którzy na podstawie nowego wniosku dowodowego mają być przesłuchani. O zawezwaniu tem należy zawiadomić przed rozprawą główną oskarżyciela, oskarżyciela prywatnego, oskarżonego i jego obrońcę.

Jeżeli zawnioskowano przeprowadzenie innych dochodzeń, uzupełniających lub niecierpiących zwłoki przesłuchań świadków (§ 249), a sąd przychyla się do wniosku tego, wówczas należy przeprowadzić je bezzwłocznie za pośrednictwem oficera korpusu sędziowskiego (§ 110, ustęp 2), którego wyznaczy kierownik sądu, albo w drodze rekwizycji. Do tych przesłuchań świadków i innych sędziowskich czynności badawczych, które w danym razie mogą okazać się potrzebne z powodu zawnioskowa-

nych dochodzeń, mają analogiczne zastosowanie postanowienia § 194, ustępy 2 do 5. Roztrząsanie wyników takich dodatkowych dochodzeń i przesłuchań jest z reguły (§ 255) zastrzeżone do rozprawy głównej.

§ 252.

Sąd może także z urzędu zarządzić zawezwanie nowych świadków i rzeczoznawców do rozprawy głównej.

W przypadkach bezpośredniego wniesienia oskarżenia (§ 137, ustęp 4) może sąd zarządzić także z urzędu poszczególne dochodzenia i czynności badawcze, do których mają zastosowanie postanowienia § 251, ustęp 3.

§ 253.

Jeżeli oskarżony z powodu choroby lub innych nieprzezwyciężonych okoliczności doznaje przeszkody w stawieniu się do rozprawy głównej, albo jeżeli zachodzą inne ważne powody, może sąd na wniosek lub z urzędu odłożyć rozprawę główną.

Przeszkoda obrońcy uzasadnia odłożenie tylko wtedy, gdyby z powodu krótkości czasu inny obrońca nie mógł być do rozprawy głównej przybrany albo nie mógł przygotować się do obrony.

§ 254.

Jeżeli oskarżyciel odstępuje przed rozpoczęciem rozprawy głównej od oskarżenia całkowicie lub częściowo z innych powodów prócz wymienionych

w § 245, wówczas ma sąd umorzyć postępowanie całkowicie lub częściowo; w pierwszym wypadku odpada zarządzona już ewentualnie rozprawa główna. Odstąpienie oskarżyciela ma być uzasadnione.

O całkowitem lub częściowem umorzeniu postępowania należy zawiadomić oskarżonego i jego obrońcę, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego. Co do prawa zażalenia obowiązują postanowienia § 106.

§ 241 ma analogiczne zastosowanie także po wniesieniu oskarżenia.

§ 255.

Jeżeli po wniesieniu oskarżenia miały jeszcze miejsce dochodzenia sądowe albo jeżeli wyszły na jaw nowe czyny karygodne, popełnione przez oskarżonego, wówczas może oskarżyciel cofnąć przed rozpoczęciem rozprawy głównej wniesiony przez siebie akt oskarżenia (wniosek o ukaranie) i wnieść równocześnie nowy akt oskarżenia (wniosek o ukaranie), zaopatrzony w nowy rozkaz oskarżenia, wydany przez właściwego dowódcę, o ile nie wchodzi w zastosowanie postanowienie § 245. Z nowym aktem oskarżenia (wnioskiem o ukaranie) należy postąpić następnie według przepisów rozdziału XVI.

Jeżeli po wniesieniu oskarżenia zajdzie wskutek nowo na jaw wyszłych czynów karygodnych lub dodatkowych dochodzeń sądowych konieczność przeprowadzenia prokuratorskiego lub sądowego postępowania badawczego, wówczas zarządza właściwy dowódca, o ile oddzielne ściganie nowo na jaw wyszłych czynów karygodnych nie okazuje się wskazane, cofnięcie oskarżenia i wdrożenie lub uzupełnienie postępowania badawczego. O zarządzeniu tem należy zawiadomić oskarżonego i jego obrońcę.

Jeżeli oskarżony zbiegł po wniesieniu oskarżenia, należy wdrożyć postępowanie według rozdziału XXV.

Jeżeli wskutek cofnięcia aktu oskarżenia (wniosku o ukaranie) zajdzie potrzeba odłożenia rozprawy głównej, wówczas ma sąd zarządzić odłożenie jej.

(n) Przy stosowaniu ust. 1, § 255 należy mieć na względzie art. 152 i art. 101 niniejszego rozporządzenia. (art. 154).

ROZDZIAŁ XVIII.

Rozprawa główna.

A. Jawność rozprawy głównej.

§ 256.

Rozprawa główna jest jawna pod nieważnością. Odbywa się ona w nieobecności właściwego dowódcy.

§ 257.

Przystęp do jawnej rozprawy głównej jest dozwolony tylko osobom dorosłym płci męskiej, których zjawienie się odpowiada powadze sądu.

Jeżeli oskarżony jest oficerem lub osobą równorzędną, wówczas mają dostęp do jawnej rozprawy głównej z pośród czynnych osób wojskowych i tych osób nieczynnych, które zjawiają się w mundurze wojskowym, tylko oficerowie i równorzędni z nimi.

Z powodu braku miejsca może przewodniczący wykluczyć zjawiających się później.

Oskarżycielowi prywatnemu i pokrzywdzonemu oraz ich ustawowym zastępcom i pełnomocnikom

należy zezwolić zawsze na obecność przy rozprawie głównej.

§ 258.

Ze względu na zagrożenie obyczajności, porządku publicznego, bezpieczeństwa państwowego lub wojskowych interesów służbowych można wykluczyć osoby nieinteresowane od przystępu do rozprawy głównej.

Jawność może być wykluczona na wniosek pokrzywdzonego lub oskarżyciela prywatnego także wtedy, gdy dopuszczenie jawności rozprawy w postępowaniu o oszczerstwo, wymuszenie lub obrazę czci udaremniłoby ochronę czci i dobrej sławy pokrzywdzonego lub oskarżyciela prywatnego.

Jawność można także wykluczyć, jeżeli zgadzają się na to oskarżyciel, pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny, o ile są obecni, tudzież oskarżony i jego obrońca.

Wykluczenie jawności zostaje zarządzone uchwałą sądu wojennego, powziętą na posiedzeniu niejawnem, sporządzoną na piśmie i zaopatrzoną w powody. Uchwałę tę ogłasza się jawnie.

§ 259.

Po odczytaniu uchwały, wykluczającej jawność, wszyscy słuchacze mają się wydalić.

Dowódca oddziału broni, oddziału i pododdziału oskarżonego oraz naczelnik władzy służbowej, do której oskarżony przynależy, czynni oficerowie korpusu sędziowskiego, tudzież pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny oraz ich ustawowi zastępcy i peł-

nomocnicy nie zostają jednak wykluczeni wskutek takiego orzeczenia.

Przewodniczący ma prawo zezwolić także innym osobom na obecność przy rozprawie.

§ 260.

Jeżeli sąd wojenny uchwali wykluczenie jawności, może oskarżony żądać, aby dozwolono przystępu trzem osobom, posiadającym jego zaufanie. Muszą one jednak być osobami, którym według § 257, ustępy 1 i 2, dozwolona jest obecność przy rozprawie jawnej; przybranie mężów zaufania nie powinno powodować przerwy lub odroczenia rozprawy głównej.

Kilku równocześnie oskarżonych może żądać łącznie przybrania najwyżej sześciu osób zaufania, na których wybór mają zgodzić się. Jeżeli nie przyjdzie do zgody, uskutecznia przewodniczący wybór między proponowanymi mężami zaufania.

§ 261.

Jeżeli w wypadkach uchylenia jawności z powodu zagrożenia bezpieczeństwa państwowego okazuje się to potrzebne ze względu na utrzymanie w tajemnicy przedmiotów wojskowych, można na czas ich omawiania wykluczyć na podstawie uchwały sądu wojennego także mężów zaufania i osoby, wymienione w § 259, ustęp 2.

Przewodniczący ma prawo dopuścić także w tym wypadku poszczególne osoby do obecności przy rozprawie.

§ 262.

Po zaprzysiężeniu sądu wojennego można zarządzić w każdem stadjum rozprawy posiedzenie nie-

jawne co do pewnej części postępowania lub co do całej rozprawy. Wyrok musi się jednak zawsze ogłosić publicznie (§ 312).

§ 263.

(n) „W razie wykluczenia jawności z powodu zagrożenia bezpieczeństwa państwowego lub wojskowych interesów służbowych, można na osoby obecne nałożyć uchwałą sądu wojennego obowiązek utrzymania w tajemnicy faktów, które wskutek rozprawy dojdą do ich wiadomości. Uchwałę tę należy przytoczyć w protokóle rozpraw".

(n) „Kto przez nieuprawnione udzielenie wiadomości naruszy obowiązek powyższej tajemnicy, będzie ukarany przez sąd właściwy, jeżeli podlega sądownictwu wojskowemu, karą pozbawienia wolności (§ 16 wojskowego kodeksu karnego) od tygodnia do 3 miesięcy, wśród zaś okoliczności szczególnie obciążających — do sześciu miesięcy".

Osoby, podlegające sądownictwu karnemu cywilnemu, które dopuszczą się tego przestępstwa, za przekroczenie takie będą ukarane przez właściwy sąd cywilny:

a) na obszarze byłego zaboru austrjackiego — karą aresztu zwyczajnego od tygodnia do 3 miesięcy, z którą można połączyć grzywnę do 500 marek;

b) na obszarze byłego zaboru rosyjskiego — karą aresztu zwyczajnego, przewidzianą w art. 21 kodeksu karnego z 1903 r., z którą można połączyć grzywnę do 500 marek".

(n) „Na obszarze byłego zaboru pruskiego — przestępstwo przewidziane w ust. 3 § 263 uważać się będzie za występek, ulegający karze aresztu lub wię-

zienia do miesięcy 3-ch, z którą można połączyć karę pieniężną do 500 marek" (art. 155).

§ 264.

Kto bez zezwolenia władzy ogłasza całkowicie lub częściowo doniesienie karne, akt oskarżenia lub inny dokument urzędowy z postępowania karnego wojskowego przed przedstawieniem ich na rozprawie jawnej, tudzież kto bez zezwolenia władzy ogłasza z postępowania karnego wojskowego, w którem wykluczono jawność rozprawy, przedmiot rozprawy, objęty wykluczeniem jawności, będzie ukarany za czyn ten według postanowień § 263, ustępy 2 i 3.

B. Czynności urzędowe przewodniczącego i kierującego rozprawą.

§ 265.

Przewodniczący wykonywa przy rozprawie głównej uprawnienia, przyznane mu w niniejszej ustawie o postępowaniu karnem, a w szczególności ma dbać o utrzymanie spokoju i bezpieczeństwa, dyscypliny wojskowej i przyzwoitości, odpowiadającej powadze sądu.

Kogo sąd słucha lub kto do sądu przemawia, ma mówić stojąc; przewodniczący może jednak zezwolić na wyjątek z powodu stanu fizycznego mówiącego, dłuższego przesłuchania i z innych względów.

§ 266.

Oznaki zadowolenia lub niezadowolenia są zakazane. Przewodniczący ma prawo wezwać do po-

rządku osoby, które przeszkadzają rozprawie oznakami takiemi lub w inny sposób albo zachowują się ubliżająco dla powagi sądu, a w razie potrzeby wydalić z sali posiedzeń niektórych lub wszystkich słuchaczy.

(n) „Słuchaczy, o ile są szeregowymi, może przewodniczący kazać także przyaresztować i według okoliczności ukarać odpowiednią karą dyscyplinarną; o ile zaś są oficerami, przewodniczący donosi dowództwu przełożonemu celem ukarania“ (art. 156).

O ukaranie innych osób prócz wymienionych w ustępie 2 ma przewodniczący zwrócić się do sądu powiatowego ich miejsca zamieszkania lub pobytu. Sąd ten ma postąpić w ten sposób, jak gdyby niewłaściwe zachowanie się miało miejsce przed sądem karnym cywilnym (§ 185, ustęp 5).

§ 267.

Jeżeli oskarżony, świadek, rzeczoznawca, pokrzywdzony, oskarżyciel prywatny lub ich ustawowi zastępcy albo pełnomocnicy zakłócają porządek rozprawy przez niewłaściwe zachowanie się, naruszają w inny sposób uszanowanie winne sądowi, wypowiadają obelgi lub obwinienia oczywiście nieuzasadnione lub nienależące do rzeczy, wówczas ma przewodniczący upomnieć ich, a w razie potrzeby może spowodować ich wydalenie, jednak co do oskarżonego tylko wtedy, jeżeli ten zachowuje się dalej nieprzyzwoicie mimo upomnienia i zagrożenia, iż będzie wydalony z posiedzenia.

Osoby, które podlegają wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej i posiadają niższy stopień wojskowy (niższą klasę rangi) aniżeli przewodniczący, może on ukarać odpowiednią karą dyscyplinarną z urzędu albo na wniosek oskarżyciela lub obrażone-

go, a w razie potrzeby kazać natychmiast przyaresztować. Przeciw oskarżonym, którzy są osobami cywilnemi, orzeka przewodniczący jedną z kar lub jedno z obostrzeń, wymienionych w § 149, ustęp 3.

Co do osób wojskowych, które mają ten sam lub wyższy stopień wojskowy (klasę rangi) aniżeli przewodniczący, oraz co do osób, które nie podlegają wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej, obowiązują analogicznie postanowienia § 266.

Jeżeli oskarżonego, pozostającego na wolnej stopie, wydalono z sali z powodu niewłaściwego zachowania się, wówczas może on być przytrzymany na polecenie przewodniczącego aż do ponownego przywołania przed sąd wojenny. Rozprawę prowadzi się dalej w jego nieobecności; przed ukończeniem postępowania dowodowego musi się jednak przywołać go do sali i zawiadomić pod nieważnością postępowania o istotnych okolicznościach, które wyszły na jaw pod jego nieobecność, oraz o tem, co zeznały osoby przesłuchane.

(n) W przedmiocie kar dyscyplinarnych, przewidzianych w ust. 2 i 3 § 267 mają zastosowanie postanowienia art. 156 niniejszego rozporządzenia (art. 157).

§ 268.

(n) Gdy obrońca dopuszcza się takiego wykroczenia, wówczas przewodniczący może udzielić mu nagany, a jeżeli jest oficerem, zwrócić się do jego władzy przełożonej.

(n) „Na obrońcę, nie podlegającego wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej, może sąd nałożyć grzywnę do 1000 marek, przeciw czemu służy skazanemu w ciągu 8 dni zażalenie do sądów wyższej in-

stancji; zażalenie takie wstrzymuje ściągnięcie grzywny".

(n) Zamiast ostatniego ustępu tegoż paragrafu stosować należy następujące postanowienie:

(n) „O każdem ukaraniu obrońcy donieść należy właściwej władzy dyscyplinarnej" (art. 158).

Jeżeli obrońca zachowuje się dalej w sposób nieodpowiedni, może sąd wojenny odebrać mu głos. W tym wypadku ma oskarżony prawo wybrania innego obrońcy z pośród osób obecnych i uzdolnionych do tego. Jeżeli to okazuje się niemożliwe i jeżeli także z urzędu nie można zaraz ustanowić obrońcy należy przerwać lub odroczyć rozprawę główną celem obrania lub ustanowienia innego obrońcy, o ile obrona jest obowiązkową albo sąd wojenny uznaje przybranie obrońcy za wskazane. Jeżeli warunki te nie zachodzą, należy prowadzić rozprawę dalej bez przybrania obrońcy.

O każdem ukaraniu obrońcy, wpisanego na listę obrońców wojskowych, należy donieść Ministrowi Spraw Wojskowych, a jeżeli obrońca jest adwokatem, także właściwej władzy dyscyplinarnej.

§ 269.

Jeżeli musi się przerwać lub odroczyć rozprawę główną z powodu niewłaściwego zachowania się obrońcy, wówczas można nałożyć na niego uchwałą sądu wojennego także zwrot kosztów, spowodowanych przerwaniem lub odroczeniem.

Przeciw uchwale tej służy obrońcy w ciągu ośmiu dni zażalenie do najwyższego sądu wojskowego. Zażalenie to ma skutek odraczający.

Prawomocnemu orzeczeniu przysługuje moc wykonalnego dokumentu publicznego.

O wykonanie zwraca się sąd wojskowy do właściwego sądu cywilnego.

§ 270.

Nieczynni oficerowie i równorzędni z nimi, którzy zjawiają się w mundurze wojskowym, podlegają z powodu wykroczeń, popełnionych przy rozprawie głównej, a określonych w §§ 266 do 268, wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej.

§ 271.

(n) „Prokuratora wojskowego i oficera sądowego może przewodniczący przywołać do porządku z powodu przewinień i donieść w pierwszym wypadku jego władzy przełożonej, zaś w drugim — właściwemu dowódcy w celu ukarania“ (art. 159).

§ 272.

Kary, orzeczone na podstawie §§ 266 do 268, można według okoliczności wykonać zaraz, o ile nie jest dopuszczalne zażalenie ze skutkiem odraczającym; doniesienia w celu ukarania powinny być wnoszone zaraz po rozprawie głównej.

Jeżeli zachowanie się, wspomniane w podanych wyżej paragrafach, uzasadnia czyn, podlegający ściganiu przed sądem karnym, należy zastosować postanowienia § 321.

Oświadczenie obrażonego lub pokrzywdzonego, iż zastrzega sobie prawo skargi z powodu popełnionego przeciw niemu czynu karygodnego albo zrzeka się tegoż, nie stoi na przeszkodzie zastosowaniu postanowień, zawartych w §§ 266 do 271.

§ 273.

Kierownictwo rozprawy głównej należy do kierującego rozprawą.

Jest on obowiązany dążyć do wykrycia prawdy i ma starać się o to, aby zaniechano roztrząsań, które, nie przyczyniając się do wyjaśnienia sprawy, przewlekałyby rozprawę.

Kierujący rozprawą przesłuchuje oskarżonego, świadków i rzeczoznawców i oznacza porządek kolejny, w którym żądający głosu mają przemawiać.

Jeżeli oskarżenie obejmuje kilka punktów, może wydać zarządzenie, iż co do każdego z nich lub co do niektórych ma się rozprawiać osobno.

Jeżeli w toku rozprawy głównej będą postawione wnioski, odnoszące się do poszczególnych punktów postępowania, wówczas rozstrzyga kierujący rozprawą takie pytania incydentalne, o ile rozstrzygnięcie nie należy według ustawy do przewodniczącego lub sądu wojennego.

Jeżeli oskarżyciel albo oskarżony sprzeciwia się wnioskowi takiemu, albo jeżeli kierujący rozprawą postanawia nie przychylić się do wniosku, któremu nie sprzeciwiono się, albo jeżeli w razie dopuszczenia wniosku potrzebne jest przerwanie rozprawy na więcej, jak dwadzieścia cztery godzin, albo jej odroczenie, wówczas rozstrzyga wniosek sąd wojenny. Narada i głosowanie, poprzedzające zarówno tę, jak i każdą inną uchwałę sądu wojennego co do pytań incydentalnych, mogą na wniosek kierującego rozprawą odbyć się także tajnie wskutek zarządzenia przewodniczącego albo według uznania sądu wojennego. Powody rozstrzygnienia musi się zawsze ogłosić i uwidocznić w protokóle.

C. Rozpoczęcie rozprawy głównej.

§ 274.

Bezpośrednio przed rozpoczęciem rozprawy głównej ma kierujący rozprawą stwierdzić, czy sąd wojenny jest należycie obsadzony i czy są obecne osoby, które władza właściwa wyznaczyła jako sędziów i protokulanta. Następnie zapytuje on na posiedzeniu niejawnem członków sądu wojennego, protokulanta oraz oskarżyciela i oskarżonego, czy nie zachodzi powód wykluczenia lub uchylenia co do jednej z sędziowskich osób wojskowych lub co do protokulanta. Rozstrzygnienie co do przedstawionych powodów zapada w myśl § 118. Potrzebne w danym razie uzupełnienie sądu wojennego zarządza sąd, a względnie kierujący rozprawą, jeżeli rozprawa główna nie odbywa się w siedzibie urzędowej sądu. Jeżeli nie można postarać się zaraz o zastępstwo, należy odłożyć rozprawę główną. To samo ma miec miejsce wtedy, gdy oskarżony nie stanął do rozprawy głównej, a nie można zaraz sprowadzić go. Rozprawa główna nie odbywa się, jeżeli oskarżony zbiegł (§ 255, ustęp 3).

§ 275.

Przewodniczący otwiera rozprawę główną, zarządzając wywołanie sprawy przez protokulanta.

Oskarżony jawi się bez kajdan. W razie potrzeby może przewodniczący oddać go pod nadzór straży.

Przedmioty, potrzebne w danym razie do prowadzenia dowodów, które mają być przedstawione do rozpoznania oskarżonemu lub świadkom, powinny być przyniesione do sali sądowej przed rozpoczęciem rozprawy.

§ 276.

Kierujący rozprawą zapytuje następnie oskarżonego o jego stosunki osobiste i przystępuje do zaprzysiężenia sędziów niestałych i przybranych w danym razie sędziów zastępczych, stosując do nich następujące słowa:

„Przysięgacie, Panowie, Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu, iż będziecie wiernie wypełniać obowiązki sędziego i oddacie głosy swe według najlepszej wiedzy i sumienia".

(n) „Asesorowie składają przysięgę, każdy zosobna, słowami:

(n) „Przysięgam, tak mi dopomóż Bóg" (art. 160).

Wyznanie religijne nie stanowi przytem różnicy.

Jeżeli na jeden dzień wyznaczono kilka rozpraw, do których ci sami sędziowie są powołani, wówczas wystarczy, jeżeli kierujący rozprawą przypomni przy rozprawach późniejszych przysięgę sędziowską, złożoną przy poprzedniej rozprawie głównej.

§ 277.

Po odebraniu przysięgi sędziowskiej zarządza kierujący rozprawą wywołanie przez protokulanta osób, zawezwanych do rozprawy głównej, i poleca świadkom i znawcom po upomnieniu ich na świętość przysięgi, którą mają złożyć lub już złożyli, aby udali się do przeznaczonej dla nich izby i nie opuszczali jej na dłuższy czas bez jego zezwolenia.

Według okoliczności może kierujący rozprawą polecić także pokrzywdzonemu i oskarżycielowi prywatnemu, jeżeli mają być słuchani jako świadkowie, aby tymczasowo wydalili się z sali posiedzeń. Po przesłuchaniu musi się jednak pouczyć ich na żądanie o tem, co było przedmiotem rozprawy w czasie ich nieobecności.

Kierujący rozprawą zarządza także odpowiednie środki, aby zapobiedz zmowom lub porozumieniu się świadków i rzeczoznawców między sobą i z oskarżonym, albo ich samowolnemu wydaleniu się.

Kierujący rozprawą może wreszcie zarządzić we wszystkich wypadkach, w których uważa to za celowe do wykrycia prawdy, aby rzeczoznawcy pozostali w sali posiedzeń w czasie przesłuchania oskarżonego i świadków.

§ 278.

Jeżeli świadkowie lub rzeczoznawcy nie stawili się do rozprawy głównej, albo jeżeli oni lub oskarżony oddalili się przedwcześnie, wówczas ma przewodniczący, o ile można spodziewać się, iż dostawienie nieobecnych będzie mogło spiesznie nastąpić, wydać odpowiednie zarządzenie co do ich niezwłocznego stawienia się, a według okoliczności spowodować także bezzwłocznie sprowadzenie.

W nieobecności oskarżonego nie wolno odbywać rozprawy głównej. Należy zatem rozprawę przerwać lub odroczyć, jeżeli nie można spowodować zaraz dostawienia oskarżonego. Jeżeli oskarżony zbiegnie lub umrze podczas rozprawy głównej, wówczas należy w pierwszym wypadku przerwać rozprawę i wdrożyć postępowanie według rozdziału XXV, a w drugim wypadku wstrzymać dalsze postępowanie na podstawie uchwały sądu wojennego.

Jeżeli natychmiastowe dostawienie niezjawiającego się świadka lub rzeczoznawcy jest niemożliwe, wówczas rozstrzyga sąd wojenny po wysłuchaniu oskarżyciela, oskarżyciela prywatnego, oskarżonego i obrońcy, czy rozprawę główną ma się przerwać, odroczyć lub dalej prowadzić i czy w razie dalszego prowadzenia należy zamiast ustnego przesłuchania

niejawiących się świadków lub rzeczoznawców odczytać zeznania ich, złożone w postępowaniu dotychczasowem, albo jeżeli nie byli jeszcze słuchani, zarządzić ich przesłuchanie w myśl § 249. Sąd wojenny może odłożyć uchwałę tę także na czas późniejszy.

§ 270.

Co do ukarania świadka i rzeczoznawcy, który bez usprawiedliwienia nie stawił się na rozprawę główną, a nie należy do czynnych osób wojskowych, obowiązują analogicznie postanowienia §§ 185 i 208. Ukaranie jest niezależne od przerwania lub odroczenia rozprawy głównej.

Jeżeli rozprawa główna została przerwana lub odroczona z powodu niestawienia się świadka lub rzeczoznawcy, wówczas może sąd wojenny zasądzić odnośnego świadka lub rzeczoznawcę, o ile tenże jest czynną osobą wojskową, a nie usprawiedliwił swego niestawiennictwa, osobną uchwałą na ponoszenie kosztów udaremnionej przez to rozprawy głównej, przyczem postanowienia § 269, ustępy 2, do 4, mają analogiczne zostosowanie.

Jeżeli świadek lub rzeczoznawca, który nie stawił się, nie należy do czynnych osób wojskowych, wówczas zwraca się sąd wojskowy w sprawie zasądzenia zwrotu kosztów udaremnionej rozprawy głównej do tego sądu powiatowego, który w myśl § 185 ma być wezwany o ukaranie niestawającego. Sąd ten ma postąpić w ten sposób, jak gdyby świadek lub rzeczoznawca nie stawił się bez usprawiedliwienia do rozprawy głównej przed sądem karnym cywilnym (§ 185, ustęp 5).

Celem zapewnienia stawiennictwa świadka, który nie stawił się, można wydać przeciw niemu rozkaz sprowadzenia, jeżeli jest on czynną osobą wojsko-

wą, a w innych wypadkach wezwać właściwą władzę cywilną o sprowadzenie.

§ 280.

Jeżeli w sprawie karnej, w której obrona jest obowiązkową, obrońca nie stawi się na rozprawę albo wydali się przedwcześnie, a nie można przybrać natychmiast innego obrońcy (§ 268, ustęp 2), wówczas przerywa się rozprawę główną albo odracza ją.

W przypadkach, w których obrona nie jest obowiązkową, należy z powodu niestawienia się lub przedwczesnego wydalenia się obrońcy obranego albo ustanowionego przerwać lub odroczyć rozprawę główną tylko wtedy, gdy sąd wojenny uznaje przybranie obrońcy za potrzebne.

Jeżeli obrońca mimo należytego zawezwania nie stawi się do rozprawy bez usprawiedliwienia albo jeżeli wydali się przed jej zakończeniem, wówczas należy donieść o tem, o ile obrońca podlega wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej, jego dowództwu przełożonemu, a w przeciwnym wypadku właściwej władzy dyscyplinarnej celem ukarania. W wypadkach takich należy stosować analogicznie § 269.

§ 281.

Jeżeli nie zachodzi żadna z przeszkód, wymienionych w §§ 278, do 280, wówczas zarządza przewodniczący po ustąpieniu świadków i rzeczoznawców (§ 277, ustęp 4) pod nieważnością odczytania aktu oskarżenia, a w postępowaniu przed sądami załogowymi przedstawienie oskarżenia przez oficera sądowego.

D. Przesłuchanie oskarżonego.

§ 282.

Kierujący rozprawą przesłuchuje następnie oskarżonego co do osnowy oskarżenia. Jeżeli jest kilku oskarżonych, może kierujący rozprawą zarządzić, iż każdy będzie słuchany osobno w nieobecności innych.

Jeżeli oskarżony oświadcza na zapytanie, iż nie zrozumiał aktu oskarżenia, powinien kierujący rozprawą objaśnić mu akt ten.

Jeżeli oskarżony, odpowiadając na oskarżenie, oświadcza, iż nie jest winien, ma kierujący rozprawą oznajmić mu, że służy mu prawo przeciwstawić oskarżeniu zwięzłe opowiedzenie stanu rzeczy, a po wprowadzeniu każdego poszczególnego środka dowodowego poczynić nad nim swoje uwagi, że może dalej ponowić nieuwzględnione wnioski swoje, które stawiał już w postępowaniu dotychczasowem w celu uzupełnienia postępowania dowodowego, i zawnioskować przeprowadzenie nowych dowodów.

Jeżeli oskarżony odstępuje od swych dawniejszych zeznań, należy zapytać go o przyczyny odstąpienia. Kierujący rozprawą może tak w tym przypadku jak i wtedy, gdy oskarżony odmawia odpowiedzi, zarządzić odczytanie w całości lub w części protokółu jego zeznań dawniejszych.

Oskarżonego nie można zmusić do odpowiedzi na zadawane mu pytania.

Wolno oskarżonemu porozumiewać się z obrońcą swoim także podczas rozprawy głównej; nie wolno mu jednak naradzać się z nim wprost nad odpowiedzią na poszczególne zadane mu pytania.

Zresztą mają analogiczne zastosowanie postanowienia rozdziału XI.

E. Postępowanie dowodowe.

§ 283.

Po przesłuchaniu oskarżonego należy przedstawić dowody w porządku kolejnym, oznaczonym przez kierującego rozprawą, a z reguły przeprowadzić najpierw dowody, przedstawione przez oskarżyciela.

Oskarżyciel może w toku rozprawy głównej odstąpić od środków dowodowych, jednak tylko za zgodą oskarżonego. Również oskarżony może odstąpić od środków dowodowych, jeżeli oskarżyciel zgadza się na to.

Pominięcie poszczególnych już przygotowanych środków dowodowych może sąd wojenny uchwalić także bez wniosku oskarżyciela lub oskarżonego, jeżeli stały się one zupełnie zbyteczne w toku rozprawy głównej.

Zarówno kierujący rozprawą jak i sąd wojenny mogą w toku rozprawy głównej zarządzić na wniosek lub z urzędu przesłuchanie nowych świadków i rzeczoznawców, od których według przebiegu rozprawy można spodziewać się wyjaśnienia okoliczności ważnych, tudzież przeprowadzenie lub dostarczenie innych nowych środków dowodowych. Jeżeli nowe dowody wymagają przerwania rozprawy głównej na więcej jak dwadzieścia cztery godzin albo jej odroczenia, rozstrzyga zawsze sąd wojenny. Potrzebne zawezwania i ewentualne sprowadzenia zarządza przewodniczący.

Oględziny, zarządzone na rozprawie głównej, przedsiębierze sąd wojenny, a gdyby to było połączone z trudnościami, przeprowadza je na zarządzenie przewodniczącego kierujący rozprawą wraz z dwoma członkami i protokulantem sądu wojennego.

W tym ostatnim wypadku ma kierujący rozprawą złożyć sądowi wojennemu sprawozdanie zaraz po ukończeniu oględzin. O miejscu i czasie oględzin należy pod nieważnością zawiadomić w czasie właściwym oskarżyciela, oskarżonego i tegoż obrońcę; osobom tym jak również pokrzywdzonemu, oskarżycielowi prywatnemu i ich ustawowym zastępcom oraz pełnomocnikom należy dozwolić na obecność przy oględzinach. § 132, ustęp 1, ma analogiczne zastosowanie.

Nie można odmówić zbadania i dostarczenia nowego środka dowodowego z powodu, iż środek dowodowy lub okoliczność, która ma być udowodniona, zostały przedstawione zapóźno.

§ 284.

Co do przesłuchania świadków i rzeczoznawców przy rozprawie głównej obowiązują w ogólności postanowienia rozdziału XIII i XIV, o ile w dalszym ciągu nie podano przepisów odmiennych.

Świadków i znawców wzywa się po jednemu i słucha w obecności oskarżonego. Przed przesłuchaniem należy ich upomnieć, aby zeznawali prawdę. Znawcy, którzy w tym charakterze są już w ogólności zaprzysiężeni, oraz świadkowie lub znawcy, od których odebrano przysięgę już w postępowaniu wstępnem, nie mają być ponownie zaprzysięgani, lecz należy im tylko przypomnieć świętość złożonej przysięgi.

Oprócz tego przypadku należy odebrać przysięgę od rzeczoznawcy po odpowiedzi na pytania ogólne, a przed dalszem jego przesłuchaniem przy przestrzeganiu § 209.

Od świadków odbiera się przysięgę po przesłuchaniu. Odebrania przysięgi można zaniechać, jeżeli

oskarżyciel i oskarżony zgadzają się na to; sąd wojenny może jednak postanowić także z urzędu, iż przysięga nie będzie od świadka odebrana.

O tem, czy ma się odebrać przysięgę od świadków lub rzeczoznawców, których zawezwano z urzędu wskutek zarządzenia kierującego rozprawą lub uchwały sądu wojennego, rozstrzyga sąd wojenny po wysłuchaniu oskarżyciela i oskarżonego.

Jeżeli musi się przerwać lub odroczyć rozprawę główną w powodu, iż świadek wbrew ustawie odmawia zeznań lub złożenia przysięgi albo iż rzeczoznawca odmawia wbrew ustawie współudziału przy oględzinach albo wydania orzeczenia albo złożenia przysięgi, wówczas należy prócz postanowień §§ 193. i 208, zastosować analogicznie także postanowienia § 279, ustępy 2 i 3.

§ 285.

Kierujący rozprawą ma dbać o to, aby nieprzesłuchany jeszcze świadek nie był wogóle obecny przy przeprowadzaniu dowodów, a nieprzesłuchany jeszcze rzeczoznawca przy przesłuchiwaniu drugiego znawcy w tym samym przedmiocie.

Konfrontacje (§§ 167 i 198) zarządza kierujący rozprawą; jedynie o potrzebie konfrontacji oficerów między sobą i z innemi osobami rozstrzyga sąd wojenny.

Świadkowie i rzeczoznawcy mają po przesłuchaniu pozostać na posiedzeniu tak długo, dopóki kierujący rozprawą ich nie uwolni. Dopuszczalność dalszego pozostania w sali posiedzeń należy ocenić według postanowień §§ 257 do 262.

Kierujący rozprawą może zarządzić, że świadkowie mają po przesłuchaniu wydalić się z sali sądowej i że będą następnie przywołani i przesłuchani po-

nownie albo sami albo w obecności innych świadków.

Świadkowie nie mogą z powodu zeznań swych żądać od siebie wyjaśnień.

Oskarżonego musi się zapytać po przesłuchaniu każdego świadka, rzeczoznawcy lub współoskarżonego i po odczytaniu każdego protokółu lub dokumentu, czy ma coś na to odpowiedzieć.

§ 286.

Prócz przewodniczącego i kierującego rozprawą mogą także inni sędziowie i sędziowie zastępczy oraz oskarżyciel i oskarżony, tudzież jego obrońca, po otrzymaniu w tym celu głosu od kierującego rozprawą, zadawać pytania każdej osobie przesłuchiwanej, a w szczególności także oskarżonemu. Kierujący rozprawą ma prawo uchylenia pytań, które uważa za nieodpowiednie. W razie postawienia pytań niejasnych lub niezrozumiałych wzywa kierujący rozprawą stawiającego pytania, aby zamiar swój wytłumaczył lub jasno wyraził.

Kierujący rozprawą może zabronić stawiania pytań bezpośrednich, jeżeli stawiający nadużywa prawa tego mimo wielokrotnych upomnień.

§ 287.

Kierujący rozprawą może w interesie swobody zeznań wydalić wyjątkowo oskarżonego z sali posiedzeń na czas przesłuchania świadka lub współoskarżonego. Po ponownem wprowadzeniu do sali musi go jednak przesłuchać co do przedmiotu, o którym rozprawiano pod jego nieobecność i uwiadomić o wszystkiem, co w tym czasie zaszło, a zwłaszcza o zeznaniach, które złożono w jego nieobecności.

Jeżeli uwiadomienie to nie miało miejsca, musi ono pod nieważnością nastąpić dodatkowo najdalej przed zamknięciem postępowania dowodowego.

§ 288.

Protokóły przesłuchania współwinnych i świadków oraz orzeczenia rzeczoznawców mogą być odczytane tylko w następujących wypadkach:

1. jeżeli przesłuchani w międzyczasie zmarli, jeżeli miejsce ich pobytu jest nieznane albo jeżeli ich osobiste stawienie się nie może przyjść łatwo do skutku z powodu wieku, choroby, ułomności, odległego miejsca pobytu, zbyt wielkich kosztów, obawy zakłócenia służby wojskowej, albo z innych ważnych przyczyn,

2. jeżeli przesłuchani na rozprawie głównej odstępują w istotnych punktach od złożonych poprzednio zeznań lub wydanych orzeczeń,

3. jeżeli świadkowie odmawiają zeznań, nie mając do tego prawa, albo jeżeli czynią to współobwinieni,

4. jeżeli oskarżyciel i oskarżony zgadzają się na odczytanie, a kierujący rozprawą przychyla się do tego,

5. jeżeli przesłuchanemu świadkowi według prawa międzynarodowego przysługuje przywilej zakrajowości lub osobiste uwolnienie.

Orzeczenie rzeczoznawcze, wydane w postępowaniu, poprzedzającem rozprawę główną, wolno dalej odczytać, jeżeli w przypadkach uszkodzeń cielesnych zostało wydane przez lekarza wojskowego, pozostającego w czynnej służbie, albo innego lekarza, mającego posadę w publicznej służbie lekarskiej, bez poprzednich oględzin sądowych (§ 220, ustęp ostatni) albo złożone w myśl § 214, ustęp 2, i § 215, ustęp 1,

przez wojskowy komitet sanitarny, względnie inną państwową władzę zawodową albo państwowy zakład lub organ zawodowy.

Jeżeli oskarżyciel lub oskarżony sprzeciwia się odczytaniu protokółów lub orzeczeń, zarządzonemu przez kierującego rozprawą, wówczas rozstrzyga sąd wojenny o dopuszczalności odczytania.

Powód odczytania należy zawsze uwidocznić w protokóle rozprawy.

Wywody oględzin i sprawozdania o uszkodzeniach, orzeczenia karne, zapadłe dawniej przeciw oskarżonemu, dokumenty dotyczące jego osoby i obyczajności, uwiadomienia i świadectwa urzędowe oraz dokumenty i pisma innego rodzaju, które mają dla sprawy doniosłość, musi się odczytać, jeżeli zarówno oskarżyciel jak i oskarżony tudzież kierujący rozprawą nie zrzekają się tego.

Protokółu zeznań świadka, uwolnionego od obowiązku świadczenia, nie wolno odczytywać, jeżeli świadek taki korzysta później, a w szczególności przy rozprawie głównej, z uwolnienia od obowiązku świadczenia.

§ 289.

W toku lub w końcu postępowania dowodowego zarządza kierujący rozprawą przedstawienie oskarżonemu, a w miarę potrzeby świadkom i rzeczoznawcom tych przedmiotów, które mogą posłużyć do wyjaśnienia stanu rzeczy, i wzywa ich do oświadczenia się, czy przedmioty te rozpoznają.

§ 290.

Po przeprowadzeniu dowodów zapytuje kierujący rozprawą oskarżyciela, oskarżyciela prywatnego, oskarżonego i obrońcę, czy życzą sobie postawić

wnioski co do uzupełnienia postępowania dowodowego.

W razie odpowiedzi przeczącej albo po odrzuceniu odnośnego wniosku, względnie przeprowadzeniu nowego dowodu, uznaje przewodniczący postępowanie dowodowe za zamknięte.

F. Wywody oskarżyciela, oskarżonego i jego obrońcy.

§ 291.

Po ukończeniu postępowania dowodowego udziela przewodniczący głosu oskarżycielowi, aby postawił i uzasadnił wnioski swoje zarówno co do winy oskarżonego jak i co do postanowień karnych, które ma się do niego zastosować. Oskarżyciel nie powinien stawiać szczegółowego wniosku co do wymiaru kary w zakresie ustawowym. W postępowaniu przed sądami załogowymi może oficer sądowy ograniczyć się do postawienia ogólnego wniosku o zastosowanie ustawy.

Oskarżony i jego obrońca mają prawo odpowiedzieć na to. Jeżeli jest kilku oskarżonych, ustanawia kierujący rozprawą porządek kolejny wywodów. Jeżeli oskarżyciel uważa za właściwe dać odpowiedź na wywody oskarżonego lub obrońcy, wówczas przysługuje oskarżonemu i jego obrońcy w każdym razie ostatni głos.

§ 292.

Jeżeli oskarżyciel uznaje według wyniku rozprawy głównej, że oskarżony nie powinien być zasądzony, albo jeżeli oskarżyciel prywatny cofnął żądanie

ścigania karnego (§ 105) przy rozprawie głównej, wówczas odstępuje oskarżyciel od oskarżenia.

Odstąpienie należy uzasadnić.

§ 293.

Jeżeli oskarżyciel uznaje stan faktyczny za zmieniony przez postępowanie dowodowe w ten sposób, iż oskarżony przedstawia się jako winny innego czynu karygodnego, a nie tego, o który był oskarżony według aktu oskarżenia lub wniosku o ukaranie, wówczas wnosi po ukończeniu postępowania dowodowego oskarżenie, oparte na zmienionym stanie rzeczy, albo stawia wniosek o przerwanie lub odroczenie rozprawy głównej w celu wniesienia odpowiedniego oskarżenia.

Jeżeli oskarżyciel przekona się w toku rozprawy głównej, iż prócz czynu karygodnego, stanowiącego przedmiot oskarżenia, obciąża oskarżonego nadto inny jeszcze czyn karygodny, podlegający ukaraniu przez sąd wojskowy, wówczas może rozszerzyć oskarżenie na czyn ten także bez zasięgania zezwolenia właściwego dowódcy.

Oskarżyciel może jednak postawić także wniosek, aby rozprawę główną przerwano lub odroczono w celu wniesienia odpowiedniego oskarżenia albo zastrzeżono mu odrębne ściganie czynu karygodnego, który nowo na jaw wyszedł; w tych wypadkach potrzebne jest do ścigania czynu karygodnego, który nowo wyszedł na jaw, polecenie właściwego dowódcy (§ 3).

Co do czynów karygodnych, które wolno ścigać tylko na żądanie uprawnionego, może oskarżyciel postawić wnioski, wspomniane w ustępie poprzednim, tylko po poprzedniem zażądaniu ścigania karnego przez uprawnionego.

§ 294.

Jeżeli oskarżyciel przekona się w toku rozprawy głównej, iż czyn, stanowiący podstawę oskarżenia, nie podpada pod sądownictwo karne wojskowe, które przyjęto w oskarżeniu, wówczas wnioskuje on odstąpienie sprawy władzy właściwej.

To samo ma mieć miejsce wtedy, gdy przy rozprawie głównej przed sądem załogowym oficer sądowy dojdzie do przekonania, iż dla czynu karygodnego, stanowiącego przedmiot oskarżenia, samego przez się lub wskutek zbiegu z innym czynem karygodnym jest rzeczowo właściwy sąd Okręgu Generalnego.

§ 295.

Oskarżonego należy przesłuchać co do postawionego przez oskarżyciela w myśl §§ 293 i 294 wniosku o przerwanie lub odroczenie rozprawy głównej w celu wniesienia oskarżenia, względnie wniosku o odstąpienie sprawy karnej.

W razie zmiany lub rozszerzenia oskarżenia ma kierujący rozprawą obowiązek objaśnić oskarżonego o zmianie i przekonać się, czy oskarżony zrozumiał jej skutki.

Po uczynieniu tego należy zapytać oskarżonego, czy z powodu zmiany lub rozszerzenia oskarżenia żąda przerwania lub odroczenia rozprawy głównej dla przygotowania obrony.

Pytanie to i odpowiedź na nie należy pod nieważnością zamieścić w protokóle rozprawy.

§ 296.

Wywodów oskarżyciela, oskarżonego i jego obrońcy nie wolno przerywać. Tylko przewodniczący i kierujący rozprawą mogą przerwać je, jeżeli

treść ich narusza porządek publiczny, obyczajność, karność wojskową albo wojskową tajemnicę służbową, względnie zagraża im, jeżeli wywody te uzasadniają czyn karygodny lub obejmują wyrażenia, które naruszają niepotrzebnie cześć osoby trzeciej, jeżeli przytaczają taką okoliczność, której dowód jest wykluczony, wreszcie jeżeli obejmują rozwlekłe przedstawienia, nie pozostające ze sprawą oczywiście w związku.

Jeżeli niższe wykształcenie oskarżonego albo brak biegłości w wyrażaniu się lub w języku rozprawy czynią to pożądanem, wówczas objaśnia mu kierujący rozprawą treść wywodów w krótkiem streszczeniu, w razie potrzeby za pośrednictwem tłumacza.

G. Narada i uchwała sądu wojennego.

§ 297.

Skoro przewodniczący po wysłuchaniu kierującego rozprawą uznał rozprawę za zamkniętą, odchodzi sąd wojenny wraz z protokulantem do izby narad celem wydania wyroku, albo przewodniczący każe w tym celu opróżnić salę posiedzeń. Oskarżonego, który jest aresztowany, wyprowadza się tymczasowo z sali posiedzeń, a oskarżonego, pozostającego na wolnej stopie, osadza w razie potrzeby w areszcie na zarządzenie przewodniczącego.

W wydawaniu uchwały mogą brać udział tylko ci członkowie sądu wojennego, którzy byli obecni podczas całego przebiegu rozprawy głównej.

Podczas narady i głosowania nie wolno członkom sądu wojennego i protokulantowi stykać się z innemi osobami.

§ 298.

Kierujący rozprawą zestawia wynik rozprawy i zarządza naradę nad wyrokiem, który ma być wydany. Po ukończeniu narady odbywa się głosowanie według postanowień, zawartych w §§ 74 do 79.

§ 299.

Jeżeli sąd wojenny uważa dalsze wyjaśnienie sprawy za potrzebne, wówczas zarządza uchwałą uzupełnienie postępowania, a w razie potrzeby przerwanie lub odroczenie rozprawy głównej w tym celu.

§ 300.

Jeżeli sąd wojenny uznaje w toku rozprawy głównej albo po jej ukończeniu na podstawie wniosku o odstąpienie, uczynionego przez oskarżyciela albo bez tegoż, iż oskarżony nie podpada pod sądownictwo karne wojskowe, wówczas ma orzec zaraz wyrokiem swoją niewłaściwość.

(n) „Tak samo należy postąpić i natychmiast odstąpić sprawę władzy właściwej, jeżeli sąd załogowy uznaje sprawę za należącą do zakresu działania sądu okręgu generalnego. Wyrok ten następnie w dalszem postępowaniu przed sądem okręgu generalnego zastępuje akt oskarżenia, wniesiony bez postępowania badawczego.

(n) „Jeżeli zaś w wypadku art. 12 niniejszego rozporządzenia sąd załogowy jest zdania, że należy wyznaczyć karę powyżej jednego roku, to przekazuje uchwałą sprawę prokuratorowi przy sądzie okręgu generalnego ,który w ciągu trzech dni powinien wdrożyć dalsze postępowanie karne.

(n) „Uchwała sądu załogowego nie ulega zaskarżeniu (art. 161).

O utrzymaniu aresztu śledczego aż do zarządzenia sądu właściwego postanawia sąd wojenny.

§ 301.

(n) „Sąd nie może uznać się niewłaściwym z powodu, iż sprawa mogła być załatwioną w myśl § 2 w drodze dyscyplinarnej, albo gdy sądzi, że przy wniesieniu aktu oskarżenia zachowano wprawdzie zasady tytułu I niniejszego rozporządzenia, że jednak oskarżenie wniesione zostało przez prokuratora (oficera sądowego) niewłaściwego" (art. 162).

Sąd wojenny przy sądzie okręgu Generalnego nie może dalej uznać się niewłaściwym w tym wypadku, gdy zdaniem jego sprawa karna należy do sądu załogowego, a sąd wojenny przy sądzie załogowym w tym wypadku, gdy sąd wyższej instancji odesłał sprawę do sądu załogowego.

§ 302.

Wnioskami oskarżyciela jest sąd wojenny związany tylko o tyle, iż nie może uznać oskarżonego winnym takiego czynu, na który oskarżenie ani pierwotnie nie było skierowane, ani nie zostało rozszerzone podczas rozprawy głównej.

Jeżeli sąd wojenny jest zdania, że okoliczności, stanowiące podstawę oskarżenia, uzasadniają same przez się lub w połączeniu z okolicznościami, które wyszły na jaw dopiero na rozprawie głównej, inny czyn karygodny, a nie ten, który podano w oskarżeniu, wówczas wydaje on wyrok według swego przekonania prawnego bez względu na to, czy oskarżyciel postawił odnośny wniosek lub nie, i nie jest

przytem związany oznaczeniem czynu, zawartem w oskarżeniu. Jeżeli czyn oskarżonego jest zdaniem sądu wojennego czynem, zagrożonym karą surowszą, aniżeli czyn, wskazany przez oskarżenie, albo jeżeli do czynu tego można zastosować takie oznaczenie ustawowe, które powoduje konieczność przygotowania obrony w nowym kierunku, wówczas ma sąd wojenny przed wydaniem wyroku wysłuchać pod nieważnością oskarżyciela i oskarżonego i orzec o ich ewentualnych wnioskach o przerwanie lub odroczenie rozprawy głównej.

Jeżeli czyn jest według zapatrywania sądu wojennego zbrodnią, która w myśl § 88, ustęp 1, powoduje konieczność przybrania obrońcy, wówczas może on przystąpić do wydania wyroku wogóle tylko wtedy, jeżeli oskarżony miał obrońcę przy rozprawie głównej. Jeżeli tak nie było, należy przerwać rozprawę i zastrzedz orzeczenie do nowej rozprawy głównej, do której ma się przybrać obrońcę.

Postanowienie ustępu 2 co do wysłuchania oskarżyciela i oskarżonego przed wydaniem wyroku nie ma zastosowania w postępowaniu przed sądem załogowym i w razie zmiany kwalifikacji przekroczeń dyscyplinarnych.

§ 303.

Jeżeli w postępowaniu przed sądem okręgu generalnego obwiniono oskarżonego na rozprawie głównej jeszcze o inny czyn prócz tego, o który był oskarżony, wówczas może sąd wojenny na wniosek prokuratora wojskowego (§ 293, ustępy 2 i 3) rozszerzyć rozprawę i wyrok także na ten czyn.

Jeżeli jednak nowy czyn stanowi zdaniem sądu wojennego zbrodnię, która w myśl § 88, ustęp 1, powoduje konieczność przybrania obrońcy, wówczas można rozszerzyć rozprawę i wyrok na czyn ten

tylko wtedy, gdy oskarżony miał obrońcę przy rozprawie głównej.

Zewolenie oskarżonego na rozszerzenie rozprawy i wyroku na nowy czyn karygodny jest potrzebne tylko w tym wypadku, gdyby on w razie skazania za czyn ten podpadał pod postanowienie karne surowsze od tego, które należałoby zastosować do najcięższego czynu karygodnego, wymienionego w akcie oskarżenia.

Jeżeli oskarżony odmawia w takim wypadku zezwolenia na natychmiastowe osądzenie, albo jeżeli osądzenie nie może mieć miejsca, ponieważ zachodzi potrzeba staranniejszego przygotowania, albo jeżeli rozprawa główna odbyła się w przypadku ustępu 2 bez przybrania obrońcy, wówczas ma wyrok ograniczyć się do przedmiotu oskarżenia i zastrzedz prokuratorowi wojskowemu odrębne ściganie z powodu czynu nowo przybyłego.

To samo ma stać się we wszystkich wypadkach, w których sąd wojenny postanawia nie przychylić się do wniosku prokuratora wojskowego o przerwanie lub odroczenie rozprawy głównej.

Sąd wojenny może uchwalić przerwanie lub odroczenie także na wniosek lub z urzędu. W danych okolicznościach może on przerwać rozprawę główną i zastrzedz do nowej rozprawy rozstrzygnienie o wszystkich czynach karygodnych, obciążających oskarżonego.

(n) „W tym ostatnim wypadku oraz wtedy, gdy zastrzeżono prokuratorowi wojskowemu odrębne ściganie czynu, który świeżo na jaw wyszedł, musi być w ciągu 8 dni zarządzone dochodzenie prokuratorskie lub uczyniony wniosek o wdrożenie śledztwa albo wniesione oskarżenie“ (art. 163).

§ 304.

W postępowaniu przed sądem załogowym może osądzenie czynu, który nowo na jaw wyszedł, nastąpić zawsze na wniosek oficera sądowego (§ 293, ustępy 2 i 3), o ile należy ono do zakresu działania sądu powyższego i o ile także ze stanowiska obrony nie zachodzi potrzeba staranniejszego przygotowania. Jeżeli czyn, który nowo na jaw wyszedł, należy do zakresu działania sądu okręgu Generalnego, wówczas ma sąd wojenny wstrzymać się od wydania wyroku także co do czynu karygodnego, należącego do jego zakresu działania, i postąpić według § 300.

Zresztą należy także w postępowaniu przed sądem załogowym stosować analogicznie postanowienia § 303.

§ 305.

Przy wydawaniu wyroku ma sąd wojenny brać pod uwagę tylko to, co zaszło na rozprawie głównej. Pisma mogą służyć za środek dowodowy tylko o tyle, o ile odczytano je przy rozprawie.

Sąd wojenny ma badać starannie i sumiennie środki dowodowe pod względem ich wiarygodności i mocy dowodowej zarówno pojedyńczo, jak i w ich związku wzajemnym i orzeka według swobodnego przekonania.

§ 306.

Oskarżony zostaje wyrokiem sądu wojennego uwolniony od oskarżenia:

1. jeżeli zachodzi brak wymaganego według ustawy polecenia właściwego dowódcy co do wniesienia oskarżenia,

2. jeżeli oskarżyciel odstępuje od oskarżenia, zanim sąd wojenny oddalił się dla wydania wyroku,

3. jeżeli chodzi o występek, który może być ścigany przed sądem karnym tylko na żądanie uprawnionego, a okazuje się, że postępowanie zostało wdrożone bez tego żądania, albo było dalej prowadzone wbrew oświadczonej woli uprawnionego,

4. jeżeli sąd wojenny uznaje, że czyn, będący podstawą oskarżenia, nie jest karą zagrożony, albo że istota czynu nie jest ustalona, albo że nie jest udowodnione, jakoby oskarżony popełnił zarzucony mu czyn, albo że zachodzą okoliczności, wykluczające lub znoszące karygodność, albo że ściganie jest wykluczone z innych powodów, prócz podanych pod 1 do 3.

Jeżeli jedna z okoliczności, wymienionych w punktach 1 do 3, zajdzie lub będzie ustalona przed rozpoczęciem albo zamknięciem postępowania dowodowego, wówczas ma wyrok zapaść bez podejmowania, względnie dalszego prowadzenia postępowania tego.

§ 307.

Wyrok, który ma być sporządzony przez kierującego rozprawą, a podpisany przez przewodniczącego, kierującego rozprawą i protokulanta, musi obejmować:

1. napis: „W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej",

2. nazwę sądu i nazwisko oraz stopien wojskowy przewodniczącego sądu wojennego, kierującego rozprawą, protokulanta, oskarżyciela, oskarżyciela prywatnego i obrońcy,

3. imię i nazwisko oskarżonego, tudzież przezwisko, pod którem jest w danym razie znany, jego miejsce urodzenia, przynależność, wiek, religję, stan rodzinny, stopień wojskowy, oddział broni (władzę, zakład), godności (tytuły) publiczne oraz stopnie aka-

demickie (rzemiosło, zatrudnienie), miejsce zamieszkania lub pobytu, o ile okoliczności te są znane.

4. ustawowe oznaczenie czynów karygodnych, do których odnosiło się oskarżenie pierwotne lub zmienione,

5. dzień i miejsce rozprawy głównej i wydania wyroku,

6. zasądzenie lub uwolnienie oskarżonego od oskarżenia albo orzeczenia co do niewłaściwości,

7. uzasadnienie, które ma być oddzielone od części orzekającej wyroku.

Niezachowanie postanowień, podanych w punktach 6 i 7, stanowi powód nieważności.

(n) „Gdy obwinionego osądzono w jego obecności na podstawie wyraźnego i wynikami rozprawy popartego przyznania się, lub gdy obwinionego uwolniono od oskarżenia z powodu, że oskarżyciel w zupełności odstąpił od oskarżenia, przeciw wyrokowi zaś nie zgłoszono przy rozprawie ustawowych środków prawnych, należy zaniechać uzasadnienia wyroku na piśmie. W razie uwolnienia należy przytoczyć w osnowie wyroku, że oskarżyciel odstąpił od oskarżenia (§ 306 punkt 2); w razie zaś zasądzenia, wymienić należy okoliczności łagodzące, które przyjęto przy wymiarze kary. Lecz również w wypadkach powyższych należy uzasadnienie wyroku wydać na piśmie, o ile tego zażąda wyraźnie oskarżyciel lub oskarżony". (art. 164).

§ 308.

W razie skazania oskarżonego ma część orzekająca wyroku podawać nadto:

1. jakiego czynu uznano oskarżonego winnym, i to z wyraźnem wymienieniem okoliczności faktycznych, służących do odróżnienia i uzasadniających pewien oznaczony wymiar kary,

2. jaki czyn karygodny stanowią okoliczności, które przyjęto za udowodnione i których oskarżonego uznano winnym (kwalifikacja),

3. na jaką karę i jakie skutki kary oskarżonego skazano,

4. które postanowienia ustawy karnej lub przepisy karne zastosowano do niego,

5. jeżeli orzeczono grzywnę, oznaczenie kary na wolności, która w razie nieściągalności grzywny ma wstąpić w jej miejsce, wreszcie

6. postanowienie co do wliczenia do kary, która ma być orzeczona, aresztu tymczasowego lub śledczego albo odbytej już ewentualnie kary dyscyplinarnej lub sądowej.

Jeżeli orzeczono karę śmierci przeciw kilku osobom, należy oznaczyć w wyroku także porządek kolejny, w którym skazani mają być straceni.

Niezachowanie postanowień, podanych w punktach 1, 2 i 3, stanowi powód nieważności.

§ 309.

(n) Z powodu zbiegu bardzo ważnych i przeważających okoliczności łagodzących sąd wojskowy ma prawo:

1) wyrzec co do zbrodni wojskowych zamiast grożącej kary śmierci przez rozstrzelanie — twierdzę, więzienie lub ciężkie więzienie (dom karny) nie poniżej 3 lat;

2) zniżyć co do czasu trwania karę pozbawienia wolności bez zmiany rodzaju kary, jednak nie poniżej jednego roku". (art. 165).

§ 310.

W uzasadnieniu wyroku należy podać, które okoliczności i z jakich powodów uznał sąd wojenny za

udowodnione albo nieudowodnione oraz wymienić powody, które decydowały przy rozstrzyganiu pytań prawnych i przy uchwałach co do wniosków, postawionych w toku rozprawy głównej, a odrzuconych.

W razie zasądzenia należy wymienić okoliczności obciążające i łagodzące.

W wyroku uwalniającym należy oznaczyć wyraźnie ten wypadek § 306, który posłużył za podstawę uwolnienia.

§ 311.

Jeżeli oskarżonego, przeciw któremu zapadł już wyrok karny, uznano winnym innego czynu karygodnego, popełnionego przed wydaniem powyższego wyroku, wówczas należy przy wymiarze kary za czyn karygodny, nowo na jaw wyszły, uwzględnić w odpowiedni sposób karę, nałożoną orzeczeniem poprzedniem tak, iż obie kary razem wzięte nie mogą nigdy przekraczać kary najwyższej, wyznaczonej za czyn, który podlega surowszemu ukaraniu. Wzgląd ten odpada, jeżeli z powodu czynu karygodnego, który nowo na jaw wyszedł, należy orzec karę śmierci lub dożywotnią karę na wolności.

H. Ogłoszenie wyroku.

§ 312.

Bezpośrednio po wydaniu wyroku ogłasza go kierujący rozprawą na wezwanie przewodniczącego wraz z istotnymi powodami na jawnem posiedzeniu sądowem w obecności oskarżyciela i oskarżonego.

Gdyby nie można było sporządzić zaraz na piśmie wyroku i jego powodów, ma to nastąpić najdalej w ciągu trzech dni, a w postępowaniu przed sądem załogowym najdalej w ciągu jednego dnia po ogłoszeniu, przyczem wystarczy podpisanie wyroku

(powodów rozstrzygnienia) przez kierującego rozprawę i protokulanta.

Jeżeli oskarżony nie jest obecny przy ogłoszeniu wyroku, może przewodniczący zarządzić jego sprowadzenie do ogłoszenia albo postanowić po ogłoszeniu, że wyrok ma mu być oznajmiony protokolarnie przez sędziego wojskowego.

Po ogłoszeniu wyroku należy pouczyć oskarżonego o środkach prawnych, dopuszczalnych przeciw wyrokowi.

Po odebraniu od oskarżonego odnośnych oświadczeń, rozstrzyga sąd wojenny, wysłuchawszy oskarżyciela, czy pozostający na wolnej stopie skazany ma być osadzony w areszcie tymczasowym.

§ 313.

Jeżeli sąd wojenny wydał wyrok śmierci, wówczas bezpośrednio po przesłuchaniu oskarżonego co do skorzystania ze środków prawnych rozważa on za przybraniem prokuratora wojskowego, czy skazany zasługuje na ułaskawienie czy nie, i jaka kara byłaby w razie ułaskawienia odpowiednia zamiast kary śmierci. Spisany w tym względzie protokół należy dołączyć do aktów.

I. Spisywanie protokółu.

§ 314.

Co do zdarzeń i orzeczeń według § 274, oraz z rozprawy głównej należy pod nieważnością spisać protokół, który ma być podpisany przez kierującego rozprawą, protokulanta i tłumacza, przybranego ewentualnie do rozprawy. Oprócz dnia i miejsca rozprawy oraz oznaczenia sądu, ma protokół ten podawać imię i nazwisko, stopień wojskowy i oddział

broni przewodniczącego, członków sądu wojennego, protokulanta i tłumacza, oskarżyciela, pokrzywdzonego, oskarżyciela prywatnego, oskarżonego i jego obrońcy, tudzież mężów zaufania, przybranych do rozprawy niejawnej, stwierdzać ustawowe oznaczenie czynu karygodnego według oskarżenia, zaprzysiężenie członków sądu wojennego, tok rozprawy i wszystkie istotne formalności postępowania, a zwłaszcza podawać, czy rozprawa odbyła się jawnie, czy też z wykluczeniem jawności, których świadków i rzeczoznawców przesłuchano i jakie dokumenty odczytano, czy odebrano przysięgę od świadków i znawców albo z jakich powodów zaniechano zaprzysiężenia, wreszcie jakie wnioski były postawione i jakie rozstrzygnienia zapadły podczas rozprawy głównej.

Istotną treść zeznań oskarżonego i świadków lub rzeczoznawców należy wciągać do protokółu tylko wtedy, gdy zeznania te zawierają zboczenia, zmiany lub dodatki do oświadczeń, mieszczących się w aktach, albo gdy osoby te przesłuchuje się przy rozprawie głównej po raz pierwszy.

§ 315.

Oskarżycielowi i oskarżonemu wolno dla ochrony swych praw żądać stwierdzenia w protokóle poszczególnych punktów. Tam, gdzie chodzi o stwierdzenie brzmienia dosłownego, może kierujący rozprawą zarządzić na wniosek oskarżyciela lub oskarżonego natychmiastowe odczytanie odnośnych ustępów.

Jeżeli w postępowaniu przed sądem okręgu generalnego kierujący rozprawą uznaje to w ważnych wypadkach za odpowiednie, może zarządzić stenograficzne spisanie wszystkich lub niektórych zeznań i wywodów; wskutek żądania prokuratora wojskowe-

go lub oskarżonego, we właściwym czasie postawionego, należy spisanie takie zarządzić zawsze, o ile ono jest wogóle możliwe, a na żądanie oskarżonego tylko wtedy, gdy tenże złoży w sądzie z góry koszta odnośnego zarządzenia. Zapiski stenograficzne należy przenieść w ciągu trzech dni na pismo zwyczajne, przedłożyć do sprawdzenia kierującemu rozprawą i dołączyć do protokółu.

Od stenografa należy odebrać przysięgę (§ 84).

Wolno zresztą oskarżycielowi, oskarżycielowi prywatnemu i oskarżonemu przeglądać zakończony protokół i jego załączniki i brać z nich odpisy.

Co do czasu sporządzenia protokółu rozprawy należy stosować analogicznie postanowienia § 312, ustęp 2, o sporządzeniu wyroku.

Protokół stanowi dowód na to, że zachowano formalności, przepisane dla rozprawy głównej; dowód przeciwny jest jednak dopuszczalny.

§ 316.

Co do obrad i głosowań sądu wojennego podczas i na końcu rozprawy głównej należy w przypadkach, w których sąd wojenny odszedł do izby obrad lub polecił opróżnić salę posiedzeń, prowadzić osobny protokół; protokół ten ma być podpisany przez przewodniczącego, kierownika rozprawy i protokulanta.

Protokół powyższy należy dołączyć do aktów w opieczętowaniu; może on być przeglądany tylko w postępowaniu z powodu środków prawnych przez sąd wyższy.

K. Przerwanie i odroczenie rozprawy głównej.

§ 317.

W razie przerwania rozprawy głównej odkłada

się ją na pewien czas oznaczony, a w razie odroczenia na czas nieoznaczony bez wyznaczenia nowego terminu.

O ile rozdział niniejszy nie przewiduje wyjątków, zarządza przerwanie rozprawy na czas, aż do dwudziestu czterech godzin przewodniczący, a przerwanie jej na czas dłuższy lub odroczenie sąd wojenny.

§ 318.

Oprócz wypadków, podanych w rozdziale niniejszym, należy rozprawę główną przerwać lub odroczyć nadto w wypadkach następujących:

1. jeżeli oskarżony zachoruje przed obroną, a nie można wydać wyroku uwalniającego lub orzekającego niewłaściwość sądu;

2. z tem ostatniem zastrzeżeniem, jeżeli obrońca zachoruje w czasie rozprawy głównej, nie można przybrać zaraz innego obrońcy, a chodzi o sprawę karną, w której obrona jest obowiązkowa lub przedstawia się zdaniem sądu wojennego, jako wskazana;

3. jeżeli świadek lub rzeczoznawca nie może złożyć oświadczenia z powodu zasłabnięcia, a sąd wojenny uznaje zeznanie lub orzeczenie za tak istotne, iż rozprawa główna nie da się dalej prowadzić bez osobistego przesłuchania świadka lub rzeczoznawcy;

4. jeżeli sąd wojenny uznaje potrzebę dostarczenia nowego środka dowodowego, przybrania obrońcy lub dokładniejszego przygotowania obrony.

5. jeżeli dalsze prowadzenie rozprawy głównej spotyka się z nieprzezwyciężonemi trudnościami.

Rozprawę główną można przerwać także dla odpoczynku osób, które biorą w niej udział.

§ 319.

W razie odroczenia rozprawy głównej zarządza się wyznaczenie nowego terminu, zwołanie sądu wojennego oraz zawezwanie i dostawienie innych interesowanych stosownie do postanowień rozdziału XVII. Wyznaczenie terminu nowej rozprawy głównej nie jest jednak przywiązanie do czasokresu, podanego w § 247, ustęp 2.

W razie przerwania rozprawy głównej należy zawezwać uczestniczących w niej na termin, wyznaczony do dalszego prowadzenia rozprawy, uchwałą, ogłoszoną przez przewodniczącego. Jeżeli rozprawę główną przerwano na czas dłuższy, aniżeli dwadzieścia cztery godzin, wówczas zarządza się komenderowanie członków sądu wojennego i dostawienie innych interesowanych, pozostających w czynnej służbie wojskowej, oraz oskarżonego, będącego na wolnej stopie, na ponowne wezwanie sądu, a w przypadku naglącym na wezwanie kierującego rozprawą.

Zarówno przy przerwaniu jak i odroczeniu rozprawy należy komenderować do nowo wyznaczonej rozprawy, jeżeli nie sprzeciwiają się temu niedające się uchylić przeszkody, tych samych członków sądu wojennego (sędziów zastępczych), którzy współdziałali w tym charakterze przy pierwszej rozprawie głównej.

§ 320.

Postępowanie dowodowe nie ma być powtarzane, jeżeli rozprawa główna odbywa się przed tymi samymi członkami sądu wojennego i jeżeli od pierwszej rozprawy nie upłynęło więcej, jak osiem dni.

W razie przerwania lub odroczenia rozprawy na czas dłuższy, aniżeli osiem dni, można zaniechać powtórzenia postępowania dowodowego tylko wtedy,

jeżeli od czasu przerwy lub odroczenia nie upłynęło więcej, jak miesiąc, a członkowie sądu wojennego pozostali ci sami. Jeżeli oskarżyciel, oskarżony albo jeden z członków sądu wojennego postawi w wypadku takim wniosek o powtórzenie postępowania dowodowego, wówczas rozstrzyga o tem sąd wojenny.

L. Zdarzenia w czasie rozprawy.

§ 321.

Jeżeli zachodzi prawdopodobieństwo, że świadek zeznał przy rozprawie głównej rozmyślnie nieprawdę, wówczas zarządza przewodniczący po wysłuchaniu kierującego rozprawą protokólarne spisanie zeznań świadka, podpisanie protokółu przez świadka po jego odczytaniu i potwierdzeniu, a w razie potrzeby także przyaresztowanie świadka.

Jeżeli podczas rozprawy głównej popełniono w sali posiedzeń czyn karygodny, który może być ścigany tylko na żądanie uprawnionego, a sprawcę ujęto przytem na gorącym uczynku, wówczas ma przewodniczący zarządzić spisanie osobnego protokółu co do zajścia tego, a w razie potrzeby polecić przyaresztowanie winnego.

Jeżeli sprawca podlega sądownictwu karnemu wojskowemu, należy zawiadomić o zdarzeniu tem jego dowództwo przełożone albo najbliższą władzę miejscową wojskową, a w razie potrzeby odstawić sprawcę władzom tym.

Jeżeli sprawca podlega sądownictwu karnemu cywilnemu, należy donieść o stanie rzeczy właściwej władzy cywilnej. Zależy od uznania przewodniczącego, czy sprawca ma być równocześnie odstawiony do władzy bezpieczeństwa.

Jeżeli oskarżony popełnił czyn karygodny podczas rozprawy głównej, wówczas mają zastosowanie postanowienia §§ 293, ustępy 2 i 3, 295, 303 i 304, o ile co do czynu tego uzasadniona jest właściwość sądu karnego wojskowego; we wszystkich innych wypadkach należy stosować analogicznie postanowienia ustępów 2 do 4.

ROZDZIAŁ XIX.

Zwyczajne środki prawne i sprostowanie.

TYTUŁ 1.

Postanowienia ogólne.

§ 322.

Zwyczajnymi środkami prawnymi są: zażalenie, odwołanie i zażalenie nieważności.

(n) Zażalenie służy na postanowienia prokuratorów oraz na uchwały sądów, a odwołanie i zażalenie nieważności od wyroków (art. 166).

§ 323.

Przeciw orzeczeniom najwyższego sądu wojskowego niema zwyczajnego środka prawnego.

§ 324.

Oświadczenia, odnoszące się do wnoszenia lub cofania środków prawnych przeciw postanowieniom i uchwałom, należy wnosić u tej władzy, która wydała odnośne postanowienie lub powzięła odnośną uchwałę, zaś oświadczenia, odnoszące się do wnoszenia lub cofania środków prawnych przeciw wyrokom, u sądu wojennego albo, jeżeli sąd ten nie jest już zebrany, u tego sądu, gdzie wyrok zapadł.

Oświadczenia mogą być wnoszone przez czynnych szeregowców i czynnych gażystów, niezaliczonych do pewnej klasy rangi, tylko ustnie i to jeżeli osoby te pozostają na wolnej stopie, także protokólarnie u ich dowództwa przełożonego.

Inne osoby, wliczając tu także prokuratora wojskowego i oficera sądowego oraz obrońcę, mogą wnosić oświadczenie swe na piśmie lub podawać ustnie do protokółu.

Obwinieni, którzy pozostają w areszcie, mogą wnosić oświadczenia swe protokólarnie nadto wobec oficera, sprawującego kierownictwo więzienia wojskowego (oficera inspekcyjnego).

Protokół ma być spisany zaraz przy składaniu oświadczenia; jeżeli to nie jest możliwe, należy oznaczyć w protokóle dokładnie chwilę złożenia oświadczenia.

Niewłaściwe nazwanie środka prawnego nie może być tłumaczone na niekorzyść obwinionego.

§ 325.

Także obrońca oskarżonego jest uprawniony do wnoszenia za niego środków prawnych (§ 101). To samo prawo przysługuje ustawowemu zastępcy małoletniego oskarżonego nawet wbrew jego woli.

Na zarządzenie właściwego dowódcy może oskarżyciel skorzystać z przysługujących mu środków prawnych także na korzyść oskarżonego.

Każdy środek prawny ma ten skutek, iż zaczepione orzeczenie może być zmienione lub zniesione także na korzyść oskarżonego.

Jeżeli środek prawny przeciw wyrokowi został wniesiony na korzyść oskarżonego przez jego zastępcę ustawowego lub oskarżyciela albo jeżeli jest wątpliwe, czy oskarżony zgadza się na środek praw-

ny, wniesiony przez obrońcę, wówczas należy zawiadomić go o tem i pouczyć, iż wniesienie środka prawnego powstrzymuje prawomocność wyroku, a wskutek tego także wykonanie orzeczonej w danym razie kary.

§ 326.

Zrzeczenie się środka prawnego i cofnięcie tegoż może mieć miejsce także przed upływem terminu, zakreślonego do zgłoszenia. Zrzeczenie się i cofnięcie mają ten skutek, iż odwołanie ich nie jest już dopuszczalne.

Środek prawny, wniesiony na korzyść oskarżonego przez innych uprawnionych, można cofnąć tylko za wyraźną zgodą oskarżonego.

Natomiast środek prawny, wniesiony przez obrońcę, musi być cofnięty, jeżeli oskarżony odwołał swą zgodę na jego wniesienie.

Jeżeli środek prawny ma się rozstrzygnąć na podstawie rozprawy ustnej, wówczas cofnięcie tegoż po rozpoczęciu rozprawy nie jest już dopuszczalne.

Środki prawne przeciw wyrokom, wniesione przez osobę nieuprawnioną albo po upływie czasokresu, wyznaczonego do zgłoszenia, albo po prawomocnem zrzeczeniu się, mają być odrzucone przez sąd, w którym wyrok zapadł. Przeciw rozstrzygnieniu temu służy wnoszącemu środek prawny zażalenie do sądu bezpośrednio wyższego w ciągu trzech dni po zawiadomieniu. Jeżeli sąd ten przychyli się do zażalenia, wówczas termin do wywodu środka prawnego (§§ 337, ustęp 1 i 361), o ile wywód nie został jeszcze wniesiony, biegnie od dnia zawiadomienia o orzeczeniu.

Wszystkie orzeczenia o środkach prawnych mają być zaopatrzone w powody.

TYTUŁ 2.

Zażalenie.

§ 327.

Zażalenie jest dopuszczalne tylko w wypadkach, wyraźnie w ustawie oznaczonych.

Postanowienie to nie narusza prawa do doniesienia i zażalenia poza ramami procesu przeciw osobom, powołanym do współdziałania w postępowaniu karnem z powodu naruszenia obowiązku urzędowego i służbowego.

§ 328.

Władza, przeciw której postanowieniu lub uchwale zażalenie jest skierowane, powinna z reguły sama zażaleniu zaradzić, jeżeli uważa je za uzasadnione. W przeciwnym wypadku należy przedłożyć zażalenie władzy, powołanej do rozstrzygnięcia.

§ 329.

O ile w niniejszej ustawie o postępowaniu karnem nie postanowiono wyjątków, nie ma zażalenie skutku odraczającego. Jednak zarówno władza, która wydała zaczepione postanowienie lub rozstrzygnienie, jak i władza, która ma o zażaleniu orzekać, może zarządzić wstrzymanie wykonania.

Ta ostatnia władza może także zarządzić lub sama przeprowadzić dochodzenia, które wydają się potrzebne dla rozstrzygnienia.

§ 330.

O zażaleniu orzeka się bez poprzedniej rozprawy ustnej.

W najwyższym sądzie wojskowym należy przed rozstrzygnięciem zażalenia wysłuchać zawsze prokuratora przy Najwyższym Sądzie Wojskowym.

W razie przychylenia się do zażalenia należy wydać zarządzenie, potrzebne w danej sprawie.

TYTUŁ 3.

Odwołanie.

A. Postanowienia wspólne

§ 331.

Odwołanie ma miejsce przeciw wyrokom sądów załogowych i przeciw zapadłym w pierwszej instancji wyrokom sądów Okręgów Generalnych.

§ 332.

Przeciw wyrokom sądów załogowych jest odwołanie dopuszczalne:

1. z powodu zachodzących przyczyn nieważności (§§ 358 do 360),
2. z powodu orzeczenia o winie,
3. z powodu orzeczenia o karze.

Wyroki sądów załogowych, orzekające niewłaściwość, można zaczepić odwołaniem tylko wtedy, gdy zostały wydane w myśl § 300, ustęp 1.

§ 333.

(*n*) „Przeciw wyrokom sądów okręgów generalnych można wnieść odwołanie tylko z powodu orzeczenia o karze, o ile nie zachodzi przyczyna nieważności, wymieniona w § 358 punkt 11“ (art. 167).

§ 334.

Do założenia odwołania na korzyść oskarżonego są uprawnione oprócz niego samego także osoby,

wymienione w § 325; na niekorzyść oskarżonego może je założyć oskarżyciel i oskarżyciel prywatny.

Przeciw wyrokowi sądu załogowego, którym sąd ten orzekł niewłaściwość sądów wojskowych, przysługuje odwołanie zarówno oficerowi sądowemu i oskarżycielowi prywatnemu, jak i oskarżonemu.

Właściwość sądów wojskowych, przyjęta przez sąd załogowy, może być zaczepiona odwołaniem zarówno przez oficera sądowego, jak i przez oskarżonego.

§ 335.

Termin do zgłoszenia odwołania wynosi trzy dni po ogłoszeniu wyroku.

Dla oskarżonego, który nie był obecny przy ogłoszeniu wyroku, rozpoczyna się termin ten z dniem, następującym po uwiadomieniu go o wyroku.

Dla obrońcy i ustawowego zastępcy oskarżonego biegnie termin od tej samej chwili, z którą rozpoczyna się dla oskarżonego.

Osobom, uprawnionym do założenia odwołania, należy doręczyć na żądanie jaknajśpieszniej uwierzytelniony odpis wyroku wraz z powodami.

§ 336.

Zgłoszenie odwołania, uczynione na czas, ma skutek odraczający.

Wypuszczenie na wolność oskarżonego, którego sąd załogowy uwolnił, albo któremu w wyroku sądu załogowego lub okręgu Generalnego policzono odbyty areszt śledczy jako karę, zostaje wstrzymane tylko z powodu odwołania oskarżyciela, i to tylko

wtedy, gdy oskarżyciel zgłosił odwołanie zaraz po ogłoszeniu wyroku, a właściwy dowódca nie zarządzi wypuszczenia na wolną stopę (§ 182).

Jeżeli odwołanie jest skierowane tylko przeciw wymiarowi kary, może skazany rozpocząć karę na wolności przed prawomocnością wyroku, o ile stosownie do § 419 nie odroczono rozpoczęcia kary ze względów na służbę wojskową. Oficerowie i równorzędni z nimi, których skazano na karę więzienia, nie mogą jednak rozpocząć kary tej przed prawomocnością wyroku.

(n) Prawa, służące w myśl ust. 2 § 336 właściwemu dowódcy, służą sądowi wyrokującemu (art. 168).

§ 337.

Zgłaszający odwołanie ma prawo wnieść w ciągu pięciu dni po upływie terminu zgłoszenia wywód powodów odwołania albo podać go do protokółu (§ 324).

Ze zgłoszenia lub wywodu odwołania musi wyraźnie wynikać, którymi punktami wyroku odwołujący się uważa się za dotkniętego (§ 332, punkty 1 do 3) i jakie przyczyny nieważności chce w danym razie zarzucić oraz jakiemi okolicznościami faktycznemi, pojedyńczo i wyraźnie oznaczonemi, zarzucona nieważność ma być uzasadniona, gdyż w przeciwnym razie sąd wyższej instancji nie powinien wcale uwzględnić odwołania ani przyczyn nieważności. Brak, zachodzący pod tym względem w zgłoszeniu lub wywodzie odwołania oskarżonego, należy jednak w miarę możności usunąć przez jego przesłuchanie sądowe.

Odwołanie i tegoż uzasadnienie można zmienić lub uzupełnić w ciągu terminu, otwartego do wniesienia wywodu odwołania.

Odwołujący się może w zgłoszeniu lub wywodzie odwołania przeciw wyrokowi sądu załogowego donieść także o nowych okolicznościach lub środkach dowodowych, przytaczając dokładnie wszystkie szczegóły, które mogą posłużyć do ocenienia ich doniosłości.

§ 338.

O zgłoszeniu odwołania i wniesieniu wywodu należy zawiadomić przeciwnika.

Przeciwnik może w ciągu trzech dni po zawiadomieniu przejrzeć w sądzie pisma (protokóły), odnoszące się do zgłoszenia i wywodu, oraz wziąć z nich odpisy i wnieść do aktów lub podać do protokółu (§ 324) oświadczenie wzajemne.

Jeżeli odwołujący się skorzystał z prawa, przysługującego mu według § 337, ustęp ostatni, może przeciwnik zawnioskować w oświadczeniu tem także ze swej strony dostarczenie nowych środków dowodowych przy wykazaniu ich doniosłości.

§ 339.

Po nadejściu oświadczenia wzajemnego albo zrzeczeniu się tegoż albo po upływie terminu trzechdniowego należy przedłożyć akta sądowi wyższej instancji.

B. Dalsze postępowanie przy odwołaniu przeciw wyrokom sądów załogowych.

§ 340.

Odwołanie należy udzielić przedewszystkiem prokuratorowi wojskowemu do rozpatrzenia.

Sąd okręgu generalnego ma odrzucić odwołanie, jako niedopuszczalne:

1. jeżeli zostało założone przez osobę nieuprawnioną albo wniesione zapóźno lub po ważnem zrzeczeniu się tego środka prawnego ze strony odwołującego się;

2. jeżeli punkty, przeciw którym odwołanie jest skierowane, nie dadzą się wyraźnie rozpoznać albo jeżeli przyczyny nieważności, dla których wyłącznie odwołanie wniesiono, nie są oznaczone szczegółowo i stanowczo, a brak ten nie mógł być usunięty przez przesłuchanie sądowe odwołującego się oskarżonego.

Przeciw postanowieniu temu, o którem należy zawiadomić także prokuratora wojskowego, przysługuje odwołującemu się w ciągu trzech dni po zawiadomieniu zażalenie do najwyższego sądu wojskowego.

Sąd okręgu generalnego może zarządzić także uzupełnienie aktów albo zażądać wyjaśnień od sądu załogowego.

§ 341.

W razie dopuszczenia odwołania ma sąd okręgu generalnego badać, czy nowe okoliczności i środki dowodowe, o których doniesiono według §§ 337 i 338, są stanowcze. W razie niestanowczości, powinien sąd odrzucić zaraz wniosek dowodowy.

Powtórzenie dowodów, przeprowadzonych już przez sąd załogowy, ma miejsce tylko wtedy, gdy sąd uważa to za potrzebne z powodu poważnych powątpiewań w trafność ustaleń, zawartych w wyroku pierwszej instancji.

Jeżeli zajdzie konieczność nowego przeprowadzenia lub powtórzenia dowodów, może sąd według

okoliczności zarządzić ich przeprowadzenie także przez wydelegowanego w tym celu sędziego, przyczem postanowienia § 251, ustęp 3, mają być stosowane analogicznie. W przeciwnym razie pozostaje przeprowadzenie dowodów, zastrzeżone do rozprawy apelacyjnej.

§ 342.

Jeżeli odwołanie wniesiono tylko z powodu orzeczenia o karze, a nowe przeprowadzenie dowodów przed sądem apelacyjnym nie jest potrzebne, wówczas rozstrzyga sąd ten na posiedzeniu niejawnem, w którem prócz członków sądu apelacyjnego i protokulanta bierze udział tylko prokurator wojskowy, a to po zaprzysiężeniu sędziów niestałych, przyjęciu sprawozdania i wniosku kierującego rozprawą i wysłuchaniu prokuratora wojskowego. Orzeczenie zapada w formie wyroku, jeżeli sąd apelacyjny rozstrzyga w sprawie samej, a zresztą w formie uchwały.

§ 343.

Jeżeli nie zachodzi żaden z wypadków, wymienionych w §§ 340, ustęp 2 i 342, wówczas zarządza sąd okręgu generalnego wskutek odwołania, i to także, o ile ono jest skierowane przeciw orzeczeniu o karze, jawną rozprawę apelacyjną. Sąd wyznacza miejsce i czas rozprawy, zarządza złożenie sądu apelacyjnego oraz zawezwanie potrzebnych świadków i rzeczoznawców (§ 247, ustępy 5 i 6).

W tych wypadkach, w których sąd uważa obecność oskarżonego za potrzebną dla zbadania prawdy, zarządza on jego sprowadzenie lub wezwanie (§ 247, ustępy 1 i 2); w przeciwnym razie należy zawiadomić oskarżonego o wyznaczonym terminie naj-

później na trzy dni przedtem z dodatkiem, iż wolno mu stawić się osobiście na rozprawę apelacyjną albo dać się zastąpić przez obrońcę, zaś oskarżonego, pozostającego w areszcie, z dodatkiem, iż nie ma wprawdzie prawa do obecności, jednak może dać się zastąpić przez obrońcę.

Obrońcę powinno się zawiadomić o terminie rozprawy równocześnie z oskarżonym, jeżeli jest znany sądowi w czasie zarządzenia rozprawy. Obrońcę, ustanowionego na podstawie § 88, ustęp 2, należy zawezwać do rozprawy (§ 280, ustęp 3).

Prokuratora wojskowego należy uwiadomić na czas o terminie rozprawy.

Oskarżyciel prywatny i pokrzywdzony mają być zawiadomieni na czas o zarządzonej rozprawie z tym dodatkiem, iż wolno im stawić się na nią. Jeżeli oskarżyciel prywatny albo ustawowy zastępca oskarżonego założył odwołanie, wówczas należy uwiadomić go na czas o terminie rozprawy z zaznaczeniem, że także w razie jego nieobecności zapadnie wskutek odwołania z uwzględnieniem tego, co przedstawiono w wywodzie odwołania, orzeczenie według ustawy.

Co do przygotowania rozprawy apelacyjnej należy zresztą stosować analogicznie postanowienia §§ 248, 249 i 253.

§ 344.

Do rozprawy apelacyjnej ma się stosować analogicznie postanowienia rozdziału XVIII, o ile w §§ 345 do 351 nie podano zmian.

§ 345.

Rozprawa apelacyjna ma się odbywać w obecności prokuratora wojskowego.

Po zaprzysiężeniu sędziów niestałych i wywołaniu zawezwanych w danym razie świadków i rzeczoznawców składa kierujący rozprawą albo przybrany jako członek sądu drugi oficer dla służby sprawiedliwości w nieobecności świadków i rzeczoznawców sprawozdanie, które nie powinno obejmować ani opinji ani wniosków, lecz podawać jedynie faktyczny stan sprawy i dotychczasowy jej przebieg, o ile to jest potrzebne dla ocenienia odwołania, a następnie istotną treść wywodów odwołania i wynikające stąd punkty sporne.

Część wyroku pierwszej instancji, odnoszącą się do punktów odwołania, należy w każdym razie odczytać wraz z powodami rozstrzygnienia; jeżeli kierujący rozprawą uznaje to za wskazane, powinno się odczytać także protokół rozprawy głównej w pierwszej instancji.

§ 346.

Następnie przesłuchuje się oskarżonego, jeżeli jest obecny, poczem następuje przesłuchanie zawezwanych w danym razie świadków i rzeczoznawców oraz przeprowadzenie innych dowodów.

Przy składaniu sprawozdania i przeprowadzaniu dowodów można odczytywać protokóły zeznań współwinnych, świadków i rzeczoznawców, którzy byli słuchani przed sądem wojennym przy sądzie załogowym, lecz nie zostali wezwani do rozprawy apelacyjnej, i to bez względu na wymogi § 288. Przy rozprawie apelacyjnej można odczytać także zeznania oskarżonego, który nie stawił się, oraz te

wszystkie pisma, których odczytanie jest dopuszczalne przy rozprawie głównej w pierwszej instancji.

§ 347.

Po przeprowadzeniu dowodów wzywa się tego, kto założył odwołanie lub ma je zastępować, aby je uzasadnił, a następnie przeciwnika, aby dał na to odpowiedź. Prokurator wojskowy jest uprawniony do wypowiedzenia zdania swego także wtedy, gdy odwołanie założył oskarżyciel prywatny. Oskarżonemu, który stawił się (obrońcy, zastępcy ustawowemu), przysługuje prawo ostatniego oświadczenia się.

§ 348.

Sąd apelacyjny ma przyjąć za podstawę orzeczenia swego dowody, przeprowadzone w pierwszej instancji oraz w danym razie w myśl § 341. Orzeczenie zapada w formie wyroku.

Jeżeli sąd apelacyjny nie postanawia odrzucić odwołania, jako niedopuszczalnego (§ 337, ustęp 2 i § 340, ustęp 2), albo nieuzasadnionego, orzeka on w sprawie samej, nie będąc związany postawionymi wnioskami, według przepisów, obowiązujących co do wyrokowania sądów okręgu generalnego w pierwszej instancji, o ile w dalszym ciągu nie postanowiono czego innego.

§ 349.

Jeżeli zachodzi jedna z przyczyn nieważności, wymienionych w § 358, punkty 1 do 5, należy znieść wyrok sądu załogowego i zwrócić sprawę pierwszej instancji do ponownej rozprawy.

Jeżeli sąd załogowy przyjął niesłusznie swą właściwość rzeczową (§ 358, punkt 6), ma sąd apelacyjny znieść wyrok i odstąpić sprawę władzy właści-

wej; jeżeli dla sprawy tej właściwy jest w pierwszej instancji sąd okręgu generalnego, może sąd apelacyjny na wniosek prokuratora wojskowego, za zgodą oskarżonego i przy przestrzeganiu wymogów § 302, ustęp 3, orzec w sprawie samej.

Jeżeli sąd załogowy orzekł niesłusznie swą niewłaściwość albo nie załatwił oskarżenia w zupełności (§ 358, punkty 6 i 7), wówczas poleca mu sąd apelacyjny, aby przeprowadził rozprawę i wydał wyrok, ograniczając się w tym ostatnim wypadku do niezałatwionych punktów oskarżenia.

Sądowi apelacyjnemu wolno jednak także w wypadkach ustępów 1 i 3 wydać orzeczenie w sprawie samej, i to zaraz albo na posiedzeniu późniejszem, w razie potrzeby po powtórzeniu lub uzupełnieniu rozprawy, przeprowadzonej w pierwszej instancji, i poprawieniu wadliwej czynności procesowej.

§ 350.

Badaniu przez sąd apelacyjny podlega wyrok tylko o tyle, o ile jest zaczepiony.

Jeżeli jednak sąd przekona się z powodu odwołania, założonego przez kogokolwiek, iż przyjęta przez sąd załogowy właściwość rzeczowa nie jest uzasadniona (§ 358, punkt 6), iż ustawa została na niekorzyść oskarżonego błędnie zastosowana (§ 358, punkty 9 do 11), albo iż te same powody, na których polega jego postanowienie na korzyść jednego z oskarżonych, służą także współoskarżonemu, wówczas powinien postąpić z urzędu tak, jak gdyby odwołanie takie było założone. Sąd apelacyjny może przytem po wysłuchaniu prokuratora wojskowego wydać orzeczenie zaraz na posiedzeniu niejawnem (§ 342) także wtedy, gdy uznaje jednomyślnie, iż właściwość sądu karnego wojskowego nie jest uzasad-

niona albo w razie błędnego zastosowania ustawy na niekorzyść oskarżonego, gdy prokurator wojskowy zgadza się na orzeczenie. Jeżeli odwołanie założono tylko na korzyść oskarżonego, wówczas nie może ani sąd apelacyjny, ani sąd załogowy, któremu odesłano sprawę w myśl § 349 do ponownej rozprawy, orzec przeciw oskarżonemu kary surowszej od tej, którą wymierzono wyrokiem pierwszym.

§ 351.

O orzeczeniu sądu apelacyjnego ma sąd załogowy zawiadomić oskarżonego, o ile orzeczenie to nie zostało już ogłoszone przy rozprawie jawnej w jego obecności.

O orzeczeniu sądu apelacyjnego ma sąd załogowy zawiadomić także oskarżyciela prywatnego i ustawowego zastępcę oskarżonego w tym wypadku, gdy oni wnieśli odwołanie a orzeczenie nie zapadło na rozprawie apelacyjnej.

§ 352.

Przeciw wyrokom sądów Okręgów Generalnych, zapadłym wskutek odwołania, przedłożonego im według postanowień poprzednich, przysługuje tylko zażalenie nieważności w obronie ustawy z wyjątkiem tego wypadku § 349, ustęp 2, w którym sąd Okręgu Generalnego wyrokuje w pierwszej instancji.

C. Dalsze postępowanie przy odwołaniach przeciw wyrokom sądów Okręgów Generalnych.

§ 353.

Najwyższy sąd wojskowy może wskutek przedłożonego mu odwołania zarządzić także poza posie-

dzeniem uzupełnienie aktów i zażądać wyjaśnień od sądu pierwszej instancji albo od właściwego dowódcy.

O odwołaniu orzeka najwyższy sąd wojskowy na posiedzeniu niejawnem (§ 64), w którem prócz członków senatu i protokulanta bierze udział tylko prokurator przy Najwyższym Sądzie Wojskowym, i to po przyjęciu sprawozdania i wniosku radcy, ustanowionego referentem, i wysłuchaniu prokuratora przy Najwyższym Sądzie Wojskowym. Orzeczenie zapada w formie wyroku, jeżeli Najwyższy Sąd Wojskowy rozstrzyga w sprawie samej, a zresztą w formie uchwały.

§ 354.

O ile najwyższy sąd wojskowy nie postanawia odrzucić odwołania, jako niedopuszczalnego, orzeka on w sprawie samej, przyczem powinien ograniczyć się do punktów, przeciw którym założono odwołanie i wziąć za podstawę orzeczenie sądu wojennego co do winy oskarżonego i co do przepisu karnego, który ma być zastosowany. Jeżeli obniża karę na korzyść jednego lub kilku z współoskarżonych z powodów, które odnoszą się także do innych, wówczas powinien postąpić z urzędu tak, jak gdyby ci współoskarżeni byli również założyli odwołanie.

Jeżeli najwyższy sąd wojskowy przekona się z powodu odwołania, założonego przez kogokolwiek, iż przyjęta przez sąd okręgu generalnego właściwość sądu karnego wojskowego nie jest uzasadniona (§ 358, punkt 6) albo, iż na niekorzyść oskarżonego błędnie zastosowano ustawę (§ 358, punkty 9 do 11), wówczas powinien postąpić z urzędu tak, jak gdyby odnośna przyczyna nieważności była w zażaleniu nieważności podniesiona. Może on w tym wy-

padku bez zarządzania zmiany w składzie senatu wydać zaraz orzeczenie po wysłuchaniu prokuratora przy Najwyższym Sądzie wojskowym, jeżeli uznaje jednomyślnie istnienie przyczyny nieważności, polegającej na rzeczowej niewłaściwości, albo jeżeli w razie błędnego zastosowania ustawy na niekorzyść oskarżonego prokurator przy Najwyższym Sądzie wojskowym zgadza się na orzeczenie.

Jeżeli odwołanie założono tylko na korzyść oskarżonego, wówczas nie może Najwyższy Sąd Wojskowy orzec przeciw niemu kary surowszej od tej, którą wymierzono wyrokiem pierwszym.

§ 355.

Jeżeli prócz odwołania zostało założone także zażalenie nieważności przez odwołującego się lub inną osobę uprawnioną, wówczas rozstrzyga najwyższy sąd wojskowy po jego załatwieniu albo jeżeli zażalenie nieważności załatwia na posiedzeniu niejawnem, przy załatwieniu tegoż także o odwołaniu, a to na posiedzeniu niejawnem, po wysłuchaniu prokuratora przy Najwyższym Sądzie wojskowym.

§ 356.

Orzeczenie najwyższego sądu wojskowego zostaje oznajmione oskarżonemu przez sąd okręgu generalnego.

Oskarżyciela prywatnego i zastępcę ustawowego, którzy założyli odwołanie, zawiadamia sąd okręgu generalnego o orzeczeniu najwyższego sądu wojskowego.

Jeżeli wyrok, wydany przez najwyższy sąd wojskowy, albo wyrok pierwszej instancji, który stał się prawomocnym wskutek orzeczenia sądu tego, opiewa na karę śmierci, wówczas ma najwyższy sąd

wojskowy przesłać akta przed ich zwróceniem Ministrowi Spraw Wojskowych celem zasięgnięcia postanowienia Naczelnika Państwa. Do aktów należy dołączyć opinję o zachodzących ewentualnie powodach ułaskawienia, którą poweźmie najwyższy sąd wojskowy na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu prokuratora przy Najwyższym Sądzie wojskowym.

TYTUŁ 4.

Zażalenie nieważności. Zażalenie nieważności w obronie ustawy.

A. Zażalenie nieważności.

§ 357.

Zażalenie nieważności przysługuje przeciw wyrokom sądów okręgów generalnych, zapadłym w pierwszej instancji.

Może ono być założone zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść oskarżonego, zawsze jednak tylko dla jednej z przyczyn nieważności, wymienionych w § 358.

Do założenia zażalenia nieważności na korzyść oskarżonego mają prawo zarówno sam oskarżony, jak i osoby, wymienione w § 325, a na niekorzyść oskarżonego prokurator wojskowy i oskarżyciel prywatny.

Przeciw wyrokowi sądu okręgu generalnego, orzekającemu niewłaściwość, służy zażalenie nieważności zarówno prokuratorowi wojskowemu i oskarżycielowi prywatnemu, jak i oskarżonemu.

Właściwość sądów wojskowych, przyjęta przez sąd okręgu generalnego, może być zaczepiona zażaleniem nieważności przez oskarżonego i prokuratora wojskowego.

§ 358.

Przyczyny nieważności są następujące:

1. jeżeli sąd wojenny nie był należycie obsadzony, jeżeli nie wszyscy sędziowie byli obecni przy całej rozprawie, albo jeżeli w orzeczeniu brał udział sędzia, wyłączony według ustawy, albo sędzia, którego na czas oznajmione uchylenie było usprawiedliwione;

2. jeżeli rozprawa główna odbyła się w nieobecności obrońcy w razie obrony obowiązkowej, albo w nieobecności innej osoby, której przytomność ustawa uznaje za bezwarunkowo konieczną;

3. jeżeli naruszono lub pominięto przepis, którego przestrzeganie ustawa przepisuje wyraźnie pod nieważnością, albo jeżeli mimo zastrzeżenia żalącego się odczytano na rozprawie głównej pismo, odnoszące się do nieważnego według ustawy aktu dochodzeń lub badania.

4. jeżeli podczas rozprawy głównej nie orzeczono o wniosku żalącego się albo jeżeli w orzeczeniu wpadkowem, wydanem wbrew jego wnioskowi, naruszono albo błędnie zastosowano ustawy lub zasady postępowania, których przestrzeganie jest nakazane istotą postępowania, zapewniającego ściganie karne i obronę, albo jeżeli wbrew ustawie ograniczono obronę postanowieniem przewodniczącego w jednym z punktów istotnych dla orzeczenia.

5. jeżeli orzeczenie sądu wojennego co do okoliczności stanowczych (§ 307, punkty 6 i 7, oraz § 308, punkty 1 do 6) jest niejasne, niezupełne lub samo z sobą sprzeczne, jeżeli nie podano powodów tego orzeczenia, albo jeżeli treść powodów rozstrzygnienia co do osnowy dokumentów, znajdujących się w aktach, lub co do zeznań sądowych pozostaje

w ważnej sprzeczności z samymi dokumentami albo protokółami przesłuchań i posiedzeń;

6. jeżeli sąd wojenny niesłusznie przyjął swą właściwość rzeczową albo orzekł swą niewłaściwość;

7. jeżeli wyrok nie załatwił oskarżenia w zupełności, albo

8. przekroczył je wbrew przepisowi § 302;

9. jeżeli przez orzeczenie, zapadłe co do pytania:

a) czy czyn, zarzucony oskarżonemu, stanowi zbrodnię, występek lub inny czyn karygodny, należący do kompetencji sądów wojskowych;

b) czy zachodzą okoliczności, które wykluczają lub znoszą karygodność czynu albo uchylają jego ściganie;

c) czy zachodzi brak wymaganego oskarżenia lub potrzebnego polecenia właściwego dowódcy co do wniesienia oskarżenia;

d) czy postępowanie zostało wdrożone bez potrzebnego w tym względzie żądania oskarżyciela prywatnego albo prowadzone dalej wbrew jego woli;

naruszono lub błędnie zastosowano ustawę, zasadę prawną, wojskowy przepis służbowy lub zasadę służby wojskowej;

10. jeżeli czyn, będący podstawą orzeczenia, podciągnięto przez błędne tłumaczenie ustawy, zasady prawnej, wojskowego przepisu służbowego lub zasady służby wojskowej pod przepis karny, który nie ma do niego zastosowania;

11. jeżeli sąd wojenny przy wymiarze kary przekroczył swą władzę karania albo granicę ustawowego wymiaru kary, o ile wymiar ten zależy od okoliczności obciążających lub łagodzących, wymienionych wyraźnie w prawie karnem wojskowem, albo jeżeli przekroczył granice przysługującego mu

prawa zamiany lub łagodzenia kary lub naruszył albo niewłaściwie zastosował postanowienia §§ 379, ustęp 3 i 400, ustęp 4.

§ 359.

Przyczyn nieważności, wymienionych w § 358, punkt 3 i 4, nie można podnieść na korzyść oskarżonego, jeżeli okazuje się niewątpliwie, że naruszenie formalności nie mogło wywrzeć na orzeczenie wpływu niekorzystnego dla oskarżonego. Na niekorzyść oskarżonego wolno je podnosić tylko wtedy, jeżeli okazuje się, iż naruszenie formalności mogło wywrzeć na orzeczenie wpływ szkodliwy dla oskarżenia, a nadto, jeżeli prokurator wojskowy sprzeciwił się uchybieniu temu, zażądał orzeczenia sądu wojennego i zastrzegł sobie zażalenie nieważności zaraz po jego odmówieniu lub ogłoszeniu.

Przeciw wyrokowi uwalniającemu można założyć zażalenie nieważności na korzyść oskarżonego tylko z przyczyn nieważności, wymienionych w § 358, punkt 9a i 10, i tylko wtedy, jeżeli uwolnienie zapadło z powodu istnienia okoliczności, wykluczających lub znoszących karygodność czynu.

§ 360.

Jeżeli naruszono przepis postępowania, służący na korzyść oskarżonego, nie można z tego powodu wnosić zażalenia nieważności na jego niekorzyść.

§ 361.

Do zgłoszenia i wywodu zażalenia nieważności, wnoszenia oświadczeń wzajemnych i przedkładania aktów najwyższemu sądowi wojskowemu należy stosować analogicznie odpowiednie postanowienia §§ 335, 337, ustęp 1 do 3, § 338, ustęp 1 i 2 i § 339,

a również § 353, ustęp 1, o zarządzeniu uzupełnienia aktów przez najwyższy sąd wojskowy.

§ 362.

Zgłoszone na czas zażalenie nieważności ma skutek odraczający.

§ 336, ustęp 2, ma analogiczne zastosowanie.

§ 363.

Obradę należy przeprowadzić na posiedzeniu niejawnem (§ 353, ustęp 2) w senacie, złożonym w myśl § 64, po zaprzysiężeniu niestałych członków senatu i wysłuchaniu prokuratora przy Najwyższym Sądzie wojskowym, jeżeli prokurator ten, albo radca, ustanowiony referentem, zawnioskuje jedno z orzeczeń, wymienionych w §§ 364 i 365.

§ 364.

Przy naradzie na posiedzeniu niejawnem można odrzucić zaraz zażalenie nieważności:

1. jeżeli uznano je za niedopuszczalne, to znaczy, jeżeli zostało założone przez osobę nieuprawnioną, albo zapóźno, jeżeli wniesiono je, mimo iż żalący się zrzekł się ważnie tego środka prawnego, albo jeżeli w zażaleniu nieważności nie podano wyraźnie i stanowczo żadnej z przyczyn nieważności, wyliczonych w § 358, a w szczególności, jeżeli nie wymieniono wyraźnie albo przez jasne wskazanie tej okoliczności faktycznej, która ma stanowić przyczynę nieważności (§ 340, ustęp 2, punkt 2);

2. jeżeli podniesiona przyczyna nieważności została już usunięta orzeczeniem najwyższego sądu wojskowego, wydanem w tej samej sprawie;

3. jeżeli zażalenie nieważności opiera się na przyczynach nieważności, podanych w § 358, punkt 1 do 8, a senat, powołany do obrady, uznaje jedno-

myślnie, iż należy je odrzucić bez dalszego rozpatrywania, jako oczywiście nieuzasadnione.

§ 365.

Na posiedzeniu niejawnem nad zażaleniem nieważności, założonem na korzyść oskarżonego, można przychylić się do niego zaraz za zgodą prokuratora przy Najwyższym Sądzie wojskowym, jeżeli się okazuje, iż zarządzenie nowej rozprawy głównej nie da się uniknąć, a orzeczenie najwyższego sądu wojskowego w sprawie samej nie może jeszcze zapaść.

Na posiedzeniu niejawnem można zarządzić także zasięgnięcie wyjaśnień faktycznych co do zarzuconego naruszenia formalności.

§ 366.

Orzeczenie na posiedzeniu niejawnem zapada w formie wyroku, jeżeli najwyższy sąd wojskowy orzeka w sprawie samej, a zresztą w formie uchwały.

§ 367.

Jeżeli nie zachodzą wymogi, podane w §§ 364 i 365, albo jeżeli na posiedzeniu niejawnem nie można uzyskać jednomyślności w myśl § 364, punkt 3, wówczas wyznacza prezydent najwyższego sądu wojskowego rozprawę, przy której pod względem jawności i utrzymania porządku mają postanowienia §§ 256 do 272 analogiczne zastosowanie.

§ 368.

O terminie rozprawy należy donieść na czas prokuratorowi przy Najwyższym Sądzie Wojskowym.

Oskarżonego należy zawiadomić o wyznaczonym terminie najpóźniej na ośm dni przedtem z dodatkiem, iż wolno mu stawić się osobiście na rozprawę albo dać się zastąpić przez obrońcę, zaś oskarżonego, pozostającego w areszcie, z dodatkiem, iż nie ma wprawdzie prawa do obecności, jednak może dać się zastąpić przez obrońcę.

Obrońcę powinno się zawiadomić o terminie rozprawy równocześnie z oskarżonym, jeżeli jest znany sądowi. Obrońcę, ustanowionego na podstawie § 88, ustęp 1 lub 2, należy zawezwać do rozprawy.

Oskarżyciel prywatny i pokrzywdzony mają być zawiadomieni na czas o zarządzonej rozprawie z tym dodatkiem, iż wolno im stawić się na nią. Jeżeli oskarżyciel prywatny albo ustawowy zastępca oskarżonego wniósł zażalenie nieważności, wówczas należy uwiadomić go na czas o terminie rozprawy z zaznaczeniem, że także w razie jego nieobecności zapadnie wskutek zażalenia z uwzględnieniem tego, co przedstawiono w wywodzie zażalenia ,orzeczenie według ustawy.

§ 369.

Rozprawa ma odbyć się w obecności prokuratora przy Najwyższym Sądzie wojskowym, a w razie obrony obowiązkowej w obecności obrońcy.

Zaraz po otwarciu rozprawy przedstawia sędzia najwyższego sądu wojskowego, wyznaczony referentem, na wezwanie przewodniczącego, dotychczasowy przebieg postępowania karnego i wymienia przyczyny nieważności, podniesione przez żalącego się oraz wynikające stąd punkty sporne, nie wypowiadając jednak zdania swego co do orzeczenia, które ma zapaść.

§ 370.

Po sprawozdaniu referenta otrzymuje głos żalący się, i to prokurator przy najwyższym sądzie wojskowym, jeżeli zażalenie pochodzi od prokuratora wojskowego, celem uzasadnienia zażalenia, a po nim przeciwnik, celem odpowiedzi. Prokurator przy Najwyższym Sądzie wojskowym jest uprawniony do wypowiedzenia zdania swego także wtedy, gdy zażalenie nieważności wniósł oskarżyciel prywatny. Oskarżonemu lub jego obrońcy służy w każdym razie prawo ostatniego oświadczenia się. Jeżeli oskarżony, obrońca, zastępca ustawowy lub występujący w danym razie oskarżyciel prywatny nie stawił się, wówczas należy odczytać ich wywód zażalenia lub wywód wzajemny. Jeżeli obrona jest obowiązkową, należy rozprawę przerwać lub odroczyć, gdy obrońca nie stawił się albo wydalił się przedwcześnie, a natychmiastowe przybranie innego obrońcy (§ 268, ustęp 2) nie jest możliwe. Przeciw obrońcy, należycie wezwanemu, który bez usprawiedliwienia nie stawił się, oraz przeciw obrońcy, który oddalił się przedwcześnie, należy postąpić według § 280, ustęp 3.

Po ukończeniu wywodów uznaje prezydent rozprawę za zamkniętą, a senat odchodzi do izby obrad.

Do rozprawy przed najwyższym sądem wojskowym mają zresztą odpowiednie zastosowanie postanowienia §§ 296, 297, ustęp 2 i 3, i 298, tudzież §§ 317, 319 i 321, ustępy 2 do 4.

§ 371.

Orzeczenie najwyższego sądu wojskowego zapada niezależnie od postawionych wniosków w formie wyroku.

Jeżeli najwyższy sąd wojskowy uznaje zażalenie nieważności za niedopuszczalne (§ 364, punkty

1 i 2) albo nieuzasadnione, wówczas orzeka, iż nie daje się miejsca zażaleniu.

Jeżeli zażalenie nieważności jest uzasadnione, należy znieść wyrok, o ile jest on zaczepiony i dotknięty przyczyną nieważności, a stosownie do rozmaitych przyczyn nieważności orzec i postąpić dalej według przepisów następujących:

1. jeżeli zachodzi jedna z przyczyn nieważności, wymienionych w § 358, punkt 1 do 5, wówczas zarządza najwyższy sąd wojskowy ponowną rozprawę główną i odsyła sprawę sądowi pierwszej instancji;

2. jeżeli sąd wojenny przyjął niesłusznie właściwość sądów wojskowych (§ 358, punkt 6), wówczas odstępuje najwyższy sąd wojskowy sprawę karną władzy właściwej i postanawia zarazem, czy areszt śledczy oskarżonego ma być utrzymany w mocy, czy nie (§ 300, ustęp 3).

3. jeżeli sąd wojenny orzekł niesłusznie swą niewłaściwość albo nie załatwił oskarżenia w zupełności (§ 358, punkt 6 i 7), wówczas poleca najwyższy sąd wojskowy sądowi, aby przeprowadził ponowną rozprawę i wydał wyrok, ograniczający się w tym ostatnim wypadku do niezałatwionych punktów oskarżenia.

4. We wszystkich innych wypadkach orzeka najwyższy sąd wojskowy w sprawie samej, przyjmując za podstawę orzeczenia swego te okoliczności faktyczne, które sąd wojenny ustalił bez przekroczenia oskarżenia (§ 358, punkt 8). Jeżeli jednak najwyższy sąd wojskowy nie znajduje w wyroku i w powodach jego ustalenia tych okoliczności, które przy należytem zastosowaniu ustawy należało wziąć za podstawę orzeczenia, wówczas odsyła sprawę sądowi pierwszej instancji w celu odbycia ponownej rozprawy i wydania ponownego rozstrzygnienia.

W przypadkach punktów 1 i 4 może najwyższy sąd wojskowy skorzystać według uznania swego z prawa delegacji.

§ 372.

Jeżeli zażalenie nieważności było skierowane tylko przeciw niektórym postanowieniom, zawartym w wyroku, a najwyższy sąd wojskowy uznaje, że dadzą się one odłączyć od osnowy całego wyroku, wolno mu znieść zaczepiony wyrok tylko częściowo. Tak samo ma się rzecz wtenczas, gdy zaczepiony wyrok ma za przedmiot więcej przestępstw, a zażalenie nieważności jest ograniczone tylko do postępowania lub ocenienia niektórych z nich, zarazem zaś okazuje się, że co do tego poszczególnego przestępstwa może mieć miejsce potrzebne częściowe powtórzenie postępowania albo nowe orzeczenie bez powtórzenia postępowania.

§ 373.

Najwyższy sąd wojskowy powinien ograniczyć się do przyczyn nieważności, podniesionych przez żalącego się wyraźnie albo przynajmniej przez zrozumiałe wskazanie. Jeżeli jednak przekona się z powodu zażalenia nieważności, wniesionego przez kogokolwiek, iż przyjęta przez sąd okręgu generalnego właściwość sądu karnego wojskowego nie jest uzasadniona (§ 358, punkt 6), iż na niekorzyść oskarżonego błędnie zastosowano ustawę (§ 358, punkt 9 do 11) albo iż te same powody, na których polega jego postanowienie na korzyść jednego z oskarżonych, służą także współoskarżonemu, wówczas powinien postąpić z urzędu i bez zarządzania zmiany w składzie senatu tak, jak gdyby odnośna przyczyna nieważności była również podniesiona.

Najwyższy sąd wojskowy może zaraz na posiedzeniu niejawnem (§ 363) po wysłuchaniu prokuratora przy najwyższym sądzie wojskowym wydać orzeczenie także wtedy, gdy uznaje jednomyślnie właściwość sądu karnego wojskowego za nieuzasadnioną albo w razie błędnego zastosowania ustawy na niekorzyść oskarżonego, gdy prokurator przy najwyższym sądzie wojskowym zgadza się na orzeczenie.

Jeżeli zażalenie nieważności wniesiono tylko na korzyść oskarżonego, wówczas nie może najwyższy sąd wojskowy orzec przeciw niemu kary surowszej od tej, którą wymierzono wyrokiem zaczepionym.

§ 374.

Wyrok najwyższego sądu wojskowego, wydany w wypadkach §§ 371 do 373, ma być po powrocie senatu do sali sądowej ogłoszony ustnie przez prezydenta senatu wraz z istotnymi powodami (§ 312). Przy sporządzaniu wyroku i prowadzeniu protokółów należy przestrzegać analogicznie przepisów, podanych w §§ 307 do 310, oraz 312, ustęp 2 i 314 do 316; pisemne sporządzanie wyroku lub jego powodów można odłożyć w wypadkach trudnych najwyżej na osiem dni po ogłoszeniu wyroku.

§ 375.

O orzeczeniu sądu najwyższego, zapadłem na posiedzeniu niejawnem (§§ 364 i 365) lub ogłoszonem w nieobecności oskarżonego, uwiadamia się oskarżonego za pośrednictwem sądu Okręgu Generalnego.

O orzeczeniu, zapadłem na posiedzeniu niejawnem, ma sąd Okręgu Generalnego zawiadomić także oskarżyciela prywatnego i zastępcę ustawowego, którzy wnieśli zażalenie nieważności.

Jeżeli wyrok, wydany przez najwyższy sąd wojskowy, albo wyrok pierwszej instancji, który stał się prawomocnym wskutek orzeczenia sądu tego, opiewa na karę śmierci, wówczas ma najwyższy sąd wojskowy przesłać akta przed ich zwróceniem Ministrowi Spraw Wojskowych celem zasięgnięcia postanowienia Naczelnika Państwa. Do aktów należy dołączyć opinję o zachodzących ewentualnie powodach ułaskawienia, którą powziąć najwyższy sąd wojskowy na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu prokuratora przy najwyższym sądzie wojskowym.

B. Zażalenie nieważności w obronie ustawy.

§ 376.

Przeciw prawomocnym wyrokom sądów załogowych i Okręgu Generalnego, które polegają na naruszeniu lub błędnem zastosowaniu ustawy, oraz przeciw każdej uchwale lub postąpieniu sądu takiego, które sprzeciwiają się ustawie a dojdą do wiadomości prokuratora przy najwyższym sądzie wojskowym, może on z polecenia Ministra Spraw Wojskowych wnieść zażalenie nieważności w obronie ustawy także wtedy, gdy żadna ze stron nie skorzystała w terminie ustawowym ze środka prawnego zażalenia nieważności.

Właściwi dowódcy mają donosić Ministrowi Spraw Wojskowych o wypadkach, które uważają za nadające się do takiego zażalenia.

§ 377.

Rozprawa nad zażaleniem nieważności w obronie ustawy stosuje się w ogólności do przepisów, poda-

nych w §§ 367 do 374, z tą jednak zmianą, że w rozprawie bierze udział tylko prokurator przy najwyższym sądzie wojskowym, wskutek czego nie zawiadamia się o terminie rozprawy ani oskarżonego, ani innych osób.

§ 378.

Jeżeli najwyższy sąd wojskowy uznaje zażalenie w obronie ustawy za uzasadnione, wówczas orzeka wyrokiem, że zaczepionem orzeczeniem lub postąpieniem, przeprowadzonem postępowaniem lub wydanym wyrokiem naruszono ustawę w odnośnej sprawie karnej. W przeciwnym wypadku odrzuca on zażalenie wyrokiem. Orzeczenie, stwierdzające naruszenie ustawy, nie ma z reguły skutków dla oskarżonego.

Jeżeli jednak oskarżony skazany został na karę wyrokiem, wydanym przy naruszeniu ustawy, wówczas ma najwyższy sąd wojskowy według zachodzących okoliczności uwolnić oskarżonego albo zastosować łagodniejszy wymiar kary, albo zarządzić powtórzenie przeprowadzonego przeciw niemu postępowania przy równoczesnem delegowaniu innego dowódcy lub bez delegacji.

Jeżeli najwyższy sąd wojskowy uznaje, iż właściwość sądu karnego wojskowego nie była uzasadniona, powinien znieść wyrok i odstąpić sprawę władzy właściwej.

O wyroku najwyższego sądu wojskowego należy w wypadkach ustępów 2 i 3 zawiadomić oskarżonego przez sąd pierwszej instancji.

Jeżeli oskarżony został uwolniony wyrokiem najwyższego sądu wojskowego, wówczas wolno takjemu, jak i członkom jego rodziny (§ 389) żądać ogłoszenia orzeczenia w dzienniku urzędowym albo

na własny koszt także w innych pismach publicznych.

(n) Przy stosowaniu ust. 2 § 378 zamiast „delegacji innego dowódcy“ należy mieć na względzie „delegację innego, rzeczowo właściwego sądu“ (art. 169.).

C. Postanowienia wspólne.

§ 379.

Sąd, do którego w myśl §§ 365, ustęp 1, 371 punkt 1, 3, i 4, i 378 ustęp 2, odesłano sprawę w celu ponownej rozprawy, ma wziąć za podstawę pierwotne oskarżenie, o ile najwyższy sąd wojskowy nie zarządził zmiany.

Jest on związany zapatrywaniem prawnem, z którego w orzeczeniu swem wyszedł najwyższy sąd wojskowy.

Postanowienie § 373, ustęp 3, obowiązuje także co do wyroku, który zapada na podstawie nowej rozprawy głównej.

Przeciw wyrokowi temu można wnieść zażalenie nieważności z wszystkich przyczyn, wymienionych w § 358, o ile one nie zostały już usunięte orzeczeniem najwyższego sądu wojskowego, wydanem w tej samej sprawie. Także inne dopuszczalne środki prawne mogą być wniesione przeciw nowemu wyrokowi.

TYTUŁ 5.

Sprostowanie.

§ 380.

Oczywiste błędy pisarskie i rachunkowe w wyrokach i innych wygotowaniach sądowych mogą być zawsze sprostowane przez sąd, w którym zdarzyły się, na żądanie interesowanego albo z urzędu.

To samo ma miejsce, jeżeli wygotowania różnią się od tekstu oryginalnego.

Sprostowanie należy przeprowadzić w każdem wadliwem wygotowaniu i uwidocznić na brzegu aktu.

ROZDZIAŁ XX.

Prawomocność wyroków. Zarządzenie wykonania.

§ 381.

O ile ustawa niniejsza nie postanawia wyjątku (§§ 445 i 475 A), uzyskują wyroki, przeciw którym zwyczajny środek prawny nie jest wogóle dopuszczalny, prawomocność z chwilą wydania wyroku, a inne wyroki z chwilą, w której zaczepienie ich za pomocą zwyczajnego środka prawnego staje się niedopuszczalne z powodu zrzeczena się, zaniedbania terminu lub odrzucenia wniesionego środka prawnego.

§ 382.

Wyroki, orzekające karę, która ma być dopiero wykonana, powinny być po prawomocności zaopatrzone klauzulą wykonawczą przez dowódcę właściwego w pierwszej instancji.

Klauzula wykonawcza ma obejmować zarządzenie wykonania.

§ 383.

Jeżeli wyrok sądu okręgu generalnego, który stał się prawomocny w pierwszej instancji, opiewa na karę śmierci, wówczas ma właściwy dowódca bez umieszczenia na wyroku klauzuli wykonawczej przedłożyć akta karne najwyższemu sądowi wojskowemu ze sprawozdaniem o powodach, przemawiających za ułaskawieniem, albo przeciw niemu.

Najwyższy sąd wojskowy ma postąpić według § 356, ustęp 3.

Dopiero po zwrocie aktów umieszcza właściwy dowódca na wyroku klauzulę wykonawczą.

(n) Przewidziane w § 383 przedłożenie aktów Najwyższemu Sądowi wojskowemu uskutecznia sąd. (art. 170).

§ 384.

Klauzula wykonawcza ma być ogłoszona oskarżonemu przez sąd pierwszej instancji. Jeżeli zapadło orzeczenie wyższej instancji, które nie było jeszcze ogłoszone oskarżonemu, wówczas należy ogłosić mu równocześnie także to orzeczenie. O ogłoszenie klauzuli wykonawczej oskarżonemu, pozostającemu na wolnej stopie, można zawezwać także jego dowództwo przełożone.

Miejsce i czas ogłoszenia należy uwidocznić na wyroku.

§ 385.

Na żądanie ma sąd wydać pokrzywdzonemu i oskarżycielowi prywatnemu oraz tym osobom, które na korzyść oskarżonego wniosły środek prawny przeciw wyrokowi, wierzytelny odpis wyroku prawomocnego wraz z powodami roztrzygnięcia.

ROZDZIAŁ XXI.

Wznowienie postępowania karnego.

§ 386.

Do zarządzenia wznowienia postępowania karnego przed sądem wojskowym i do przeprowadzenia nowego postępowania na podstawie uchwały, dozwalającej wznowienie, są właściwe sądy wojskowe.

Właściwość sądów wojskowych ustaje jednak, a natomiast zachodzi właściwość sądów karnych cywilnych (§ 393, ustęp 4), jeżeli wniosek o wznowienie postępowania na niekorzyść oskarżonego postawiono w chwili, w której w myśl § 16, ustęp 1 do 3, wdrożenie ścigania sprawcy przed sądami wojskowymi z powodu czynu karygodnego, stanowiącego przedmiot wznowienia, nie było już dopuszczalne. Sądy karne cywilne stosują prawo karne cywilne, a jeżeli prawo karne wojskowe jest łagodniejsze, to ostatnie. Utrata stopnia wojskowego, orzeczona w postępowaniu pierwotnem, nie zostaje dotknięta nowym wyrokiem sądu cywilnego.

Wznowienie postępowania karnego, przeprowadzonego przed sądem wojskowym, na niekorzyść oskarżonego z powodu zbrodni wojskowej lub występku wojskowego, które nie stanowią równocześnie czynu karygodnego według prawa karnego cywilnego, jest wogóle wykluczone, jeżeli wniosek o wznowienie postawiono po terminie, w ciągu którego ściganie sprawcy przed sądami wojskowymi z powodu odnośnego czynu karygodnego jest stosownie do § 16, ustęp 2, dopuszczalne.

§ 387.

Wznowienie postępowania karnego, które po wniesieniu oskarżenia prawomocnie zaniechano, jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy karygodność czynu nie zgasła jeszcze przez przedawnienie i gdy przedstawiono nowe środki dowodowe, które same przez się albo w połączeniu z dowodami już poprzednio stwierdzonymi rokują możność przekonania obwinionego, albo gdy w razie zaniechania postępowania karnego z powodu śmierci oskarżonego (§ 278, ustęp 2), przypuszczenie to okazało się mylne.

Wznowienie postępowania ma miejsce we wszystkich wypadkach, które nie są ścigane wyłącznie na żądanie uprawnionego, tylko na wniosek oskarżyciela, który do postawienia wniosku takiego potrzebuje polecenia właściwego dowódcy (jego następcy w dowództwie).

W przypadkach, w których ściganie zależy od żądania osoby uprawnionej, zarządza się wznowienie tylko na wniosek oskarżyciela prywatnego; jest ono niedopuszczalne, jeżeli oskarżyciel prywatny w postępowaniu poprzedzającem cofnął żądanie ścigania karnego.

§ 388.

Skazany prawomocnie może domagać się wznowienia postępowania karnego nawet po odcierpieniu kary:

1. jeżeli jest wykazane, iż skazanie zostało spowodowane sfałszowaniem dokumentu lub fałszywem świadectwem albo przekupstwem lub innem przestępstwem osoby trzeciej;

2. jeżeli zostają przedstawione nowe okoliczności lub środki dowodowe, które same przez się lub w połączeniu z dowodami dawniejszymi okazują się być takimi, iż mogą pociągnąć za sobą uwolnienie skazanego lub skazanie go za czyn, podpadający pod łagodniejszy przepis karny, albo

3. jeżeli z powodu tego samego czynu zapadło kilka wyroków, a na podstawie porównania odnośnych orzeczeń, tudzież faktów, służących im za podstawę, musi się koniecznie przyjąć, iż tę samą osobę skazano kilkakrotnie albo iż jeden lub kilku skazanych są niewinni lub winni czynu karygodnego, który podpada pod łagodniejszy przepis karny, aniżeli czyn, za który ich skazano.

§ 389.

Wniosek o wznowienie postępowania karnego na korzyść skazanego mogą postawić także te osoby, które miałyby prawo wnieść na jego korzyść odwołanie lub zażalenie nieważności; po jego śmierci albo gdy popadł w chorobę umysłową, przysługuje prawo to oprócz osób powyższych także małżonkowi, krewnym w linji wstępnej i zstępnej, rodzeństwu i kuratorowi skazanego.

Jeżeli jedno z dowództw, prokurator, oficer sądowy lub sąd wojskowy dowie się o okoliczności, która może uzasadnić wniosek wznowienia postępowania karnego na korzyść skazanego, wówczas ma obowiązek donieść o tem dowódcy, który w postępowaniu pierwotnem wykonywał w pierwszej instancji prawa właściwego dowódcy, albo jego następcy w dowództwie. Dowódca ten ma zawiadomić skazanego albo, gdyby to było niemożliwe, inną osobę, uprawnioną do postawienia wniosku o wznowienie.

§ 390.

Wznowienie postępowania karnego z powodu czynu, od którego oskarżony został prawomocnie uwolniony, jest dopuszczalne tylko wtedy, jeżeli oskarżony pozostaje jeszcze przy życiu, karygodność czynu nie zgasła wskutek przedawnienia i jeżeli albo

1. orzeczenie zostało spowodowane sfałszowaniem dokumentu, fałszywem świadectwem, przekupstwem albo innym czynem karygodnym oskarżonego lub osoby trzeciej, albo jeżeli

2. oskarżony przyznał się później do czynu sądownie lub zasądownie albo okazały się inne nowe okoliczności lub środki dowodowe, które same przez

się lub w połączeniu z dowodami poprzednimi wydają się być zdolne do przekonania obwinionego.

Wznowienie to ma miejsce tylko na wniosek osób, wymienionych w § 387, ustępy 2 i 3, pod podanemi tamże ograniczeniami.

§ 391.

Wznowienie postępowania, zakończonego prawomocnym wyrokiem skazującym, w celu zastosowania przeciw zasądzonemu surowszego postanowienia karnego jest dopuszczalne tylko wtedy, jeżeli oskarżony jest jeszcze przy życiu, karygodność czynu nie zgasła wskutek przedawnienia, zachodzi jeden z warunków, podanych w § 390, punkt 1 i 2, a nadto:

1. zbrodnia rzeczywiście popełniona jest zagrożona karą śmierci lub dożywotnią karą na wolności, a zbrodnia, za którą oskarżonego skazano, tylko czasową karą na wolności;

2. zbrodnia rzeczywiście popełniona jest zagrożona conajmniej dziesięcioletnią karą na wolności, podczas gdy zbrodnia, stanowiąca podstawę pierwszego wyroku, zagrożona jest najwyżej pięcioletnią karą na wolności;

3. czyn przedstawia się, jako zbrodnia, podczas, gdy oskarżonego skazano tylko za występek (przekroczenie), albo

4. jeżeli czyn podpada pod postanowienie karne, według którego musi nastąpić utrata stopnia wojskowego, podczas gdy utrata ta nie jest wyraźnie zagrożona za czyn karygodny, z powodu którego oskarżonego skazano, ani nie została orzeczona w wyroku.

Wznowienie to ma miejsce tylko na wniosek oskarżyciela, który potrzebuje do tego polecenia właściwego dowódcy (jego następcy w dowództwie).

§ 392.

Wniosek o wznowienie postępowania karnego należy postawić w tym sądzie, w którym zapadł wyrok w pierwszej instancji.

Postanowienia § 324, ustępy 2 do 6, mają zastosowanie.

Po przeprowadzeniu potrzebnych dowodów przedkłada się akta najwyższemu sądowi wojskowemu. Dowody przeprowadza się według przepisów rozdziału X; o ile nie zachodzą przeszkody ustawowe, należy od świadków odebrać przysięgę.

Przeprowadzenie zawnioskowanych dowodów ma być pominięte, jeżeli zdaniem sądu pierwszej instancji należy odrzucić wniosek o wznowienie z powodu, iż został wniesiony przez osobę nieuprawnioną albo iż okoliczności, stanowiące podstawę wznowienia, nie są oznaczone wyraźnie i stanowczo albo iż prośbę o wznowienie na niekorzyść oskarżonego postawiono po jego śmierci albo po przedawnieniu się karygodności zarzuconego mu czynu albo wreszcie z powodu, iż zachodzi wypadek, wspomniany w § 386, ustęp 3.

§ 393.

Jeżeli najwyższy sąd wojskowy uważa dochodzenia za niewystarczające do orzeczenia o dopuszczalności wznowienia, wówczas może także poza posiedzeniem zarządzić uzupełnienie aktów i zażądać wyjaśnień od sądu pierwszej instancji albo od właściwego dowódcy.

O wniosku o wznowienie orzeka najwyższy sąd wojskowy na niejawnem posiedzeniu senatu (§ 67, punkt 1) po przyjęciu sprawozdania radcy, ustanowionego referentem i wysłuchaniu prokuratora przy najwyższym sądzie wojskowym i to z reguły (§ 394) uchwałą.

Jeżeli najwyższy sąd wojskowy dopuści wznowienie, może on także skorzystać z przysługującego mu prawa delegacji.

Jeżeli sąd karny cywilny jest według § 386, ustęp 2, właściwym do zarządzenia wznowienia i przeprowadzenia nowego postępowania, wówczas ma najwyższy sąd wojskowy ograniczyć się do orzeczenia, czy wznowienie jest dopuszczalne lub niedopuszczalne. Za podstawę orzeczenia swego ma on wziąć przytem prawo karne wojskowe lub cywilne w miarę tego, które z nich jest korzystniejsze dla oskarżonego. Jeżeli najwyższy sąd wojskowy uznaje wznowienie za dopuszczalne, wówczas przesyła akta właściwemu sądowi karnemu cywilnemu. Bez takiej uchwały najwyższego sądu wojskowego, wypowiadającej dopuszczalność wznowienia, nie może sąd karny cywilny zarządzić wznowienia.

§ 394.

Uchwalając wznowienie postępowania karnego na korzyść skazanego, może najwyższy sąd wojskowy po wysłuchaniu prokuratora przy najwyższym sądzie wojskowym wydać zaraz wyrok, którym uwalnia oskarżonego lub przychyla się do wniosku o zastosowanie łagodniejszego wymiaru kary albo uchylenie skutku prawnego, wypowiedzianego wyrokiem pierwszym.

O nowym wyroku ma być oskarżony uwiadomiony przez sąd pierwszej instancji.

Osoba, która wniosła prośbę o wznowienie, oraz pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny mają być zawiadomieni o orzeczeniu najwyższego sądu wojskowego.

Uwolniony lub członkowie jego rodziny (§ 389) mogą żądać ogłoszenia orzeczenia w dzienniku urzę-

dowym, albo na własny koszt także w innych dziennikach publicznych.

§ 395.

Ani wniesienie prośby o zarządzenie wznowienia, ani wniosek o wznowienie, albo samo zarządzenie tegoż nie wstrzymuje wykonania wyroku; jeżeli jednak zażądano wznowienia na korzyść skazanego albo wznowienie takie zawnioskowano, może właściwy dowódca zarządzić wstrzymanie wykonania kary aż do rozstrzygnienia najwyższego sądu wojskowego, gdyby należało spodziewać się zniesienia wyroku.

Pod tymi samymi warunkami może najwyższy sąd wojskowy, równocześnie z dozwoleniem wznowienia, zarządzić wstrzymanie wykonania kary aż do zapadnięcia nowego orzeczenia w pierwszej instancji (§§ 397 i 400).

§ 396.

Dla sprawy wznowionej jest właściwym ten dowódca, który w pierwotnem postępowaniu wykonywał w pierwszej instancji prawa właściwego dowódcy, albo jego następca w dowództwie. Tylko jeżeli sąd załogowy wydał wyrok co do czynu, który przedstawia się jako należący do zakresu działania sądu okręgu Generalnego, jest właściwym dowódca, będący bezpośrednim przełożonym wspomnianego właściwego dowódcy.

To samo obowiązuje także wtedy, gdy sąd załogowy wydał wyrok co do osoby, dla której w myśl § 20, punkt 1, wskutek zaszłej w międzyczasie zmiany w jej osobistem stanowisku służbowem sąd załogowy nie jest już właściwy.

(n) O ile nie chodzi o postępowanie polowe przy stosowaniu zdania 1 ust. 1 § 396 należy w miejsce

właściwego dowódcy mieć na względzie sąd, który wyrok wydał (§ 392 ust. 1) przy stosowaniu zaś zdania drugiego tegoż ustępu sąd okręgu generalnego (art. 171).

§ 397.

Wskutek wznowienia przechodzi sprawa z reguły (§ 394) w stadjum postępowania badawczego. Postępowanie to ma być przeprowadzone lub uzupełnione przez prokuratora wojskowego (oficera sądowego) albo sąd (§ 143) stosownie do orzeczenia, zezwalającego na wznowienie i w miarę nowych dowodów. Przepisy, obowiązujące co do zaniechania postępowania badawczego i wniesienia oskarżenia, mają i tutaj zastosowanie. Zaniechanie ma ten sam skutek, co wyrok uwalniający oskarżonego. Jeżeli wskutek zaniechania zakończono postępowanie bez odbycia rozprawy głównej, wówczas wolno obwinionemu lub członkom jego rodziny (§ 389) żądać, aby zaniechanie postępowania ogłoszono w dzienniku urzędowym albo na ich koszt także w innych dziennikach publicznych. Jeżeli wznowienie zarządzono nie co do wszystkich czynów karygodnych, za które oskarżony został skazany, wówczas ma najwyższy sąd wojskowy, w razie ukończenia postępowania bez odbycia rozprawy głównej, wymierzyć karę na nowo.

§ 398.

Jeżeli przychodzi do nowej rozprawy głównej, powinno się co do jej przygotowania i odbycia stosować analogicznie postanowienia rozdziału XVII i XVIII z następującemi zmianami.

Sąd wojenny należy złożyć według stopnia wojskowego, który oskarżony posiadał w czasie wydania wyroku poprzedniego, wyjąwszy, gdyby jego

obecny wyższy stopień wymagał innego składu.

Obecność oskarżonego przy rozprawie głównej jest konieczna tylko wtedy, gdy wznowienie zarządzono na jego niekorzyść albo gdy sąd uważa jego stawienie się za niezbędne. W innych wypadkach może on dać się zastąpić przez obrońcę.

Jeżeli oskarżony nie stawił się do rozprawy głównej, można odczytać zeznania jego z aktów. Także zeznania współwinnych, świadków i rzeczoznawców można odczytać z aktów, jeżeli zachodzą wymogi § 288.

§ 399.

Jeżeli dozwolono wznowienie na korzyść zmarłego albo jeżeli skazany, na którego korzyść wznowienie dopuszczono, zmarł przed ukończeniem postępowania wznowionego, wówczas należy w tym wypadku, gdy wznowiona sprawa karna musi być ponownie rozstrzygnięta wyrokiem, zarządzić rozprawę jawną przy odpowiedniem zastosowaniu przepisów, obowiązujących co do rozprawy głównej.

Osoby, wymienione w § 389, ustęp 1, mają prawo obrać do rozprawy tej obrońcę za zmarłego oskarżonego. Jeżeli nie korzystają z prawa tego, należy ustanowić obrońcę z urzędu. Obrońcy temu przysługują przy rozprawie wszystkie prawa, które służą obwinionemu przy rozprawie głównej.

§ 400.

Na podstawie wyniku rozprawy głównej wydaje sąd wojenny nowy wyrok, którym utrzymuje w mocy wyrok poprzedni albo orzeka na nowo w sprawie samej przy całkowitem lub częściowem zniesieniu wyroku pierwszego.

Nowym wyrokiem można zarządzić wstrzymanie wykonania kary na podstawie wyroku pierwszego,

aż do prawomocnego ukończenia postępowania wznowionego tylko wtedy, gdy sąd wojenny uchylił wyrok dawniejszy.

Jeżeli oskarżonego skazano nowym wyrokiem, należy przy wymiarze kary uwzględnić odpowiednio karę już odbytą, tak iż obie kary razem wzięte nie mogą nigdy przekroczyć kary najwyższej, zagrożonej za czyn, podlegający surowszemu ukaraniu.

Jeżeli wznowienie dozwolono tylko na korzyść oskarżonego, wówczas nie może nowe orzeczenie wymierzyć kary cięższej od tej, którą nałożono mu wyrokiem pierwszym.

Przeciw nowemu wyrokowi służą te same środki prawne, co przeciw każdemu innemu wyrokowi.

§ 401.

Najwyższy sąd wojskowy może po wysłuchaniu prokuratora przy najwyższym sądzie wojskowym zarządzić w drodze nadzwyczajnej i nie będąc związany warunkami, przepisanymi w § 388, wznowienie postępowania karnego na korzyść skazanego, jeżeli

1. przy naradzie wstępnej nad zażaleniem nieważności albo po rozprawie jawnej wskutek zażalenia takiego albo przy naradzie nad odwołaniem, albo

2. przy naradzie nad sprawozdaniem, złożonem według § 383, ustęp 1, albo wreszcie

3. przy, podjętem na osobny wniosek prokuratora przy najwyższym sądzie wojskowym, badaniu aktów

dostrzeże poważne wątpliwości co do prawdziwości faktów, przyjętych za podstawę wyroku, a wątpliwości te nie będą uchylone nawet przez szczególne dochodzenia, zarządzone w danym razie przez najwyższy sąd wojskowy.

Najwyższy sąd wojskowy może w wypadkach takich wydać zaraz także nowy wyrok, którym

uwalnia obwinionego lub stosuje względem niego łagodniejszy wymiar kary; do tego potrzeba jednak jednomyślności i zgody prokuratora przy najwyższym sądzie wojskowym. Co do uwiadomienia o wyroku i ogłoszenia wyroku uwalniającego obowiązują przepisy § 394, ustępy 2 do 4.

Wnioski stron prywatnych, zmierzające do wywołania jednego ze wspomnianych orzeczeń najwyższego sądu wojskowego, powinny być odrzucone przez właściwych dowódców lub sądy, do których wpłyną; nie można ich także czynić nigdy przedmiotem rozpoznania na ustnej rozprawie najwyższego sądu wojskowego.

Wnioski właściwych dowódców należy przedkładać prokuratorowi przy najwyższym sądzie wojskowym, który, uznawszy je za uzasadnione, zawnioskuje zbadanie aktów.

§ 402.

Niezależnie od warunków i formalności wznowienia, podanych w paragrafach poprzednich, można na zarządzenie właściwego dowódcy (§ 137) i przed zajściem przedawnienia wdrożyć ponownie lub prowadzić dalej postępowanie karne według przepisów ogólnych:

1. jeżeli przed wniesieniem oskarżenia właściwy dowódca odłożył doniesienie albo jeżeli postępowanie badawcze zostało zaniechane lub postępowanie wstrzymane;

2. jeżeli oskarżyciel prywatny, uprawniony jeszcze do postawienia żądania co do ścigania przed sądem karnym, wniesie żądanie to, a postępowanie poprzednie zostało zaniechane lub zakończone wyrokiem uwalniającym jedynie wskutek braku

wymaganego żądania ze strony oskarżyciela prywatnego;

3. jeżeli właściwy dowódca zarządził w myśl § 37, ustęp 2, wyłączenie poszczególnych czynów karygodnych z postępowania, jeżeli oskarżycielowi zastrzeżono przy ukończeniu postępowania karnego w myśl § 303, albo § 304, ściganie poszczególnych czynów karygodnych albo jeżeli dopiero później okażą się poszlaki innego czynu karygodnego, popełnionego przez skazanego dawniej (§ 311).

Postanowienia § 16 mają analogiczne zastosowanie. Czy po ustaniu sądownictwa karnego wojskowego należy przeprowadzić postępowanie przed sądem karnym cywilnym, zależy od postanowień ustaw o postępowaniu karnem, obowiązujących dla tych sądów.

(n) Przewidziane w punkcie 3 § 402 prawa dowódcy przechodzą na sąd (art. 15 niniejszego rozporządzenia). (art. 172).

ROZDZIAŁ XXII.

Badanie szkody. Zwrot przedmiotów, wziętych w przechowanie.

§ 403.

Szkodę, wynikłą z czynu karygodnego i inne okoliczności poboczne, ważne ze względu na następstwa prywatnoprawne, należy badać tylko wtedy i tylko o tyle, o ile ustalenie ich jest konieczne dla należytego zastosowania postanowień karnych.

§ 404.

Jeżeli rzecz, o której sąd orzekający przekonał się, iż należy do poszkodowanego albo iż została usunięta z jego posiadania w sposób bezprawny,

znaleziono między ruchomościami obwinionego, współwinnego, uczestnika lub udzielającego pomocy albo w takiem miejscu, gdzie osoby te dały ją tylko na przechowanie, wówczas postanawia sąd orzekający, iż rzecz ta ma być zwrócona po prawomocności wyroku. Za wyraźną zgodą obwinionego można ją na żądanie poszkodowanego wydać także zaraz.

Przedmioty, zabrane poszkodowanemu, może zwrócić mu prokurator wojskowy lub oficer sądowy, a w sądowem postępowaniu badawczem sędzia śledczy za zgodą oskarżyciela także przed rozprawą główną, jeżeli przechowanie ich nie jest potrzebne do przekonania obwinionego, współwinnego, uczestnika lub udzielającego pomocy, a obwiniony zgadza się na to.

Zgodzenie się obwinionego (ustępy 1 i 2) można jednak pominąć, jeżeli przedmioty, zabrane poszkodowanemu, są narażane na niebezpieczeństwo zepsucia się, jeżeli utrzymanie ich powoduje koszta, albo jeżeli poszkodowany potrzebuje przedmiotów tych niezbędnie, a obwiniony nie może we wszystkich tych wypadkach uprawdopodobnić roszczenia prawnego do nich.

§ 405.

Jeżeli rzecz zabrana przeszła już w sposób ważny dla przeniesienia własności albo jako zastaw w ręce osoby trzeciej, która nie miała udziału w czynie karygodnym, wówczas orzeczenie co do żądania zwrotu rzeczy zostaje zastrzeżone postępowaniem cywilnem.

To samo ma miejsce wtedy, gdy własność przedmiotu zabranego jest sporna między kilku poszkodowanymi albo gdy poszkodowany nie może wykazać prawa swego zaraz w sposób dostateczny. W wypadkach takich należy porozumieć się z właściwym

sądem cywilnym o dalsze zarządzenie co do odnośnego przedmiotu.

§ 406.

Jeżeli u obwinionego znaleziono rzecz według wszelkiego prawdopodobieństwa cudzą, której właściciela obwiniony nie może lub nie chce podać, i jeżeli w odpowiednim terminie nie zgłosi się nikt z pretensją do własności, wówczas należy oddać ją sądowi karnemu cywilnemu, który ma postąpić w ten sposób, jak gdyby przedmiot ten pochodził z postępowania karnego, które toczyło się przed nim.

§ 407.

Inne przedmioty, prócz wymienionych w §§ 404 do 406, które podczas postępowania karnego dostały się w przechowanie sądu, prokuratora wojskowego (oficera sądowego) albo dowództwa wojskowego, mają władze te, o ile nie sprzeciwiają się temu inne przepisy ustawowe, zwrócić poprzedniemu posiadaczowi, skoro staną się one zbędne dla celów postępowania.

ROZDZIAŁ XXIII.

Koszta postępowania karnego.

§ 408.

Koszta postępowania karnego i wykonania kary ponosi skarb państwa.

Postanowienie to nie ma zastosowania do kosztów, które powstały wskutek wyboru obrońcy albo wskutek zastępstwa pokrzywdzonego lub oskarżyciela prywatnego.

Wszystkie czynności w sprawach karnych, przedsiębrane przez jakąkolwiek władzę, i wszystkie

do nich odnoszące się podania są wolne od należytości i opłaty pocztowej.

§ 409.

Należytości czynnych osób wojskowych, powołanych do współdziałania w postępowaniu karnem, będą oznaczone osobnymi przepisami.

Osobom cywilnym oraz nieczynnym osobom wojskowym, przesłuchanym w charakterze świadków lub rzeczoznawców albo przybranym w charakterze tłumaczy, należy wypłacić na żądanie na rachunek skarbu państwa te same należytości, które przypadają im według przepisów, obowiązujących dla sądów karnych cywilnych.

Należytości świadków powinny być zgłoszone pod rygorem utraty albo przy przesłuchaniu albo najpóźniej w dwa dni potem, a należytości rzeczoznawców i tłumaczów najpóźniej w czternaście dni po wydaniu orzeczenia lub po interwencji. Oskarżyciel prywatny nie ma prawa do należytości, przysługujących świadkom.

Wspomniane należytości należy wypłacić zaraz po przesłuchaniu lub interwencji, a jeżeli to nie może nastąpić zaraz z powodów niezawinionych przez uprawnionego do poboru, doręczyć mu je w czasie jaknajkrótszym, w każdym razie bez kosztów.

Przeciw ustaleniu należytości dopuszczalne jest zażalenie do sądu wyższej instancji w ciągu czternastu dni po zawiadomieniu. Najwyższy sąd wojskowy rozstrzyga zażalenie poza posiedzeniem.

§ 410.

Czynnym osobom wojskowym nie należy się wynagrodzenie za obronę; co do innych należytości osób tych decyduje § 409, ustęp 1.

Obrońcy, ustanowionemu z urzędu, który nie należy do czynnych osób wojskowych, powinno się na tegoż żądanie zwrócić na rachunek skarbu państwa konieczne i rzeczywiście poniesione wydatki w gotówce; do dalszych kosztów nie ma on prawa.

Jeżeli między obwinionym a obranym przezeń obrońcą nie przyszło do skutku porozumienie się co do kosztów obrony, wolno każdej stronie prosić sąd, gdzie sprawa karna toczyła się w pierwszej instancji, o ich oznaczenie. Przeciw oznaczeniu kosztów służy obu stronom zażalenie do sądu wyższej instancji w ciągu czternastu dni po zawiadomieniu. Najwyższy sąd wojskowy rozstrzyga zażalenie poza posiedzeniem.

Koszta zastępcy pokrzywdzonego albo oskarżyciela prywatnego oznacza sąd karny cywilny, który ma postąpić tak, jak gdyby zastępstwo odbyło się przed sądem karnym cywilnym.

§ 411.

Co do wynagrodzenia kata, przybranego przez sąd wojskowy dla wykonania kary śmierci, obowiązują należytości, ustanowione według przepisów cywilnych.

ROZDZIAŁ XXIV.

Wykonanie wyroków.

§ 412.

Każdego, kogo wyrokiem uwolniono, oraz każdego oskarżonego, któremu policzono z wyroku areszt śledczy na poczet kary, należy, jeżeli jest aresztowany, wypuścić na wolną stopę zaraz po ogłoszeniu wyroku, wyjąwszy gdyby wniesienie zwyczajnego środka prawnego lub inne powody

ustawowe uzasadniały potrzebę dalszego przytrzymania.

§ 413.

Każdy wyrok, orzekający karę, która ma być dopiero wykonana, należy z reguły wykonać niezwłocznie po umieszczeniu klauzuli wykonawczej przez właściwego dowódcę i uwiadomieniu o niej oskarżonego.

Zarządzeniu wykonania i wykonaniu wyroku karnego nie stoi na przeszkodzie okoliczność, iż zastrzeżone jest jeszcze ściganie z powodu innego czynu karygodnego (§§ 37, 303 i 304). Tylko jeżeli czyn ten jest zagrożony karą śmierci lub więzienia dożywotniego, musi się aż do prawomocnego orzeczenia o nim wstrzymać zarządzenie wykonania i wykonanie wyroku karnego, wydanego z odnośnem zastrzeżeniem.

§ 414.

Ogłoszenie klauzuli wykonawczej i dzień wykonania kary lub jej rozpoczęcia albo wypuszczenia uwięzionego na wolną stopę na podstawie wyroku należy zanotować na nim. Również należy tam uwidocznić odroczenie kary, zachodzące według ustawy lub dozwolone w myśl § 419.

Jeżeli wskutek wyroku karnego musi się uwięzić jedną z osób, wymienionych w § 157, ustępy 3 i 4, wówczas należy doręczyć bezzwłocznie jej bezpośredniemu przełożonemu odpis wyroku, który stał się prawomocny.

§ 415.

Osobom umysłowo chorym lub dotkniętym przemijającą obłożną chorobą oraz kobietom ciężarnym nie wolno przed wyzdrowieniem ogłaszać wyroku

śmierci, zaopatrzonego klauzulą wykonawczą właściwego dowódcy, ani też wykonywać go na nich.

(n) „Odroczenie ogłoszenia i wykonanie zarządza właściwy sąd po wysłuchaniu prokuratora wojskowego“ (art. 173).

§ 416.

Wyrok śmierci wykonuje się nazajutrz rano po tym dniu, w którym ogłoszono skazanemu zarządzenie wykonawcze właściwego dowódcy, a zarazem oznajmiono mu, iż z powodu nieułaskawienia kara będzie wykonana. Oznajmienie to uskutecznia kierownik sądu w obecności prokuratora wojskowego i protokulanta.

Po oznajmieniu tem należy przydać skazanemu duszpasterza jego wyznania religijnego, jeżeli sam nie obierze go sobie.

Przystępu do skazanego można dozwolić prócz osób, powołanych do tego wskutek swego stanowiska urzędowego, tylko członkom jego rodziny i tym osobom, z któremi sam chce widzieć się lub mówić.

Wykonanie wyroku śmierci nie może przypaść na niedzielę lub święto, ani na taki dzień, który według wyznania religijnego skazanego jest dniem uroczystym.

(n) „Karę śmierci wykonywa się przez rozstrzelanie, niezależnie od tego, czy przestępstwo zagrożone jest karą śmierci przez ścięcie, powieszenie, względnie przez rozstrzelanie (art. 174).

§ 417.

Czas, który osoba, skazana na karę uwięzienia, przebyła w areszcie od czasu ogłoszenia wyroku karnego pierwszej instancji (§ 312), należy wliczyć do czasu kary o tyle, o ile rozpoczęcie jej doznało

zwłoki wskutek okoliczności niezależnych od woli skazanego, a zwłaszcza wskutek wniesienia środka prawnego przez osoby, które były uprawnione do tego także wbrew jego woli. Wliczenie ma miejsce nadto wtedy, gdy środek prawny, założony na korzyść skazanego, odniósł skutek, chociażby tylko częściowy. Do czasu kary należy wliczyć również czas, który skazany na karę uwięzienia przebył w areszcie od chwili prawomocności wyroku aż do zarządzenia wykonania, jeżeli wniesiony przez niego środek prawny pozostał bez skutku.

§ 418.

Jeżeli skazany popadnie w chorobę umysłową, należy odłożyć wykonanie kary na wolności aż do jego wyzdrowienia.

To samo ma miejsce przy innych chorobach, gdyby wykonanie kary na wolności mogło sprowadzić bezpośrednie niebezpieczeństwo dla życia skazanego.

§ 419.

Prócz wypadków §§ 127, ustęp 2 i 423, może właściwy dowódca zarządzić także z wojskowych względów służbowych odroczenie kary na wolności, nie przekraczającej jednego roku, najdłużej na osiem tygodni.

Przy karze na wolności, nie przenoszącej jednego roku, może właściwy dowódca zezwolić na odroczenie kary aż do ośmiu tygodni, jeżeli jest wykazane, iż natychmiastowe wykonanie kary pociągnęłoby za sobą dla skazanego lub jego rodziny ciężkie pokrzywdzenie, wychodzące poza cel kary, a nie należy obawiać się ucieczki skazanego.

Minister Spraw Wojskowych może zarządzić odroczenie każdej kary na wolności, nie przenoszącej dwóch lat, także na dłużej, jak osiem tygodni i także z innych ważnych powodów, prócz wymienionych w ustępach 1 i 2.

Zezwolenie na odroczenie kary, o ile nie udzielono go ze względów na służbę wojskową, można uczynić zależnem od dania zabezpieczenia lub od innych warunków.

§ 420.

Wykonania kary na wolności nie wolno z reguły (§§ 395, 400, ustęp 2, i 423) przerywać.

Jeżeli jednak podczas odbywania kary na wolności wdrożono przeciw skazanemu postępowanie badawcze z powodu nowo na jaw wyszłego czynu karygodnego, który jest zagrożony karą śmierci lub więzienia dożywotniego, wówczas należy wstrzymać zaraz wykonanie kary na wolności i postąpić przeciw obwinionemu w myśl rozdziału XII. Jeżeli oskarżonego skazano prawomocnie na śmierć albo na karę dożywotniego więzienia, należy wykonać karę tę bez względu na orzeczoną poprzednio a nie wykonaną jeszcze karę na wolności.

Przy karach na wolności, nie przekraczających jednego roku, może wyjątkowo właściwy dowódca, a przy karach dłuższych Minister Spraw Wojskowych zarządzić przerwanie wykonania kary także z innych bardzo ważnych powodów. Przerwania kary na dłużej, jak osiem tygodni może dozwolić tylko Minister Spraw Wojskowych. Jeżeli na prośbę skazanego dozwala się przerwania, można w każdym wypadku zezwolenie to uczynić zależnem od dania zabezpieczenia lub innych warunków. Czasu przerwy nie wlicza się do kary.

Czas, który skazany przebył w szpitalu podczas wykonywania kary, należy wliczyć do kary, z wyjątkiem wypadku, gdyby skazany spowodował lub przedłużył chorobę, albo udawał ją tylko w zamiarze udaremnienia wykonania kary.

§ 421.

Wyroki, orzekające utratę stopnia wojskowego, zostają wykonane przez ogłoszenie klauzuli wykonawczej właściwego dowódcy.

§ 422.

Sposób wykonania kary śmierci i kar na wolności oraz ściągania grzywien określają osobne przepisy.

Celem wykonania innych kar, prócz wymienionych w ustępie poprzednim i w § 421, o ile sąd karny nie może wykonać ich bezpośrednio, należy porozumieć się z władzami, do których zakresu działania należą odnośne zarządzenia.

§ 423.

(n) Gdy powstaną wątpliwości co do tłumaczenia wyroku karnego lub obliczenia orzeczonej kary, albo gdy podniesione będą zarzuty przeciw rozstrzygnięciu sądu co do dopuszczalności wykonania kary, wówczas należy zasięgnąć rozstrzygnienia sądu wyższej instancji."

(n) „Sąd może zarządzić tymczasem odroczenie lub przerwanie kary". (art. 175).

§ 424.

Jeżeli po prawomocności wyroku karnego wyjdą na jaw okoliczności łagodzące, które w czasie

wydania wyroku jeszcze nie istniały albo przynajmniej nie były znane, a które nie byłyby wprawdzie pociągnęły za sobą zastosowania łagodniejszego rodzaju lub wymiaru kary, lecz byłyby oczywiście spowodowały łagodniejsze jej wymierzenie, wówczas ma sąd, w którym zapadło orzeczenie w pierwszej instancji, przekonawszy się o istnieniu okoliczności takich, postawić w najwyższym sądzie wojskowym wniosek stosownego złagodzenia kary. Sąd ten orzeka bez rozprawy po wysłuchaniu prokuratora przy najwyższym sądzie wojskowym.

§ 425.

Darowanie lub złagodzenie kary w drodze łaski przysługuje tylko Naczelnikowi Państwa (§§ 445 i 477).

Prośby o ułaskawienie nie mają skutku odraczającego.

ROZDZIAŁ XXV.

Postępowanie przeciw nieobecnym i zbiegłym.

§ 426.

Jeżeli obwiniony o czyn karygodny, podlegający ściganiu przed sądem wojskowym, jest nieobecny lub zbiegł i jeżeli z tego powodu nie można spowodować jego dostawienia do czynności urzędowej w toku postępowania karnego, wówczas musi się mimo to na zarządzenie właściwego dowódcy zbadać starannie i dokładnie jakość czynu i zabezpieczyć środki dowodowe; w tym celu można wdrożyć także prokuratorskie lub sądowe postępowanie badawcze.

Jeżeli nie zachodzą przeszkody ustawowe, należy zaprzysiądz świadków i rzeczoznawców.

Nieobecnego, którego miejsce pobytu jest znane, można zawiadomić o toku i wyniku postępowania, jeżeli to da się wykonać bez trudności i straty czasu.

Dopiero, gdy niema wogóle podstaw do dalszych dochodzeń, należy wstrzymać postępowanie na zarządzenie właściwego dowódcy, aż do ewentualnego dostawienia obwinionego.

§ 427.

Jeżeli obwiniony zbiegł albo jeżeli nieobecnego obwiniono o czyn karygodny wśród okoliczności, które w myśl § 171 uzasadniałyby zarządzenie aresztu tymczasowego, wówczas powinny dowództwa, powołane do śledzenia i ścigania czynów karygodnych, przedsięwziąć celem ujęcia obwinionego w danym razie także rewizje domowe albo wysłać wezwania do innych dowództw, władz i organów, w których okręgu możnaby obwinionego przydybać.

Pod względem dalszych zarządzeń i ewidencji etatowej co do osób wojskowych, które zbiegły ze służby czynnej, i innych osób wojskowych, podejrzanych o zbiegostwo, rozstrzygają wojskowe przepisy służbowe.

§ 428.

(n) „Listy gończe można rozesłać za zbiegami i takimi nieobecnymi, których miejsce pobytu jest nieznane, tylko wtedy, gdy są silnie podejrzani o zbrodnię lub występek, za który może być wymierzona kara więzienia powyżej jednego roku".

(n) „Za tymi, którzy obwinieni są o inne przestępstwa, nie należy rozpisywać listów gończych, można jednak przesłać dowództwom i władzom opis ich osoby w tym celu, aby w razie odna-

leczenia obwinionego zawiadomiły o tem władzę która rozesłała opis osoby" (art. 176).

Przeciw osobom, skazanym na karę na wolności, które, pozostając na wolnej stopie, zbiegły przed rozpoczęciem kary, tudzież przeciw tym, które zbiegły z zamknięcia śledczego lub z karnego, można w każdym wypadku rozpisać listy gończe.

Rozpisanie listów gończych (opisów osoby) należy do właściwego dowódcy albo do sądu. W razie ucieczki z zamknięcia karnego może także dowództwo wojskowego domu więziennego rozesłać listy gończe, o ile nie ma się zarządzić postępowania z powodu dezercji.

§ 429.

W liście gończym należy wymienić czyn karygodny, o który ścigany jest podejrzany albo z powodu którego został skazany, opisać jak najdokładniej jego osobę i dołączyć wezwanie, wystosowane do wszystkich dowództw, sądów oraz władz i organów bezpieczeństwa, co do jego przytrzymania i dostawienia.

Listy gończe należy rozpowszechnić według istniejących przepisów, a zwłaszcza udzielić jaknajśpieszniej wszystkim władzom wojskowym i władzom bezpieczeństwa oraz organom nadzorczym w okolicy. W razie potrzeby należy spowodować także dalsze rozpowszechnienie listów gończych, a w miarę okoliczności ich obwieszczenie w dziennikach publicznych.

Tak samo jak z listami gończymi, należy postąpić także z opisaniem i ogłoszeniem o rzeczach skradzionych lub zrabowanych albo przedmiotach, pochodzących z popełnionego oszustwa, fałszowania publicznych papierów kredytowych lub monet i t. d.

Jeżeli opis dotyczy przedmiotów większej wartości lub takiej jakości, iż zachodzi nadzieja, że ogłoszenie odnośne posłuży do wykrycia sprawcy albo zapobieżenia dalszemu złemu albo zapewnienia poszkodowanemu odszkodowania, wówczas należy zarządzić ogłoszenie to zaraz. Przy opisie sfałszowanych publicznych papierów kredytowych lub monet musi się jednak uczynić poprzednio doniesienie do władz i zakładów, wymienionych w § 223, i oczekiwać ich zgody.

§ 430.

Skoro odpadną przyczyny, które spowodowały list gończy lub opisanie, należy niezwłocznie odwołać je.

§ 431.

Jeżeli zachodzą widoki, iż będzie można uzyskać wydanie obwinionego, przebywającego zagranicą, stosownie do istniejących traktatów państwowych lub innych układów, wówczas ma sąd za zgodą właściwego dowódcy odnieść się do Ministra Spraw Wojskowych.

§ 432.

Wskutek niestawienia się jednego z obwinionych nie powinno doznać zwłoki postępowanie przeciw obecnym współobwinionym.

Jeżeli w wypadkach takich zwrócono właścicielom przedmioty, które mogą posłużyć do przekonania obwinionych, można zawezwać właścicieli tych, aby w miarę możności utrzymywali przedmioty dowodowe w stanie, przydatnym do późniejszego przeprowadzenia dowodów, i złożyli je znowu na żądanie. Zarazem należy dołączyć do aktów dokładny opis zwróconych przedmiotów.

ROZDZIAŁ XXVI.

Postępowanie doraźne.

§§ 433—436, 439 i 440 uchylone.

§ 437.

Właściwy dowódca ma zarządzić ogłoszenie sądów doraźnych rozkazem.

Rozkaz ten powinien obejmować:

1. oznaczenie zbrodni, z powodu których, i wymienienie związków lub okręgów wojskowych, dla których zarządzono postępowanie doraźne;

2. ostrzeżenie przed popełnianiem zbrodni takich, oraz

3. zagrożenie, iż każdy, kto po ogłoszeniu dopuści się odnośnej zbrodni, będzie oddany pod sąd doraźny i ukarany śmiercią, przyczem należy wymienić rodzaj kary śmierci.

Rozkaz ten ma być ogłoszony w sposób, przepisany w wojskowych przepisach służbowych, oraz przez odczytanie przed frontem. Nadto można udzielić go władzom politycznym i zwierzchnościom gminnym celem publicznego obwieszczenia. Jeżeli to okazuje się wskazane, można zarządzić obwieszczenie także przez przybicie w miejscach publicznych albo umieszczenie w dziennikach publicznych.

O ogłoszeniu sądów doraźnych powinien właściwy dowódca donieść w każdym wypadku (§§ 434 i 435) Ministrowi Spraw Wojskowych bezzwłocznie, i to według możności telegraficznie.

(n) Przy stosowaniu punktów 1, 2 i 3, § 437, należy mieć na względzie przestępstwa, poddane właściwości sądów doraźnych (art. 177).

§ 438.

Postępowanie doraźne zostaje zarządzone w danym wypadku przez pisemny rozkaz właściwego dowódcy, wystosowany do prokuratora wojskowego, w którym należy wymienić dokładnie zarówno obwinionego, jak i zarzucony mu czyn.

Przy zarządzaniu postępowania doraźnego ma właściwy dowódca uważać za regułę, aby stawiano przed sąd doraźny tylko takie osoby, podlegające sądownictwu karnemu wojskowemu, które ujęto na gorącym uczynku albo których wina da się według wszelkiego prawdopodobieństwa udowodnić bez zwłoki.

Dochodzenia, potrzebne w danym razie dla przygotowania orzeczenia właściwego dowódcy, nie mogą się ciągnąć ponad 14 dni.

Osoby, wymienione w § 415, ustęp 1, nie mogą być postawione przed sąd doraźny.

Jeżeli przeciw obwinionemu zarządzono postępowanie zwyczajne, wówczas nie można zarządzać postępowania doraźnego z powodu tego samego czynu.

§ 441.

Nie przeprowadza się formalnego postępowania badawczego ani nie wnosi aktu oskarżenia lecz całe postępowanie ma odbyć się od początku do końca przed zebranym sądem doraźnym, i to o ile możności bez przerwy.

Obwinionego należy stawić przed sądem doraźnym zaraz po zebraniu się tego ostatniego.

Prokurator wojskowy ma obowiązek postarać się o dowody potrzebne do rozprawy, a w szczególności spowodować w razie potrzeby bezpośrednie

zawezwanie pokrzywdzonych, świadków i rzeczoznawców, względnie ich sprowadzenie.

Najdłuższy czas postępowania przeciw poszczególnemu obwinionemu wraz z wydaniem wyroku oznacza się na trzy razy po dwadzieścia cztery godzin, który to termin ma być liczony od chwili stawienia obwinionego przed sądem doraźnym.

(n) „Jeżeli nie można dotrzymać tego terminu, jak niemniej terminu określonego w art. 66 niniejszego Rozporządzenia, to wdraża się postępowanie zwyczajne". (art. 179).

§ 442.

W postępowaniu przed sądem doraźnym należy unikać wszelkich rozwlekłości i stosować analogicznie przepisy, zawarte w rozdziale XVIII, o ile w dalszym ciągu nie postanowiono wyjątków.

Obwiniony może obrać sobie obrońcę (rozdział V) i powinien być pouczony przez prokuratora wojskowego o prawie tem zaraz po zarządzeniu postępowania doraźnego, a w każdym razie przed postawieniem przed sąd doraźny. Jeżeli obwiniony nie korzysta z prawa tego albo jeżeli obrany obrońca nie może być natychmiast przybrany do rozprawy, ma sąd wyznaczyć obrońcę z urzędu. Jeżeli niema w tym celu natychmiast do rozporządzenia uzdolnionej osoby, świadomej prawa, należy wyznaczyć obrońcą oficera stanu żołnierskiego.

§ 443.

Zamiast odczytania aktu oskarżenia prokurator wojskowy rozpoczyna rozprawę przedstawieniem faktów, zarzuconych obwinionemu.

Postępowanie ma z reguły ograniczyć się do dowodu czynu, z powodu którego wdrożono postę-

powanie doraźne; na wniosek prokuratora wojskowego można jednak rozszerzyć je także na inne czyny, podlegające postępowaniu doraźnemu, jeżeli nie należy wskutek tego obawiać się zwłoki (§ 441 ustęp ostatni), udaremniającej postępowanie doraźne. Innych czynów karygodnych oskarżonego nie powinno się uwzględniać.

Wyśledzenia współwinnych i uczestników nie należy wprawdzie pomijać, lecz wydanie i wykonanie wyroku przeciw oskarżonemu nie powinno z tego powodu doznawać zwłoki.

Po zamknięciu postępowania dowodowego ma prokurator wojskowy przedstawić jego wyniki i postawić swój wniosek. Obwiniony i obrońca mają na to odpowiedzieć, a gdyby prokurator wojskowy miał jeszcze co do odpowiedzenia, służy obwinionemu i jego obrońcy w każdym razie prawo przemówienia na ostatku.

§ 444.

Następnie uznaje przewodniczący rozprawę za zamkniętą i zarządza odprowadzenie oskarżonego, poczem sąd doraźny przystępuje do wydania orzeczenia na naradzie niejawnej przy zachowaniu przepisów §§ 74 do 79, 302, ustęp 1, i 305.

Jeżeli obwinionego uznano jednomyślnie winnym czynu karygodnego, podlegającego postępowaniu doraźnemu, ma sąd doraźny orzec równocześnie w wyroku karę śmierci.

(n) „Przeciw oskarżonym, którzy w czasie popełnienia czynu nie ukończyli jeszcze 20-go roku życia, należy w miejsce kary śmierci przez powieszenie, a w byłym zaborze pruskim przez ścięcie, orzec ciężkie więzienie (dom karny) od lat 10 do 20, a w miejsce kary śmierci przez rozstrzelanie — więzienie lub ciężkie więzienie (dom karny) od lat 5 do 10".

(n) „Ponadto może sąd doraźny, jeżeli przez wykonanie kary śmierci na jednym lub kilku z najbardziej na karę zasługujących dano już przykład odstraszający, potrzebny dla przywrócenia spokoju i porządku, wyrzec z ważnych powodów przeciw tym, którzy mieli mniejszy udział, zamiast kary śmierci wyżej wymienione kary pozbawienia wolności" (art. 180).

Jeżeli odnośnie do czynu karygodnego, podlegającego postępowaniu doraźnemu, zachodzi jeden z warunków, przewidzianych w § 306, punkty 1, 2 i 4 ma sąd doraźny orzec wyrokiem uwolnienie obwinionego.

§ 445.

Wyrok sporządza się na piśmie.

Do prawomocności wyroku potrzeba potwierdzenia przez właściwego dowódcę; w tym celu ma przewodniczący i kierujący rozprawą przedłożyć wspomnianemu dowódcy wyrok wraz z aktami zaraz po jego wydaniu albo przesłać go, jeżeli dowódca ten nie przebywa w odnośnem miejscu.

Naczelnik Państwa może nadać właściwemu dowódcy prawo zamiany kary śmierci w drodze łaski.

Jeżeli właściwy dowódca postanawia nie potwierdzić wyroku sądu doraźnego z przyczyn prawnych, co powinien uzasadnić pisemnie, wówczas ma wydać dalsze zarządzenia co do wdrożenia postępowania zwyczajnego i orzec o dalszem zatrzymaniu obwinionego w areszcie śledczym.

§ 446.

Wyrok prawomocny wraz z klauzulą potwierdzającą, dołączoną do wyroku przez właściwego dowódcę, i przyznanem ewentualnie ułaskawieniem

należy ogłosić oskarżonemu natychmiast publicznie. To samo ma stać się z orzeczeniem właściwego dowódcy, wydanem według § 445, ustęp ostatni.

Przeciw wyrokowi sądu doraźnego niema środka prawnego; prośba o ułaskawienie, wniesiona przez kogokolwiek, nie ma skutku odraczającego.

Jeżeli oskarżonego skazano na śmierć i nie ułaskawiono, należy przydać mu po ogłoszeniu wyroku duchownego, o ile to jest możliwe, i wykonać karę śmierci po upływie odpowiedniego czasu, pozostawionego dla przygotowania się na śmierć, a z reguły w ciągu dwóch godzin.

Po ogłoszeniu wyroku uwalniającego, zatwierdzonego przez właściwego dowódcę, należy wypuścić oskarżonego zaraz na wolną stopę, jeżeli żadne względy ustawowe nie uzasadniają dalszego jego przytrzymania.

§ 447.

Jeżeli sąd doraźny uznaje się za niewłaściwy, jeżeli wyrok skazujący nie może zapaść tylko dla braku jednomyślności sędziów albo jeżeli przeciw obwinionemu zachodzą wprawdzie silne poszlaki, iż popełnił zarzucony mu czyn karygodny, jednak dowód winy nie da się przeprowadzić w ciągu terminu ustawowego (§ 441, ustęp ostatni), jeżeli w toku rozprawy okazuje się, że obwiniony znajduje się w jednym ze stanów, wymienionych w § 415, wreszcie jeżeli w ciągu terminu ustawowego nie można wogóle wydać wyroku, wówczas postanawia sąd doraźny, iż dalsze postępowanie doraźne nie będzie miało miejsca.

Uchwałę sądu doraźnego należy oznajmić oskarżonemu i przedłożyć właściwemu dowódcy, który stosownie do niej ma wydać potrzebne zarządzenia

celem wdrożenia postępowania zwyczajnego, a zarazem postanowić, czy areszt obwinionego ma trwać dalej lub nie.

§ 448.

Z rozprawy przed sądem doraźnym należy spisać protokóły według przepisu §§ 314 do 316, których treść powinna ograniczać się do najistotniejszych szczegółów rozprawy. Protokóły mają być podpisane przez kierującego rozprawą i protokulanta.

§ 449.

Zniesienie ogłoszonych sądów doraźnych należy w wypadkach, przewidzianych art. 59 i 60 rozporządzenia wprowadczego, do Ministra Spraw Wojskowych, a w danym razie do właściwego dowódcy, którego Minister upoważnił do zarządzenia postępowania doraźnego.

Zniesienie sądów doraźnych należy orzec zaraz po ustaniu przyczyny, która spowodowała zarządzenie postępowania doraźnego, a zwłaszcza gdy przez wykonanie kary śmierci na jednym lub kilku z winnych dano już dostateczny przykład odstraszający; zniesienie to należy obwieścić zawsze w ten sam sposób, jak zaprowadzenie sądów doraźnych.

We wszystkich sprawach karnych, znajdujących się jeszcze w toku oraz tych, w których zapadły już wyroki śmierci, lecz nie zostały jeszcze wykonane, należy uwiadomić obwinionego o zniesieniu postępowania doraźnego; właściwy dowódca ma równocześnie wdrożyć postępowanie badawcze, poczem nale-

ży przeprowadzić dalsze postępowanie, według ogólnych przepisów niniejszej ustawy o postępowaniu karnem.

§ 450.

Wszystkie wyroki, zapadłe w postępowaniu doraźnem, należy wraz z aktami rozprawy przedłożyć Ministrowi Spraw Wojskowych najdalej w ciągu czternastu dni po wykonaniu wyroków celem zbadania ich przez prokuratora przy Najwyższym sądzie wojskowym, który poczyni wnioski, jakie uzna za odpowiednie.

Jeżeli wyłonią się powody wznowienia postępowania, należy postąpić według przepisu rozdziału XXI.

ROZDZIAŁ XXVII.

Organizacja sądów i postępowanie w polu i na morzu.

TYTUŁ I.

Postanowienia ogólne.

§ 451.

Zarządzenia rozdziałów poprzednich obowiązują także w polu i na morzu, o ile rozdział niniejszy nie obejmuje przepisów odmiennych.

§ 452.

A. Przepisy, podane co do stosunku służbowego w polu, mają mieć zastosowanie:

1. przy wszystkich ruchomych dowództwach, wojskach, oddziałach i zakładach, przydzielonych do armji w polu, od chwili opuszczenia stacji mobilizacyjnej aż do demobilizacji,

2. w twierdzach, postawionych w stan uzbrojenia wojennego, które leżą w obrębie obszaru armji operującej (korpusu) albo zostały postawione w stan wojenny z powodu zagrożenia przez nieprzyjaciela. Dowódzca twierdzy ma ogłosić rozpoczęcie się i ustanie tych warunków.

(n) „B. Przepisy o stosunku na morzu obowiązują:

1) na statkach, przeznaczonych dla służby na obcych wodach, od chwili rozpoczęcia podróży aż do powrotu na wody ojczyste;

2) na wszystkich statkach, które znajdują się w stanie wojennym" (art. 182).

TYTUŁ 2.

Zakres sądownictwa karnego wojskowego.

§§ 453 i 454 uchylone.

TYTUŁ 3.

Organizacja sądowa w polu i na morzu.

§§ 455 — 463 uchylone.

TYTUŁ 4.

Postępowanie w polu i na morzu.

§ 464.

Postępowanie w polu i na morzu stosuje się w ogólności do przepisów, normujących postępowanie w sprawach karnych, dla których sąd Okręgu Generalnego jest rzeczowo właściwy.

Przepisy § 80, punkt 3, a, ustęp 2, punkt 4 i punkt 5, ustępy 2 i 3, mają być stosowane na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej o tyle, o ile w danych wa-

runkach dadzą się przeprowadzić bez znacznego utrudnienia lub opóźnienia postępowania.

§ 465.

Właściwy dowódca wyznacza równocześnie z zarządzeniem postępowania badawczego (§ 137) oficera korpusu sędziowskiego, który ma przeprowadzić je jako prowadzący śledztwo (§ 461, ustęp 2).

W razie potrzeby można wyznaczyć jako prowadzącego śledztwo także oficera stanu żołnierskiego. Oficer ten ma być przed objęciem urzędu zaprzysiężony przez właściwego dowódcę.

Prowadzący śledztwo ma wszystkie prawa sędziego śledczego.

§ 466.

W postępowaniu badawczem należy unikać wszelkiej rozwlekłości.

Co do protokółowania obowiązują postanowienia § 152, ustęp 2.

Świadka sądowego powinno się przybrać do czynności badawczych tylko wtedy, gdy właściwy dowódca uważa to za potrzebne.

Do oględzin przez rzeczoznawców i do wydania orzeczenia wystarcza zawsze jeden znawca. Przy oględzinach i otwarciu zwłok można w razie potrzeby użyć jako rzeczoznawcy także lekarza ordynującego.

Oględziny, zatrzymanie przedmiotów oraz rewizja domu lub osoby mogą być także w innych wypadkach, prócz wymienionych w §§ 132, ustęp 1 i 235, ustęp 1, zarządzone przez właściwego dowódcę, a w wypadkach naglących przez prowadzącego śledztwo i uskutecznione przez niego samego. Także sprowadzenie świadków może być zarządzone

w wypadkach nagłych wprost przez właściwego dowódcę, albo przez prowadzącego śledztwo.

§ 467.

Wszystkie postanowienia i rozstrzygnienia, które w myśl rozdziałów poprzednich mają być wydawane przez sąd śledczy (kierownika sądu), będą wydawane przez właściwego dowódcę, albo na jego zarządzenie i wychodzą na zewnątrz pod oznaczeniem „sądu" tego dowództwa, które sprawuje właściwy dowódca.

§ 468.

Przeciw zarządzeniom prowadzącego śledztwo dopuszczalne jest w ciągu dwudziestu czterech godzin zażalenie do właściwego dowódcy. Przeciw postanowieniom i orzeczeniom tego ostatniego niema środka prawnego.

§ 469.

Zaniechanie postępowania następuje aż do rozpoczęcia rozprawy głównej na zarządzenie właściwego dowódcy.

§ 470.

Czas wniesienia oskarżenia zastrzeżony jest w polu i w czasach wojennych na morzu uznaniu właściwego dowódcy.

Właściwy dowódca postanawia wniesienie oskarżenia pisemnym rozkazem (242 i art. 35 ustęp 7 i 8 rozp. wprowadczego), wystosowanym do oficera korpusu sędziowskiego, którego wyznaczył w danym wypadku do zastępowania oskarżenia w charakterze prokuratora wojskowego, (art. 73 ust. 2 rozp. wprow.).

W razie potrzeby można poruczyć zastępstwo oskarżenia oficerowi stanu żołnierskiego. Oficer ten powinien być zaprzysiężony przez właściwego dowódcę przed objęciem urzędu.

Co do wniesienia oskarżenia obowiązują zresztą przepisy, podane w rozdziale XVI odnośnie do postępowania przed sądami załogowymi, z tą zmianą, iż pisemny wniosek oskarżyciela o ukaranie ma być oddany kierującemu rozprawą, wyznaczonemu według § 472, który powinien przedstawić właściwemu dowódcy odpowiednie wnioski co do dostarczenia potrzebnych środków dowodowych.

§ 471.

Jeżeli niema zaraz do rozporządzenia obrońcy obznajmionego z prawem, można powierzyć obronę oficerowi stanu żołnierskiego także w tych wypadkach, w których według § 90, ustęp 3, należałoby ustanowić obrońcę świadomego prawa.

Przed sądem wojennym okrętowym może także chorąży marynarki sprawować obronę.

Ograniczenia § 95, punkt 3, i § 98, odpadają, a również ograniczenie, iż obrońcy, wymienieni w § 91, punkt 1, nie mogą posiadać stopnia niższego, aniżeli oskarżony (§ 97).

§ 472.

Równocześnie z wniesieniem oskarżenia wyznacza właściwy dowódca oficera korpusu sędziowskiego, który przy rozprawie głównej ma współdziałać jako kierujący rozprawą (§ 461, ustęp 2).

W braku innego oficera korpusu sędziowskiego można ustanowić kierownikiem rozprawy także oficera, który prowadził śledztwo.

W postępowaniu na pokładzie okrętu misyjnego ma prowadzący śledztwo z reguły kierować także rozprawą.

§ 473.

Termin między uwiadomieniem obwinionego o wniesieniu oskarżenia a rozprawą główną musi wynosić najmniej trzy dni, wyjąwszy gdyby oskarżony zgodził się wyraźnie na jego skrócenie.

Wezwanie świadków i rzeczoznawców do rozprawy głównej nie podlega ograniczeniu czasowemu w myśl § 247, ustęp 6.

Wniosek o dostarczenie nowych środków dowodowych (§ 250) ma być postawiony przez oskarżonego najpóźniej w dniu, następującym po uwiadomieniu go o wniesieniu oskarżenia.

§ 474.

Rozprawa główna jest z reguły niejawną; przystęp do niej jest jednak dozwolony pokrzywdzonemu i jego zastępcy ustawowemu oraz osobom zaufania oskarżonego (§ 260) z wyjątkiem przypadku, przewidzianego w § 261.

Właściwy dowódca może według okoliczności zarządzić jawność rozprawy głównej w myśl § 257.

W wypadkach takich może sąd wojenny uchwalić wykluczenie jawności (§ 258) tylko po zasięgnięciu zezwolenia właściwego dowódcy.

Pod względem oględzin, zatrzymania przedmiotów, rewizji domu i osoby, oraz sprowadzenia świadków przysługują sądowi wojennemu te same prawa, które w myśl § 466, ustęp ostatni, są przyznane właściwemu dowódcy.

§ 475.

A. Przeciw wyrokom sądów wojennych polowych, oraz w czasach wojennych przeciw wyrokom sądów wojennych eskadry i sądów wojennych okrętowych nie są dopuszczalne zwyczajne środki prawne. Do prawomocności wyroków tych potrzeba potwierdzenia przez właściwego dowódcę, a przy wyrokach śmierci, z wyjątkiem wypadku, przewidzianego w § 482, ustęp 3, potwierdzenia przez Naczelnego Wodza przy armji w polu (dowódcę na morzu), o ile nie jest on powołany do potwierdzenia już jako właściwy dowódca.

W twierdzy, zamkniętej przez nieprzyjaciela, przysługuje prawo potwierdzania wyroków śmierci najwyższemu wodzowi, posiadającemu prawo ścigania karnego.

B. Przeciw wyrokom sądów wojennych eskadry i sądów wojennych okrętowych są dopuszczalne w czasie pokoju te same środki prawne, co przeciw wyrokom sądów okręgów Generalnych.

Na obrońców do rozprawy w najwyższym sądzie wojskowym (§§ 87, ustęp 2, i 91) nie można wybierać osób wojskowych, które przebywają na pokładzie okrętu, znajdującego się w służbie.

Oskarżony nie ma prawa do obecności przy rozprawie przed najwyższym sądem wojskowym. Zawiadomienie oskarżonego oraz oskarżyciela prywatnego i pokrzywdzonego o wyznaczonym terminie (§ 368) jest potrzebne tylko wtedy, gdy może mieć miejsce bez istotnej zwłoki.

Zresztą mają analogiczne zastosowanie wszystkie postanowienia §§ 312 i 313 oraz rozdziału XIX i XX, odnoszące się do wyroków sądów okręgów Generalnych.

---

[1]) „Dowódca na morzu“ odpowiada „dowódcy wybrzeża“ (art. 76 ustęp 3 rozp. wprowadczego).

§ 476.

W przypadkach § 475, A, należy ogłosić wyrok zaraz po jego wydaniu i wraz z aktami karnymi przedłożyć niezwłocznie właściwemu dowódcy.

Przed powzięciem postanowienia co do zatwierdzenia wyroku karnego albo przed dalszem przedłożeniem wyroku śmierci ma właściwy dowódca zarządzić za pośrednictwem oficera korpusu sędziowskiego, albo oficera stanu żołnierskiego protokólarne przesłuchanie oskarżonego co do tego, czy i jakie zarzuty chce wnieść przeciw wyrokowi i w jaki sposób je uzasadnia. Oskarżony może korzystać przytem z pomocy obrońcy. Właściwy dowódca może kazać przeprowadzić dochodzenia co do okoliczności, podanych przez oskarżonego. Protokół i akta ewentualnych dochodzeń należy dołączyć do aktów karnych.

Jeżeli właściwy dowódca (Naczelny Wódz, dowódca na morzu) ma do rozporządzenia oficera korpusu sędziowskiego, który nie brał udziału w rozprawie głównej, wówczas powinien żądać od niego przed powzięciem postanowienia co do potwierdzenia wyroku pisemnej opinji prawnej i dołączyć ją do aktów.

Przy przedkładaniu wyroku śmierci ma właściwy dowódca oświadczyć się na piśmie o istnieniu powodów ułaskawienia.

§ 477.

Jeżeli właściwy dowódca (Naczelny Wódz, dowódca na morzu) zgadza się na wyrok, przedłożony mu w myśl § 476, wówczas umieszcza na nim klauzulę potwierdzającą.

Naczelnik Państwa może nadać właściwemu dowódcy (Naczelnemu Wodzowi, dowódcy na morzu) prawo darowania i łagodzenia kary w drodze łaski.

Oskarżony powinien być zawiadomiony o klauzuli potwierdzającej i ewentualnem ułaskawieniu przez kierującego rozprawą albo innego oficera korpusu sędziowskiego (oficera marynarki) albo przez swoje dowództwo przełożone, poczem należy zarządzić z reguły niezwłoczne wykonanie kary.

§ 478.

Jeżeli właściwy dowódca uznaje, że postępowanie lub wyrok sprzeciwia się ustawie (§ 358) albo że ustalenia faktyczne są wątpliwe, wówczas powinien przedłożyć wyrok, udzielony mu według § 476, wraz z aktami karnymi i swą opinją pisemną Naczelnemu Wodzowi przy armji w polu (dowódcy na morzu) do rozstrzygnienia.

Ten ma orzec po zasięgnięciu opinji przydzielonego mu oficera korpusu sędziowskiego, czy należy zwrócić wyrok właściwemu dowódcy do potwierdzenia, czy też znieść go.

Orzeczenie, czy wyrok ma być potwierdzony, czy też zniesiony z powodu zachodzących przyczyn nieważności (§ 358) albo wątpliwych ustaleń faktycznych, służy Naczelnemu Wodzowi (dowódcy na morzu) także wtedy, gdy on sam jest właściwym dowódcą albo gdy chodzi o wyrok śmierci, przedłożony mu do potwierdzenia.

Postanowienia ustępów poprzednich, odnoszące się do najwyższego komenderującego, mają analogiczne zastosowanie także do najwyższego dowódcy w twierdzy, zamkniętej przez nieprzyjaciela, który posiada prawo ścigania karnego.

Dowódca okrętu misyjnego ma w przypadkach ustępu pierwszego, jeżeli wątpliwości jego nie zostały uchylone ewentualnemi dochodzeniami dodatko-

wemi, odmówić potwierdzenia wyroku, wskutek czego sprawa karna zostaje przekazana do postępowania zwyczajnego i wchodzi napowrót w stan postępowania badawczego. Skoro tylko okoliczności pozwolą na to, należy oddać obwinionego wraz z aktami władzy, powołanej do przeprowadzenia postępowania tego (§§ 27, B, i 28 B). Równocześnie powinien dowódca wydać zarządzenia, potrzebne w danym razie dla tymczasowego zabezpieczenia osoby obwinionego.

§ 479.

W razie zniesienia wyroku (§ 478, ustęp 2) należy zarządzić przeprowadzenie nowej rozprawy głównej. Naczelny Wódz (dowódca na morzu) może skorzystać w wypadku tym z prawa delegacji, przysługującego mu w myśl § 459, ustęp 2, jeżeli okazuje się to potrzebne lub odpowiednie. W przypadku § 478, ustęp 3, stanowi delegacja regułę; delegacja taka nie narusza jednak prawa Naczelnego Wodza (dowódcy na morzu) do potwierdzenia wyroków śmierci.

Do nowo zwołanego sądu wojennego nie wolno przybierać jako sędziów tych osób, które współdziałały przy poprzedniej rozprawie głównej w charakterze członków sądu wojennego.

§ 480.

Właściwy dowódca może w obliczu nieprzyjaciela skrócić termin wykonania kary śmierci, oznaczony w § 416, ustęp 1; skazanemu musi się jednak pozostawić do przygotowania się conajmniej dwie godziny.

Na okrętach wojennych wykonuje się karę

śmierci zawsze przez rozstrzelanie, nawet gdy wyrok orzeka karę śmierci przez powieszenie.

O wykonaniu kary śmierci należy donieść Naczelnemu Wodzowi (dowódcy na morzu).

Właściwy dowódca w polu i na morzu może ze względów na służbę wojskową dozwolić odroczenia lub przerwania orzeczonej kary na wolności, nie będąc związany ograniczeniami §§ 419 i 420. Równocześnie z dozwoleniem odroczenia lub przerwania może właściwy dowódca, któremu przysługuje prawo ułaskawienia, przyobiecać skazanemu złagodzenie lub darowanie kary w razie dzielnego zachowania się przed nieprzyjacielem.

(n) Przy stosowaniu ust. 2 § 480 należy mieć na względzie w byłym zaborze pruskim również karę śmierci przez ścięcie (art. 183).

§ 481 uchylony.

§ 482.

Do potwierdzenia wyroków śmierci jest uprawniony ten dowódca, który zarządził postępowanie doraźne. Co do wykonywania prawa łaski obowiązuje przepis § 477, ustęp 2, a na morzu w czasie pokoju przepis § 445, ustęp 3.

Zresztą stosuje się postępowanie doraźne do przepisów rozdziału XXVI, ze zmianami, uzasadnionemi odmienną organizacją sądową w polu i na morzu.

§ 483.

Osoba, skazana (ułaskawiona) przez sąd wojenny polowy albo w czasach wojennych przez sąd marynarki na karę na wolności albo na utratę

stopnia wojskowego, oraz jej zastępca ustawowy mają prawo wnieść w ciągu trzech miesięcy od chwili, gdy stosunek służbowy w polu lub na morzu ustał wogóle albo gdy skazany wyszedł ze stosunku tego co do swej osoby, prośbę do Ministra Spraw Wojskowych o spowodowanie zażalenia nieważności w obronie ustawy albo wznowienia postępowania w myśl § 401. W prośbie tej, którą czynne osoby wojskowe powinny wnieść w drodze służbowej, a którą czynni szeregowcy oraz czynni gażyści, niezaliczeni do pewnej klasy rangi, mogą podać tylko ustnie do protokółu (§ 324), należy wymienić dokładnie punkty zażalenia. Błędne określenie przedmiotu prośby nie ma znaczenia.

§ 484.

Minister Spraw Wojskowych zarządza, po ewentualnem spowodowaniu dochodzeń, co do prośby, zbadanie aktów karnych przez prokuratora przy Najwyższym Sądzie Wojskowym i odrzuca następnie prośbę, jako nieuzasadnioną, albo przychyla się do niej, polecając prokuratorowi przy Najwyższym Sadzie Wojskowym wdrożenie postępowania w myśl § 376, albo § 401.

Postępowanie przy zażaleniu nieważności w obronie ustawy stosuje się do postanowień §§ 377 i 378.

Orzeczenie Najwyższego Sądu Wojskowego o wznowieniu postępowania zapada według przepisu § 401 w wydziale, złożonym w myśl art. 52 i 53 niniejszego rozporządzenia.

§§ 373, ustęp 3, 379, ustęp 3 i 400, ustęp 4, mają zastosowanie.

§ 485.

Postępowanie karne, toczące się przeciw pewnej osobie przed sądem wojskowym w czasie jej wejścia

w stosunek służbowy w polu lub na morzu, należy prowadzić dalej według postanowień rozdziału niniejszego.

Wyrok, który w tym czasie zapadł już ale nie stał się jeszcze prawomocny, uzyskuje prawomocność bez względu na to, czy został zaczepiony środkiem prawnym lub nie, z chwilą potwierdzenia w myśl § 475, A, o ile przejście w stosunek służbowy na morzu nie miało miejsca w czasie pokoju, w którym to wypadku postępowanie z powodu środków prawnych nie doznaje zmiany.

Do wykonywania praw właściwego dowódcy powołany jest, począwszy od wspomnianej chwili, właściwy dowódca związku ruchomego.

Do wyroków takich, o ile według ustępu 2 potrzebują potwierdzenia właściwego dowódcy (Naczelnego Wodza, dowódcy na morzu),[1]) mają zresztą zastosowanie przepisy §§ 475, A, i 476 do 480.

Wskutek potwierdzenia przez właściwego dowódcę, uzyskują prawomocność także te wyroki, które zostały wydane w stosunku służbowym na morzu w czasie pokoju, a nie stały się prawomocnymi przed przejściem oskarżonego w stosunek służbowy na pokładzie w czasach wojennych.

§ 486.

Postępowanie karne, toczące się przeciw pewnej osobie w polu lub na morzu, należy od chwili, w której stosunek służbowy w polu lub na morzu ustał wogóle, albo w którym obwiniony wyszedł co do osoby swej ze stosunku tego, prowadzić dalej według postanowień, przewidzianych w rozdziałach poprzednich. Prawa właściwego dowódcy wykonuje,

począwszy od chwili tej, właściwy dowódca związku nieruchomego.

Jeżeli jednak w chwili powyższej zapadł już wyrok, który do prawomocności swej potrzebuje potwierdzenia w myśl § 475, A, ale nie został jeszcze potwierdzony, wówczas należy potwierdzenie go do dotychczasowego właściwego dowódcy. Jeżeli dowódca ten postanowi nie potwierdzić wyroku, należy zawiadomić o tem oskarżonego. W ciągu terminu ustawowego (§§ 335 i 361), który ma być liczony od dnia zawiadomienia, dopuszczalne jest zażalenie nieważności i odwołanie (§ 333). Wykonywanie praw właściwego dowódcy należy w wypadku tym do właściwego dowódcy przy sądzie Okręgu Generalnego związku nieruchomego.

Postanowienia ustępu poprzedniego mają zastosowanie także w tym wypadku, gdy wyrok został wydany na morzu w czasach wojennych, a nie stał się prawomocnym przed przejściem oskarżonego w stosunek służbowy na morzu w czasie pokoju.

Postępowanie doraźne, które było w toku w chwili, podanej w ustępie 1, należy zmienić na postępowanie zwyczajne (§ 449, ustęp ostatni). To samo ma miejsce także po ukończeniu postępowania doraźnego, jeżeli potwierdzony wyrok śmierci nie został w tym czasie jeszcze wykonany.

ROZDZIAŁ XXVIII.

Postanowienia przejściowe i końcowe.

§§ 487—492, 494 i 495 uchylone.

§ 493.

Pod względem przerwy w przedawnieniu karygodności, należy uważać każdą czynność urzędową, podjętą przeciw sprawcy z powodu popełnienia czy-

nu karygodnego przez właściwego dowódcę i przez prowadzącego badanie prokuratora wojskowego lub oficera sądowego, za równorzędną z czynnością badawczą właściwego sądu.

Przepisy przechodnie.

(n) Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie w sześć tygodni po jego ogłoszeniu (art. 185).

(n) Co do spraw karnych rozpoznawanych przez sądy wojskowe, a będących w toku w dzień wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, obowiązują postanowienia następujące:

1) gdy do dnia tego nie zapadło jeszcze orzeczenie w pierwszej instancji, sprawę karną prowadzi się dalej stosownie do postanowień niniejszego Rozporządzenia z tem zastrzeżeniem, że przepis art. 101 nie ma zastosowania, o ile chodzi o wszczęte już postępowanie karne lub orzeczony już areszt śledczy;

2) gdy przed dniem wejścia w życie niniejszego Rozporządzenia zapadło już orzeczenie w pierwszej instancji, dotychczasowe przepisy postępowania karnego mają zastosowania do odnośnych spraw karnych o ile przepisy niniejszego Rozporządzenia nie są korzystniejsze dla oskarżonego. Skład sądu w przedmiocie tych spraw, rozpatrywanych w toku instancji, stosuje się do przepisów niniejszego Rozporządzenia;

3) gdy w przypadku, przewidzianym w punkcie 2 niniejszego artykułu, orzeczenie wydane w pierwszej instancji będzie zniesione, a sprawa odesłana do pierwszej instancji w celu ponownego rozstrzygnięcia, wówczas co do dalszego postępowania obowiązuje przepis niniejszego rozporządzenia;

4) dopuszczalność wznowienia postępowania karnego z dniem wejścia w życie niniejszego Rozporządzenia powinna się oceniać według przepisów tegoż

i również wtedy, gdy postępowanie karne zostało przed dniem tym prawomocnie załatwione. Również dalsze postępowanie odbywa się według przepisów niniejszego Rozporządzenia;

5) do osądów karnych, wydanych w dniu wejścia w życie niniejszego Rozporządzenia, stosuje się przepisy rozdziału siódmego niemieckiej ustawy postępowania karnego (art. 186).

PRZEPISY

które obowiązują tylko już to w postępowaniu przed sądami załogowymi, już to w postępowaniu doraźnem i polowem.

Niżej zestawione Przepisy ustawy o postępowaniu karnem wojskowem dla wspólnej siły zbrojnej (austr. Dz. Ustaw Państwa Nr. 130) obowiązują ze względu na przepisy artykułów 61, 68 ust. 2 i 101 ust. 6. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 r., (Dz. Ustaw R. P. P. z dnia 22 lipca 1920 r., Nr. 59, poz. 368) w pierwotnem brzmieniu już to w postępowaniu przed sądami załogowymi, już to w postępowaniu przed sądami polowymi i doraźnymi.

§ 39.

W razie wątpliwej właściwości kilku dowódców rozstrzyga ten dowódca, który jest ich najbliższym wspólnym przełożonym, a w braku tegoż Najwyższy Sąd Wojskowy.

Jeżeli spór o właściwość powstanie między dowódcami różnych części siły zbrojnej, wówczas rozstrzygają właściwe sądy najwyższe we wzajemnem porozumieniu. (art. 124).

§ 40.

Jeżeli spór o właściwość powstanie między właściwym dowódcą a sądem karnym cywilnym, wówczas ma dowódca ten złożyć sprawozdanie Najwyższemu Sądowi Wojskowemu. Jeżeli sąd ten podziela zapatrywanie sądu karnego cywilnego, powinien udzielić dowódcy odpowiednią wskazówkę.

Jeżeli Najwyższy Sąd Wojskowy nie podziela zapatrywania sądu karnego cywilnego, wówczas ma porozumieć się z jego najwyższym sądem przełożonym celem rozstrzygnienia pytania spornego. (art. 124).

§ 41.

Aż do orzeczenia o właściwości mają odnośni dowódcy i odnośne sądy zarządzić czynności potrzebne do zbadania istoty czynu, a w szczególności te wszystkie kroki śledcze, które nie cierpią zwłoki (art. 124).

§ 88, ustęp 2.

Prócz wypadku obrony obowiązkowej (ustęp 1) należy wyznaczyć obrońcę z urzędu do rozprawy głównej i rozprawy w drugiej instancji także wbrew woli oskarżonego, jeżeli właściwy dowódca, w postępowaniu przed Najwyższym Sądem Wojskowym tegoż prezydent, albo kierujący rozprawą albo w toku rozprawy sąd orzekający uzna to za potrzebne albo jeżeli ustawowy zastępca małoletniego oskarżonego o to uprasza (art. 124).

§ 114, ustęp ostatni.

O zażaleniu orzeka właściwy dowódca, a w postępowaniu przed Najwyższym Sądem Wojskowym Minister Spraw Wojskowych (art. 136).

§ 138, ust. 2, zdanie 1.

Jeżeli właściwy dowódca odłożył doniesienie, uznając, iż czyn karygodny może być osądzony

w drodze dyscyplinarnej (§ 2), wówczas orzeka on zarazem karę dyscyplinarną (art. 139).

§ 147.

Kto uważa się za pokrzywdzonego przez postanowienie, zaniedbanie lub zwłokę sądu śledczego, ma prawo wnieść przedstawienie do kierownika sądu, a jeżeli on sam prowadzi badanie, zażalenie do sądu wyższej instancji (art. 140).

§ 175, ust. 2.

Właściwy dowódca ma równocześnie z zarządzeniem postępowania badawczego albo bezpośredniego wniesienia oskarżenia, a jeżeli doniesienie o zawieszeniu aresztu tymczasowego doszło go później, po otrzymaniu doniesienia tego postanowić bezzwłocznie, czy należy wypuścić aresztowanego na wolną stopę czy też orzec przeciw niemu areszt śledczy (§ 177). (art. 144).

§ 177.

O zawieszeniu aresztu śledczego orzeka właściwy dowódca. Areszt ten zarządza się na podstawie wygotowanego przezeń nakazu uwięzienia, w którym należy podać dokładnie osobę, która ma być osadzona w areszcie śledczym, i zarzucony jej czyn karygodny oraz powód uwięzienia. Nakaz uwięzienia należy złożyć w pierwopisie do aktów.

Przeciw orzeczeniu oresztu śledczego albo jego utrzymaniu wbrew § 182 przysługuje obwinionemu zażalenie. W postępowaniu co do spraw karnych, przydzielonych do osądzenia sądom załogowym, idzie zażalenie to do najbliższego właściwego dowódcy, a w innych wypadkach do Najwyższego Sądu Wojskowego.

Aż do załatwienia zażalenia należy w miarę możności prowadzić dalej postępowanie; przedłożenie aktów właściwemu przełożonemu dowódcy lub Najwyższemu Sądowi Wojskowemu ma mieć miejsce tylko wtedy, gdy jest niezbędnie potrzebne dla rozstrzygnięcia zażalenia. W razie potrzeby należy sporządzić odpisy (art. 145).

§ 182, ust. 2, zdanie 1.

Prawo uchylenia aresztu tymczasowego i aresztu śledczego przysługuje właściwemu dowódcy, a co do aresztu tymczasowego ponadto temu, kto areszt ten zarządził, i jego przełożonym (art. 146).

§ 221, ust. 2.

Badanie lekarskie może odbyć się na wniosek sędziego śledczego, oskarżyciela lub jednego z rzeczoznawców po wysłuchaniu obrońcy na rozkaz właściwego dowódcy w odpowiednim zakładzie leczniczym wojskowym lub wogóle publicznym i nie powinno, o ile to jest możliwe, trwać ponad dwa miesiące (art. 147).

§ 237, ustępy: 3, 4, 5.

Oskarżyciel ma najdalej w ośmiu dniach po otrzymaniu aktów przedłożyć je właściwemu dowódcy z wnioskiem ustnym lub pisemnym.

To samo ma stać się zaraz po ukończeniu postępowania badawczego, jeżeli postępowanie to przeprowadzał sam prokurator wojskowy lub oficer sądu.

Właściwy dowódca może zarządzić uzupełnienie postępowania badawczego (art. 149).

§ 239, ust. ost.

Właściwy dowódca może odstąpić od wniesienia oskarżenia także wtedy, gdy uznaje, że czyn karygodny da się załatwić w drodze dyscyplinarnej (§ 2) (art. 150).

§ 241, zdanie ost.

Przeciw temu zarządzeniu właściwego dowódcy przysługuje wymienionym osobom zażalenie do Najwyższego Sądu Wojskowego w ośmiu dniach po zawiadomieniu (art. 124).

§ 242, ust. 1.

Jeżeli właściwy dowódca postanawia na podstawie ukończonego postępowania badawczego albo bez poprzedniego postępowania badawczego (§ 137, ustęp 4), że oskarżenie ma być wniesione, wówczas wydaje on prokuratorowi wojskowemu pisemny rozkaz wygotowania i wniesienia aktu oskarżenia (art. 124).

§ 242, ust. 3.

W rozkazie oskarżenia należy wymienić zarówno osobę obwinionego jak i zarzucony mu czyn i wydać zarządzenie co do zawieszenia aresztu śledczego lub utrzymania go w mocy (art. 124).

§ 243, ust. 1.

Akt oskarżenia, w którym należy powołać się na dołączony rozkaz oskarżenia, wydany przez właściwego dowódcę, ma być wniesiony do sądu i obejmować: (art. 124).

§ 243, ust. 1, punkt 4.

4. podanie, czy obwiniony pozostaje na wolnej stopie czy nie, względnie czy uwięzienie jego zostało zarządzone w rozkazie oskarżenia, wydanym przez właściwego dowódcę, tudzież wymienienie sądu, przed którym rozprawa główna ma się odbyć (art. 124).

UWAGA. Wprowadzona w art. 152 zmiana w § 243, a mianowicie: dodany po punkcie 4 ust. 1 przepis: „W postępowaniu przed sądami okręgów generalnych można w akcie oskarżenia wnieść o zarządzenie aresztu śledczego. O wniosku rozstrzyga sąd". „Na decyzję sądu, zarządzającą areszt śledczy, obwinionemu służy zażalenie do Najwyższego Sądu Wojsk." — nie obowiązuje.

§ 244, ust. 5.

Jeżeli w rozkazie oskarżenia, wydanym przez właściwego dowódcę, zarządzono przeciw obwinionemu areszt śledczy, wówczas należy połączyć z udzieleniem aktu oskarżenia (wniosku na ukaranie) także przepisane w § 178, przesłuchanie obwinionego (art. 153).

§ 271.

Prokuratora wojskowego i oficera sądu może przewodniczący przywołać do porządku z powodu wykroczeń i donieść właściwemu dowódcy w celu ukarania (art. 159).

§ 300, ust. 3.

O otrzymaniu aresztu śledczego aż do zarządze-

nia właściwego sądu (dowódca) postanawia sąd wojenny (art. 124).

§ 301, zdanie 1.

Sąd wojenny nie może uznać się właściwym z powodu, iż sprawa mogła być załatwiona w myśl § 2 w drodze dyscyplinarnej, albo gdy sądzi, że przy wniesieniu oskarżenia zachowano wprawdzie zasady rozdziału II o właściwości sądów wojskowych (§ 300), że jednak wniesienie oskarżenia zostało zarządzone przez dowódcę osobiście niewłaściwego (art. 162).

§ 303, ust. ost.

W tym ostatnim wypadku oraz wtedy, gdy zastrzeżono prokuratorowi wojskowemu odrębne ściganie czynu, który nowo na jaw wyszedł, musi właściwy dowódca zarządzić w ośmiu dniach prokuratorskie lub sądowe postępowanie badawcze albo wniesienie oskarżenia (art. 163).

§ 312, ust. 5.

Po odebraniu od oskarżonego odnośnych oświadczeń rozstrzyga sąd wojenny, wysłuchawszy oskarżyciela, czy pozostający na wolnej stopie skazany ma być osadzony w areszcie tymczasowym aż do dalszego rozstrzygnienia (§ 175), względnie zarządzenia wykonawczego właściwego dowódcy, czy też nie (art. 124).

§ 322, ust. 2.

Zażalenie służy przeciw postanowieniom i uchwałom właściwych dowódców i sądów, a odwołanie i zażalenie nieważności przeciw wyrokom (art. 166).

§ 413, ust. 2.

Wykonanie wyroku zarządza sąd na podstawie polecenia wykonawczego właściwego dowódcy (art. 124).

§ 415, ust. 2.

Odroczenie ogłoszenia i wykonania zarządza właściwy dowódca po wysłuchaniu prokuratora wojskowego i kierownika sądu (art. 173).

§ 423.

Jeżeli powstaną wątpliwości co do tłumaczenia wyroku karnego lub obliczenia orzeczonej kary albo jeżeli podniesione będą zarzuty przeciw postanowieniu właściwego dowódcy co do dopuszczalności wykonania kary, wówczas należy zasięgnąć orzeczenia Najwyższego Sądu Wojskowego. Właściwy dowódca może zarządzić tymczasem odroczenie lub przerwanie kary (art. 175).

§ 428, ust. 4, zdanie 1.

Rozpisanie listów gończych (opisów osoby) należy do właściwego dowódcy albo za jego zgodą do sądu (art. 124).

USTAWA

z dnia 29 lipca 1919 roku.

o tymczasowem sądownictwie wojskowem.

(Dz. Praw Nr. 65, 1919 r., poz. 389).

Art. 1. Aż do czasu zaprowadzenia jednolitego ustawodawstwa sądowo-wojskowego, stosowane będą narazie w zakresie sądownictwa wojskowego przepisy wojskowe kodeksu niemieckiego z r. 1872 i wojskowej ustawy postępowania karnego austrjackiego z r. 1912.

Art. 2. Względem przestępstw pospolitych stosowane będą w sądownictwie wojskowem powszechne ustawy karne materjalne w poszczególnych dzielnicach obowiązujące.

Art. 3. Rada Ministrów, na wniosek Ministra Spraw Wojskowych, postawiony w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, wyda rozporządzenia wprowadzające w życie postanowienia art. 1 i 2 niniejszej ustawy, a zarazem władna będzie poczynić w ustawach wymienionych w powyższych artykułach, zmiany i uzupełnienia zarówno w zakresie organizacji sądownictwa wojskowego, jak i w prawie karnem materjalnem i procesowem; w szczególności określić należy, które z ustaw wymienionych w art.

2 obowiązywać będą tymczasowo w polu i na morzu, tudzież jakie ustawy stosowane być winny względem ludności poddanej sądownictwu wojskowemu na obszarach, na które moc obowiązująca ustaw w art. 2 wymienionych się nie rozciąga, względnie przewidzieć sposób określenia tychże ustaw.

Art. 4. Rozporządzenia przewidziane w art. 3 zyskują moc obowiązującą z chwilą ogłoszenia ich w Dzienniku Praw, o ile w rozporządzeniach tych inaczej postanowione nie będzie, co do początku ich mocy obowiązującej i nie mogą wychodzić na niekorzyść podsądnych.

Art. 5. Rada Ministrów władna będzie wydawać rozporządzenia przewidziane w artykule 3 niniejszej ustawy przez czas 4 miesięcy, licząc od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy; rozporządzenia te winny być następnie przedłożone Sejmowi do zatwierdzenia na najbliższem jego posiedzeniu.

Art. 6. Aż do chwili wejścia w życie rozporządzeń, wymienionych w art. 3 niniejszej ustawy, stosowane będą nadal dotychczasowe przepisy w zakresie sądownictwa wojskowego, ogłoszone w Dzienniku Rozkazów Wojskowych po dzień 10 marca 1919 r. łącznie z mocą obowiązującą od dnia ich ogłoszenia w tymże dzienniku, względnie dnia późniejszego, wskazanego w nich jako początek mocy obowiązującej. Czynności sądowe na podstawie tych przepisów przedsięwzięte nadal według nich oceniane będą.

Art. 7. Przepis artykułu 6 niniejszej ustawy nie odnosi się jednak do ogłoszonych w Dzienniku Rozkazów Wojskowych przepisów o wojskowych sądach doraźnych.

Art. 8. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia. Wykonanie jej należy do

Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Sprawiedliwości.

Marszałek:
(—) *Trąmpczyński.*

Prezydent Ministrów:
w z. (—) *S. Wojciechowski.*

Minister Spraw Wojskowych:
(—) *J. Leśniewski.*

Minister Sprawiedliwości:
(—) *Supiński.*

USTAWA

z dnia 20 stycznia 1920 roku

(Dz. U. Rz. P. Nr. 6, z 1920 r., poz. 39).

w przedmiocie zmiany art. 5 ustawy z dnia 29 lipca 1919 r. o tymczasowem sądownictwie wojskowem (Dz. Pr. z r. 1919 Nr. 65, poz. 389).

Art. 1. Przewidziany w art. 5 ustawy z dnia 29 lipca 1919 r., o tymczasowem sądownictwie wojskowem termin przedłuża się o 3 miesiące, licząc od dnia wejścia w życie ustawy niniejszej.

Art. 2. Wykonanie tej ustawy poleca się Ministrowi Spraw Wojskowych i Ministrowi Sprawiedliwości.

Marszałek:
(—) *Trąmpczyński.*

Prezydent Ministrów:
(—) *L. Skulski.*

Minister Spraw Wojskowych:
(—) *J. Leśniewski.*

Minister Sprawiedliwości:
(—) *Jan Hebdzyński.*

ROZPORZĄDZENIE RADY OBRONY PAŃSTWA

z dnia 15 lipca 1920 roku

w przedmiocie zmiany art. 185 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 r. o wprowadzeniu w życie na obszarze Rzeczypospolitej ustawy wojskowego postępowania karnego dla wspólnej siły zbrojnej z dnia 5 lipca 1912 r. (Dz. Ust. Rz. P. 1920 r. Nr. 60 poz. 372).

Art. 1. Artykuł 185-ty rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 r. w przedmiocie wprowadzenia w życie na obszarze Rzeczypospolitej ustawy wojskowego postępowania karnego dla wspólnej siły zbrojnej z dnia 5 lipca 1912 r. otrzymuje następujące brzmienie:

„Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie natychmiast po jego ogłoszeniu, z wyjątkiem postanowień, dotyczących sądów załogowych, które wchodzą w życie w 6 (sześć) tygodni po ogłoszeniu".

Art. 2. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych i Ministrowi Sprawiedliwości.

Naczelnik Państwa i
Przewodniczący Rady Obrony Państwa:
(—) *J. Piłsudski.*

Prezydent Ministrów:
(—) *W. Grabski.*

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 21 lipca 1920 roku

w przedmiocie poddania osób cywilnych z powodu przestępstw przeciw sile zbrojnej pod sądownictwo wojskowe. (Dz. Ust. Rz. P. 1920 r. Nr. 61 poz. 394).

Na podstawie art. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 roku Dz. Ust. 59, poz. 368 w przedmiocie wprowadzenia w życie na obszarze Rzeczypospolitej ustawy wojskowego postępowania karnego dla wspólnej siły zbrojnej z dnia 5 lipca 1912 r. oraz na podstawie art. 1 rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 15 lipca 1920 roku Dz. Ust. Nr. 60, poz. 372 w przedmiocie zmiany art. 185 powyższego rozporządzenia Rada Ministrów stanowi, co następuje:

Art. 1. Osoby, podlegające zresztą właściwości sądów cywilnych, poddaje się z dniem ogłoszenia niniejszego rozporządzenia sądownictwu wojskowemu za nieuprawnione werbowanie, nakłanianie żołnierza do przestępstw wojskowych i pomoc w popełnieniu tychże, za szpiegostwo i porozumiewanie się z nieprzyjacielem, tudzież za inne przestępstwa, mające na celu wyrządzenie szkody polskiej sile zbrojnej lub jej sprzymierzeńcom albo przysporzenie korzyści nieprzyjacielowi, za nakłanianie do nieusłuchania rozkazu, powołującego do służby wojskowej, lub do innego cięższego przestępstwa, popełnionego przez nieusłuchanie takiego rozkazu.

Przestępstwa powyższe, popełnione przed dniem ogłoszenia niniejszego rozporządzenia, będą osądzone przez sądy cywilne.

Art. 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw; wykonanie

jego należy do Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Prezydent Ministrów:
(—) *W. Grabski.*

Minister Spraw Wojskowych:
(—) *J. Leśniewski.*

Kierownik Ministerstwa Sprawiedliwości:
(—) *Dr. J. Morawski.*

ROZPORZĄDZENIE RADY OBRONY PAŃSTWA

z dnia 30 lipca 1920 roku

w przedmiocie wojskowego sądownictwa doraźnego. (Dz. U. Rz. P. roku 1920 Nr. 71 poz. 479).

Art. 1. Postępowanie doraźne zarządzone być może:

I. Przeciw osobom wojskowym:

Prócz przestępstw, przewidzianych w art. 59 i 60 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 r. (Dz. Ust. Nr. 59, poz. 368) w przedmiocie wprowadzenia w życie ustawy wojskowego postępowania karnego, nadto:

a) w byłym zaborze rosyjskim: za zdradę w wypadkach art. 108, 109, 111, 111^1, 111^2 111^3, 112^1, 118 ust. 1 kod. kar. z r. 1903;

b) w byłym zaborze austrjackim: za porozumiewanie się z nieprzyjacielem i inne przedsięwzięcia, mające na celu szkodę dla polskiej siły zbrojnej lub jej sprzymierzeńców lub korzyść dla nieprzyjaciela określone w § 67 ust. 2 austr. u. k. (art. 49 ust. 2 rozporządze-

nia z dnia 10 maja 1920 r. Dz. Ust. Nr. 59, poz. 369 w przedmiocie wprowadzenia w życie wojskowego kodeksu karnego);

c) w byłym zaborze pruskim: za zdradę w wypadkach §§ 88 — 91 niem. kod. kar. z r. 1871 tudzież § 1 ust. 1 i 2 i § 3 ust. 2 ustawy z dnia 3 czerwca 1914 r. przeciw zdradzie tajemnic wojskowych Dz. U. Rz. str. 195.

II. Przeciw osobom cywilnym:

a) za szpiegostwo na rzecz państwa obcego lub nieprzyjaciela, lub nieuprawnione werbowanie;

b) za przestępstwa wymienione wyżej pod I. a), b), c), oraz w byłym zaborze rosyjskim za podżeganie do dezercji (art. 12 ust. 1 ustawy z 20 lutego 1920 r. Dz. Ust. Nr. 20, poz. 104), w byłym zaborze austrjackim za zbrodnię z § 222 u. k., o ile dotyczy podżegania żołnierza do dezercji, w byłym zaborze pruskim za występek z § 141 niem. kod. kar. z r. 1871, o ile chodzi o podżeganie do dezercji.

O ile ulegają właściwości sądów wojskowych w myśl art. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 r. (Dz. Ust. Nr. 59, poz. 368) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 lipca 1920 r. (Dz. Ust. Nr. 61, poz. 394).

Przepis art. 76 rozporządzenia z dnia 10 maja 1920 r. (Dz. Ust. Nr. 59 poz. 368) pozostaje w mocy.

Wprowadzenie postępowania doraźnego ogłosić należy w sposób przewidziany w § 437 w. p. k., a nadto przez rozlepienie obwieszczeń w każdem mieście powiatowem.

Art. 2. W postępowaniu doraźnem sąd orzekający tworzy się według postanowień art. 70 — 72 rozporządzenia z dnia 10 maja 1920 r. (Dz. Ust. Nr.

59, poz. 368) także poza wypadkami postępowania w polu i na morzu.

Uchyla się § 7 ustawy wojskowego postępowania karnego. Dochodzenia przewidziane w § 438 powyższej ustawy nie mają trwać dłużej, jak 14 dni.

Art. 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia należy do Ministra Spraw Wojskowych.

Naczelnik Państwa i
Przewodniczący Rady Obrony Państwa:
(—) *J. Piłsudski.*

Prezydent Ministrów:
(—) *Witos.*

ROZPORZĄDZENIE RADY OBRONY PAŃSTWA

z dnia 11 sierpnia 1920 roku

o utworzeniu Trybunału Obrony Państwa. (Dz. U. Rz. P. z roku 1920 Nr. 81 poz. 538).

Art. 1. Celem badania i sądzenia wskazanych przez Radę Obrony Państwa (art. 9) spraw o przestępstwa szczególnej wagi, przewidziane w ustawach karnych, połączone z niebezpieczeństwem lub szkodą dla obrony Państwa a popełnione bądź w polu, bądź wewnątrz kraju przez osoby cywilne lub wojskowe, piastujące stanowiska wyższe, tworzy się na czas istnienia Rady Obrony Państwa Trybunał Obrony Państwa.

Art. 2. Trybunał Obrony Państwa jest czynny w miejscu urzędowania Rady Obrony Państwa w stałym składzie członków, którymi prócz Prezydenta Trybunału lub jego zastępcy są:

1) jeden z sędziów Sądu Najwyższego,

2) jeden z sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego,

3) przewodniczący Sejmowej Komisji Wojskowej,

4) dwaj delegaci Rządu, z których jeden powinien posiadać wyższe wykształcenie w zawodzie wojskowym.

Członków Trybunału Obrony Państwa z pośród sędziów Sądu Najwyższego i Najwyższego Sądu Wojskowego wybierają właściwe sądy ze swego grona, delegatów rządowych zaś wyznacza Rada Ministrów.

W ten sam sposób wyznacza się podwójną liczbę zastępców członków Trybunału Obrony Państwa; przewodniczącego Sejmowej Komisji Wojskowej zastępują w Trybunale posłowie, zastępujący go w przewodniczeniu Sejmowej Komisji Wojskowej.

Art. 3. Stałego Prezydenta Trybunału Obrony Państwa i jego zastępcę wyznacza z pośród osób cywilnych Rada Obrony Państwa na wniosek Rady Ministrów.

Art. 4. Godność członka Trybunału Obrony Państwa jest honorowym obowiązkiem obywatelskim, od którego przyjęcia uchylać się nie wolno.

Prezydent i członkowie Trybunału Obrony Państwa oraz ich zastępcy otrzymują ze Skarbu zwrot kosztów podróży i djety za dni rzeczywistego urzędowania w wysokości, przypadającej urzędnikom państwowym drugiej kategorji płacy.

Art. 5. Czynności oskarżyciela przy Trybunale Obrony Państwa pełni Minister Sprawiedliwości; może on zlecić swoje zastępstwo Podsekretarzowi Stanu lub innemu wyższemu urzędnikowi Ministerstwa Sprawiedliwości, albo przedstawicielowi Prokuratury Sądu Najwyższego lub w porozumieniu

z Ministrem Spraw Wojskowych, przedstawicielowi Prokuratury przy Najwyższym Sądzie Wojskowym.

Art. 6. Prezydent, inni członkowie Trybunału Obrony Państwa oraz ich zastępcy — z wyjątkiem członków, wymienionych w art. 2 p.p. 1 i 2, — składają na posiedzenie Rady Obrony Państwa przysięgę według roty, przepisanej dla sędziów.

Organy oskarżenia, wymienione w art. 5, sprawują obowiązki pod świętością swej przysięgi służbowej.

Art. 7. Sekretarza Trybunału Obrony Państwa, a w razie potrzeby podsekretarza powołuje Prezydent Trybunału w porozumieniu z Prezydentem Ministrów.

Sekretarjat składa przysięgę według roty, przepisanej dla urzędników państwowych, o ile poprzednio nie był już w ten sposób zaprzysiężony.

Art. 8. Trybunał Obrony Państwa w zakresie prawa materjalnego stosuje w powierzonych sobie sprawach przepisy kodeksu karnego wojskowego, względnie przepisy ustaw karnych dzielnicowych, stosujące się do danego przestępstwa.

Sposób postępowania określa sam Trybunał Obrony Państwa, mając na względzie ogólne zasady ustawy postępowania karnego dla osób cywilnych, obowiązującej w miejscu przedsiębrania czynności urzędowej, oraz konieczność przyspieszonego trybu postępowania.

Art. 9. Rada Obrony Państwa za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości przekazuje Trybunałowi Obrony Państwa do zbadania zarzuty, skierowane przeciw poszczególnym osobom lub poleca tym samym trybem zbadanie poszczególnych zdarzeń i ich przyczyn celem ustalenia, czy zdarzenia te można przypisać winie pewnych osób i w jakim zakresie, względnie celem wykrycia sprawcy; nie stano-

wi różnicy, czy chodzi o czyny, popełnione przed lub po wejściu w życie niniejszego rozporządzenia.

Skutkiem powzięcia przez Radę Obrony Państwa uchwały w myśl ust. 1 odnośnie sprawy wyłącza się z właściwości sądów zwyczajnych i innych władz.

Art. 10. Dochodzenia, wskazane w art. 9, przeprowadza Trybunał Obrony Państwa przez swego delegata, który poszczególne czynności śledcze, przedsiębierze bądź sam, bądź przez zwyczajne sądy cywilne lub wojskowe, albo przez władze administracyjne.

Delegat, o ile nie należy do składu członków Trybunału Obrony Państwa, składa na posiedzeniu Trybunału Obrony Państwa przysięgę, według roty przepisanej dla sędziów.

Delegatowi, prowadzącemu dochodzenia służą prawa sędziego śledczego, przewidziane w ustawie postępowania karnego (art. 8).

Art. 11. Akta dochodzeń delegat Trybunału Obrony Państwa przesyła Ministrowi Sprawiedliwości, który przedstawia sprawę Trybunałowi Obrony Państwa z wnioskiem bądź o uzupełnienie dochodzeń, bądź o rozpisanie rozprawy głównej, bądź o umorzenie sprawy, albo o przekazanie sprawy zwyczajnemu sądowi cywilnemu lub wojskowemu przez właściwego prokuratora do dalszego postępowania.

Od decyzji Trybunału Obrony Państwa, umarzającej sprawę lub przekazującej ją sądowi zwyczajnemu, Minister Sprawiedliwości może odwołać się do Rady Obrony Państwa w terminie 14-dniowym.

Art. 12. Rozprawa przed Trybunałem Obrony Państwa odbywa się w składzie sześciu członków z przewodniczącym włącznie, jawnie i ustnie. Jawność rozprawy Trybunał Obrony Państwa może

z ważnych względów dobra publicznego zawiesić lub ograniczyć wedle swego uznania.

Jeżeli delegatem, który przeprowadzał dochodzenie, był członek Trybunału Obrony Państwa, wyłącza się go od orzekania w tej samej sprawie.

Art. 13. Obrona prawna przed Trybunałem Obrony Państwa jest konieczna; o ile oskarżony nie wybierze sobie obrońcy, Trybunał Obrony Państwa ustanowi mu obrońcę z urzędu.

Art. 14. Orzeczenia Trybunału Obrony Państwa zapadają zwykłą większością głosów; w razie równości głosów rozstrzyga zdanie, za którem oświadczy się przewodniczący, wszakże orzeczenie, uznające podsądnego winnym, musi zapaść większością ⅔ części głosów.

Art. 15. Orzeczenia i wyroki Trybunału Obrony Państwa stają się prawomocne z chwilą ich ogłoszenia.

Art. 16. Zarządzeniom Trybunału Obrony Państw i jego delegatów w zakresie spraw, Trybunałowi przekazanych, podlegają wszystkie władze, urzędy, organy oraz oddziały siły zbrojnej Rzeczypospolitej.

W postępowaniu przed Trybunałem Obrony Państwa lub jego delegatami, prowadzącymi dochodzenia, urzędnicy i wojskowi nie mogą zasłaniać się tajemnicą urzędową.

Art. 17. Z chwilą rozwiązania Rady Obrony Państwa rozwiązuje się również Trybunał Obrony Państwa, wszystkie zaś sprawy nieukończone przekazuje się właściwym sądom lub władzom oskarżającym.

Art. 18. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia go w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej. Wykonanie tego rozporządzenia powierza się Ministrowi Sprawiedliwości w porozu-

mieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, a na obszarze b. dzielnicy pruskiej również w porozumieniu z Ministrem tej dzielnicy.

Naczelnik Państwa i
Przewodniczący Rady Obrony Państwa:
(—) *J. Piłsudski.*

Prezydent Ministrów:
(—) *Witos.*

ROZPORZĄDZENIE RADY OBRONY PAŃSTWA

z dnia 18 sierpnia 1920 r.

o utworzeniu Nadzwyczajnego Sądu Wojskowego dla spraw o przestępstwa oficerów i urzędników wojskowych, wynikające ze stosunku służbowego. (Dz. U. Rz. P. Nr. 81, poz. 545).

Art. 1. Celem rozpoznawania spraw szczególnej wagi o przestępstwa oficerów i urzędników wojskowych, wynikające ze stosunku służbowego nie przekazanych Trybunałowi Obrony Państwa, powołuje się na czas wojny Nadzwyczajny Sąd Wojskowy z siedzibą w m. st. Warszawie.

Art. 2. Skład Nadzwyczajnego Sądu Wojskowego stanowią:

a) przewodniczący—generał korpusu sądowego;
b) zastępca przewodniczącego—pułkownik lub podpułkownik korpusu sądowego;
c) 6 członków, z których dwóch oficerów korpusu sądowego w stopniu pułkownika lub podpułkownika oraz czterech sztabowych oficerów broni.

Przewodniczącego, jego zastępcy oraz członków Nadzwyczajnego Sądu Wojskowego na wniosek Mi-

nistra Spraw Wojskowych mianuje Naczelnik Państwa.

Art. 3. Właściwość terytorjalna Nadzwyczajnego Sądu Wojskowego rozciąga się na cały obszar Rzeczypospolitej oraz na obszar działań wojennych, poza granicami Rzeczypospolitej.

Właściwym dowódcą dla spraw ulegających rozpoznaniu przez Nadzwyczajny Sąd Wojskowy jest Minister Spraw Wojskowych. Czynności prokuratorskie przed Nadzwyczajnym Sądem Wojskowym sprawuje oficer korpusu sądowego, mianowany w tym celu w myśl art. 102 i 103 rozporządzenia z dnia 10 maja 1920 r. (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 59, poz. 368).

Art. 4. O przekazaniu sprawy Nadzwyczajnemu Sądowi Wojskowemu lub też o skierowaniu jej do innego właściwego zrzeszta stałego sądu wojskowego decyduje Minister Spraw Wojskowych.

Postępowanie wstępne w sprawach przekazanych Nadzwyczajnemu Sądowi Wojskowemu prowadzi właściwy prokurator, sąd wojskowy okręgu generalnego lub wojskowy sąd polowy.

Akta ukończonego postępowania karnego przekazuje się prokuratorowi przy Nadzwyczajnym Sądzie Wojskowym.

Art. 5. Posiedzenia Nadzwyczajnego Sądu Wojskowego odbywają się w stałej jego siedzibie (art. 1), a w miarę potrzeby również w innych miejscowościach.

Art. 6. Komplet orzekający Nadzwyczajnego Sądu Wojskowego składa się, bez względu na stopień wojskowy oskarżonego, a przewodniczącego lub jego zastępcy oraz z czterech członków Nadzwyczajnego Sądu Wojskowego, z których jeden musi być oficerem korpusu sądowego.

Art. 7. Postępowanie przed Nadzwyczajnym Sądem Wojskowym odbywa się według przepisów o postępowaniu w sądach wojskowych okręgów generalnych, w wypadkach zaś, w których właściwy jest sąd polowy, według przepisów postępowania polowego.

W razie jednomyślności orzeczenia Nadzwyczajnego Sądu Wojskowego, w przedmiocie winy podsądnego, wyroki tego sądu stają się prawomocne niezwłocznie po ogłoszeniu.

Art. 8. Wykonanie niniejszego rozporządzenia poleca się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Art. 9. Rozporządzenie niniejsze uzyskuje moc obowiązującą niezwłocznie po ogłoszeniu go w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Naczelnik Państwa i
Przewodniczący Rady Obrony Państwa:
(—) *J. Piłsudski.*

Prezydent Ministrów:
(—) *Witos.*

ROZPORZĄDZENIE RADY OBRONY PAŃSTWA

z dnia 4 września 1920 roku
(Dz. U. Nr. , poz.).*)

w przedmiocie zmiany art. 180 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 r. o wprowadzeniu ustawy wojskowego postępowania karnego (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 59, poz. 368).

Art. 1.

Oznaczony w art. 180 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 r., wiek lat 20, wy-

*) W chwili druku jeszcze nie ogłoszono w Dz. U.

magalny do zastosowania kary śmierci, o ile chodzi o rabunek lub zdradę, zmienia się na lat 18.

W pozostałej części przepis art. 180 pozostaje bez zmiany.

Art. 2.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Art. 3.

Rozporządzenie niniejsze uzyskuje moc obowiązującą w 14 dni po ogłoszeniu.

Naczelnik Państwa i
Przewodniczący Rady Obrony Państwa:
(—) *J. Piłsudski.*

Prezydent Ministrów:
(—) *Witos.*

ROZPORZĄDZENIE RADY OBRONY PAŃSTWA

z dnia 4 września 1920 roku,
(Dz. U. Nr. , poz.).*)

w przedmiocie zmiany art. 1 rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 15-go lipca 1920 r. w przedmiocie zmiany art. 185 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10-go maja 1920 r. o wprowadzeniu ustawy wojskowego postępowania karnego (Dz. Ust. Nr. 60, poz. 372 z 1920 r.).

Art. 1.

Ustanowiony w art. 1 rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 15-go lipca 1920 r. termin sześciotygodniowy wejścia w życie postanowień, dotyczących sądów załogowych odracza się na czas

*) W chwili druku jeszcze nie ogłoszono w Dz. U.

trzech miesięcy od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia.

Naczelnik Państwa i
Przewodniczący Rady Obrony Państwa:
(—) *J. Piłsudski.*

Prezydent Ministrów:
(—) *Witos.*

ROZPORZĄDZENIE RADY OBRONY PAŃSTWA

z dnia 4 września 1920 r.
(Dz. U. Nr. , poz.)*)

w przedmiocie niektórych zmian w wojskowem postępowaniu karnem.

Art. 1.

Art. 70 i 77, ust. 1, rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 r.
w przedmiocie wprowadzenia w życie na obszarze Rzeczypospolitej ustawy wojskowego postępowania karnego dla wspólnej siły zbrojnej (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 59, poz. 368) otrzymują brzmienie następujące:

„Art. 70."

Komplet orzekający w sądach polowych i sądach wojennych floty składa się z sędziego wojskowego, jako kierującego rozprawą oraz czterech asesorów, a mianowicie:

1) gdy oskarżony jest szeregowym lub osobą wojskową, nie należącą do kategorji oficerów i im równorzędnych — z oficera sztabowego, dwóch kapitanów (rotmistrzów) i porucznika;

2) gdy oskarżony jest oficerem, do kapitana włącznie — z pułkownika, majora i dwóch kapitanów (rotmistrzów);

---

*) W chwili druku jeszcze nie ogłoszono w Dz. U.

3) gdy oskrażony jest majorem — z pułkownika, podpułkownika i dwóch majorów;

4) gdy oskarżony jest podpułkownikiem — z generała-podporucznika, pułkownika i dwóch podpułkowników;

5) gdy oskarżony jest pułkownikim — z generała-podporucznika i trzech pułkowników;

6) gdy oskarżony jest generałem-podporucznikiem — z generała-porucznika i trzech generałów-podporuczników;

7) gdy oskarżony jest generałem-porucznikiem— z generała broni i trzech generałów-poruczników.

Jeżeli oskarżony jest oficerem jeszcze wyższego stopnia, to oficerów, którzy mają współdziałać jako sędziowie, wyznacza Wódz Naczelny. Przewodniczy sądowi członek najstarszy stopniem."

„Art. 77, ust. 1.

Sąd doraźny w polu składa się tak, jak sąd wojskowy polowy, sąd wojenny floty lub okrętowy, z tem jednak zastrzeżeniem, że gdy oskarżony jest szeregowym lub osobą nie należącą do kategorji oficerów i im równorzędnych, asesorami mogą być oficerowie najniższego stopnia, gdy zaś oskarżony jest oficerem, asesorami powinni być oficerowie nie niżsi stopniem od oskarżonego".

Art. 2.

Art. 71, ust. 3 rozporządzenia wymienionego w art. 1 skreśla się.

Art. 3.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Art. 4.

Rozporządzenie niniejsze uzyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia.

Naczelnik Państwa i
Przewodniczący Rady Obrony Państwa:
(—) *J. Piłsudski.*

Prezydent Ministrów:
(—) *Witos.*

SPIS TREŚCI.

Str.

Wstęp 4

Dział I. — Organizacja Sądownictwa Wojskowego.

Tytuł I. Właściwość osobowa sądów wojskowych . . 5
Tytuł II. O sprawowaniu sądownictwa wojskowego . 9
Rozdział I. Wykonywanie sądownictwa w ogólności . 9
Rozdział II. Oficerski Korpus sędziowski 14
Rozdział III. Sędziowie wojskowi (orzekający i śledczy) 15
Rozdział IV. Sądy orzekające 16
1. Postanowienia ogólne 16
2. Sądy załogowe i marynarskie 17
3. Sądy Okręgów Generalnych 18
4. Najwyższy Sąd Wojskowy 22
5. Sądy doraźne 24
6. Sądy w polu i na morzu 26
7. Sądy doraźne w polu i na morzu 30
Rozdział V. Prawa i zakres właściwego dowódcy . . 32
Rozdział. VI. Prokuratorowie wojskowi i oficerowi sądowi 39
Rozdział VII. Kancelarje sądów wojskowych 42
Rozdział VIII. Ogólny nadzór służbowy 42
Rozdział IX. Odpowiedzialność dyscyplinarna . . . 43
Przepisy przechodnie 45

Str.

Dział II. — Postępowanie 45
Rozdział I. Postanowienia ogólne 48
Rozdział II. (uchylony) 53
Rozdział III. Organizacja sądowa 53
Rozdział IV. Tok czynności 53
Głosowanie sądów orzekających 53
Język sądowy, protokólant i tłomacz 56
Rozdział V. Obwiniony jego obrona 60
Rozdział VI. Pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny . 68
Rozdział VII. Wyłączanie i uchylanie osób wojskowych
Wyłączanie oskarżyciela i właściwego dowódcy . 70
Rozdział VIII. Orzeczenia i postanowienia w postępowaniu karnem oraz ich oznajmienie. Przegląd aktów 75
Rozdział IX. Terminy i usprawiedliwienie ich zaniedbania 77
Rozdział X. Przygotowanie i przeprowadzenie postępowania badawczego 79
Rozdział XI. Przesłuchanie obwinionego 98
Rozdział XII. Zawieszenie w służbie, areszt tymczasowy i śledczy 105
Rozdział XIII. Przesłuchanie świadków 112
Rozdział XIV. Oględziny i rzeczoznawcy 123
A. Postanowienia ogólne 123
B. Postępowanie w przypadkach zabójstw i uszkodzeń cielesnych 129
C. Postępowanie w razie wątpliwości co do zaburzeń umysłu lub poczytalności 132
D. Badanie pism 133
E. Postępowania w przypadkach fałszowania lub podrabiania publicznych papierów kredytowych, stempli i znaczków pocztowych oraz fałszowania monet 134
F. Postępowanie w szczególnych wypadkach niedopełnienia obowiązków wojskowych 135

Str.
G. Postępowanie w innych wypadkach 135
Rozdział XV. Zatrzymanie przedmiotów, rewizja domu i osoby 136
Rozdział XVI. Zakończenie postępowania badawczego i wniesienie oskarżenia 143
Rozdział XVII. Przygotowanie rozprawy głównej . . 148
Rozdział XVIII. Rozprawa główna 155
A. Jawność rozprawy głównej 155
B. Czynności urzędowe przewodniczącego i kierującego rozprawą 159
C. Rozpoczęcie rozprawy głównej 165
D. Przesłuchanie oskarżonego 170
E. Postępowanie dowodowe 771
F. Wywody oskarżyciela, oskarżonego i jego obrońcy 174
G. Narada i uchwała sądu wojennego 180
H. Ogłoszenie wyroku 189
I. Spisywanie protokółu 190
K. Przerwanie i odroczenie rozprawy głównej . . 192
L. Zdarzenia w czasie rozprawy 195
Rozdział XIX. Zwyczajne środki prawne i sprostowanie 196
Tytuł 1. Postanowienia ogólne 196
Tytuł 2. Zażalenia 199
Tytuł 3. Odwołanie 200
A. Postanowienia wspólne 200
B. Dalsze postępowanie przy odwołaniu przeciw wyrokom sądów załogowych 204
C. Dalsze postępowanie przy odwołaniach przeciw wyrokom sądów Okręgów Generalnych . 210
Tytuł 4. Zażalenie nieważności. Zażalenie nieważności w obronie ustawy 215
A. Zażalenie nieważności 215
B. Zażalenie nieważności w obronie ustawy . . 224
Tytuł 5. Sprostowanie 226

Str.

Rozdział XX. Prawomocność wyroków. Zarządzenie wykonania 227
Rozdział XXI. Wznowienie postępowania karnego . . 228
Rozdział XXII. Badanie szkody. Zwrot przedmiotów, wziętych w przechowanie 240
Rozdział XXIII. Koszta postępowania karnego . . . 242
Rozdział XXIV. Wykonanie wyroków 244
Rozdział XXV. Postępowanie przeciw nieobecnym i zbiegłym 250
Rozdział XXVI. Postępowanie doraźne 254
Rozdział XXVII. Postępowanie w polu i na morzu . . 261
Tytuł 1. Postanowienia ogólne 261
Tytuł 2. Zakres sądownictwa wojskowego (uchylone) 262
Tytuł 3. Organizacja sądowa w polu i na morzu (uchylone) 262
Tytuł 4. Postępowanie w polu i na morzu . . . 262
Rozdział XXVIII. Postanowienia przejściowe i końcowe 274
Przepisy przechodnie 275
Przepisy, które obowiązują w pierwotnem brzmieniu 277
Ustawa z dn. 29 lipca 1919 r. o tymczasowem sądownictwie wojskowem (Dz. Pr. № 66, 1919 r. poz. 389) 285
Ustawa z dn. 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. № 6 z 1920 r. poz. 39) w przedmiocie zmiany art. 5 ustawy z dn. 29 lipca 1919 r. o tymczasowem sądownictwie wojskowem 287
Rozporządzenie R. O. P. z dn. 15 lipca 1920 r. w przedmiocie zmiany art. 185 rozp. Rady Obr. Państwa z dn. 10 maja 1920 r. o wprowadzeniu w życie na obszarze Rzeczypospolitej ustawy wojskowego postępowania karnego dla wspólnej siły zbrojnej z dn. 5 lipca 1912 r. (Dz. Ust. Rz. P. 1920 r. № 60 poz. 372) 288

Str.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 28 lipca 1920 r. w przedmiocie poddania osób cywilnych z powodu przestępstw przeciw sile zbrojnej pod sądownictwo wojskowe (Dz. Ust. Rz. P. 1920 r. № 6, poz. 394) . . . . . .

Rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dn. 30 lipca 1920 r. w przedmiocie wojskowego sądownictwa doraźnego (Dz. U. Rz. P. 1920 r. № 71 poz. 479) 290

Rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dn. 11 sierpnia 1920 r. o utworzeniu Trybunału Obrony Państwa (Dz. U. R. P. z r. 1920 № 81, poz. 538) 292

Rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dn. 18 sierpnia 1920 r. o utworzeniu Nadzw. Sądu Wojsk. dla spraw o przestępstwa oficerów i urzędników wojskowych, wynikające ze stosunku służbowego (Dz. U. R. P. № 81 poz. 545) 297

Rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dn. 4 września 1920 r. (Dz. U. Nr. poz.) w przedmiocie zmiany art. 180 rozp. Rady Ministrów z dn. 10 maja 1920 r. o wprowadzeniu ustawy wojskowego postępowania karnego. 299

Rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dn. 4 września 1920 r. (Dz. U. Nr. poz.) w przedmiocie zmiany art. 1 rozporz. R. O. P. z dnia 15 lipca 1920 r. w przedmiocie zmiany art. 185 rozporz. Rady Ministrów z dn. 10 maja 1920 r. o wprowadzeniu ustawy wojskowego postępowania karne (Dz. U. Nr. 60, poz. 372 z 1920 r.) 300

Rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dn. 4 września 1920 r. (Dz. U. Nr. poz.) w przedmiocie niektórych zmian w wojskowem postępowaniu karnem 301

Spis treści . . . . . I—V

Błędy redakcyjne i drukarskie rozporządzenia wprowadczego.[1])

I.

str.	wiersz	wydrukowano	powinno być
17	14 z góry	prokurator lub podprokurator, oficer sądowy	prokurator lub podprokurator, względnie oficer sądowy
19	4 „	§ 34, pkt. 1 i 2	§ 340 pkt. 1 i 2
20	1 „	równych im stopniom	równych stopniem
„	8 „	„	„
21	6 z dołu	art. 42	art. 44
29	8 „	(art. 94	(art. 92
35	14 z góry	w obrębie obszaru,	w obrębie obszaru armji operującej,
47	16 „	w rozkazie oskarżenia“	w rozkazie oskarżenia, wydanym przez właściwego komendanta”
47	15 z dołu	wyraz „niniejszy”	wyraz „niniejszej“
48	8 z góry	454, 463	454 — 463
„	10 „	art. 101 ust. 6	art. 101 ust. 7
„	12 „	139 ust. 1,	139,
49	6 z dołu	przestępstwo nie polega na	przestępstwo polega na
„	10 „	146	148
73	3 „	oficera sądzonego	oficera sądowego
246	3 z góry	i wykonanie	i wykonania

[1]) Poniżej zestawiono błędy, które odnośnie do tekstu rozporządzenia wprowadczego, ogłoszonego w Dz. U. Rz. P., zostaną przepisaną drogą ustawodawczą stwierdzone i sprostowane.

II.

str.	wiersz	wydrukowano	należy skreślić
48	13 z góry	312 ostatni ustęp	„
49	11 z dołu	66 zdanie 2	„
50	6 i 7 „	(§§ 27 i 28)	„

Błędy drukarskie rozporządzenia wprowadczego, poprawione w tekście niniejszego wydania [1])

str.	wiersz	pierwotne błędne brzmienie	poprawiono już w tekście
12	15 z dołu	wyłącznie jednego	wyłącznie **jednej**
44	17 „	odpowiednie przepisy	**odpowiednio** przepisy
258	6 z góry	najmniejszy udział	**mniejszy** udział
260	13 „	niniejszego rozporządzenia	rozporządzenia wprowadczego
„	16 „	„	„

WYDZIAŁOWA BIBLIOTEKA PRAWNICZA

[1]) Poniżej zestawiono błędy drukarskie, które odnośnie do tekstu rozporządzenia wprowadczego, ogłoszonego w Dz. U. Rz. P., będą przepisaną drogą ustawodawczą stwierdzone i sprostowane. Błędy te już w tekście niniejszego wydania poprawiono.

WPS–9.544